

Raportul național EUROSTUDENT VIII 2021- 2024

Condițiile de viață și studiu ale studenților

Editura Institutului de Științe ale Educației
București 2026
ISBN: 978-606-8966-52-6

INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI (ISE)

Str. Știrbei Vodă, nr.37, 010102, București,

Tel: (004) 0213142782

Website: www.ise.ro

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII (UEFISCDI)

Str. Mendeleev nr. 21-25, 010362, București.

Tel: (004) 0213023850

Website: <https://uefiscdi.gov.ro>

Copyright: © Institutul de Științe ale Educației, 2026

Finanțarea contribuției de participare la proiectul EUROSTUDENT VIII pentru România s-a realizat din fondurile
Ministerului Educației.

Colectivul de autori și capitolele elaborate:

Marius Lazăr (coord.) (ISE)- A1, A2, B1, B7, B8

Oana Iftode (ISE) – B2, B4

Ancuța Plăeșu (ISE)- – B3, B12

Delia Goia (ISE) – B5

Ana Maria Dalu (ISE) – B5, B12

Elena Trifan (UEFISCDI) – B6, B8, B11

Andreea Gheba (UEFISCDI) – B8, B11

Diana Paula Simionescu (ISE) - B9, B10

Editura Institutului de Științe ale Educației, București 2026

ISBN: 978-606-8966-52-6

Unitatea Executivă pentru
Finanțarea Învățământului Superior,
Cercetării, Dezvoltării și Inovării

Cuprins

Rezumat.....	3
A. Context	8
A1. Introducere	8
A2. Aspecte metodologice	10
B. Rezultate și analize	13
B1. Caracteristici socio-demografice ale studenților și situația studiilor	13
B2. Tranziție și acces în învățământul universitar	25
B3. Evaluarea mediului academic și a programului de studii	41
B4. Contextul familial al studenților	54
B5. Condițiile de locuire ale studenților	65
B6. Veniturile, cheltuielile și percepția privind dificultățile financiare ale studenților	71
B7. Munca și studiile – bugetul de timp al studenților	93
B8. Mobilitatea internațională a studenților	112
B9. Module Tematice: Sănătate mintală și stare de bine	125
B10. Module Tematice: Efecte ale pandemiei Covid-19.....	140
B11. Module Tematice: Digitalizarea în învățământul superior	154
B12. Module Tematice: Discriminarea în contextul studiilor universitare	163
C. Anexe	169
C1. Abrevierile țărilor participante la EUROSTUDENT	169
C2. Acronime și prescurtări.....	170
C3. Note metodologice indicatori	171
C4. Tabele suplimentare	177
C5. Listă tabele și grafice	178
C6. Bibliografie.....	187

Rezumat

EUROSTUDENT este o cercetare cantitativă comparativă la nivel european, ce se bazează pe aplicarea unui chestionar pe teme relevante pentru viața socială și academică a studenților, pe eșantioane/loturi reprezentative la nivel național. Grupul țintă al cercetării sunt considerați toți studenții înmatriculați într-un program de studii național considerat ca făcând parte din educația superioară. În cazul României, este vorba de studii de licență (inclusiv cele de lungă durată, considerate licență și master integrat) și studii de masterat, adică nivelele 6 și 7 ISCED. Pentru anul 8, în România au participat la cercetare 16.113 subiecți, reprezentând 4% dintre cei care au primit invitația de participare (369.761 studenți). Lotul de studenți a fost verificat și ponderat pentru reprezentativitate cu ajutorul datelor administrative, în funcție de următoarele variabile: sex, domeniul de studiu, ciclul de studiu, vârsta și dimensiunea localității unde se află instituția de învățământ superior.

Chestionarul EUROSTUDENT 8 conține un set de întrebări de bază axate pe 8 dimensiuni, precum *caracteristici socio-demografice ale studenților; tranziție și acces în învățământul universitar, veniturile, cheltuielile și percepția privind dificultățile financiare*, dar și 4 module tematice, pe următoarele teme: *sănătate mintală și stare de bine; efecte ale pandemiei Covid-19; digitalizarea; experiențe de discriminare*. Prezentăm mai jos, principalele rezultate ale cercetării, pe fiecare dimensiune analizată.

Caracteristici socio-demografice ale studenților

- **Vârsta** medie a studenților români, la momentul realizării studiului EUROSTUDENT 8, era de 25 de ani, ușor mai scăzută decât media europeană (25,9 ani). Ca evoluție în timp, vârsta medie a studenților a crescut ușor, atât la nivel național (cu 0,8 ani, față de ES 6), cât și european (cu 0,9 ani, față de ES 6). Vârsta medie de intrare în învățământul superior, în România, este situată în jurul valorii de 21 de ani, fiind similară celei de la nivel european, și ușor în creștere față de anul 6 al studiului, realizat în perioada pre-pandemică.
- **Distribuția pe sexe** a studenților arată o preponderență a celor de sex feminin, atât la nivel național, cât și european, cu o creștere ușoară în România, față de EUROSTUDENT 6.
- Ponderea studenților care au **copii** este similară la nivel național și european, conform datelor EUROSTUDENT 8, în creștere ușoară (+3 p.p.) la nivel național, față de anul 6 al studiului
- În România, majoritatea studenților (94%) sunt **nativi, născuți și educați în țară, ca și părinții lor**, fără experiența migrației. La nivel european, în schimb, ponderea studenților nativi este mult mai mică (76%).

Tranziție și acces în învățământul universitar

- 95% dintre studenții români au o **rută standard de acces la facultate**, (obțin diploma de BAC în maximum șase luni de la absolvirea liceului), iar 88% dintre aceștia au o tranziție directă către facultate (admitere în cel mult 2 ani de la absolvirea liceului).
- Se constată **asocieri importante între capitalul educațional familial și traiectoria de acces**. Aproximativ 69% din traseele non-standard provin din familii cu statut educațional mediu sau scăzut, sugerând influența semnificativă a mediului familial asupra parcursului universitar. Studenții din familii cu educație universitară prezintă cea mai ridicată rată de tranziție directă (96%), în timp ce pentru cei din familii cu educație scăzută procentul este semnificativ mai mic (63%).

- În ce privește modelele de tranziție către universitate, forma de învățământ (la zi sau cu frecvență redusă) și tipul de finanțare (de la buget sau cu taxă) induc diferențe mai importante, care sugerează că întârzierea tranziției poate afecta șansele de acces la educație gratuită. Programele la zi atrag preponderent studenți cu tranziție directă (91%), în timp ce la cele cu frecvență redusă, doar 66% dintre studenți au urmat o tranziție directă.

Evaluarea mediului academic și a programului de studii

- 80% dintre studenții români declară că au avut claritate în decizia de a urma studii superioare. Sentimentul de apartenență la comunitatea academică este afirmat de către majoritate (71%), însă satisfacția față de programele de studii este moderată, numai 57% dintre studenți fiind dispuși să le recomande. În ceea ce privește intenția de abandon, 85% dintre studenți se declară hotărâți să își finalizeze studiile, însă 9% iau serios în considerare această posibilitate.
- Procentajul celor care consideră că au rezultate „mai bune” decât ale colegilor lor a crescut de la 46% (ES 7) la 61% (ES 8), iar a celor care își atribuie rezultate „mai slabe”, a scăzut de la 16% la 11%, față de valul anterior.
- Aproximativ 40-50% dintre studenți apreciază că beneficiază de **feedback util din partea profesorilor, sunt motivați de către aceștia și au colegi cu care pot colabora academic**. Deși **48%** dintre studenți primesc feedback util, doar **39%** se simt motivați, ceea ce sugerează că feedback-ul nu este suficient pentru a stimula implicarea.
- Comparativ cu ES7, rezultatele din ES8 cu privire la evaluarea rolului cadrelor didactice, sugerează că studenții români resimt o scădere a calității predării și a interacțiunii cu profesorii. Cel mai mare declin este observat în claritatea explicațiilor oferite (-10% puncte procentuale).
- Aproape jumătate dintre studenți sunt încrezători în oportunitățile de angajare în România, iar 30%, pe piața internațională a muncii.

Contextul familial al studenților

- Deși **ponderea studenților cu stoc familial de educație universitară** din România se găsește pe un trend ascendent, conform ultimelor runde EUROSTUDENT, România se situează și în valul 8 între statele care au cele mai mari procente de studenți ai căror părinți au o educație non-terțiară (55%), cu mult peste media EUROSTUDENT 8 (41%).
- Analiza **profilului demografic și social al studenților din familii fără stoc educațional terțiar** ne arată că studenții cu vârste mai înaintate, femeile, cei care intră în învățământul superior prin rute alternative sau au tranziție întârziată către studiile terțiare au o probabilitate mai ridicată să provină din medii familiale fără educație superioară decât colegii lor care au stoc educațional superior.
- Față de valul 7, a crescut **ponderea studenților care consideră că părinții/tutorii lor sunt „nu prea înstăriți” sau „deloc înstăriți”** (de la 25% la 29%, procente cumulate), și a scăzut ponderea celor ai căror părinți/tutorii sunt „oarecum înstăriți” sau „foarte înstăriți” (de la 21% la 19%).
- La programele cu frecvență de zi majoritatea studenților (72%) provin din familii cu statut economic mediu sau ridicat, în timp ce la programele cu frecvență redusă aproape jumătate (46%) provind din familii cu statut economic scăzut.

Condițiile de locuire

- **Se constată o revenire la tiparele de locuire de dinainte de pandemie.** Astfel, doar 28% dintre studenții români locuiesc cu părinții sau rudele, semnificativ mai puțini față de 54% în EUROSTUDENT VII, desfășurat în perioada pandemiei. Acest procent este, de asemenea, sub media europeană de 34%. De asemenea, aproximativ 12% dintre studenții români aleg să locuiască cu colegii sau prietenii, comparativ cu 5% în perioada pandemiei.
- **Utilizarea căminelor studentești este în revenire, dar sub nivelurile pre-pandemice:** 20% dintre studenții români locuiesc în cămine, o creștere semnificativă față de 6% în timpul pandemiei, dar încă sub nivelul pre-pandemic (29%). Studenții români folosesc căminele studentești mai mult decât media europeană (15%).
- **Timpul mediu petrecut cu transportul de acasă la universitate de studenții din România este similar cu media europeană:** Studenții din România petrec, în medie, 38 de minute pentru a ajunge de acasă la facultate, față de o medie a țărilor EUROSTUDENT, de 40 de minute.

Veniturile, cheltuielile și percepția privind dificultățile financiare

- **Veniturile studenților** au crescut cu 38%, față de valul anterior al cercetării (2020) ajungând la o medie de 4.567 lei (901 euro) în 2023. Această creștere nu a fost totuși suficientă pentru a compensa integral scumpirile din ultimii ani, reflectate în creșterea cheltuielilor medii lunare ale studenților cu peste 50%.
- Statutul pe piața muncii influențează direct veniturile și percepția asupra dificultăților financiare. Studenții care lucrează peste 20 de ore pe săptămână au venituri de 5.855 lei (1.183 euro), aproape dublu față de cei care nu lucrează (3.464 lei / 700 euro).
- **Cheltuielile medii lunare** ale studenților români au crescut în cifre absolute cu 56% între 2020-2023, de la 2.449 lei (506 euro) la 3.809 lei (770 euro), iar în termeni reali (valori ajustate cu rata inflației) cu 14%, conform datelor EUROSTUDENT.
- **Percepția asupra dificultăților financiare** a crescut în rândul studenților, față de valul anterior. Astfel, peste o treime dintre studenți consideră că întâmpină dificultăți financiare (foarte) serioase în 2023, față de 24% în 2020.

Munca și studiile – bugetul de timp al studenților

- Majoritatea studenților români (66%) **nu au lucrat înainte de intrarea în învățământul superior.** Procentul este net superior mediei europene rezultată din studiu (41%) și ușor peste procentul similar din valul 7 EUROSTUDENT (+4 %).
- În România, **ponderea studenților care nu lucrează pe parcursul semestrului universitar** este cu aproape 10% peste media EUROSTUDENT 8 (52% vs 41%). Totuși, față de valurile anterioare, observăm o creștere a ponderii studenților care lucrează permanent, pe parcursul semestrului universitar (+8% față de ES 6), și o scădere a studenților ce aleg să se dedice exclusiv studiilor, fără implicare în piața muncii (-8% față de ES 6).
- Datele arată că pentru majoritatea studenților români care lucrează, cea mai importantă motivație este cea de **auto-întreținere** (70%), urmată de dorința de a acumula experiență pe piața muncii (56%) și apoi

de nevoia de a-și finanța studiile (47%). Comparativ, în cazul tinerilor europeni, deși ordinea este aceeași, ponderile sunt mult mai reduse (cu 10-15 p.p.).

- Tipologia studenților care lucrează este similară la nivel național și european, aproximativ 1 din 2 studenți fiind implicați în activități lucrative conexe domeniului studiat, în timp ce puțin peste o treime dintre ei sunt angajați în domenii complet diferite de programul de studiu ales. Comparativ cu valorile anterioare ale cercetării, se observă faptul că există o mare stabilitate, la nivel de tendințe majore, în ce privește relația dintre locul de muncă și domeniul de studii.
- Ponderea studenților români care au parcurs un **internship/stagiu de practică pe piața muncii** de cel puțin o săptămână, indiferent dacă a fost obligatoriu sau voluntar, în țară sau în afara ei, este de aproape 4 din 10 studenți. Majoritatea dintre cei care au făcut un stagiu, l-au făcut în țară. Cifrele sunt comparabile cu cele de la nivel european.
- În România, studenții alocă mai mult timp, în medie **participării la cursuri** (peste 21 ore) decât colegii lor europeni (aprox.16 ore), și mai puțin timp studiului individual (16,6 ore) decât colegii lor europeni (17,6 ore). În ceea ce privește timpul dedicat muncii plătite, timpul petrecut la locul de muncă este ușor mai ridicat în cazul studenților români, față de studenții europeni.

Mobilitatea internațională a studenților

- Mobilitatea internațională a studenților români a înregistrat o **creștere față de anii anteriori**, însă participarea rămâne sub media europeană, fiind influențată de factori economici, informaționali și administrativi. Datele din EUROSTUDENT VIII arată că 6% dintre studenți au planuri concrete de a studia în străinătate, iar 24% intenționează să facă acest lucru în viitor, România situându-se în jurul mediei europene.
- **Principalele obstacole** care împiedică accesul mai larg la mobilitate includ costurile ridicate, lipsa informațiilor despre programele disponibile, dificultatea recunoașterii creditelor obținute în străinătate și incompatibilitatea mobilității cu locurile de muncă.

Module Tematice: Sănătate mintală și stare de bine

- Majoritatea studenților români declară o **stare generală de sănătate bună sau foarte bună** și un nivel ridicat al fericirii, însă un procent notabil se confruntă cu probleme de sănătate mintală, precum depresia și anxietatea. Starea de bine psihologic variază în funcție de factori precum vârsta, genul, condițiile socio-economice și performanța academică autoevaluată.
- **Utilizarea serviciilor de consiliere psihologică este scăzută**, probabil în mare parte din cauza nivelului redus de informare, deși majoritatea studenților care au beneficiat de consiliere psihologică au evaluat pozitiv sprijinul primit.

Module Tematice: Efecte ale pandemiei Covid-19

- Pandemia a generat **efecte imediate negative semnificative** în cele patru arii esențiale investigate prin ancheta EUROSTUDENT: calitatea predării, abilitățile profesionale, contactele sociale din mediul universitar și motivația de a continua studiile. În plus, s-a constatat că percepțiile studenților au variat în funcție de mai mulți factori. De exemplu, studenții cu o stare de bine precară și cei care s-au autoevaluat

ca având performanțe academice mai slabe au raportat cel mai frecvent dificultăți semnificative în toate domeniile analizate.

- Comparativ cu media EUROSTUDENT 8, studenții din România au raportat un impact mai mare al pandemiei asupra aspectelor financiare și profesionale, precum acoperirea cheltuielilor de trai, situația de angajare, finanțarea studiilor și performanța academică, în timp ce motivația de a continua studiile, calitatea predării, interacțiunile cu colegii și durata studiilor au fost mai puțin afectate.
- Un procent ridicat dintre studenți anticipează **efecte negative persistente asupra sănătății mintale, integrării pe piața muncii și studiilor viitoare**. În special, studenții care s-au autoevaluat ca având rezultate mai slabe decât colegii lor, cei cu o stare de bine precară și cei din domeniul artei și științelor umaniste au fost mai predispuși să prevadă consecințe negative de durată. Spre deosebire de studenții din România, cei din țările participante la EUROSTUDENT 8 au perceput un impact mai redus pe termen lung asupra studiilor și integrării profesionale, au oferit mai puține răspunsuri extreme și au raportat mai frecvent efecte negative asupra sănătății mintale.

Module Tematice: Digitalizarea în învățământul superior: acces, competențe și percepții ale studenților

- Majoritatea studenților români dispun de **dispozitive adecvate** (peste 70%) și conexiune optimă la internet (63%), dar doar 52% au acces la un spațiu liniștit pentru studiu.
- 81% dintre studenții români consideră că dețin **competențe digitale suficiente** pentru cerințele programului lor de studiu, un procent peste media europeană de 64%.
- 92% dintre studenți consideră instrumentele digitale esențiale pentru studiile lor, iar 86% le percep ca fiind importante în viața de zi cu zi.
- Studenții din România preferă o **combinație între învățământul online și fizic**, însă 53% dintre cursuri sunt în continuare desfășurate exclusiv față în față.

Module Tematice: Discriminarea în contextul studiilor universitare

- **Spațiile universitare sunt percepute ca fiind mai sigure decât zonele de locuire**: 75% dintre studenți se simt în siguranță în campus, comparativ cu 60% în cartierele lor. În campus, 13% se simt nesiguri, iar în cartiere, peste 20%.
- Peste un sfert dintre studenții români **au experimentat o formă de discriminare**, în special pe baza veniturilor (9%) și aspectului fizic (9%). România are una dintre cele mai mari rate de discriminare auto-raportată din Europa (27%). Categoriile vulnerabile includ studenții cu dificultăți financiare, cei care lucrează pentru a-și finanța studiile, tinerii, femeile și persoanele cu bunăstare mentală scăzută.
- La nivel european, unul din doi studenți declară că a fost victima unui **comportament ostil sau de tip atac la persoană** în ultimul an, iar în România procentul este chiar mai ridicat, de 57%. Cele mai frecvente manifestări includ tratamente neprietenoase, glume jignitoare sau întrebări nepotrivite, care subminează identitatea personală.

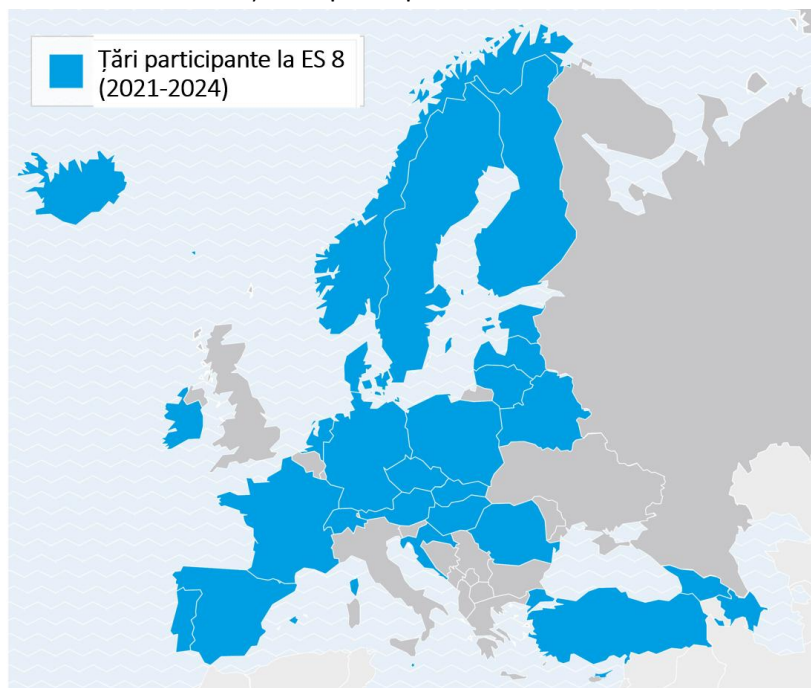
A. Context

A1. Introducere

Despre EUROSTUDENT

Proiectul EUROSTUDENT s-a născut din nevoia unor informații actualizate, la nivel național și european, despre situația studenților înscriși în învățământul superior. Odată cu demararea "procesului Bologna" (1999) și creării așa-numitului Spațiu European al Învățământului European (EHEA), prin care sistemele de învățământ superior din țările participante și-au asumat "cooperarea pentru a obține sisteme de învățământ comparabile la nivel european" (Study.eu, 2024), a apărut și nevoia monitorizării situației studenților la nivel european, și implicit a unor cercetări regulate care să ofere date despre situația studenților, ce nu se regăsesc în statisticile clasice¹. Luând în considerare cele de mai sus și preocupările de la nivelul organismelor europene pentru dimensiunea socială a învățământului superior (Hauschildt et.al, 2024: 14), a fost inițiat un proiect transnațional care să monitorizeze condițiile de viață și studiu ale studenților, pentru a oferi informații utile și necesare autorităților publice și altor actori interesați (Hauschildt et.al, 2021: 14). Dacă la început (2000) erau incluse doar 8 țări participante, în valul 8 al studiului, realizat între septembrie 2021- august 2024, au participat 25 de țări, atât membre ale Uniunii Europene, cât și din afara spațiului UE (Hauschildt et.al, 2024: 10). Odată cu EUROSTUDENT VIII, România este la a 6-a participare în cadrul proiectului, după debutul din sesiunea 2005-2008. Harta țărilor participante la runda a 8-a poate fi urmărită în Graficul A1.1.

Graficul A1.1. Harta țărilor participante la EUROSTUDENT 8

Sursa: Hauschildt et.al, 2024:21.

¹ De exemplu, informații despre situația veniturilor și cheltuielilor studenților, sau percepțiile acestora despre mediul academic.

Proiectul EUROSTUDENT este coordonat de un consorțiu format din șapte organizații membre, în strânsă colaborare cu partenerii naționali din fiecare țară participantă, reprezentați deopotrivă de factori de decizie și grupuri de cercetători în domeniu. Coordonatorul central al consorțiului este Centrul German de Cercetare în Învățământul Superior și Studii Științifice (DZHW), cu sediul în Hanovra, Germania (Hauschildt et.al, 2024:22). Implementarea EUROSTUDENT VIII 2021-2024, la nivel european, a fost finanțată cu sprijinul tuturor țărilor participante și cofinanțată din programul Erasmus+ al Uniunii Europene, de Ministerul Federal German al Educației și Cercetării și de Ministerul Olandez al Educației, Culturii și Științei (idem). Participarea la proiect a fiecărei țări implicate a fost decisă, de regulă, la nivelul ministerului național de resort, care a fost și responsabil de finanțarea și desfășurarea cercetării naționale. În cazul României, atât finanțarea contribuției de participare la proiectul EUROSTUDENT VIII, cât și realizarea cercetării naționale, s-au realizat din fondurile Ministerului. Proiectul EUROSTUDENT este administrat, din anul 2012, la nivel național, de către Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI), în parteneriat cu Institutul de Științe ale Educației, la momentul realizării cercetării devenit Centrul Național pentru Politici și Evaluare în Educație - Unitatea de Cercetare în Educație (CNPEE - UCE), în prezent reînființat.

Raportul de față, elaborat de un colectiv mixt din cele două instituții partenere menționate, prezintă rezultatele EUROSTUDENT VIII pentru România, păstrând în mare parte structura teoretică a raportului european și realizând, acolo unde a fost posibil și relevant, comparații cu datele din celelalte țări sau cu valurile anterioare EUROSTUDENT.

Mulțumiri

Acest raport nu ar fi fost posibil fără contribuția studenților care au completat chestionarul EUROSTUDENT, a cooperării și deschiderii din partea universităților românești care au acceptat să promoveze și să distribuie invitațiile de participare către studenți, și nu în ultimul rând susținerii echipei internaționale pe tot parcursul cercetării. Dorim să le mulțumim și sperăm ca analizele și datele rezultate în urma cercetării să fie de folos tuturor persoanelor interesate de situația studenților din România și de la nivel european.

A2. Aspecte metodologice

Date generale

Ancheta EUROSTUDENT la nivel internațional se bazează pe aplicarea unui **chestionar** comun de tip omnibus, cu teme relevante pentru viața socială și academică a studenților, pe un eșantion reprezentativ sau pe întreaga populație de studenți din fiecare țară participantă.

Grupul țintă al cercetării sunt considerați toți studenții înmatriculați într-un program de studii național, considerat ca făcând parte din educația superioară. În cazul României, este vorba de studii de licență (inclusiv cele de lungă durată, considerate licență și master integrat) și studii de masterat, adică nivelele 6 și 7 ISCED (Clasificarea Internațională Standard a Educației²). Sunt eligibili pentru a fi incluși în studiu toți studenții, indiferent de naționalitatea lor, programul de studii urmat sau forma de proprietate a universității unde se desfășoară acest program (publică sau privată). Nu sunt eligibili pentru a fi incluși în studiu studenții care la momentul anchetei au întrerupt studiile, cei plecați într-un program de mobilitate internațională, studenții care urmează studii doctorale, cei înscriși la forme de învățământ la distanță care nu locuiesc în țara în care are loc sondajul³, precum și cei din învățământul militar/ordine publică/siguranță națională. Criteriile de selecție includ și studenții străini înmatriculați la un program de studii universitare din România, însă având în vedere disponibilitatea chestionarului exclusiv în limba română, numărul acestora este redus⁴. Nu sunt incluși în lotul investigat studenții aflați în România temporar pentru studii, ca parte a unui program de mobilitate internațională.

În ceea ce privește **modalitatea de aplicare a chestionarului** (față în față, telefonic, online) cât și **modalitatea de selecție a studenților**, acestea rămân la alegerea fiecărei țări participante, păstrând, desigur, cerințele de validitate științifică aferente metodei alese. Indiferent de modalitatea de selecție a studenților participanți, la finalul colectării datelor are loc curățarea și ponderarea bazei de date, pentru o reprezentativitate sporită a eșantionului/lotului rezultat. Fiecare partener în cadrul anchetei EUROSTUDENT primește instruire și instrumente de lucru, atât scrise cât și sub forma unor seminare, prezentări, întâlniri directe, pentru a putea duce la bun sfârșit fiecare rundă a acestei cercetări, în condițiile cerute de consorțiul care coordonează proiectul. Mai multe detalii despre proiectul EUROSTUDENT, inclusiv accesul la datele internaționale, rapoarte și comunicări, se găsesc pe site-ul web al proiectului (în limba engleză): <https://www.EUROSTUDENT.eu/>. Rapoartele naționale de la rundele anterioare (6, 7), pot fi consultate/descărcate aici: <https://www.ise.ro/EUROSTUDENT>.

² Pentru definirea nivelurilor ISCED vezi Anexa C2.

³ Precizăm faptul că în rundele anterioare, studenții înscriși la forme de învățământ la distanță, adică fără cursuri în format fizic, erau excluși din cercetare, datorită faptului că multe din întrebări nu li se aplicau.

⁴ Doar 2% (126 subiecți) dintre cei care au răspuns valid la întrebarea referitoare la cetățenie (N=6930 subiecți – date neponderate) au declarat că nu au cetățenie română.

Participanți

Chestionarul EUROSTUDENT VIII a fost trimis întregii populații de studenți considerați eligibili⁵, dintre care au răspuns 22.011 de studenți. În urma verificării și curățării datelor, conform cerințelor consorțiului, a rezultat un lot de **16.113 subiecți**, reprezentând 4% dintre cei care au primit invitația de participare. Numărul final de subiecți rezultat în urma procedurilor de ponderare, care apare în comparațiile internaționale de pe platforma EUROSTUDENT și pe baza căruia s-au realizat și analizele din acest raport este de 16 109 cazuri. În funcție de indicatorul analizat, numărul de subiecți incluși în analize poate fi diferit, datorită filtrelor din întrebări dar și non-răspunsurilor de la itemii analizați.

Instrumente și proceduri

Chestionarul utilizat conține un set de întrebări de bază axate pe 8 dimensiuni, aplicate în toate țările participante, și un set de întrebări suplimentare, axate pe 4 dimensiuni, sub titulatura de "module tematice", aplicate doar în unele țări, în funcție de opțiunile acestora. România a ales să aplice chestionarul EUROSTUDENT 8 integral, respectiv:

- În cadrul dimensiunilor de bază, următoarele teme: *caracteristici socio-demografice ale studenților; tranziție și acces în învățământul universitar; percepții despre mediul academic, contextul familial al studenților; condițiile de locuire; veniturile, cheltuielile și percepția privind dificultățile financiare; munca și studiile – bugetul de timp al studenților; mobilitatea internațională a studenților.*
- În cadrul modulelor tematice, următoarele teme: *sănătate mintală și stare de bine; efecte ale pandemiei Covid-19; digitalizarea; experiențe de discriminare.*

Întrebările au fost traduse și adaptate din versiunea în limba engleză a chestionarului, pusă la dispoziție de consorțiu, de o echipă de cercetători din cadrul CNPEE-UCE și UEFISCDI. La fel ca și în valul anterior (VII), s-a optat pentru modalitatea de **aplicare online (autoadministrat)**, chestionarul fiind transmis către studenți prin intermediul unei platforme naționale gestionate de UEFISCDI. După prima invitație de completare, respondenții au primit încă două mesaje de reamintire pentru a răspunde sau finaliza chestionarul. Durata estimată de completare a chestionarului a fost de aproximativ 20 minute. Perioada de completare: **15 mai- 15 iulie 2023**.

După finalizarea colectării datelor, acestea au fost supuse unui proces complex de verificare, curățare și validare, respectiv ponderare, pe baza instrucțiunilor și sintaxelor (comenzi de program) oferite de consorțiul internațional. Criteriile folosite în **ponderarea (ajustarea) datelor** sunt: sexul, domeniul de studiu, ciclul de studiu, vârsta și dimensiunea localității unde se află instituția de învățământ superior. Datele administrative folosite pentru ponderare se referă la anul universitar 2022-2023 și au fost furnizate de Ministerul Educației (prin UEFISCDI).

Față de runda precedentă, în cadrul EUROSTUDENT 8 au fost adăugate bazei de date inițiale și o serie de indicatori agregați la nivel de universități, colectați prin intermediul proiectului ETER⁶. Deși utilizarea acestor

⁵ Un număr de 369.761 studenți cu adrese de email valide în RMU, au primit invitația de participare. Am ales varianta trimiterii către toată populația de studenți (și nu eșantionul) din mai multe motive. Pe de o parte, accesul facil la datele de identificare ale studenților (via RMU- Registrul Matricol Unic, cu sprijinul UEFISCDI-MEC), apoi, reprezentativitatea mai mare, simplitatea procedurii, dar și recomandările metodologice ale consorțiului EUROSTUDENT.

⁶ ETER este o inițiativă complementară EUROSTUDENT, care furnizează date agregate despre universități din Europa. Mai multe detalii sunt disponibile la: <https://eter-project.com/data/overview-data/>.

indicatori în cadrul analizelor din prezentul raport a fost relativ redusă, aceștia au fost incluși în analizele din raportul internațional EUROSTUDENT 8, menționat mai sus.

După încheierea curățării și ponderării datelor, a rezultat o bază de date națională în format SPSS, respectiv o serie de prelucrări în funcție de anumite variabile specifice, simple sau agregate (așa numitele Focus-Groups). Datele rezultate au fost verificate și validate de echipa internațională, fiind apoi urcate pe platforma EUROSTUDENT și incluse în raportul final *Synopsis of indicators- EUROSTUDENT 2021-2024*. Bazele de date naționale EUROSTUDENT 8 (cu 18 țări, inclusiv România), anonimizate, pot fi consultată la cerere, aici: <https://metadata.fdz.dzhw.eu/en/data-sets/dat-es8-ds1?page=1&size=10&type=surveys&version=1.0.0>.

Prezentul raport se bazează în principal pe datele publice disponibile în platforma EUROSTUDENT dar și pe analize suplimentare, direct din baza de date națională, realizate de autorii raportului. În ambele situații, s-a lucrat cu baza de date ponderată. Prelucrările statistice s-au realizat cu ajutorul programelor Excel și IBM-SPSS. Acolo unde nu sunt alte precizări suplimentare, graficele și tabelele se referă la date rezultate din valul VIII al studiului, pentru România. Comparațiile cu alte țări, inclusiv valorile medii, utilizează lista țărilor (N=25, vezi Anexa C1) și datele valide încărcate în platforma EUROSTUDENT, la data elaborării raportului.

B. Rezultate și analize

B1. Caracteristici socio-demografice ale studenților și situația studiilor

Capitolul de față își propune să contureze o imagine a studenților din România, din punct de vedere al principalelor date factuale colectate prin intermediul cercetării EUROSTUDENT, pornind de la informațiile socio-demografice (vârstă, sex, statut parental, locul nașterii), până la cele despre programele de studii (domeniul de studii, ciclul de studii, frecvența studiilor, întreruperi ale studiilor, mărimea centrului universitar). Sunt prezentate, comparativ, și date din celelalte țări participante la EUROSTUDENT, fie separat, fie ca medie, dar și din valorile anterioare ale studiului, acolo unde acestea au fost disponibile.

Rezumat

Vârsta medie a studenților români, la momentul realizării studiului EUROSTUDENT 8, era de 25 de ani, ușor mai scăzută decât media europeană (25,9 ani). Ca evoluție în timp, vârsta medie a studenților a crescut ușor, atât la nivel național (cu 0,8 ani, față de ES 6), cât și european (cu 0,9 ani, față de ES 6). Vârsta medie de intrare în învățământul superior, în România, este situată în jurul valorii de 21 de ani, fiind similară celei de la nivel european, și ușor în creștere față de valul 6 al studiului, realizat în perioada pre-pandemică.

Distribuția pe sexe a studenților arată o preponderență a celor de sex feminin, atât la nivel național, cât și european, cu o creștere ușoară în România, față de EUROSTUDENT 6.

Ponderea **studenților care au copii** este similară la nivel național și european, conform datelor EUROSTUDENT 8, în creștere ușoară (+3 p.p.) la nivel național, față de valul 6 al studiului. Studenții din România care au copii petrec, în medie, 26.6 ore/săptămână cu îngrijirea acestora, ușor sub media europeană, de 28 ore.

În România, majoritatea studenților (94%) sunt **nativi, născuți și educați în țară, ca și părinții lor**, fără experiența migrației. La nivel european, în schimb, ponderea studenților nativi este mult mai mică (76%). Față de valul 7 al cercetării se observă o creștere ușoară (peste 2 p.p.) a studenților internaționali, născuți și educați în afara țării. România are a doua cea mai ridicată pondere (97%) dintre țările participante la EUROSTUDENT 8, ai căror studenți, împreună cu părinții lor, au cetățenia națională.

Aproape două treimi din studenții din România învață în **orașe universitare** cu 100-300 000 locuitori, o pondere dublă față de media europeană. Acest fapt se datorează unei schimbări majore în demografia marilor orașe din România, față de ultimul val EUROSTUDENT, și anume faptul că marile orașe universitare și-au redus populația sub 300 000 locuitori, intrând într-o altă clasă de mărime, conform clasificării realizate în cadrul proiectului.

Distribuția studenților după **ciclul de studii** arată că în România există o pondere ușor mai ridicată a studenților la programe de licență clasice (+3 p.p.) dar și de lungă durată (+3 p.p.), față de media europeană. Ca evoluție în timp, observăm o mare stabilitate, la nivel național, a distribuției studenților în funcție de ciclul de studii.

În România, ponderea studenților aflați la **programe cu frecvență integrală** este mai mare față de media europeană (+7 p.p.). Structura distribuției studenților după tipul de învățământ urmat este una stabilă în timp, conform datelor de la ultimele trei runde EUROSTUDENT: 92-93% dintre studenți sunt înscriși la programe cu frecvență integrală.

Conform datelor EUROSTUDENT 8, cele mai "titrate" **domenii de studii**, atât la nivel național, cât și european, sunt: *Inginerie, producție, construcții; Afaceri, administrație și drept; Sănătate și asistență socială*. Față de cifrele de la nivel european (medie), în România există ponderi mai ridicate la *Inginerie, producție, construcții* (+9 p.p.), *Agricultură, silvicultură, piscicultură și științe veterinare* (+3 p.p.), *Sănătate și asistență*

socială (+2 p.p.), și ponderi mai reduse de studenți la *Educație* (-5 p.p.), *Servicii* (-3 p.p.), *Arte și științe umaniste* (-2 p.p.), *Științele naturii, matematică și statistică* (-2 p.p.). Băieții sunt mai atrași decât fetele de *Inginerie, producție, construcții* (+21 p.p.), iar fetele mai atrase decât băieții de *Sănătate și asistență socială* (+7 p.p.), *Afaceri, administrație și drept* (+5 p.p.), sau *Educație* (+5 p.p.).

România are o pondere foarte redusă de **studenți care și-au întrerupt (oficial sau neoficial) studiile** curente: doar 2% dintre studenți declară acest lucru, față de o medie de 9% la nivelul țărilor participante.

B1.1. Caracteristici socio-demografice ale studenților

Vârsta studenților

Vârsta medie a studenților români, la momentul realizării studiului EUROSTUDENT 8, era de 25 de ani, ușor mai scăzută decât media europeană (cu 0,9 ani). Jumătate dintre studenții din România au o vârstă de cel mult 22,5 ani (mediana), o valoare apropiată de cea europeană, de 23,4 ani (vezi Tabelul B1.1).

Tabelul B1.1. Vârsta medie, respectiv mediană a studenților, la nivel național și european (ani)

	ES VIII RO	ES VIII
Vârsta medie	25,0	25,9
Vârsta mediană	22,5	23,4

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Data nașterii?* N_{ES VIII RO}= 16109. N_{ES VIII}= 285923.

Comparând distribuția studenților pe grupe de vârstă, la nivel național și european (vezi Tabelul B1.2), observăm că România are o pondere mai mare (+9%) a studenților cu vârste de până în 24 de ani, și una mai redusă (-10%) a studenților maturi, de 25 ani și peste.

Tabelul B1.2. Distribuția pe grupe de vârstă a studenților, la nivel național și european (%)

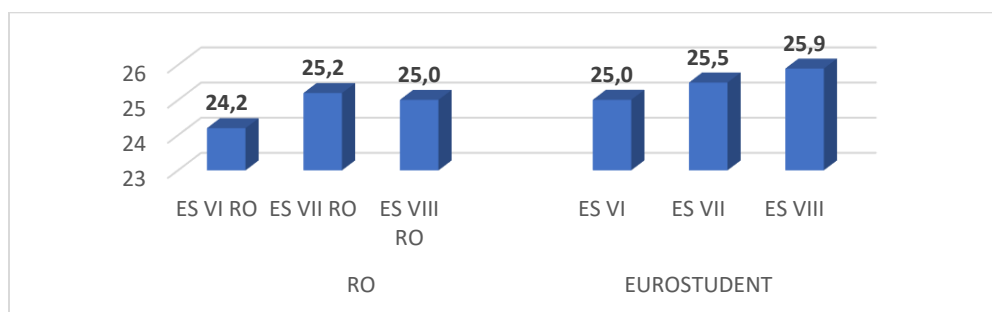
%	ES VIII RO	ES VIII
< 22 ani	42	35
22 - 24 ani	33	29
25 - 29 ani	11	18
30 ani și peste	15	18

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Data nașterii?* N_{ES VIII RO}= 16109. N_{ES VIII}= 285923

Ca evoluție în timp, vârsta medie a studenților a crescut ușor, atât la nivel național (+ 0,8 ani, față de ES 6), cât și european (+ 0,9 ani, față de ES 6 – vezi Graficul B1.1).

Graficul B1.1. Vârsta medie (ani) a studenților, la nivel național și european - evoluție în timp

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

Notă: Textul întrebării: *Data nașterii?* N_{ES VIII RO}= 16109, N_{ES VII RO}= 19612, N_{ES VI RO}= 4163.

Vârsta medie de intrare în învățământul superior (ÎS), în România, este similară celei de la nivel european, fiind situată în jurul valorii de 21 de ani (vezi Tabelul B1.3). La fel, și valoarea mediană, care ne arată vârsta sub care se situează jumătate dintre studenți, este apropiată de cea de la nivel european (19,3 ani, față de 19,6 ani).

Tabelul B1.3. Vârsta medie, respectiv mediană, de intrare în învățământul superior a studenților, la nivel național și european (ani).

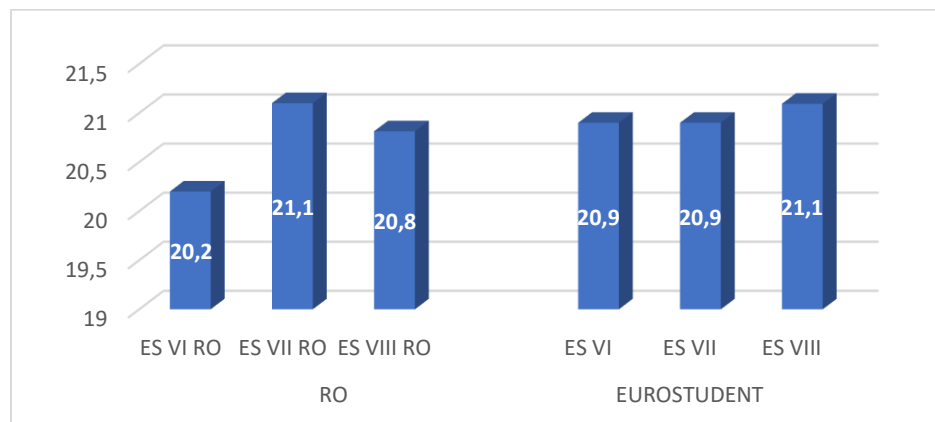
	ES VIII RO	ES VIII
Vârsta medie de intrare în învățământul superior	20,8	21,1
Vârsta mediană de intrare în învățământul superior	19,3	19,6

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Când ați intrat pentru prima oară la facultate?* ? N ES VIII RO= 9999, N ES VIII= 274355

Ca tendință în timp, observăm că vârsta medie de intrare în ÎS a crescut ușor, față de anul 6 al studiului, atât la nivel național, cât și european (vezi Graficul B1.2). La nivelul României, totuși, creșterea este puțin mai accentuată (+ 0,6 ani), cu un vârf chiar, la nivelul ES 7 (+ 0,9 ani), realizat în perioada pandemiei.

Graficul B1.2. Vârsta medie (ani) de intrare în învățământul superior a studenților, la nivel național și european - evoluție în timp

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

Notă: Textul întrebării: *Când ați intrat pentru prima oară la facultate?* N ES VIII RO= 9999, N ES VII RO= 14313, N ES VI RO= 3761, N ES VIII=274355, N ES VII=261616, N ES VI=276387.

Distribuția pe sexe a studenților

Distribuția pe sexe a studenților arată o preponderență a celor de sex feminin, atât la nivel național, cât și european (vezi Tabelul B1.4).

Tabelul B1.4. Distribuția pe sexe a studenților, la nivel național și european (%)

%	ES VIII RO	ES VIII
Feminin	56	56
Masculin	44	43

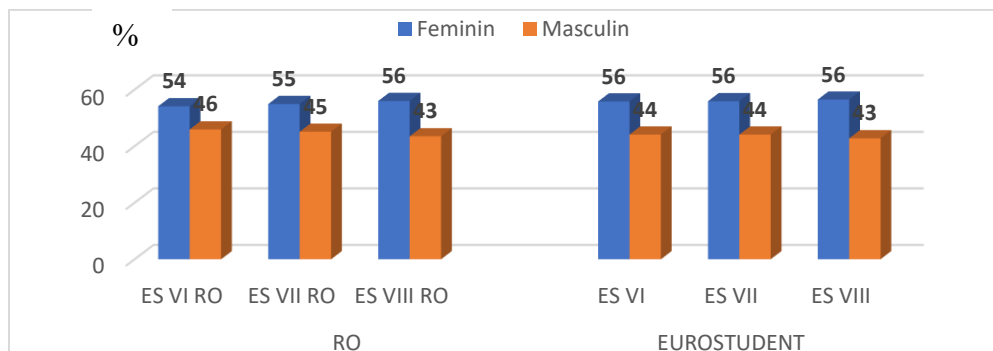
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Sexul dumneavoastră?* ? N ES VIII RO= 16109, N ES VIII= 286079

Diferența până la 100%, în cazul ES VIII, o reprezintă studenții care au ales varianta "altceva", sau au refuzat să își declare sexul.

Față de anii anteriori, la nivel național se observă o ușoară creștere a ponderii studenților de sex feminin (+2% față de anul 6), în timp ce la nivel european ponderile rămân aproape neschimbate (vezi Graficul B1.3)

Graficul B1.3. Distribuția pe sexe a studenților, la nivel național și european - evoluție în timp (%)

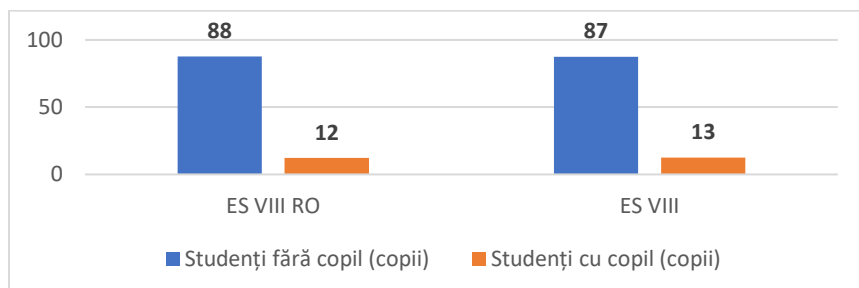
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

Notă: Diferența până la 100%, în cazul ES VIII, o reprezintă studenții care au ales varianta "altceva", sau au refuzat să își declare genul. N ES VIII RO = 16109, N ES VII RO = 19611, N ES VI RO = 4164. N ES VIII = 286079, N ES VII = 270752, N ES VI = 284212.

Situația parentală a studenților

Ponderea studenților care au copii este similară la nivel național și european, conform datelor EUROSTUDENT 8. Astfel, 12% dintre studenții români declară că au cel puțin 1 copil, față de 13% dintre studenții de la nivel european (vezi Graficul B1.4).

Graficul B1.4. Ponderea studenților cu/fără copii, la nivel național și european (%)

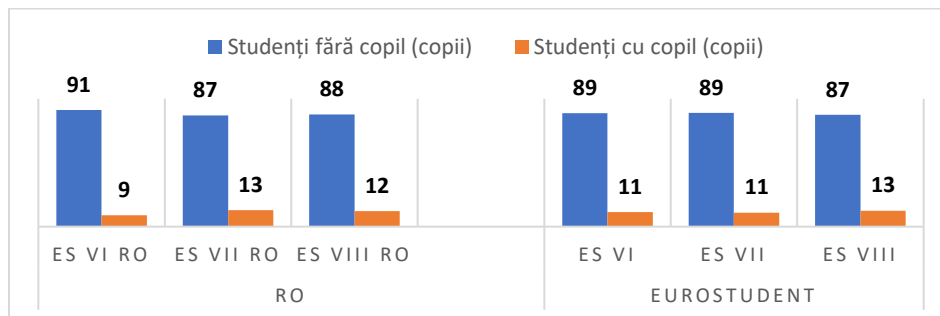

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Aveți copii?* N ES VIII RO = 6911, N ES VIII = 267411.

Datele comparative, din anii anteriori, arată o creștere ușoară a ponderii studenților părinți, în totalul studenților, mai accentuată în cazul României, față de tendința de la nivel european (vezi Graficul B1.5).

Graficul B1.5. Ponderea studenților cu/fără copii, la nivel național și european - evoluție în timp (%)

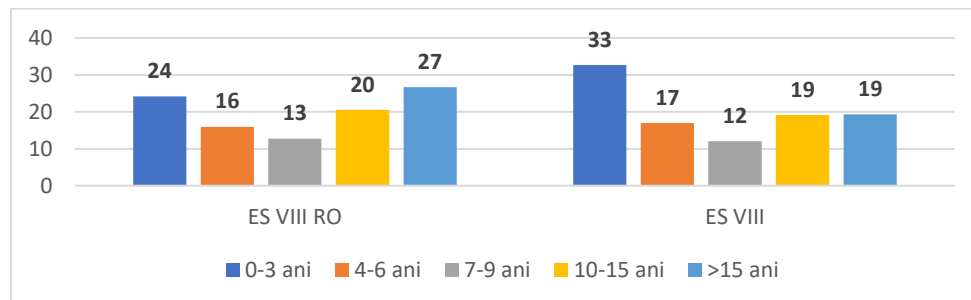

Sursa date: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

Notă: Textul întrebării: *Aveți copii?* N ES VIII RO = 6911, N ES VII RO = 14332, N ES VI RO = 3905. N ES VIII = 267411. N ES VII = 251065, N ES VI = 273758.

Analizând distribuția datelor în funcție de vârsta celui mai mic copil, în cazul celor care au copii, putem observa că în România există o pondere mai mare de studenți părinți cu copii de peste 15 ani, față de datele generale EUROSTUDENT 8 (27% față de 19%) , o pondere mai mică de studenți părinți cu copii de până în 3 ani (24% față de 33%), și ponderi similare de studenți părinți cu copii de vârste între 4-15 ani (vezi Graficul B1.6).

Graficul B1.6. Distribuția studenților părinți, după vârsta celui mai mic copil, la nivel național și european (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Câți ani are cel mai mic dintre copiii dumneavoastră?* Procente din totalul studenților părinți. N ES VIII RO = 810 , N ES VIII = 24496.

Studenții din România care au copii petrec, în medie, 26.6 ore/săptămână cu îngrijirea acestora, iar jumătate dintre ei (mediana) alocă doar 20 de ore, conform datelor EUROSTUDENT 8 (vezi Tabelul B1.5). Cifrele sunt ușor sub media europeană, de 28 ore, și variază în funcție de vârsta celui mai mic copil. Astfel, cei cu copii de cel mult 3 ani alocă 37 ore/săptămână, cei cu copii de 4-6 ani 35 de ore, timpul petrecut cu îngrijirea reducându-se treptat, până la 12.6 ore/săptămână, pentru cei cu copil de peste 15 ani (vezi Tabelul B1.6).

Tabelul B1.5. Timpul petrecut cu îngrijirea copiilor (medie ore/pe săptămână), la nivel național și european

	Medie	Mediană
ES VIII RO	26,6	20
ES VIII	28,0	22

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Câte ore alocăți pentru îngrijirea copiilor, într-o săptămână obișnuită, în timpul semestrului universitar în curs?* Procente din totalul studenților părinți. N ES VIII RO = 664, N ES VIII =18440.

Tabelul B1.6. Timpul petrecut cu îngrijirea copiilor (medie ore/pe săptămână), în funcție de vârsta a celui mai mic copil. Statistici descriptive pe date naționale.

Vârsta celui mai mic copil	Medie	Abatere standard
0-3 ani	37,0	26,7
4-6 ani	35,0	25,5
7-9 ani	29,9	22,5
10-15 ani	21,4	18,0
>15 ani	12,6	15,8

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Câți ani are cel mai mic dintre copiii dumneavoastră?* Procente din totalul studenților părinți. N ES VIII RO = 651.

Coroborând cu datele anterioare, despre vârsta copiilor studenților comparativ, la nivel național și european, putem concluziona că studenții părinți din România alocă ușor mai puțin timp, în medie, pentru îngrijirea copiilor, pentru că aceștia sunt mai mari și după cum am văzut, media orelor alocate îngrijirii scade, firesc, odată cu vârsta copilului.

Studenții în contextul migrației

În cadrul cercetării EUROSTUDENT, unul din aspectele vizate se referă la situația subiecților din punct de vedere al migrației. Astfel, pentru realizarea unor categorii care să reflecte gradul de expunere al studenților la fenomenul migrației, sunt luați în calcul indicatori precum locul nașterii (personal și al părinților) și locul finalizării studiilor preuniversitare (în țară sau în afara ei). Pe baza acestor indicatori au fost create 5 categorii de studenți, unde categoria "0" o reprezintă cei fără experiență de migrație (născuți în țară, educați în țară, cu părinți nativi), iar categoria ultimă o reprezintă studenții internaționali (născuți afară, educați afară). Pentru mai multe detalii despre modul de definire a categoriilor de studenți, din punct de vedere al migrației, se poate consulta Anexa C3 (cap.B1).

În tabelul B1.7 sunt prezentate procentele diferitelor categorii de studenți, în funcție de statutul de migrație, la nivel național și european, conform datelor rezultate din ultimul val EUROSTUDENT. După cum se poate observa, în România, majoritatea studenților (94%) sunt nativi, fără experiența migrației. La nivel european, în schimb, ponderea studenților nativi este mult mai mică (76%), o diferență ce are multe implicații, atât academice, cât și sociale.

Tabelul B1.7. Ponderea studenților, în funcție de statutul de migrație (educație și locul nașterii), la nivel național și european

%	ES VIII RO	ES VIII
Fără experiență de migrație (studenți și părinți nativi), educați în țară	94	76
Prima generație de migranți (studenți născuți afară), educați în țară	1	4
A doua generație de migranți (studenți născuți în țară, cel puțin un părinte născut afară), educați în țară	1	9
Studenți internaționali (studenți născuți afară, educați afară)	3	10
Alții (studenți născuți afară, părinți născuți în țară), educați în țară	1	1

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebărilor: *În ce țară v-ați născut dumneavoastră și părinții dumneavoastră (sau persoanele care v-au crescut)?/ Unde ați obținut diploma de bacalaureat?* N ES VIII RO= 5066 , N ES VIII= 251632.

Față de valul anterior EUROSTUDENT, deși tendința generală se menține, se observă o ușoară creștere, de peste 2%, a studenților internaționali din România (vezi Tabelul B1.8).

Tabelul B1.8. Ponderea studenților, în funcție de statutul de migrație (educație și locul nașterii). Evoluția în timp, la nivel național.

%	ES VII-RO	ES VIII RO
Fără experiență de migrație (studenți și părinți nativi), educați în țară	96	94
Prima generație de migranți (studenți născuți afară), educați în țară	1	1
A doua generație de migranți (studenți născuți în țară, cel puțin un părinte născut afară), educați în țară	0,5	1
Studenți internaționali (studenți născuți afară, educați afară)	0,3	3
Alții (studenți născuți afară, părinți născuți în țară), educați în țară	3	1

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 7, 8.

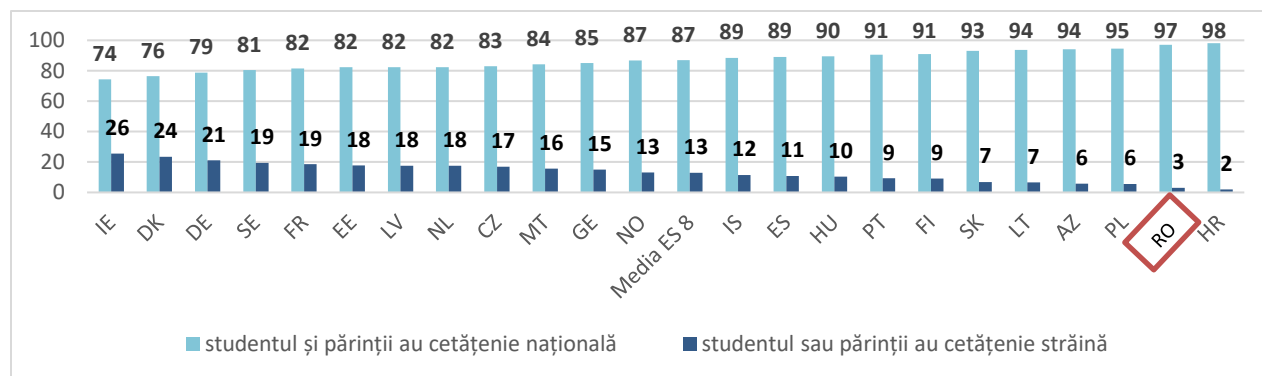
Notă: Textul întrebărilor: *În ce țară v-ați născut dumneavoastră și părinții dumneavoastră (sau persoanele care v-au crescut)?/ Unde ați obținut diploma de bacalaureat?* N ES VIII RO= 5066, N ES VII RO= 9016, N ES VIII=251632, N ES VII= 240314.

Un indicator și mai puternic al situației studenților din punct de vedere al migrației este cetățenia, atât a lor cât și a familiei de bază (părinți, tutori). Datele prezentate în Graficul B1.7 ne arată că România are a doua cea mai ridicată pondere (97%) dintre țările participante la EUROSTUDENT 8, ai căror studenți, împreună cu părinții lor, au cetățenia națională, depășind media ES 8 cu 10 puncte procentuale. Dintre țările cu un procent

ridicat de studenți cetățeni ai statului unde se află universitatea, menționăm Croația (98%), Polonia (95%), Azerbaidjan (94%) sau Lituania (94%). Pe de altă parte, țări ai căror studenți și/sau părinți au cetățenie străină într-o proporție ridicată sunt: Irlanda (26%), Danemarca (24%), Germania (21%), Suedia (19%) sau Franța (19%).

Datele prezentate arată că România se situează printre țările cu o mare omogenitate, din punct de vedere al cetățeniei sau locului de naștere al studenților și membrilor familiei de bază a acestora, 97% dintre studenți declarând că atât ei, cât și părinții au cetățenie română.. O posibilă explicație este faptul că România a fost timp de mulți ani după aderarea la UE (2007) o țară din care se emigrează și mai puțin una în care se imigrează, fapt care a influențat inclusiv prezența studenților străini în universitățile românești.

Graficul B1.7. Cetățenia studenților și a familiei acestora- comparație pe țări (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 7, 8.

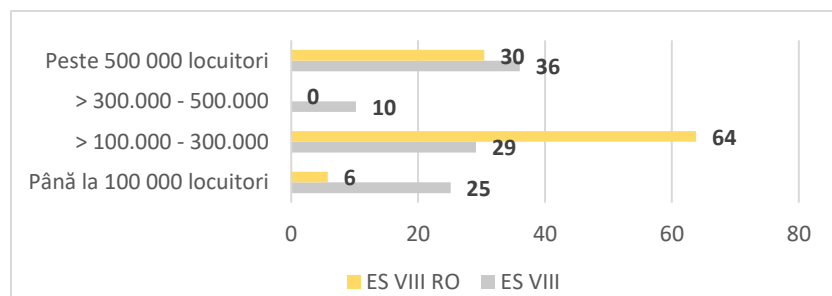
Notă: Textul întrebării: *Dumneavoastră și părinții (sau cei care v-au crescut) aveți cetățenie....?* N^{ES VIII RO} = 6832, N^{ES VIII} = 198574.

B1.2. Situația studiilor

Locația centrului universitar

Din datele disponibile în urma cercetării EUROSTUDENT 8, rezultă că aproape două treimi din studenții din România învață în orașe universitare cu 100-300 000 locuitori, o pondere dublă față de media europeană (vezi Graficul B1.8). Față de situația la nivel european, unde distribuția studenților după mărimea orașului universitar (ca număr de locuitori) este mai echilibrată, în România se constată că studenții sunt împărțiți în primul rând între capitală (singurul oraș cu peste 500 000 locuitori) și orașele medii (între 100-300 000 locuitori), orașele mici și mari fiind foarte slab reprezentate.

Graficul B1.8. Ponderea studenților, după mărimea localității în care se află instituția de învățământ superior, la nivel național și european (%)

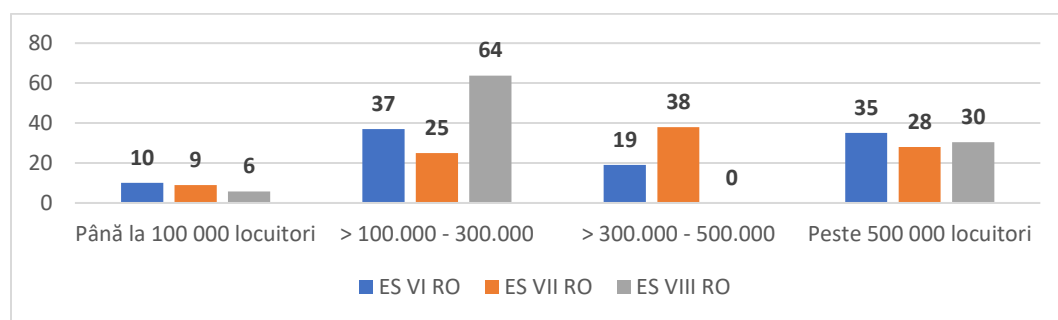
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Mărimea (ca populație totală) a orașului universitar a fost determinată indirect, în funcție de numele localității/centrului universitar declarat de studenți. Mărimea localității a fost alocată, ulterior, la procesarea datelor. În cazul României, datele despre mărimea localității se bazează pe informațiile disponibile în urma Recensământului din 2021 (<https://www.recensamantromania.ro>). N^{ES VIII RO} = 16109. N^{ES VIII} = 268193.

Evoluția în timp ne arată că din punct de vedere demografic România a cunoscut o schimbare majoră față de ultimul val EUROSTUDENT: marile orașe universitare și-au redus populația sub 300 000 locuitori, intrând într-o altă clasă de mărime, conform clasificării realizate în cadrul proiectului (vezi Graficul B1.9). O altă tendință observată este reducerea numărului de studenți ce învață în orașe mici (sub 100 000 locuitori), de la 10% în 2017 (ES 6), la 6% în 2023 (ES 8). De asemenea, a scăzut și ponderea studenților ce învață în capitala țării (singurul oraș cu peste 500 000 locuitori), cu 5%, față de ES 6. Cel mai probabil, explicația stă în tendința generală de reducere a populației rezidente în România, din ultimii ani. Astfel, conform datelor INSSE, dacă în 2019 sporul natural al populației⁷ era de -47883 persoane (negativ), în 2023 acesta era de -80 620 (INS, Tempo online). Per ansamblu, între 2017-2023, populația României s-a redus cu mai mult de jumătate de milion de persoane (-538 905), echivalentul a două mari orașe universitare (idem).

Față de media europeană, România are o pondere mai mică (cu 9 p.p.) de studenți care învață în capitala țării, conform datelor EUROSTUDENT 8 (vezi Graficul B1.10). Diferența observată s-a accentuat în ultimii ani, la valul 6 aceasta fiind de doar 5%⁸.

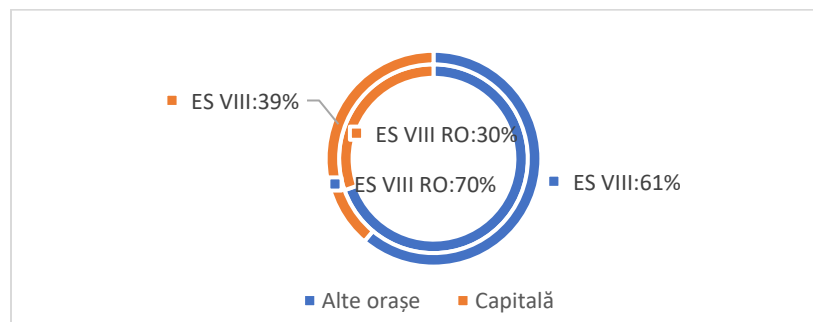
Graficul B1.9. Ponderea studenților, după mărimea localității în care se află instituția de învățământ superior. Evoluția în timp, la nivel național (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8

Notă: Mărimea (ca populație totală) a orașului universitar a fost determinată indirect, în funcție de numele localității/centrului universitar declarat de studenți. Mărimea localității a fost alocată, ulterior, la procesarea datelor. N^{ES VIII RO} = 16109, N^{ES VII RO} = 19351, N^{ES VI RO} = 3895

Graficul B1.10. Ponderea studenților înscriși la universități din capitala țării, la nivel național și european (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8

Notă: Mărimea (ca populație totală) a orașului universitar a fost determinată indirect, în funcție de numele localității/centrului universitar declarat de studenți. Mărimea localității a fost alocată, ulterior, la procesarea datelor. În cazul României, datele despre mărimea localității se bazează pe informațiile disponibile în urma Recensământului din 2021 (<https://www.recensamantromania.ro>). N^{ES VIII RO} = 16109. N^{ES VIII} = 268507.

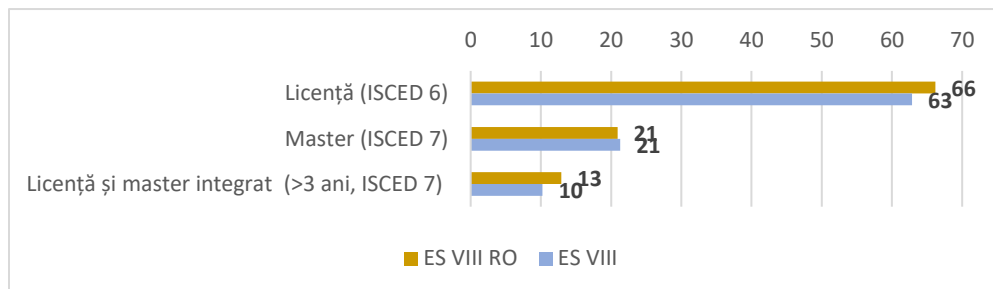
⁷ Sporul natural reprezintă diferența dintre numărul nașcuților-vii și numărul persoanelor decedate, în anul de referință.

⁸ Conform bazei de date EUROSTUDENT 6, ponderea medie de studenți ce învață în capitala țării, la nivel european, era de 40%, iar în România de 35%.

Ciclul de studii

Distribuția studenților după ciclul de studii arată că în România există o pondere ușor mai ridicată a studenților la programe de licență clasice (+3%), dar și de lungă durată (+3%), față de media europeană (vezi Graficul B1.11). Una din explicații stă în faptul că sistemele europene de învățământ superior au și programe de studii ce nu există în România, sistemul românesc având astfel o taxonomie simplificată a ciclurilor de studii din învățământul superior.

Graficul B1.11. Ponderea studenților, după ciclul de studii, la nivel național și european (%)

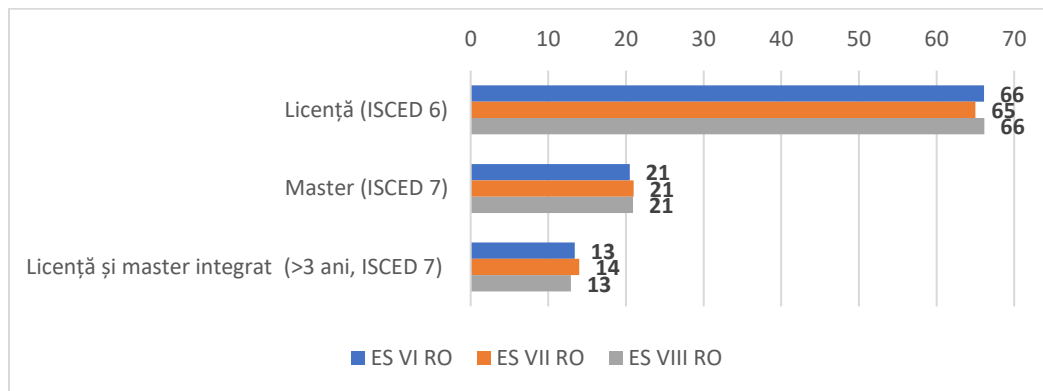

Sursa: baza de date EUROSSTUDENT 8.

Notă: Diferențele până la 100% pentru datele internaționale se referă la programe de studii care nu sunt prezente la noi (programe de scurtă durată, alte programe post-universitare). Textul întrebării: *În ce ciclu de studii sunteți înscris(ă) în prezent?* N_{ES VIII RO} = 16109. N_{ES VIII} = 295143.

Ca evoluție în timp, observăm o mare stabilitate, la nivel național, a distribuției studenților în funcție de ciclul de studii (vezi Graficul B1.12).

Graficul B1.12. Ponderea studenților, după ciclul de studii. Evoluția în timp, la nivel național (%)

Sursa: baza de date EUROSSTUDENT 6, 7, 8.

Notă: Textul întrebării: *În ce ciclu de studii sunteți înscris(ă) în prezent?* N_{ES VIII RO} = 16109, N_{ES VII RO} = 19612, N_{ES VI RO} = 4163.

Forma de învățământ

Analizând datele referitoare la distribuția studenților în funcție de tipul de învățământ urmat (frecvență integrală, parțială, sau altele), se observă și aici o diferență notabilă față de situația la nivel european. Astfel, în România, ponderea studenților aflați la programe cu frecvență integrală este mai mare (+6 %), față de media europeană (vezi Tabelul B1.9). O posibilă explicație ar fi că în unele țări europene există programe de studii flexibile, care îmbină activitățile la distanță cu cele față-în-față, în cadrul celor cu frecvență parțială, fapt care crește ponderea acestor studenți, în afara celor de la programe clasice cu frecvență integrală.

Tabelul B1.9. Ponderea studenților, după frecvența studiilor, la nivel național și european (%)

	Frecvență integrală	Frecvență parțială	Altele (ID, corespondență)
ES VIII RO	91	4	5
ES VIII	85	15	1

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Care este forma de învățământ pe care o urmați?* N^{ES VIII RO} = 15848. N^{ES VIII} = 250337.

Structura distribuției studenților după tipul de învățământ urmat este una stabilă în timp, conform datelor de la ultimele două runde EUROSTUDENT: 91-93% dintre studenți sunt înscriși la programe cu frecvență integrală (vezi Tabelul B1.10).

Tabelul B1.10. Ponderea studenților, după frecvența studiilor. Evoluția în timp, la nivel național (%)

	Frecvență integrală	Frecvență parțială	Altele (ID, corespondență)
ES VIII RO	91	4	5
ES VII-RO	93	3	4

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

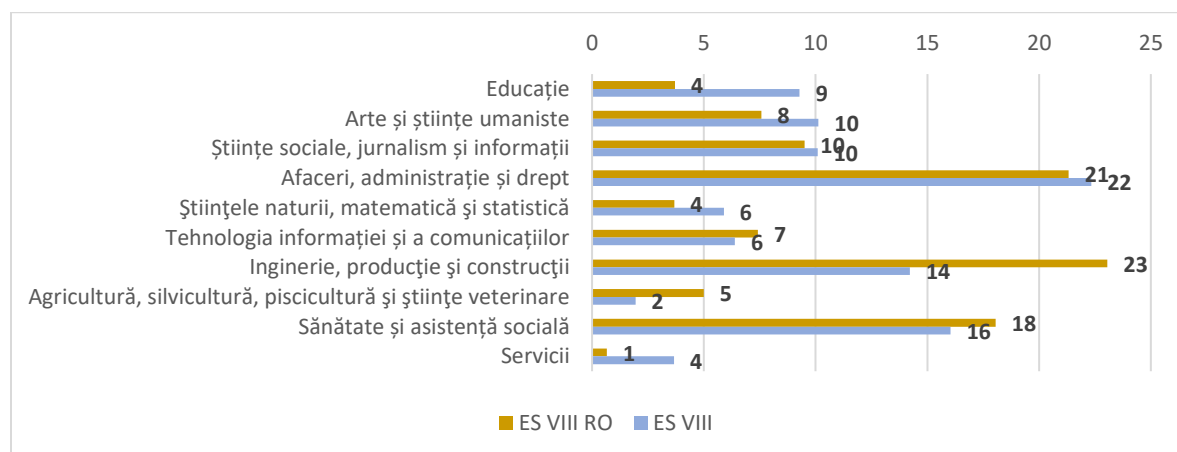
Notă: Textul întrebării: *Care este forma de învățământ pe care o urmați?* N^{ES VIII RO} = 15848, N^{ES VII RO} = 19481, N^{ES VI RO} = 4141.

Domeniul de studii

Un alt aspect investigat în cercetarea EUROSTUDENT se referă la domeniul de studii la care sunt înscriși studenții. Această informație este utilă atât pentru a face o comparație cu situația la nivel european, cât și pentru a vedea eventuale diferențe între studenții de la diferite programe, în funcție de alte variabile incluse în studiu.

După cum se poate vedea în Graficul B1.13, conform datelor EUROSTUDENT 8, cele mai "titrate" domenii de studii, atât la nivel național, cât și european, sunt: *Inginerie, producție, construcții; Afaceri, administrație și drept; Sănătate și asistență socială*. Față de cifrele de la nivel european (medie), în România există ponderi mai ridicate la *Inginerie, producție, construcții* (+9%), *Agricultură, silvicultură, piscicultură și științe veterinare* (+3%), *Sănătate și asistență socială* (+2%), și ponderi mai reduse de studenți la *Educație* (-5%), *Servicii* (-3%), *Arte și științe umaniste* (-2%), *Științele naturii, matematică și statistică* (-2%).

Graficul B1.13. Ponderea studenților, pe domenii de studii, la nivel național și european (%)

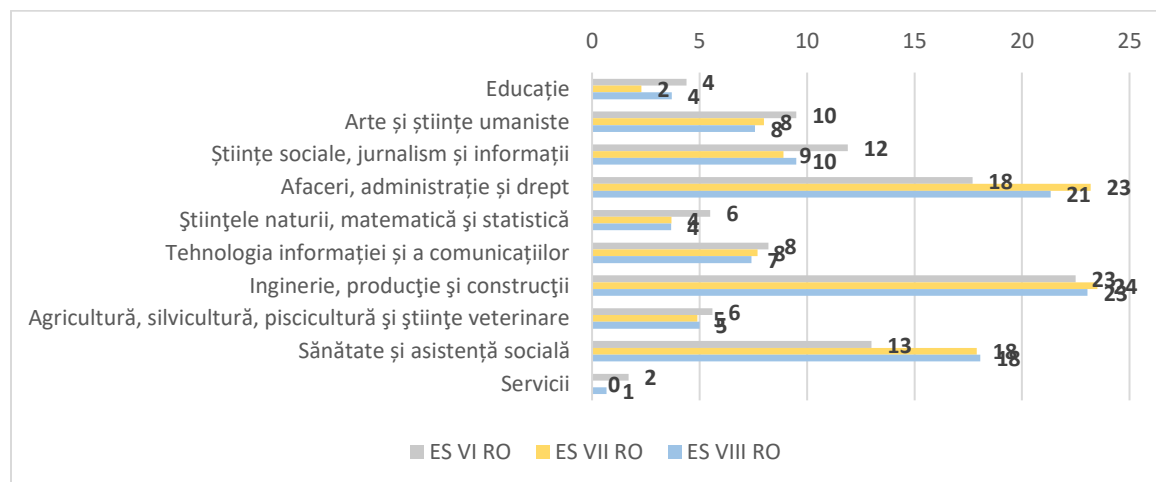

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8

Notă: Datele finale au fost ajustate, pe baza informațiilor din Registrul Matricol Unic (RMU), oferite de UEFSCDI. Textul întrebării: *Care este programul dvs. de studii actual (principal)?* N^{ES VIII RO} = 16108. N^{ES VIII} = 293405.

Ca evoluție în timp, la nivel național (vezi Graficul B1.14), se observă creșteri importante în ponderile studenților la *Sănătate și asistență socială* (+5% față de ES 6) și *Afaceri, administrație și drept* (+3% față de ES 6), și scăderi ușoare la *Arte și științe umaniste* (-2% față de ES 6), *Științe sociale, jurnalism și informații* (-2% față de ES 6) sau *Științele naturii, matematică și statistică* (-2% față de ES 6).

Graficul B1.14. Ponderea studenților, pe domenii de studii. Evoluția în timp la nivel național (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

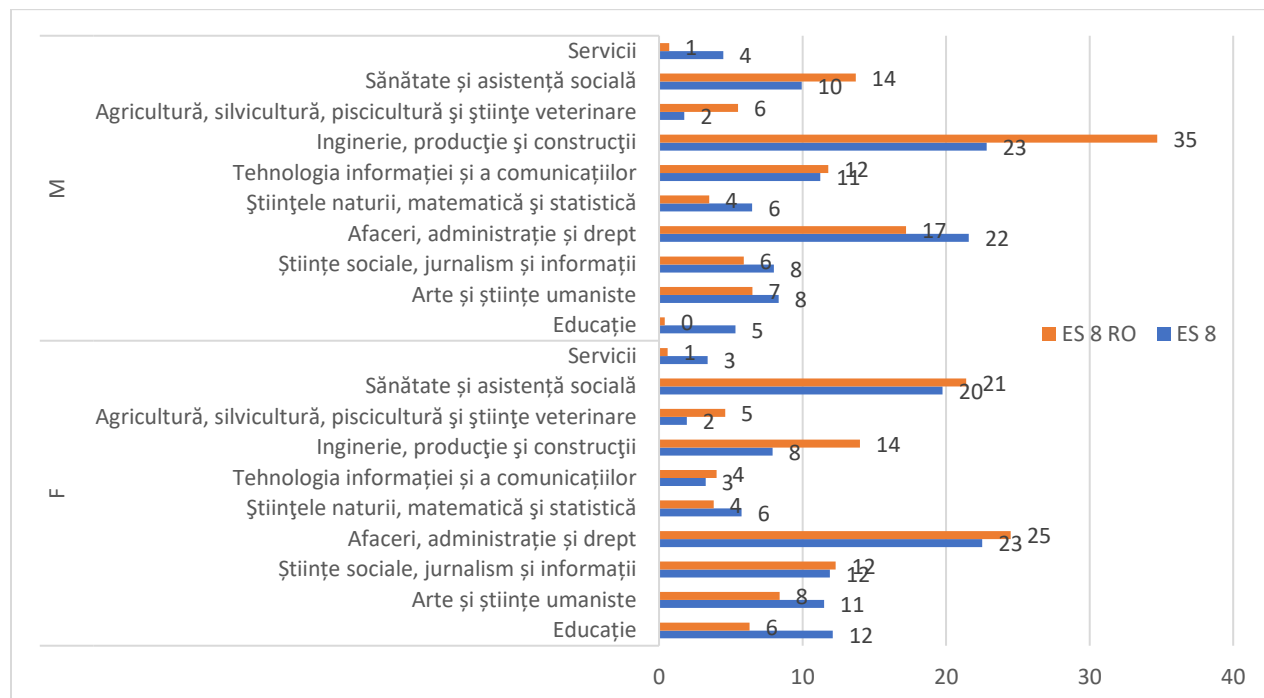
Notă: Datele finale pentru rundele 7 și 8 au fost ajustate, pe baza informațiilor din Registrul Matricol Unic (RMU), oferite de UEFSCDI. Textul întrebării: *Care este programul dvs. de studii actual (principal)?* N_{ES VIII RO} = 16108, N_{ES VII RO} = 19611, N_{ES VI RO} = 3695.

Distribuția pe sexe și domenii de studii a studenților, la nivel național (Graficul B1.15), ne arată că băieții sunt atrași în primul rând de *Inginerie, producție și construcții* (35% din subiecți), *Afaceri, administrație și drept* (17% din subiecți) și *Sănătate și asistență socială* (15% din subiecți), iar fetele de *Afaceri, administrație și drept* (25% din subiecți), *Sănătate și asistență socială* (21% din subiecți) și *Inginerie, producție și construcții* (14% din subiecți). După cum se poate vedea, domeniile cele mai atractive sunt aceleași, atât la băieți cât și la fete, diferă însă ordinea lor. Comparând cu datele de la nivel european (Graficul B3.8), constatăm diferențe importante în ponderea studenților de sex masculin la *Inginerie, producție și construcții* (+12% în România, față de media ES 8) și *Sănătate și asistență socială* (+4% în România, față de media ES 8), dar și diferențe notabile în ponderea fetelor ce studiază programe de *Educație* (-6% în România, față de media ES 8) sau *Inginerie, producție și construcții* (+6% în România, față de media ES 8).

Întreruperi ale programului de studii

Un indicator al dedicării și implicării studenților în programul de studii ales este cel care vizează întreruperea studiilor pe o perioadă de cel puțin un semestru. Din datele culese în cadrul proiectului EUROSTUDENT 8, rezultă că România are o pondere foarte redusă de studenți care și-au întrerupt (oficial sau neoficial) studiile curente. Astfel, doar 2% dintre studenți declară acest lucru, față de o medie de 9% la nivelul țărilor participante (vezi Graficul B1.16). Dintre țările cu ponderi de asemenea reduse, mai menționăm: Azerbaidjan (2%), Malta (3%), Irlanda (4%) sau Croația (5%). Țările cu cele mai mari ponderi de studenți care și-au întrerupt programul de studii sunt: Finlanda (19%), Suedia (16%), Islanda (15%).

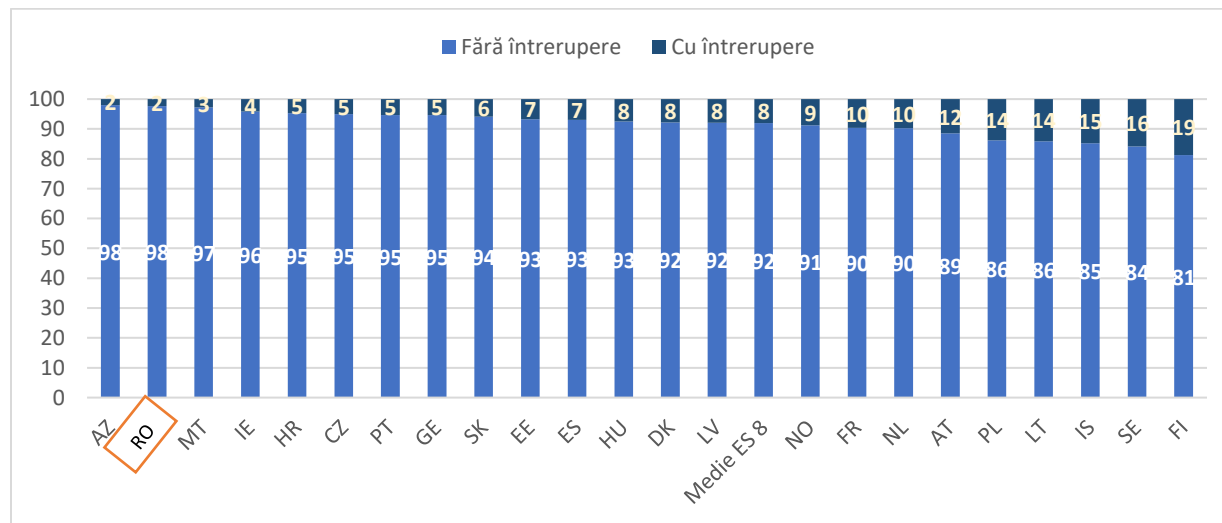
Graficul B1.15. Distribuția studenților pe sexe și domenii de studii, la nivel național și european (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Care este programul dvs. de studii actual (principal)?* N ES VIII RO: 9051 N ES VIII = 164165.

Graficul B1.16. Ponderea studenților cu/fără întreruperi ale programului (principal) de studii. Comparatie pe țări(%).

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *V-ați întrerupt vreodată, oficial sau neoficial, programul de studii actual?* Au fost luate în calcul orice întreruperi, de minimum 1 semestru. N ES VIII RO = 12850, N ES VIII = 24452

B2. Tranziție și acces în învățământul universitar

Capitolul de față prezintă principalele tendințe observate în modul în care studenții din România trec de la ciclul secundar (liceal) la învățământul superior, respectiv de la ciclul de licență la master, și posibile asocieri între anumite tipuri de rute și unele variabile socio-demografice. Sunt prezentate și unele date comparative la nivel european, conform datelor culese în valul 8 al cercetării, dar și date naționale din valul 7 EUROSTUDENT.

Rezumat

Analiza accesului în sistemul universitar românesc relevă un model predominant standardizat, cu parcursuri tradiționale bine definite, caracterizat de promovarea aproape unanimă a bacalaureatului în cele două sesiuni consecutive organizate la finalul ciclului liceal și de o dominanță puternică și stabilă a tranziției directe către universitate și ulterior, către studiile masterale. Față de media țărilor participante la EUROSTUDENT 8, tendințele sunt mai puternic standardizate în cazul tranziției de la licență la master, și mai puțin accentuate în cazul trecerii de la ciclul secundar la cel universitar.

Datele EUROSTUDENT 8 indică o rată de 95% a studenților români cu o **rută standard de acces la facultate** (obțin diploma de BAC în maximum șase luni de la absolvirea liceului) și de 88% a tranziției directe către facultate (admitere în cel mult 2 ani de la absolvirea liceului). Cifrele sunt **ușor peste media țărilor EUROSTUDENT**, de 92% pentru ruta standard, respectiv 83% pentru o tranziție directă către învățământul superior. Diferențele demografice evidențiază variații semnificative în tiparele de acces și de tranziție. Grupele de vârstă sub 22 ani prezintă cea mai înaltă rată de parcurs standard (98%), în timp ce categoriile 25-29 și peste 30 ani demonstrează dinamici mai complexe, cu fluctuații între 83-92% pentru ruta standard. Totodată, în timp ce pentru studenții sub 22 de ani tranziția directă este aproape universală (99%), procentul scade progresiv, ajungând la aproximativ 56% pentru cei peste 30 de ani în ultimul val al studiului. Dimensiunea de gen introduce unele nuanțe interpretative, cu o pondere mai ridicată a bărbaților (57%) printre studenții cu acces non-standard.

Se constată **asocieri importante între capitalul educațional familial și traiectoria de acces**. Aproximativ 69% din traseele non-standard provin din familii cu statut educațional mediu sau scăzut, sugerând influența semnificativă a mediului familial asupra parcursului universitar. Background-ul socio-economic joacă un rol crucial și în raport cu tipul de tranziție către studiile universitare. Studenții din familii cu educație universitară prezintă cea mai ridicată rată de tranziție directă (96%), în timp ce pentru cei din familii cu educație scăzută procentul este semnificativ mai mic (63%). Similar, statusul economic familial influențează puternic tiparul de tranziție, cu rate mai ridicate de tranziție directă pentru studenții din familii înstărite.

Variabilele instituționale indică anumite diferențe subtile: programele cu frecvență la zi se aliniază tendinței generale privind ponderea rutei standard de 95%, în timp ce formele cu frecvență redusă prezintă o rată mai scăzută a acesteia, de 86%. Statutul de finanțare a studiilor generează, de asemenea, diferențe marginale, cu o incidență de 96% a rutei standard printre studenții bugetari față de 91-92% printre cei care urmează studiile universitare pe locuri cu taxă. În ce privește modelele de tranziție către universitate, forma de învățământ (la zi sau cu frecvență redusă) și tipul de finanțare (de la buget sau cu taxă) induc diferențe mai importante, care sugerează că întârzierea tranziției poate afecta șansele de acces la educație gratuită. Programele la zi atrag preponderent studenți cu tranziție directă (91%), în timp ce la cele cu frecvență redusă,

doar 66% dintre studenți au urmat o tranziție directă. În același timp, locurile bugetate sunt ocupate predominant de studenți cu tranziție directă (93%), în cazul celor cu taxă, procentul reducându-se la 81%.

Asocierea puternică între momentul obținerii diplomei de bacalaureat și tipul de tranziție de la liceu la facultate indică faptul că dificultățile în obținerea diplomei de bacalaureat pot anticipa întârzieri mai lungi în accesarea învățământului superior.

În ceea ce privește **tranziția de la licență la master**, aproximativ trei sferturi dintre studenți (74%) fac trecerea în mai puțin de un an, mult peste media EUROSTUDENT (59%).. Acest proces este însă puternic influențat de factorii socio-demografici observați și în tranziția de la liceu la facultate (vârstă, statut educațional și financiar familial). În plus, pandemia COVID-19 a avut un impact dramatic asupra sincopei dintre licență și master, reducând rata tranzițiilor imediate de la 87% la doar 15% pentru studenții înscriși după debutul pandemiei.

B2.1. Accesul în învățământul universitar

Cerința Minimă Standard de Acces (SMAR) reprezintă condiția principală pentru admiterea în învățământul superior, stabilită diferit în fiecare țară. De obicei, aceasta include promovarea ultimului an de învățământ secundar superior sau susținerea unui examen final (precum Bacalaureat, Abitur sau Matura). În unele țări, există mai multe tipuri de SMAR, în funcție de profilul academic sau profesional al școlii secundare.

Deși SMAR-ul „tradițional” este obținut la finalul școlii secundare, de regulă între 17 și 20 de ani, acesta poate fi obținut și mai târziu în viață. În plus, unele țări oferă rute alternative de acces în învățământul superior, cum ar fi certificate echivalente, recunoașterea experienței profesionale, îndeplinirea unei anumite vârste sau realizări specifice. Aceste alternative sunt considerate modalități de acces non-tradiționale în cadrul EUROSTUDENT (Hauschildt et al., 2024:88).

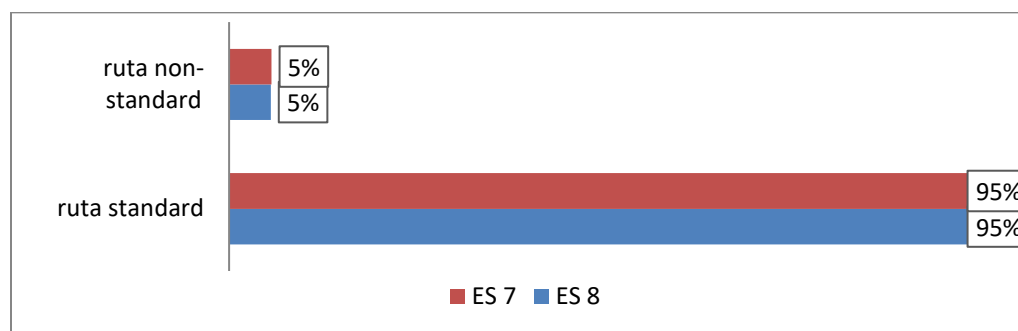
Astfel, în studiul EUROSTUDENT, studenții care au obținut o diplomă SMAR (națională/străină) odată cu finalizarea învățământului secundar superior sunt încadrați în categoria celor care utilizează „rutele de acces standard”. Cei care nu au intrat în învățământul superior cu o diplomă SMAR sau au obținut această diplomă (sau echivalentul străin) mai târziu în viață – nu imediat după finalizarea sistemului școlar preuniversitar, ci cu cel puțin 6 luni mai târziu, de exemplu prin cursuri serale, educație pentru adulți etc. – sunt considerați ca utilizând „rutele de acces alternative” (Hauschildt et al., 2024:89).

Accesul în învățământul superior românesc este condiționat de promovarea examenului de bacalaureat și obținerea diplomei corespunzătoare (sau a echivalentului străin) (art.53, alin.1 din Legea 199/2023 - a învățământului superior). Deoarece diploma de bacalaureat este obligatorie pentru admiterea la facultate și nu poate fi înlocuită de alte certificări echivalente, diferențierea între cele două rute de acces în sistemul de învățământ superior din România ia în considerare doar momentul obținerii diplomei după finalizarea studiilor liceale: *la cel mult șase luni după finalizarea studiilor liceale (ruta standard) sau după o perioadă mai mare de 6 luni de la finalizarea studiilor liceale (cu sau fără întreruperea acestora)(ruta alternativă).*

În România, **datele agregate** indică faptul că 95% dintre studenți au obținut diploma de bacalaureat în maximum 6 luni după absolvirea liceului, având așadar o rută standard către învățământul superior. Procentul a rămas constant între valurile 7 și 8 ale studiului (Graficul B2.1), confirmând faptul că promovarea examenului de bacalaureat imediat după finalizarea liceului rămâne norma dominantă în sistemul educațional românesc. Comparativ, la nivelul țărilor participante la EUROSTUDENT 8, media studenților care au intrat în învățământul

superior pe ruta standard este de 92%, cu ponderi mai ridicate în Azerbaidjan (99%), Franța (99%) sau Georgia (97%), și cu ponderi mai scăzute în Germania (83%), Malta (82%) sau Islanda (75%) (vezi Graficul B2.2).

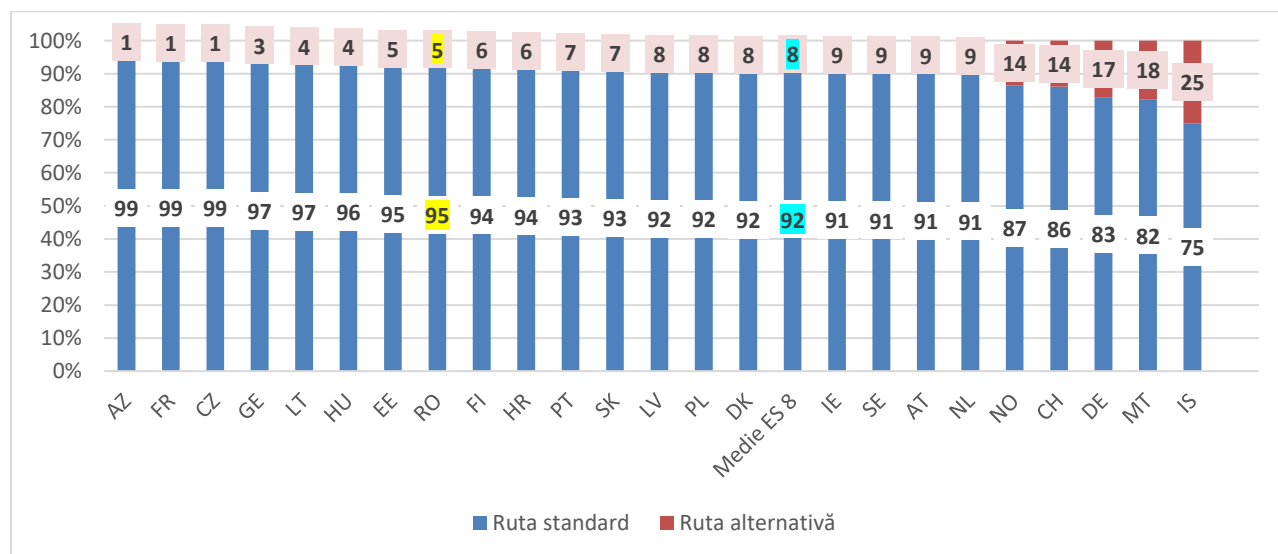
Graficul B2. 1. Distribuția studenților după *ruta de acces la facultate*. Evoluția în timp, la nivel național (%).

Sursă date: ES 7-RO, ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8= 13 0006. N ES 7=18834.

Graficul B2 2. Distribuția studenților după *ruta de acces la facultate*. Comparatie pe țări (%).

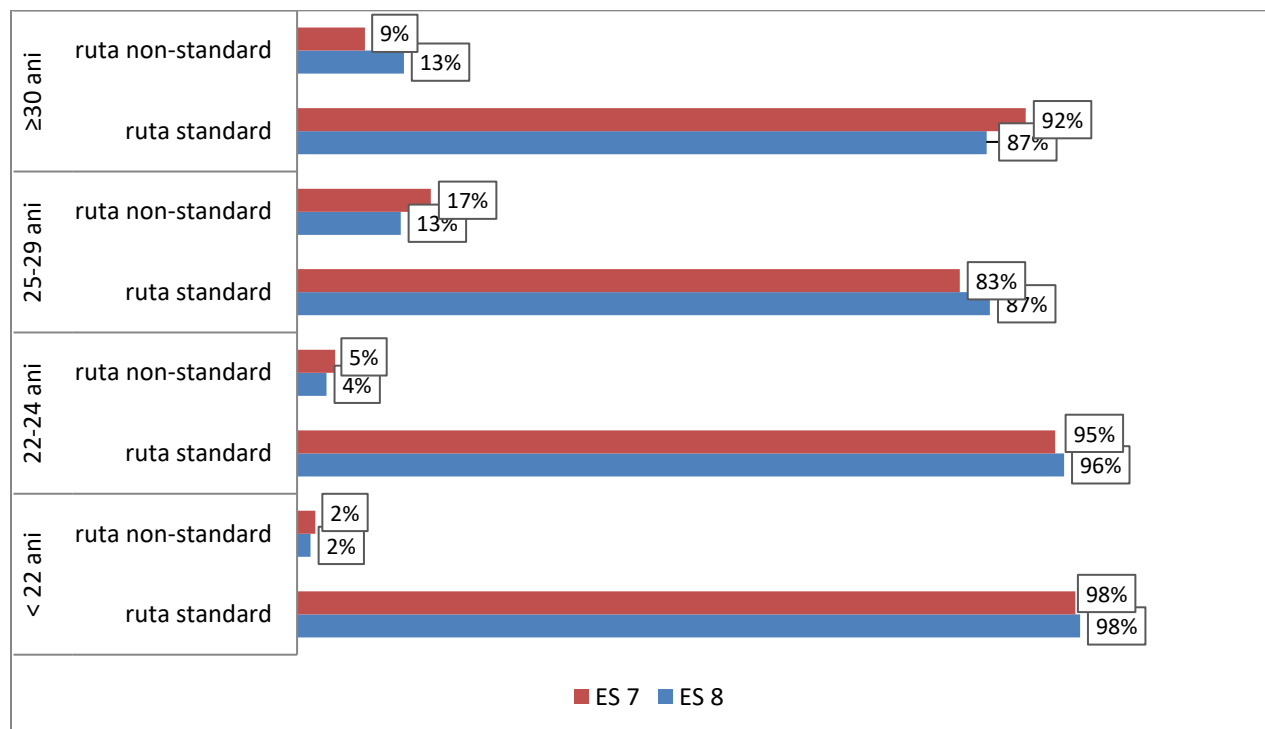
Sursa: ES 8.

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2.

Analiza pe **grupe de vârstă** relevă variații demografice importante între cele două valuri, din punct de vedere al rutei de acces în învățământul superior (Graficul B2.3). Astfel, dacă în cazul studenților cu vârste de până în 24 de ani, peste 95% dintre aceștia au rute standard în ambele valuri ale cercetării, în cazul celor din categoria 25-29 ani se observă o creștere a proporției celor care au urmat ruta standard (de la 83% în ES 7, la 87% în ES 8), sugerând o posibilă îmbunătățire a ratei de promovare la prima sau a doua sesiune de Bacalaureat pentru cohortele mai recente. În cazul studenților cu vârsta de cel puțin 30 ani, calea de acces standard înregistrează o scădere de la 92% în ES 7, la 87% în ES 8, ceea ce poate indica fie mai multe dificultăți în promovarea bacalaureatului în cele două sesiuni de la finalul liceului, pentru cohortele anterioare, fie o creștere a numărului de persoane care revin în sistem pentru obținerea diplomei de bacalaureat.

Media de vârstă în ES 8 a studenților cu o rută alternativă de acces în învățământul superior este de 31 de ani, în creștere față de 28 de ani în ES 7. Prin comparație, media de vârstă a studenților care au avut un parcurs cursiv este de 25 de ani.

Graficul B2.3. Distribuția studenților după vârstă și ruta de acces la facultate. Evoluția în timp, la nivel național (%).

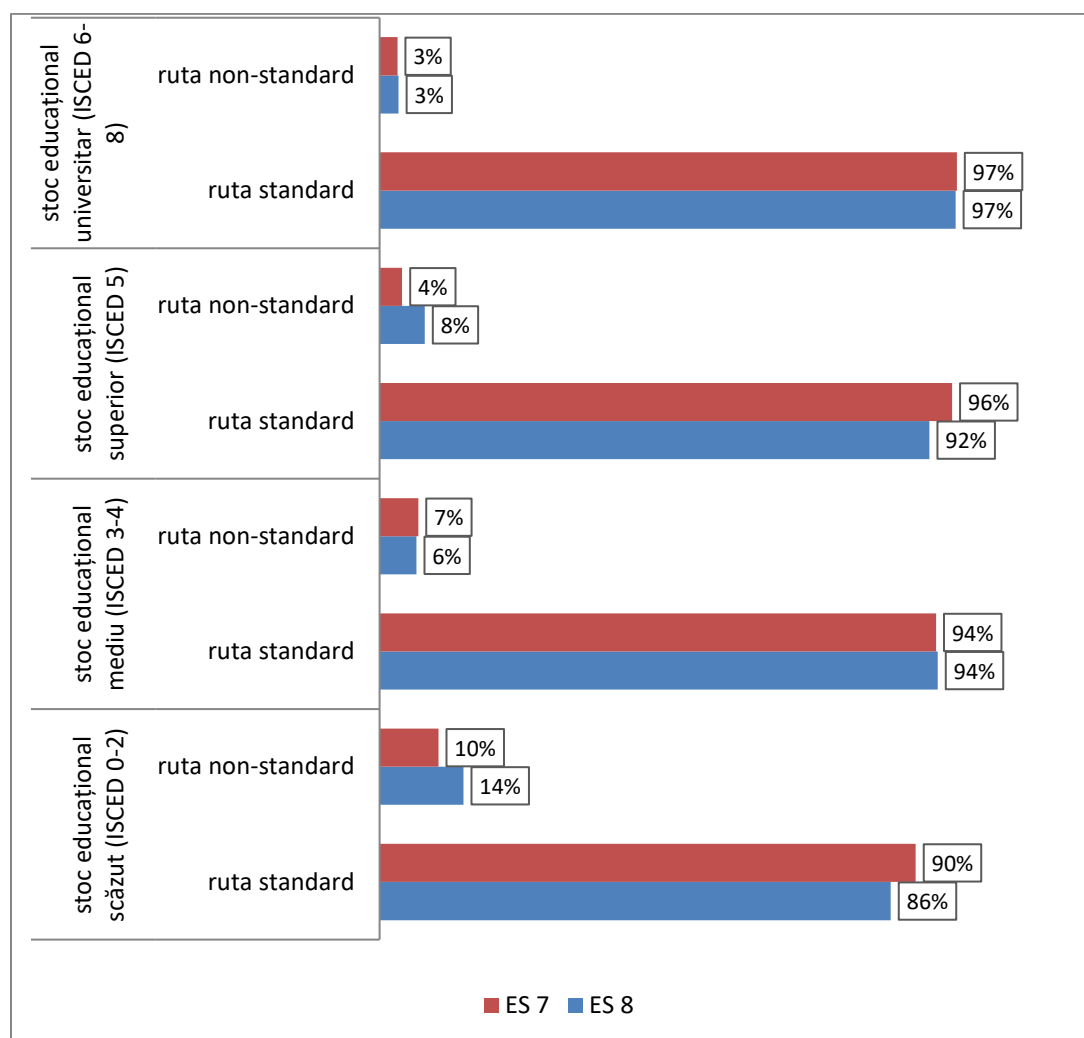
Sursă date: ES 7-RO, ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8= 13 0005. N ES 7=18834.

Distribuția pe **sexe** a studenților cu o rută alternativă de acces în învățământul arată că în această categorie se regăsesc mai ales bărbații (57%), procentul acestora fiind într-o ușoară scădere față de valul anterior (60%). Raporturile se inversează în cazul studenților cu o rută standard de acces, majoritatea acestora fiind femei (ES 7 & ES 8: 56%).

Relația dintre **capitalul educațional familial** și tipul rutei de acces în învățământul superior evidențiază faptul că probabilitatea de a avea o rută alternativă de acces este cea mai ridicată în rândul studenților cu stoc educațional scăzut (ISCED 0-2) (vezi Graficul B2.4). Această tendință este mai vizibilă în valul 8 (14% dintre studenți aleg această rută), comparativ cu cel precedent (când 10% o alegeau), sugerând o posibilă adâncire a inegalităților educaționale la nivelul ultimei serii de studenți cuprinsă în studiul EUROSTUDENT. O evoluție similară se constată, însă și în cazul studenților provenind din familii cu studii superioare de scurtă durată (ISCED 5), de la 4% în ES 7 la 8% în ES 8. Studenții din familii cu educație universitară (ISCED 6-8) mențin cel mai ridicat procent de promovare a Bacalaureatului în una din cele două sesiuni organizate la finalul ciclului liceal (97%).

Graficul B2.4. Distribuția studenților după *stocul educațional familial și ruta de acces*. Evoluția în timp, la nivel național (%).

Sursă date: ES 7-RO, ES 8-RO

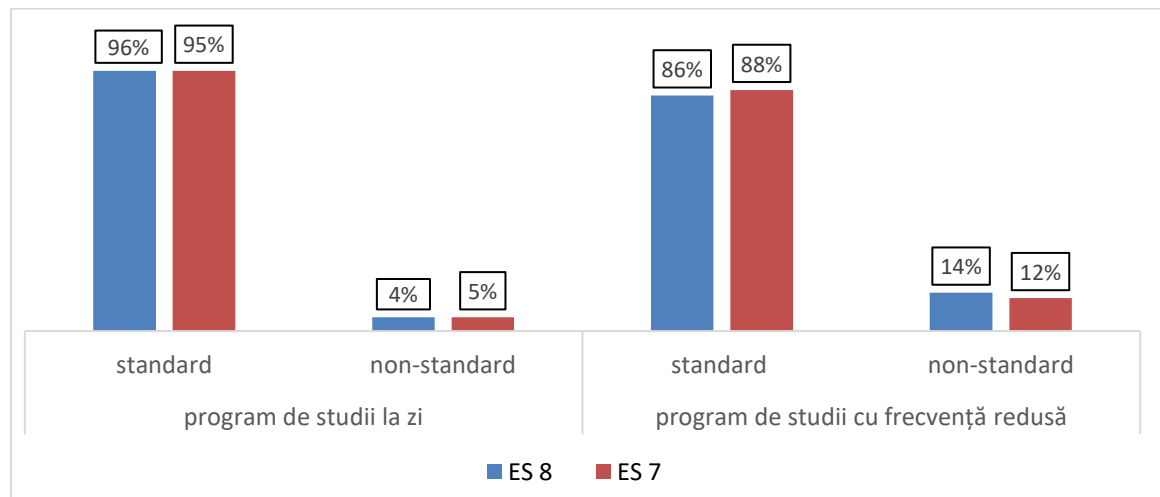
Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8= 6652. N.ES 7=13683.

În ES 8, 69% dintre cei care au parcurs ruta non-standard provin din familii cu statut educațional mediu sau scăzut (ISCED 0-4), față de 53% dintre cei care au parcurs ruta standard. Un procent aproape dublu (42%) dintre cei care au obținut diploma de bacalaureat în maxim 6 luni după terminarea liceului, față de cei care au promovat bacalaureatul mai târziu în viață (23%), provin din familii cu stoc educațional universitar.

În ceea ce privește influența **capitalului material familial** asupra probabilității de a obține diploma de bacalaureat în intervalul luat ca referință, în ES 8 se constată că, dintre cei care **nu** au realizat acest lucru, 43% au evaluat situația financiară a părinților ca fiind sub-medie, față de 29% dintre cei care s-au încadrat în cele șase luni. La nivelul valului precedent al studiului, procentajele asociate acestor categorii a fost de 31% (acces non-standard, evaluare financiară sub-medie), respectiv 24% (acces standard, evaluare financiară sub-medie). Datele arată că estimările studenților privind starea materială a părinților s-au depreciat în timp, în sensul în care nu doar că au crescut procentele celor care consideră că provin din pătura financiară sub-medie, dar și clivajul dintre studenții cu acces non-standard și cei cu acces standard s-a accentuat.

Luând în considerare **forma de învățământ și ruta de acces în învățământul superior** (Graficul B2.5), se observă, pe de o parte, o mare stabilitate a rutelor de acces, între cele două valuri ES, în cazul studenților la programe cu frecvență de zi (rate aproape identice între cele două valuri), și o ușoară variație în cazul studenților la programe cu frecvență redusă (-2% pentru ruta standard, față de ES 7), sugerând că această formă de învățământ atrage acum mai mulți studenți care nu au promovat Bacalaureatul în primele două sesiuni.

Graficul B2.5. Distribuția studenților după *forma de învățământ și ruta de acces*. Evoluția în timp, la nivel național (%).

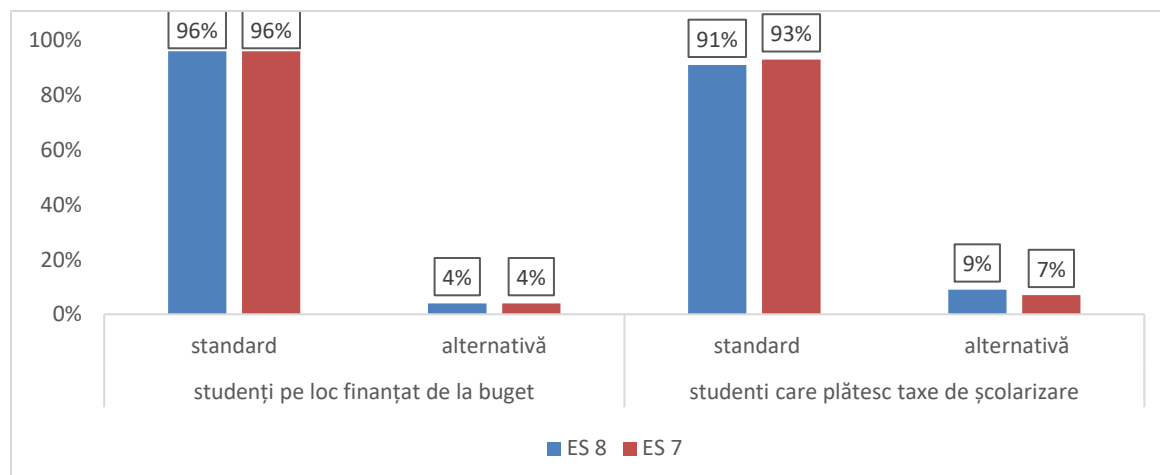

Sursă date: ES 7-RO, ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8=11823 . N ES 7=17945.

Analiza rutelor de acces în funcție de **modalitatea de finanțare a studiilor** (Graficul B2.6) , ne arată că studenții care ocupă locuri bugetate parcurg mai frecvent ruta standard spre învățământul superior (96% din respondenți, în ambele valuri analizate), comparativ cu cei care sunt înrolați pe locurile cu taxă (91% în ES 8, 93% în ES 7).

Graficul B2.6. Distribuția studenților după *modalitatea de finanțare a studiilor și ruta de acces*. Evoluția în timp, la nivel național (%).

Sursă date: ES 7-RO, ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N ES 8= 13006.. N ES 7= 14334.

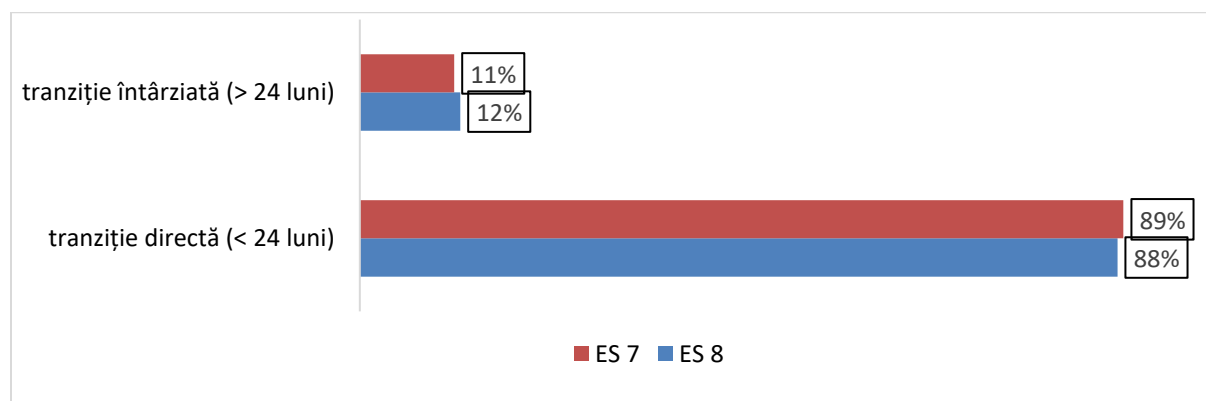
B2.2. Tranziția către învățământul superior

Tranziția de la învățământul secundar la cel terțiar reprezintă o etapă critică în parcursul educațional, cu implicații semnificative pentru mobilitatea socială și dezvoltarea capitalului uman. Această secțiune analizează modelele de tranziție în sistemul universitar românesc, utilizând date comparative din valurile 7 și 8 ale studiului EUROSTUDENT, examinând distribuția studenților în funcție de tipul tranziției și variabilele socio-demografice și instituționale cele mai relevante: vârsta, nivelul educațional parental, statutul financiar familial, forma de învățământ și modalitatea de finanțare a studiilor.

Terminologia folosită în studiul EUROSTUDENT definește două tipuri de tranziție spre învățământul superior: **tranziție directă**, care presupune accesarea învățământului superior în cel mult 2 ani de la absolvirea liceului, și **tranziția întârziată**, realizată după un interval mai mare de timp.

Tendențele generale indică predominanța puternică a tranziției directe (88%) în sistemul universitar românesc, cu o stabilitate remarcabilă între cele două valuri ale studiului (vezi Graficul B2.7). Dimensiunea tranziției întârziate este reprezentată de un segment redus din populația de studenți (aprox. 12%). Aceste date reflectă un model secvențial standardizat clasic al sistemului educațional românesc, cu mecanisme stabile și predictibile de continuare studiilor, caracterizat de parcursuri educaționale tradiționale și o flexibilitate redusă. Cu toate acestea, structura instituțională permite traiectorii alternative, oferind un cadru permisiv în situații care necesită întreruperi financiare, nevoia de inserție profesională preliminară sau alegeri vocaționale mai complexe.

Graficul B2.7. Distribuția studenților după *tipul tranziției de la liceu la facultate*. Evoluția în timp, la nivel național (%)

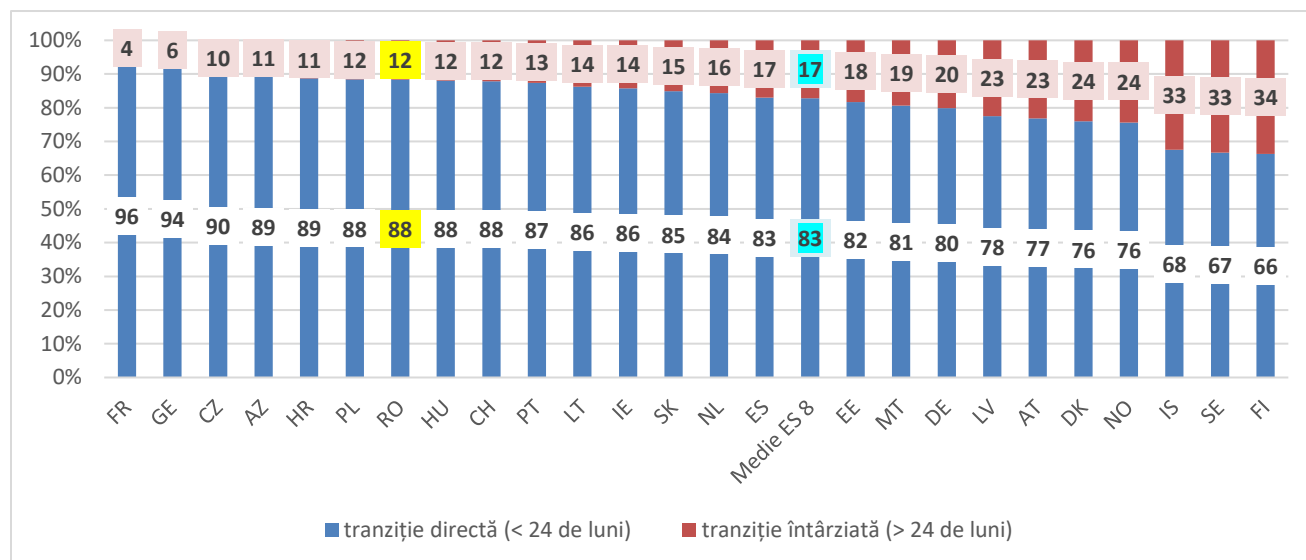

Sursă date: ES 7-RO, ES 8-RO.

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8= 12 516. N.ES 7=19443.

Comparativ, la nivelul țărilor participante la EUROSTUDENT 8, media studenților cu o tranziție directă către învățământul superior este de 83%, cu ponderi mai ridicate în Franța (96%), Georgia (94%) sau Cehia (90%), și cu ponderi mai scăzute în Islanda (68%), Suedia (67%) sau Finlanda (66%) (vezi Graficul B2.8).

Graficul B2.8. Distribuția studenților după *tipul tranziției de la liceu la facultate*. Comparatie pe țări (%).

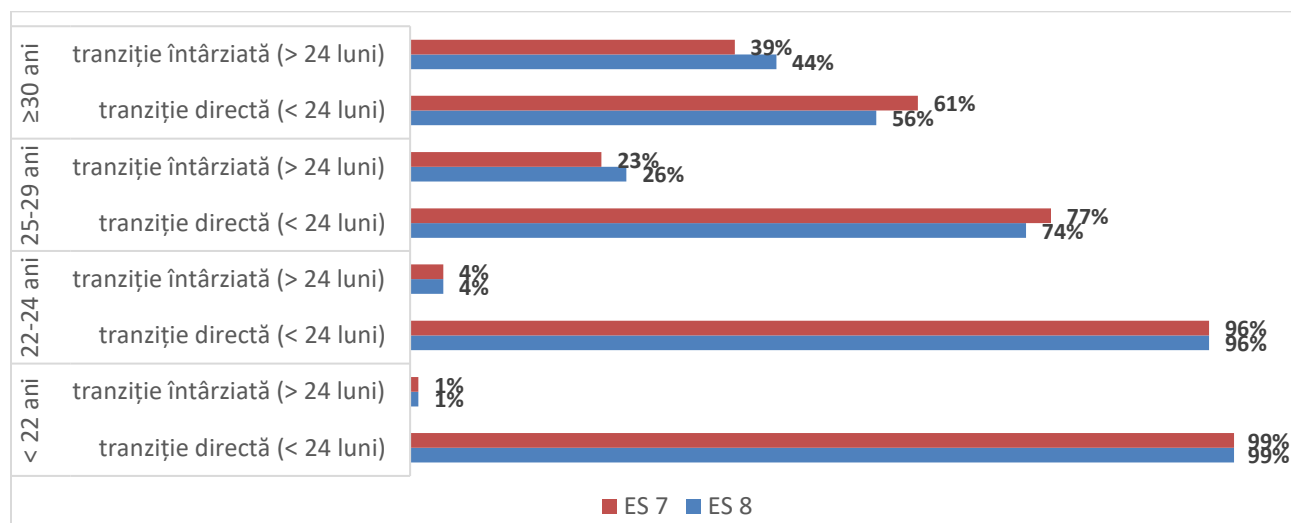

Sursa: ES 8.

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2.

Analiza **pe cohorte de vârstă** relevă faptul că tranziția întârziată spre învățământul superior devine mai frecventă odată cu înaintarea în vârstă a tinerilor (în special după 25 de ani), pe când cea directă este aproape universală la cei din grupa de vârstă până în 22 de ani și scade la cei din grupele 25-29 de ani, respectiv 30 ani și peste (vezi Graficul B2.9). Remarcăm de asemenea o mare stabilitate a tendințelor observate, între cele două valuri, la aproape toate grupele de vârstă analizate. Astfel, pentru cohorta sub 22 ani, tranziția directă este aproape universală și stabilă de la un val la altul (99%); în cazul grupei de vârstă 22-24 ani se menține același procent foarte ridicat (96%); se observă, însă, o scădere ușoară a ratei tranziției directe pentru grupa 25-29 ani (de la 77% la 74%), și una accentuată pentru studenții peste 30 ani (de la 61% la 56%).

Graficul B2.9. Distribuția studenților după *grupa de vârstă și tipul tranziției de la liceu la facultate*. Evoluția în timp, la nivel național (%)

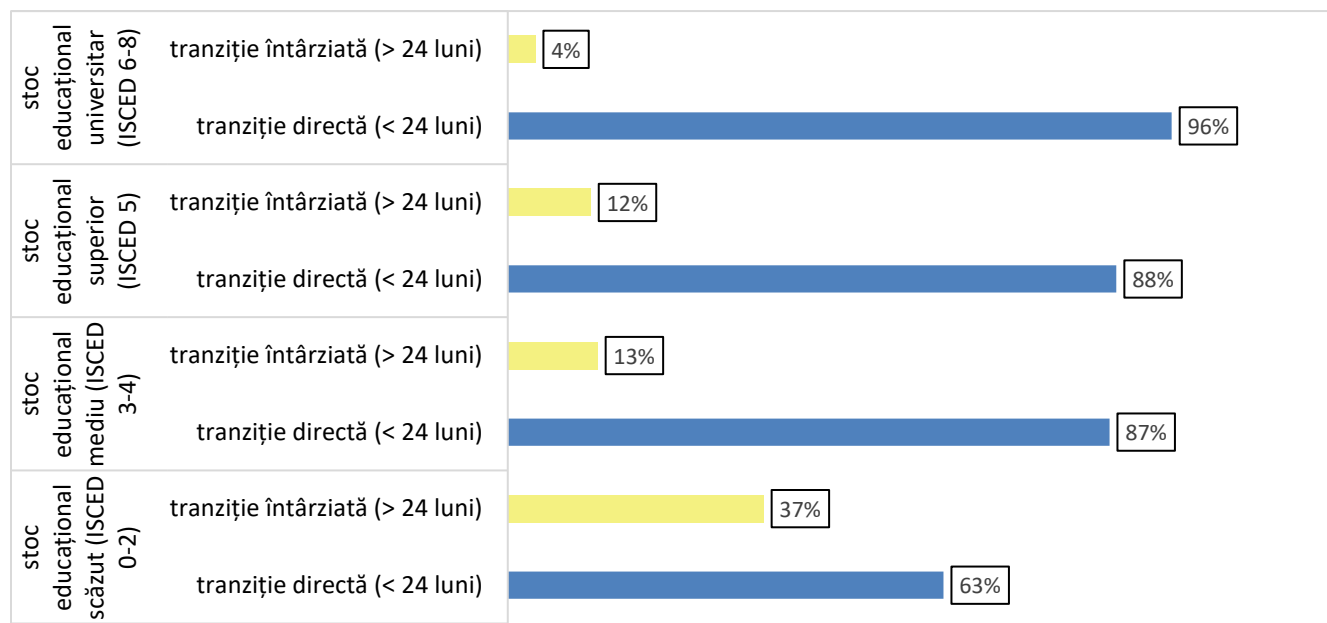

Sursă date: : ES 7-RO, ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8= 12 515. N.ES 7=19445.

Datele evidențiază o stratificare clară bazată pe **stocul educațional familial**: studenții din familii cu educație universitară (ISCED 6-8) prezintă cea mai ridicată rată de tranziție directă (96%), observându-se o reducere progresivă a incidenței tranziției directe pe măsură ce nivelul de educație al părinților scade, ajungând până la 63% pentru studenții din familii cu educație scăzută (ISCED 0-2 (vezi Graficul B2.10). Diferența de 33 puncte procentuale între extremele spectrului educațional indică o reproducere puternică a inegalităților educaționale. Sub aspect longitudinal, diferențele sunt neglijabile.

Graficul B2.10. Distribuția studenților după stocul educațional familial și tipul tranziției de la liceu la facultate

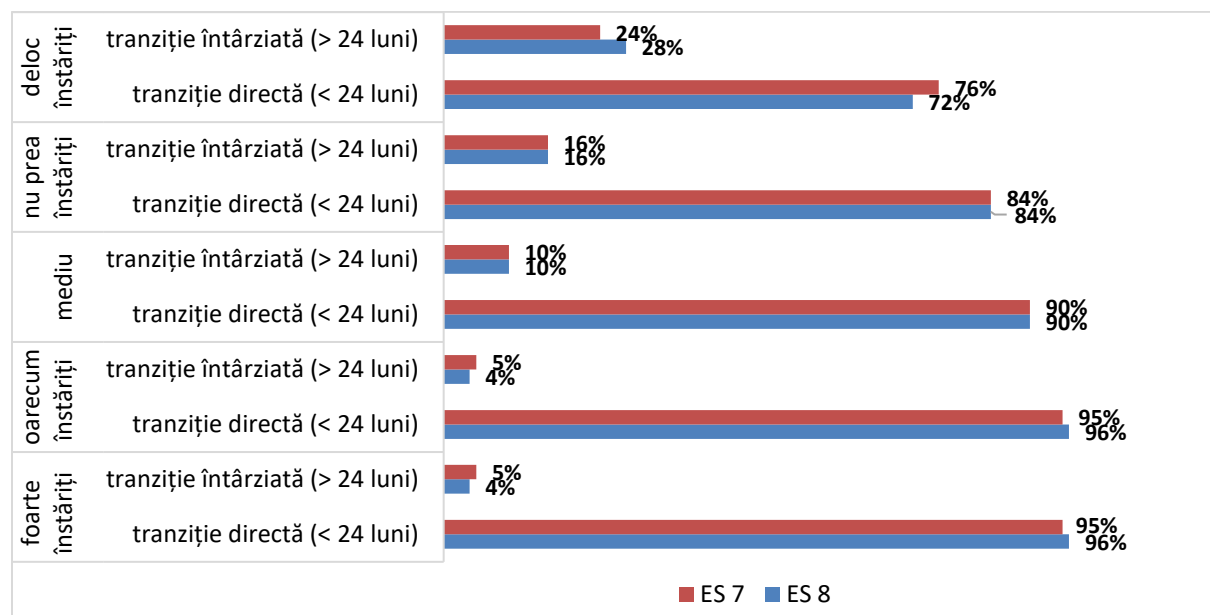

Sursă date: ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8= 6372. N ES 7=13890.

Evaluările studenților cu privire la situația materială a părinților, indică o influență **puternică a statutului economic familial** asupra tipului de tranziție de la liceu la facultate, fiind evident regresul ratei tranziției directe pe măsură ce scade nivelul background-ului financiar. Astfel, respondenții care provin din familiile "foarte înstărite" și "oarecum înstărite" prezintă cele mai mari procentaje de tranziție directă (96%), cei din familii "nu prea înstărite" sau cu nivel economic mediu îi urmează la o diferență de 4, respectiv 6 puncte procentuale, în timp ce studenții din familii "deloc înstărite" prezintă o rată mult mai scăzută de tranziție directă (72%- vezi Graficul B2.11). Este notabil și faptul că evaluările sunt relativ similare în cele două valuri EUROSTUDENT, mai puțin în cazul studenților care, conform propriilor aprecieri, provin din medii economice "deloc înstărite", unde evaluarea situației financiare a familiei înregistrează vizibil o pantă descendentă, marcând astfel o tendință de ușoară accentuare a polarizării sociale.

Graficul B2.11. Distribuția studenților în funcție de *statutul economic al părinților și tipul tranziției de la liceu la facultate*. Evoluția în timp, la nivel național (%).

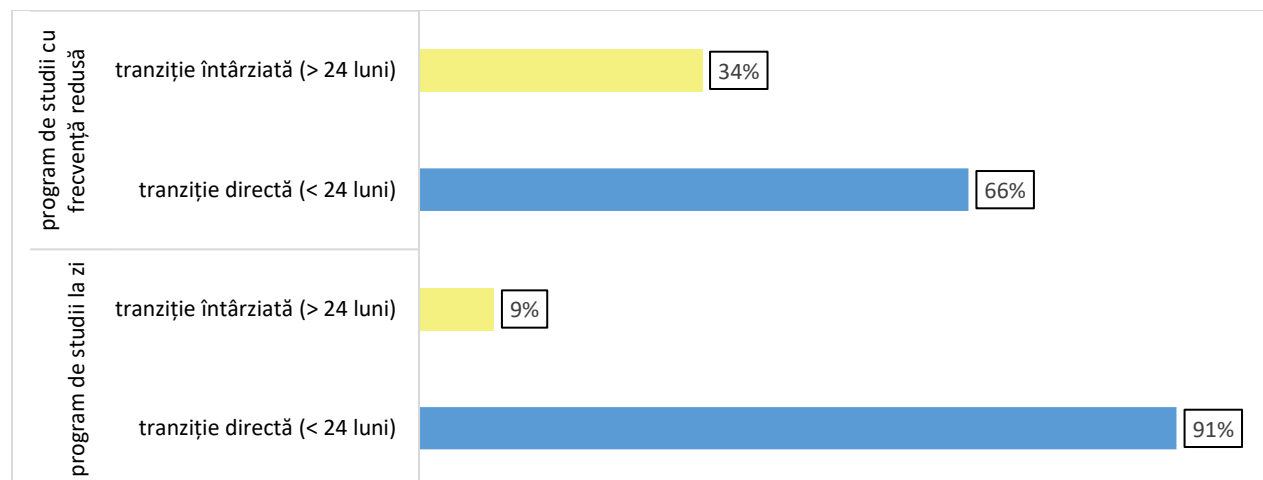

Sursă date: : ES 7-RO, ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8=6434 . N.ES 7=13956.

Modelul de tranziție de la studiile liceale la cele universitare variază și în funcție de anumiți factori instituționali, dintre care, **forma de învățământ (la zi sau cu frecvență redusă)** și **tipul de finanțare (la buget sau cu taxă)** prezintă diferențe importante. Astfel, programele la zi atrag preponderent studenți cu tranziție directă (91%), în timp ce la cele cu frecvență redusă, doar 66% dintre studenți au urmat o tranziție directă (Graficul B2.12). Totodată, există o asocierie clară și între tipul de tranziție și forma de finanțare, locurile bugetate fiind ocupate predominant de studenți cu tranziție directă (92%), în cazul celor cu taxă procentul reducându-se la 80% (Graficul B2.13). Această fluctuație procentuală sugerează că întârzierea tranziției poate afecta șansele de acces la educație gratuită.

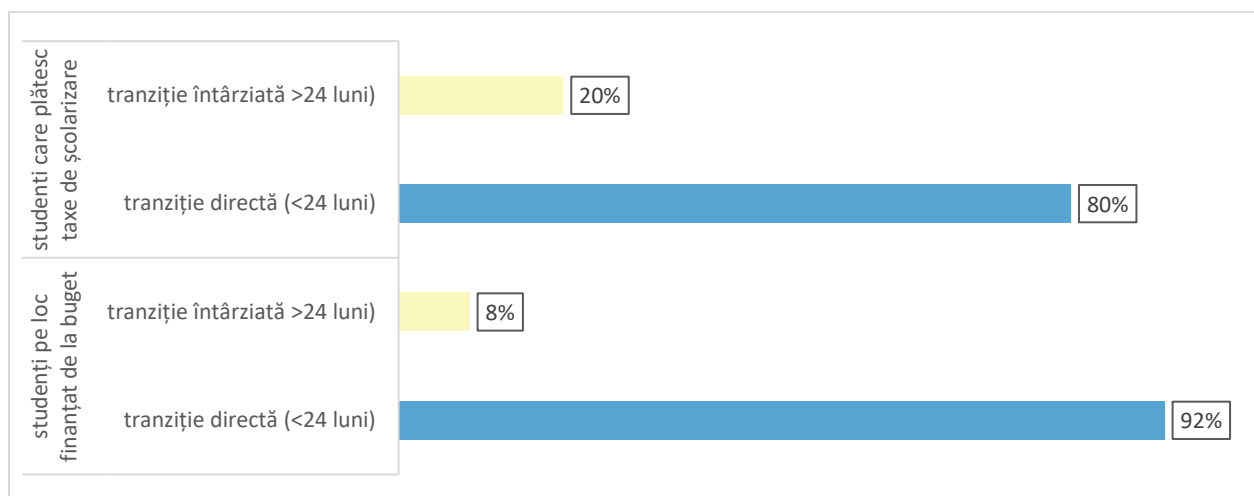
Graficul B2.12. Distribuția studenților după *forma de învățământ și tipul tranziției de la liceu la facultate*

Sursă date: ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8=11364.

Graficul B2.13. Distribuția studenților după *modalitatea de finanțare a studiilor și tipul tranziției de la liceu la facultate*

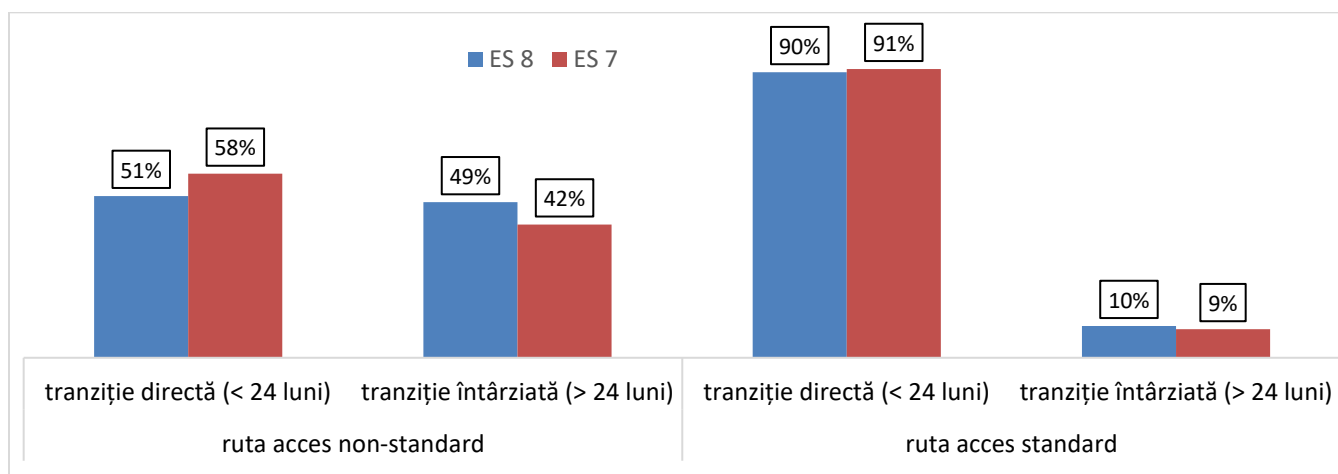

Sursă date: : ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N ES 8= 12516..

Se constată o **corelație puternică între momentul obținerii diplomei de bacalaureat (ruta de acces) și tipul de tranziție de la liceu la facultate**. Dintre studenții care au obținut diploma în maxim 6 luni după finalizarea liceului, 90-91% au avut și un parcurs fără sincope în admiterea la facultate (Graficul B2.14). În cazul celor care au urmat ruta non-standard de promovare a studiilor liceale, distribuția este aproape egală între tranziția directă (51%) și cea întârziată (49%) către facultate, la nivelul valului 8 al EUROSTUDENT. Aceste diferențe procentuale sugerează că dificultățile în obținerea diplomei de bacalaureat se transformă în dificultăți de a intra în învățământul superior și pot anticipa întârzieri mai lungi în accesarea învățământului superior. În perspectivă longitudinală, pentru ruta de acces standard, procentajele aferente tipurilor de tranziție se mențin în jurul aceluiași valori, însă în cazul rutei de acces non-standard, rata tranziției directe este în scădere cu 7 puncte procentuale, față de valul anterior.

Graficul B2.14. Distribuția studenților după *ruta de acces și tipul tranziției de la liceu la facultate*. Evoluția în timp, la nivel național (%)

Sursă date: : ES 7-RO, ES 8-RO

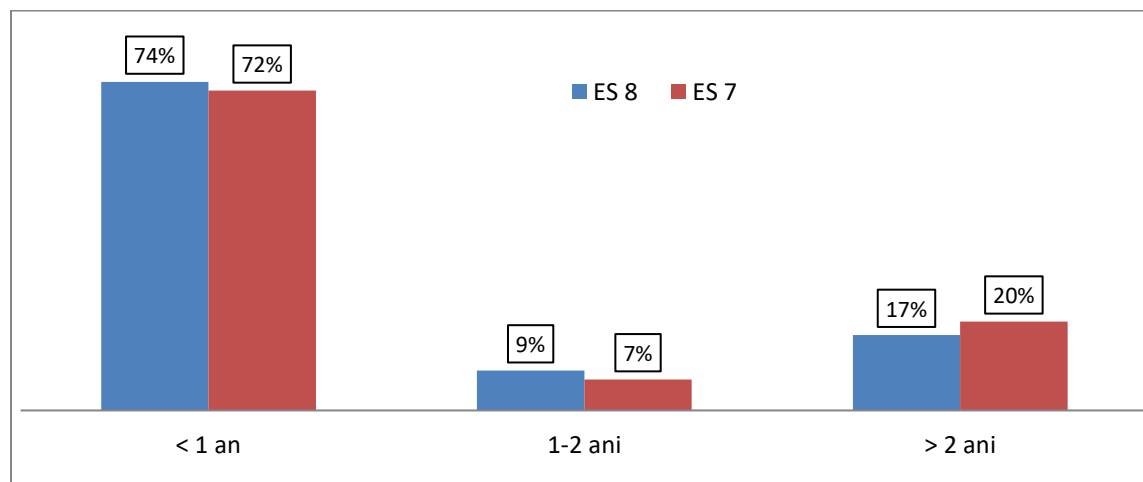
Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8=12303 . N ES 7=18766.

B2.3. Tranziția de la licență la master

Tranziția de la studiile de licență la cele de masterat reprezintă un proces esențial în cadrul sistemului Bologna, având un impact major asupra formării profesionale și competitivității pe piața muncii. Sistemul Bologna a redefinit traseul educațional superior, segmentându-l în cicluri distincte. Studiile de licență pregătesc absolvenții pentru poziții de execuție, în timp ce masteratul oferă competențe avansate necesare pentru poziții profesionale complexe (cum ar fi cele de decizie) sau carieră academică. În multe domenii, obținerea unei diplome de master a devenit o condiție necesară pentru dezvoltarea profesională și exercitarea profesiei la nivel înalt.

Analiza datelor comparative din valurile 7 și 8 ale studiului EUROSTUDENT evidențiază factorii de influență și tiparele emergente în tranziția studenților români de la ciclul de licență la master. În general, traseul educațional în învățământul universitar este continuu, trei sferturi dintre studenți (74%) înscriindu-se la programul de master în mai puțin de un an de la finalizarea studiilor de licență. Față de valul anterior, în ES 8 a scăzut ușor tranziția întârziată (>2 ani), de la 20% la 17%, însă au devenit mai frecvente traiectoriile directe către master (Graficul B2.15).

Graficul B2.15. Distribuția studenților după *durata tranziției dintre licență și master*. Evoluția în timp, la nivel național (%).

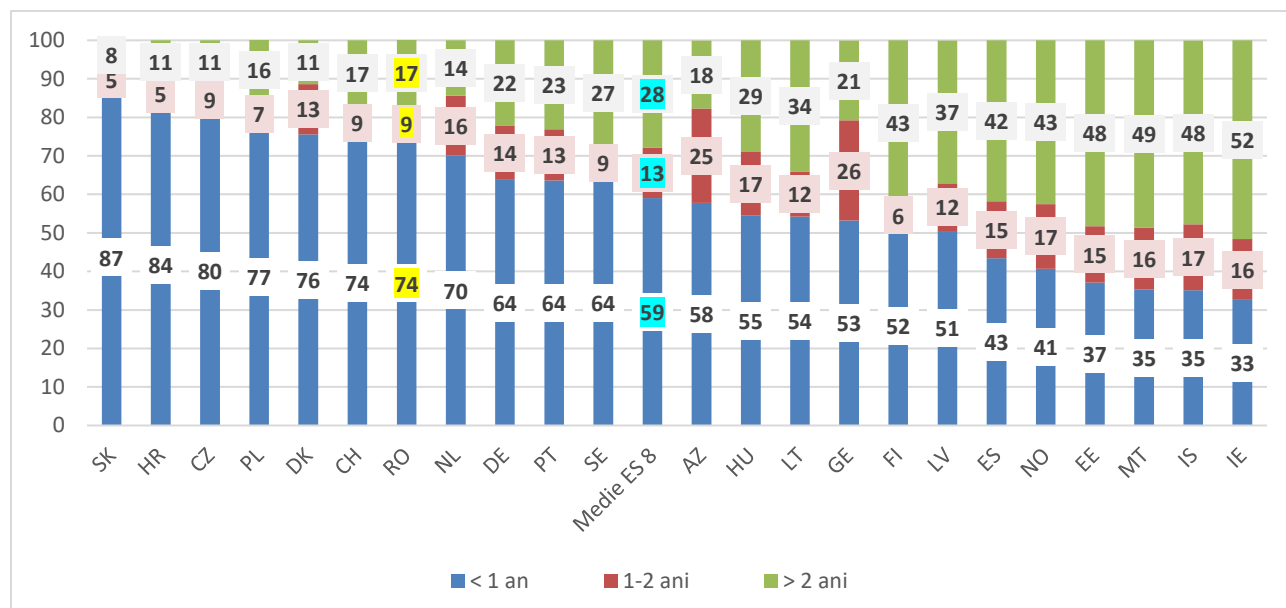

Sursă date: ES 7-RO, ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8=3266 . N.ES 7=4150.

Comparativ, la nivelul țărilor participante la EUROSTUDENT 8, media studenților cu o tranziție imediată între licență și master (sub un an) este de 59%, cu ponderi mai ridicate în Slovacia (87%), Croația (84%) și Cehia (80%), și ponderi mai scăzute în Estonia (37%), Malta (35%), Islanda (35%) și Irlanda (33%) (vezi Graficul B2.16).

Graficul B2.16. Distribuția studenților după *durata tranziției dintre licență și master*. Comparatie pe țări(%).

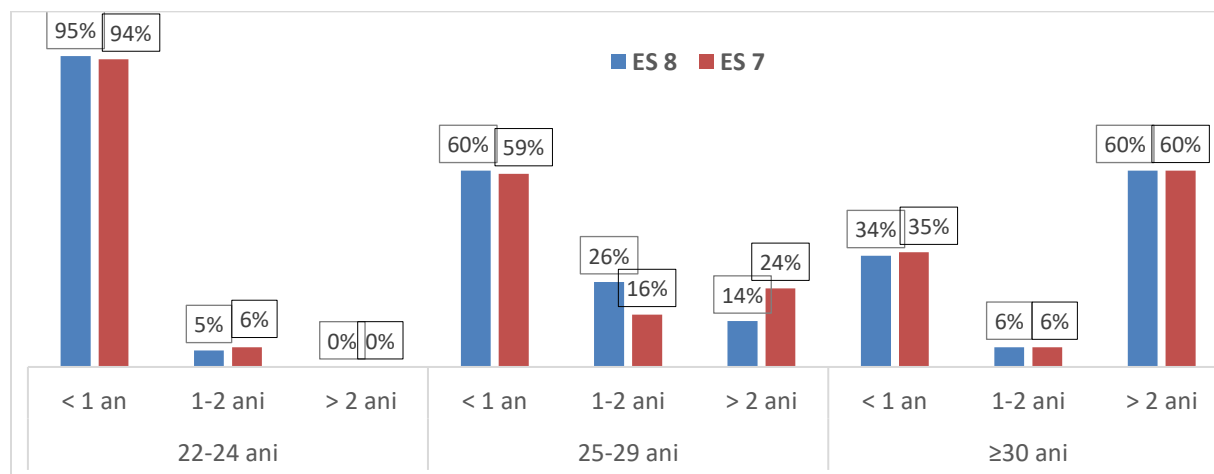

Sursa: ES 8.

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2.

Relația dintre vârstă și durata tranziției către programele de master urmează, în mod firesc, un pattern ascendent. Datele din ambele valuri ale studiului EUROSTUDENT arată că 60% dintre studenții peste 30 de ani au o rută de tranziție întârziată spre Master (peste 2 ani), cea mai ridicată dintre toate grupele de vârstă (Graficul B2.17). În contrast, pentru grupa de vârstă 25-29 ani, rata tranziției întârziată este semnificativ mai mică (14% dintre studenți), dar și în scădere cu 7 puncte procentuale față de valul 7. Studenții din grupa de vârstă 22-24 de ani prezintă, așa cum era de așteptat, exclusiv tranziții directe către programele de master, realizate în cel mult doi ani de la finalizarea studiilor anterioare, cu pondere covârșitoare a tranzițiilor cu durată mai mică de 1 an (95% - ES 7, 94%- ES 8).

Graficul B2.17. Distribuția studenților după *vârsta studenților și durata tranziției licență-master*. Evoluția în timp, la nivel național (%).

Sursă date: ES 8-RO, ES 7-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8=3248 . N.ES 7=4151.

Această distribuție graduală reflectă diferențele naturale în parcursurile educaționale și profesionale asociate diferitelor etape ale vieții, cu o polarizare clară între modelele de tranziție ale studenților tineri și cele ale studenților maturi. Datele arată și faptul că programele de masterat au atras studenți cu vârste mai mari în ultimul val EUROSTUDENT, media de vârstă asociată tranziției întârziată fiind de 39.7 ani, în creștere de la 38.2 ani în valul 7.

Tabelul B2. 1. Media de vârstă a studenților de la master după tipul tranziției licență-master. Evoluția în timp, la nivel național (%).

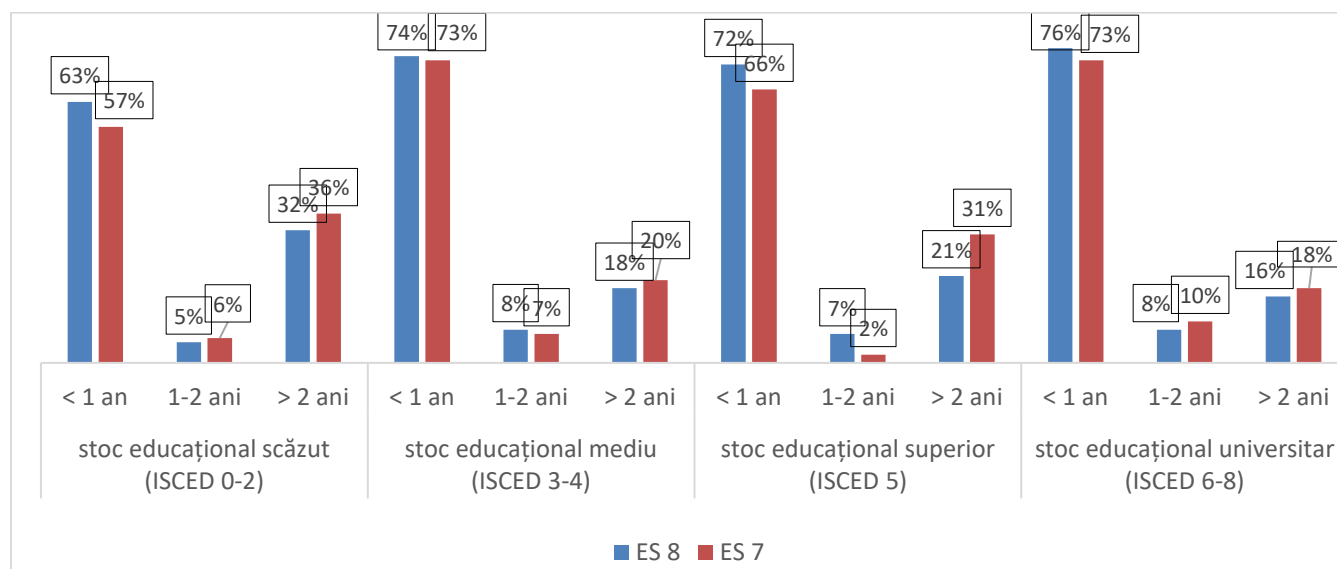
Master [ISCED 7]		
media de vârstă		
	tranziție directă (<2 ani)	tranziție întârziată (>2 ani)
ES 8	26.2	39.7
ES 7	26.0	38.2

Sursă date: ES 8-RO, ES 7-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8=3266 . N.ES 7=4150.

Background-ul socio-economic joacă un rol crucial în modelele de tranziție licență-master, prin cele două dimensiuni principale: **stocul educațional familial (educația părinților)** și **statutul economic al familiei**. Studenții provenind din familii cu educație universitară (ISCED 6-8) prezintă cea mai mare rată de tranziție imediată (76%), urmați de cei care au părinți cu educație medie – ISCED 3-4 (74%) și superioară non-universitară – ISCED 5 (72%) (Graficul B2.18). La polul opus, doar 63% dintre studenții din familii cu stoc educațional scăzut reușesc să aibă o tranziție rapidă, evidențiind, astfel, perpetuarea dezavantajelor educaționale intergeneraționale. De la un val la altul, datele arată, totuși, o îmbunătățire pentru studenții din familii cu educație scăzută, rata tranziției imediate crescând de la 57% la 63%. Și în cazul studenților din familii cu educație universitară această rata a crescut, însă diferența procentuală este mai modestă, de la 73% la 76%. Aceste evoluții sugerează o ușoară reducere a inegalităților educaționale.

Graficul B2. 18. Distribuția studenților în funcție de *stocul educațional familial și durata tranziției licență-master*. Evoluția în timp, la nivel național (%)

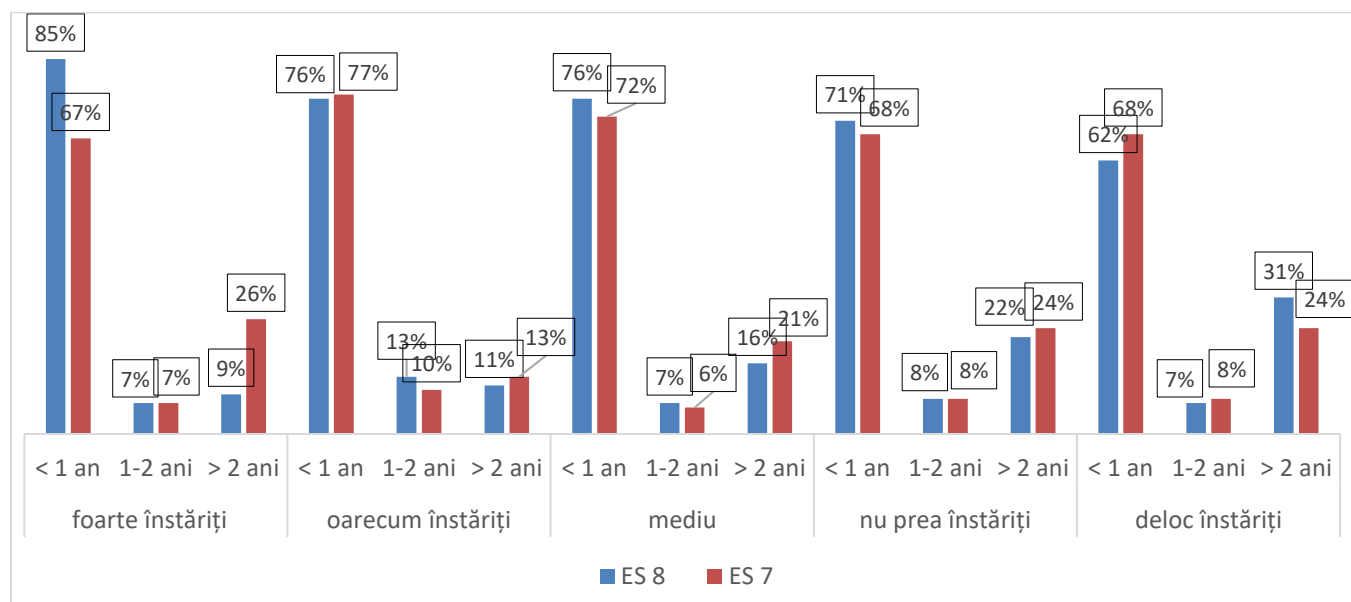

Sursă date: ES 7-RO, ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8=1528 . N.ES 7=3113.

Diferențele sunt și mai pronunțate în funcție de **statutul economic al familiei**, fiind vizibil regresul ratelor de tranziție imediată, de la 85% pentru studenții din familiile “foarte înstărite”, la doar 62% pentru cei care provin din medii dezavantajate economic (“deloc înstărite”) (vezi Graficul B2.19). Această diferență de 23 puncte procentuale subliniază rolul crucial al resurselor financiare în capacitatea de a continua studiile fără întrerupere. Un aspect important este evoluția influenței statutului financiar. În cazul respondenților din familii “foarte înstărite”, rata tranziției imediate a crescut substanțial, de la 67% în valul 7, la 85% în valul 8. În schimb, pentru cei din familiile “deloc înstărite”, se constată o depreciere a ratei de la 68% la 62%, marcând o posibilă adâncire a disparităților economice care afectează traseul către masterat.

Graficul B2.19. Distribuția studenților în funcție de *statutul economic al familiei și durata tranziției licență-master*. Evoluția în timp, la nivel național (%)

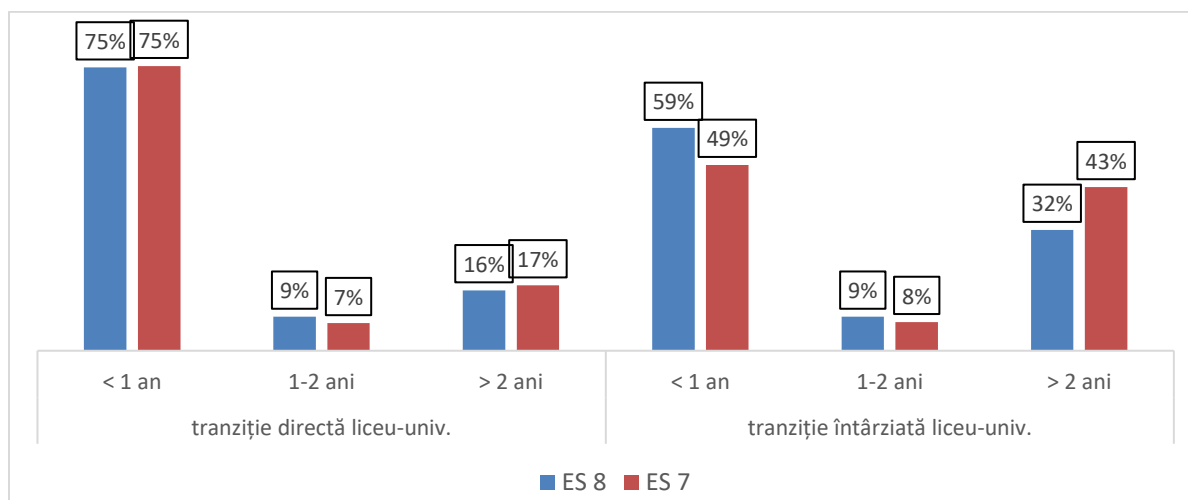

Sursă date: ES 7-RO, ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8=1531 . N.ES 7=3120.

În ceea ce privește **relația dintre tipul de tranziție spre universitate și cel spre masterat** (Graficul B2.20), datele arată că studenții care au avut o tranziție directă inițială (imediat după liceu) accesează mai rapid și masteratul (75% în <1 an). În schimb, cei care au avut o tranziție întârziată spre facultate au o probabilitate mai mare de a amâna și studiile de master (doar 59% în <1 an). Longitudinal, pentru studenții cu tranziție directă către universitate, procentajele privind tranziția către master rămân stabile, însă în cazul studenților cu tranziție întârziată de la ciclul secundar la cel superior, se observă o îmbunătățire, proporția celor care continuă cu studii masterale crescând de la 49% în ES 7, la 59% în ES 8.

Graficul B2.20. Distribuția studenților după *durata tranziției licență-master și tipul tranziției de la liceu la facultate*. Evoluția în timp, la nivel național (%)

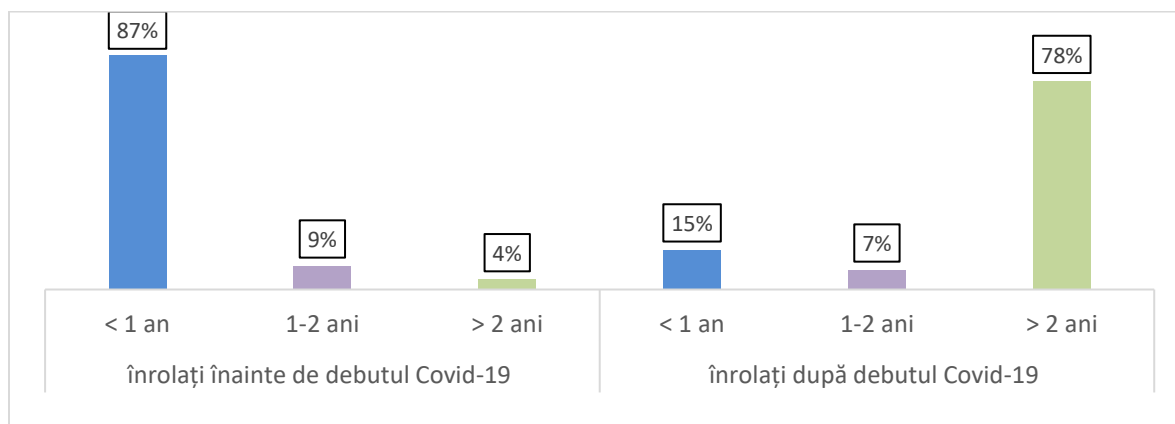

Sursă date: ES 7-RO, ES 8-RO

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8=2628 . N.ES 7=4119.

Pandemia COVID-19 a avut un impact major asupra tiparelor de tranziție. Comparând datele ES 8 corespunzătoare studenților înrolați înainte și după debutul pandemiei, observăm o scădere dramatică a tranzițiilor imediate și o creștere majoră a tranzițiilor întârziate, majoritatea studenților amânând continuarea studiilor cu mai mult de doi ani. Mai precis, studenții înscriși la facultate înainte de pandemie au urmat masteratul în proporție de 87% în mai puțin de un an, față de 15% în cazul celor înscriși după debutul pandemiei (Graficul B2.21). Datele sugerează că majoritatea studenților înscriși la Master după debutul pandemiei (aproape 80% dintre ei), incluși în studiul ES 8 realizat în 2023, sunt studenți maturi ce au terminat facultatea cu peste 2 ani înainte de înscrierea la Master. O posibilă explicație este faptul că trecerea la modul de lucru online la majoritatea tipurilor de programe de studii, în perioada pandemică, a încurajat tinerii să se înscrie la programe de masterat, pe care altfel nu le-ar fi putut accesa din cauza costurilor ridicate cu întreținerea sau transportul.

Graficul B2. 21. Ponderea studenților care *au început studiile universitare înainte sau după debutul pandemiei de Covid-19*, în funcție de *durata tranziției licență-master*

Sursă date: ES 8-RO

Notă: Textul întrebării: *Ați fost înscris ca student(ă) în învățământul superior în anul universitar 2019/2020 (înainte de declanșarea pandemiei)?* Pentru mai multe detalii despre indicatorii utilizați, vezi anexa C3, secțiunea despre cap.2. N.ES 8=2641.

B3. Evaluarea mediului academic și a programului de studii

Capitolul de față analizează integrarea și atașamentul studenților față de mediul academic, satisfacția privind programele de studii, relația cu cadrele didactice și colegii, precum și percepția asupra șanselor de angajare post-absolvire. Aceste dimensiuni reflectă aspecte centrale ale experienței studentești și sunt investigate în relație cu factori precum genul, statutul socio-economic, sănătatea mintală autoevaluată și intensitatea implicării academice.

Demersul investigativ are la bază datele sondajului EUROSTUDENT 8, utilizând metode cantitative de analiză descriptivă și comparativă. Analiza include atât interpretarea rezultatelor la nivel național, cât și comparații cu media țărilor participante la EUROSTUDENT și cu datele din ediția anterioară a studiului (EUROSTUDENT 7), permițând identificarea tendințelor și a specificului contextului românesc în raport cu spațiul european. Această abordare permite evidențierea tiparelor de inegalitate educațională, a vulnerabilităților structurale, precum și a factorilor protectivi ce facilitează integrarea și reușita academică.

Rezumat

Integrare și atașament față de mediul academic. Rezultatele cercetării evidențiază o orientare educațională solidă în rândul studenților, aproximativ 80% declarând că au avut claritate în decizia de a urma studii superioare. Sentimentul de apartenență la comunitatea academică este afirmat de către majoritate (71%), însă satisfacția față de programele de studii este moderată, numai 57% dintre studenți fiind dispuși să le recomande. În ceea ce privește intenția de abandon, 85% dintre studenți se declară hotărâți să își finalizeze studiile, însă 9% iau serios în considerare această posibilitate.

Autoevaluarea relativă a rezultatelor obținute în cadrul programului de studii. Analiza comparativă a datelor EUROSTUDENT 8 și 7, cu privire la autoevaluarea relativă a rezultatelor obținute în cadrul programului de studii, relevă o îmbunătățire semnificativă a percepției studenților din România asupra performanțelor lor academice, prin comparație cu cele ale colegilor. Procentajul celor care consideră că au rezultate „mai bune” a crescut de la 46% (ES 7) la 61% (ES 8), proporția celor care își apreciază performanța ca fiind „la fel” cu a colegilor a scăzut de la 39% la 28%, iar a celor care își atribuie rezultate „mai slabe”, a scăzut de la 16% la 11%.

Percepția studenților asupra relației cu profesorii și colegii. Aproximativ 40-50% dintre studenți apreciază că beneficiază de feedback util din partea profesorilor, sunt motivați de către aceștia și au colegi cu care pot colabora academic. Deși 48% dintre studenți primesc feedback util, doar 39% se simt motivați, ceea ce sugerează că feedback-ul nu este suficient pentru a stimula implicarea. Claritatea explicațiilor este apreciată de către jumătate dintre studenți, însă 38% nu resimt sprijin motivațional. Deși 53% colaborează cu colegii, un sfert dintre studenți nu beneficiază de acest avantaj, riscând o integrare academică redusă. Comparativ cu ES7, rezultatele din ES8 cu privire la evaluarea rolului cadrelor didactice, sugerează că studenții români resimt o scădere a calității predării și a interacțiunii cu profesorii. Cel mai mare declin este observat în claritatea explicațiilor oferite (-10% puncte procentuale). Scăderea motivației studenților (-3 p. p.) și percepția mai redusă a unui feedback util din partea profesorilor (-2 p. p.), sunt alte semnale negative privind relația profesor-student și gradul de implicare a cadrelor didactice.

Percepția studenților cu privire la șansele de angajare după absolvire. Aproape jumătate dintre studenți sunt încrezători în oportunitățile de angajare în România, iar 30%, pe piața internațională a muncii. Un sfert dintre respondenți consideră că oportunitățile internaționale de ocupare sunt reduse, iar 18% sunt pesimiști și în raport cu șansele de angajare în țară. Datele indică o incertitudine semnificativă, ponderi importante ale

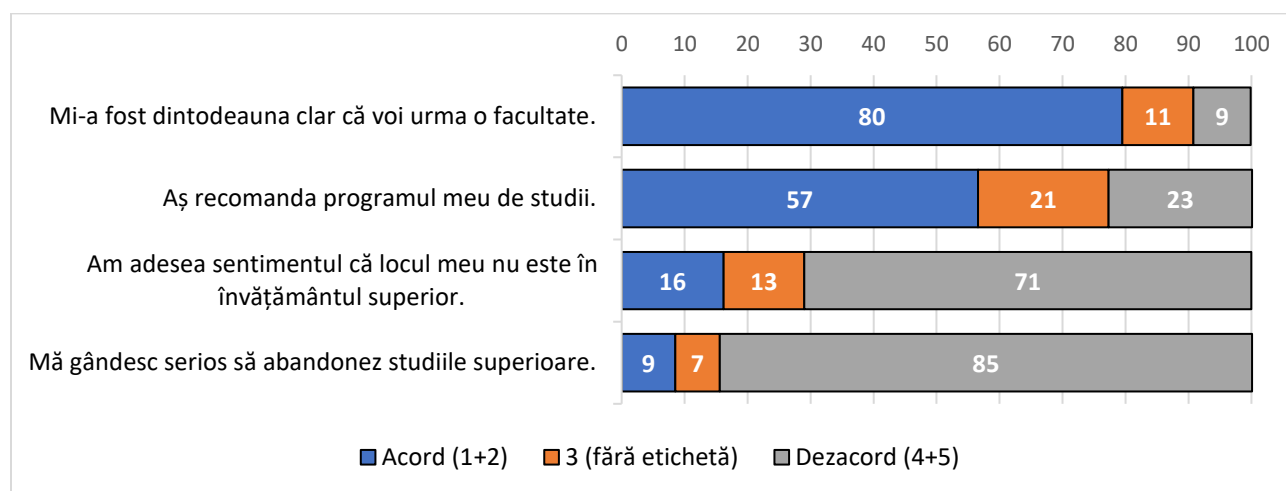
studentilor declarând că nu își pot aprecia oportunitățile de ocupare, nici la nivel național, nici la nivel internațional.

B3.1. Integrare și atașament față de mediul academic

Percepțiile studenților asupra traseului lor educațional și a relației cu învățământul superior, sunt relevante pentru gradul de satisfacție, motivație și integrare academică.

Nivelul de integrare și atașament față de mediul academic a fost măsurat prin utilizarea unei scale de acord de cinci trepte, de la *acord total* (1) la *dezacord total* (5), în raport cu patru afirmații relevante, care se regăsesc în graficul B3.1.

Graficul B3.1. Integrare și atașament față de mediul academic (%)

Sursa: EUROSTUDENT 8

Notă: Textul întrebării: *În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații, în ceea ce privește programul de studii actual?*

N ES8 RO ~ 10.200

Percepția asupra deciziei timpurii de a urma studii superioare

Marea majoritate a studenților români (aprox. 80%) declară că le-a fost dintotdeauna clară decizia de a urma o facultate, acest lucru sugerând o orientare educațională bine conturată încă din perioada preuniversitară, superioară mediei ES8, de 67%. Totuși, un procent mic (9%) indică lipsa unei astfel de certitudini, ceea ce poate semnala o nevoie de sprijin suplimentar, pentru a înțelege importanța și beneficiile studiilor superioare, și pentru a depăși influențele sociale, familiale sau instituționale care au ca rezultat acest deficit al orientării educaționale timpurii.

Claritatea intenției de a urma studiile superioare caracterizează în special studențele (85% dintre acestea menționează că au avut aceste intenții, comparativ cu 76% dintre studenții), persoanele cu un nivel educațional al părinților superior (86% dintre studenții având părinți cu studii superioare, la distanță de 10 puncte procentuale de ceilalți), studenții ai căror părinți au un statut financiar ridicat și foarte ridicat (între 80 și 88% dintre respondenții având părinți înstăriți și foarte înstăriți, comparativ cu 74% dintre cei ai căror părinți nu sunt deloc înstăriți, menționează acest lucru), dar și studenții fără dificultăți financiare sau cei care nu sunt nevoiți să lucreze pentru a-și permite studiile superioare (ambele categorii se află la distanță de 10, respectiv 5 puncte procentuale de categoriile corespondente aflate într-o situație mai dificilă). Această orientare educațională timpurie este mai puțin prezentă în cazul studenților care se auto-evaluează ca având rezultate academice mai

slabe decât ale colegilor (cu o frecvență de 68%, comparativ cu 82% în rândul celor ce consideră că au rezultate mai bune), al celor cu o intensitate redusă a studiilor (care studiază sub 20 de ore pe săptămână și se află la o distanță de 9 puncte procentuale mai jos în ceea ce privește claritatea opțiunii pentru studiile superioare, față de colegii care studiază peste 40 de ore pe săptămână), dar și în situația studenților care percep că au o sănătate mintală precară.

Satisfacția față de programul de studii

Un procent semnificativ al studenților (aprox. 57%) afirmă că ar recomanda programul lor de studii, ceea ce indică un nivel mediu de satisfacție, mai redus decât valoarea mediei ES8, de 65%. Cu toate acestea, aproape un sfert dintre respondenți nu ar recomanda programul pe care îl urmează.

Alegerea mai informată și mai matură a programului de studii pare să favorizeze satisfacția în raport cu acesta. Astfel, studenții cu vârsta peste 30 de ani ar recomanda programul de studii în mai mare măsură decât toate celelalte grupe de vârstă, (cu o diferență a acordului de +20 de puncte procentuale față de cei de 20-24 de ani), de asemenea cei cu tranziție întârziată (+21 puncte procentuale față de cei cu tranziție directă). Pe măsură ce studenții avansează însă în anii de studii, disponibilitatea de a recomanda programul lor scade gradual, de la 62% pentru studenții din primul an, la 55% pentru cei din anul al treilea, și 32%, pentru cei din anul V (acolo unde este cazul). Satisfacția față de programul urmat este mai mare în rândul celor care au părinți cu un nivel de educație redus (68% pentru cei având părinți cu studii cel mult gimnaziale, față de 54% pentru cei având părinți cu studii superioare), dar și în rândul celor care nu au dificultăți financiare, comparativ cu cei care au astfel de dificultăți (62%, față de 49%). Rezultatele auto-percepute ca fiind mai bune decât ale colegilor, a avea un job într-un domeniu apropiat de cel al studiilor, precum și a dedica săptămânal un număr mare de ore (peste 20) unor activități legate de studiile universitare, sunt factori asociați cu o satisfacție crescută în raport cu programul de studii. Pe de altă parte, această satisfacție este resimțită în mai mică măsură de către studenții care își autoevaluează sănătatea mintală ca fiind precară și de către cei care au experimentat orice formă de discriminare în contextul studiilor.

Sentimentul de apartenență în învățământul superior

Peste 70% dintre studenții din România (pondere similară cu media ES8) nu resimt incertitudini privind locul lor în învățământul superior. Aceasta este o constatare pozitivă, sugerând un nivel bun de integrare academică și personală. Cu toate acestea, un procent de 16% declară că se confruntă cu lipsa sentimentului de apartenență la mediul academic.

Sentimentul de apartenență la mediul universitar caracterizează în mai mare măsură fetele decât băieții (73%, față de 68%), studenții fără dificultăți financiare (77%) comparativ cu cei care au astfel de probleme (66%), dar și respondenții cu o bunăstare redusă a părinților, comparativ cu cei care au părinți foarte înstăriți (73%, față de 67%). Parcurgerea unui program de studii în domenii precum Științele educației sau Medicină se asociază cu un sentiment de apartenență sporit (76-78%), comparativ cu programe precum IT, Inginerie și Construcții sau Matematică și Statistică, în cadrul cărora studenții au sentimentul de apartenență în ponderi mai reduse cu aproximativ 10 puncte procentuale. Apetența pentru studiu, manifestată fie prin timpul îndelungat dedicat activităților academice, fie prin intensitatea crescută a studiilor, fie prin obținerea unor rezultate academice mai bune decât ale colegilor, se asociază cu un sentiment de apartenență mai puternic (între 73 și 77%), comparativ cu situațiile alternative, în care studenții percep acest sentiment în ponderi mai reduse (între 47% și 66%). Autoperceperea unei stări de sănătate mintală precară și experimentarea oricărui tip de discriminare în mediul academic, sunt asociate cu niveluri mai reduse ale sentimentului de apartenență (66-68%).

Intenția de a abandona studiile

Un procent de aprox. 85% dintre studenții respondenți din România respinge ideea de a abandona studiile, comparativ cu o medie de 78%, la nivelul țărilor participante la studiu. Totuși, aprox. 9% dintre studenții români și 11% la nivelul mediei ES8, iau serios în considerare această posibilitate.

Sunt mai expuși riscului de abandon universitar studenții decât studentele (10%, comparativ cu 7%), dar și respondenții cu un statut financiar al părinților, dar și la nivel individual, redus (11-12%, comparativ cu cote reduse la jumătate pentru categoriile alternative). Angajamentul în raport cu studiile, manifestat prin factori precum rezultate academice auto-percepute ca fiind mai bune decât ale colegilor, intensitatea crescută a studiilor, dar și ocuparea unui loc de muncă în domeniul studiilor urmate, sunt asociate cu niveluri reduse (de aprox. 6%) ale intenției de abandon academic. Autoevaluarea unei sănătăți mintale precare și experimentarea oricărei forme de discriminare în mediul universitar reprezintă și în această situație factori de risc, studenții aflați în aceste situații afirmând intenții de abandon în cote mai mari cu 3 puncte procentuale, prin comparație cu categoriile alternative.

Analiza comparativă a datelor EUROSTUDENT 7 și 8 cu privire la sentimentul de integrare și atașament față de mediul academic sugerează atât continuități, cât și ușoare variații în percepțiile studenților români asupra programelor de studii și parcursului educațional (date prezentate în tabelul B3.1).

Tabelul B3.1. Integrare și atașament față de mediul academic, comparație EUROSTUDENT 7 și 8 (%)

Acord cu afirmațiile:	ES 7-RO	ES 8-RO
	% Acord (cumulat)*	% Acord (cumulat)*
Mă gândesc serios să abandonez studiile superioare	8	9
Am adesea sentimentul că locul meu nu este în învățământul superior	14	16
Aș recomanda programul meu de studiu	57	57
Mi-a fost dintotdeauna clar că voi urma o facultate	83	80

Sursa: EUROSTUDENT 7, 8.

*Acord cumulat (1+2) al scalei în 5 trepte, unde 1= *acord total*, iar 5=*dezacord total*.

Notă: Textul întrebării: *În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații, în ceea ce privește programul de studii actual?*

N ES8 RO ~ 10.100, N ES7 RO ~ 16.853

În ceea ce privește intenția de a abandona studiile superioare, proporția respondenților care își exprimă această intenție a crescut ușor (de la 8% în ES 7, la 9% la ES 8), în timp ce ponderea celor care simt că locul lor nu este în învățământul superior a crescut de la 14% la 16%.

Pe de altă parte, procentul celor care ar recomanda programul lor de studii a rămas constant, la 57%, sugerând o stabilitate în satisfacția față de calitatea programului urmat. Totuși, proporția respondenților care afirmă că le-a fost dintotdeauna clar că vor urma o facultate a scăzut ușor, de la 83% la 80%, ceea ce ar putea reflecta o creștere a incertitudinilor în rândul elevilor de liceu, cu privire la traseul lor educațional.

În concluzie, datele analizate sugerează că sistemul universitar românesc se confruntă cu provocări legate de integrarea studenților și satisfacția acestora față de programele de studii. Deși majoritatea studenților

au fost orientați timpuriu către facultate, mulți dintre ei se confruntă cu îndoieli privind apartenența la mediul universitar și relevanța studiilor.

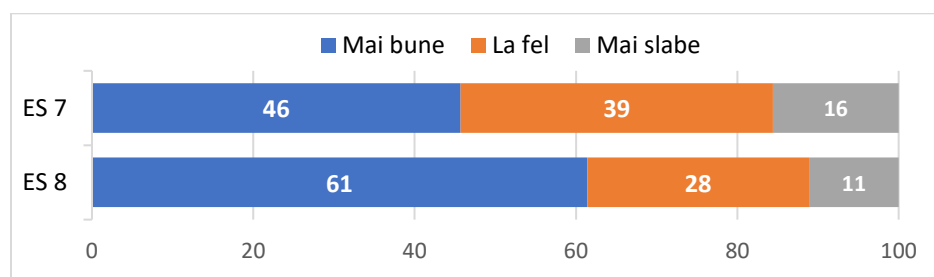
B3.2. Autoevaluarea relativă a rezultatelor obținute în cadrul programului de studii

Studentii și-au putut aprecia propria performanță în cadrul programului de studii urmat, prin comparație cu cea a colegilor, pe o scală cu 5 trepte, variind de la (rezultate) *mult mai bune* la *mult mai slabe*.

Analiza datelor EUROSTUDENT 8 cu privire la autoevaluarea relativă a rezultatelor obținute în cadrul programului de studii, relevă o imagine pozitivă a percepției studenților din România asupra performanțelor lor academice, prin comparație cu cele ale colegilor. Astfel, peste 60% dintre ei apreciază că au rezultate mai bune decât ale colegilor (față de doar 43%, media ES8), 28%, rezultate similare, și doar puțin peste 10% consideră că au rezultate mai slabe (comparativ cu 16%, media ES8).

Studentii care își evaluează rezultatele academice ca fiind mai bune decât ale colegilor, fac parte mai ales din următoarele categorii: studenți cu vârsta peste 30 de ani (în rândul cărora această evaluare are o frecvență de 66%, mai mare cu 6 puncte procentuale decât media grupelor de vârstă mai tânără), studenți aflați în anii III sau IV de studii (63-65%, față de 58% pentru cei din anul I), care lucrează într-un domeniu apropiat de domeniul studiilor superioare (+11 puncte procentuale peste cei care lucrează într-un alt domeniu), dar și studenți care dedică peste 20 de ore pe săptămână activităților legate de studii (65%, scăzând gradual odată cu scăderea numărului de ore de studiu, până la 40%, în rândul celor care alocă cel mult 5 ore pe săptămână acestor activități). Autoevaluarea relativă pozitivă caracterizează de asemenea în ponderi mai mari, studenții ai căror părinți au studii terțiare, au un nivel de bunăstare financiară superior, dar și pe cei fără dificultăți financiare la nivel individual (toate aceste categorii de studenți consideră că au rezultate academice mai bune decât colegii lor, în ponderi de aprox. 67%, la distanță de 6-10 puncte procentuale față de studenții din categoriile alternative). Bunăstarea mentală precară (percepută) influențează negativ și autopозиționarea studenților în ierarhia rezultatelor obținute în cadrul programului de studii.

Graficul B3.2. Autoevaluarea rezultatelor obținute, comparativ cu cele ale colegilor (%)

Sursă: baza de date EUROSTUDENT 7, 8

Notă: Textul întrebării: *Cum ați evalua rezultatele dumneavoastră în cadrul acestui program de studii, comparativ cu ale celorlalți colegi?* N ES8 RO ~ 10.100, N ES7 RO ~ 16.853

În intervalul dintre cele două ediții ale EUROSTUDENT (7 și 8), percepția studenților români asupra performanțelor lor s-a îmbunătățit considerabil (Graficul B3.2). Acest lucru poate indica o creștere a încrederii în sine, îmbunătățiri în programul de studii sau alți factori contextuali care au influențat această dinamică.

Procentajul studenților care se consideră mai buni în comparație cu colegii lor a crescut de la 46% (ES 7) la 61% (ES 8). Această creștere semnificativă (de 15 puncte procentuale) indică o tendință pozitivă în percepția

studentilor despre performanța lor relativă. În același timp, ponderea celor care își evaluează performanțele la același nivel cu cele ale colegilor a scăzut de la 39% (ES 7) la 28% (ES 8), acest segment al studenților care se consideră în jurul mediei diminuându-se. O scădere înregistrează și proporția celor care își evaluează performanțele negativ prin comparație cu ale colegilor, de la 16% (ES 7) la 11% (ES 8).

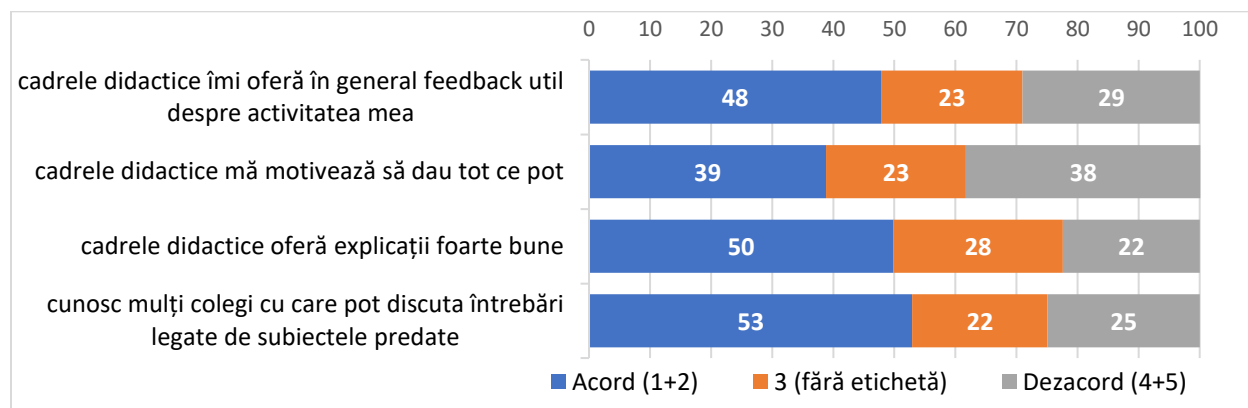
Aceste rezultate pot reflecta o tendință generală de creștere a încrederii studenților în performanțele proprii, posibil influențată de îmbunătățiri în programul de studii sau de factori externi precum sprijinul academic sau schimbări în metodele de predare. Scăderea procentului celor care se percep ca având rezultate mai slabe poate sugera, de asemenea, o mai bună adaptare la cerințele academice și o reducere a sentimentului de inadecvare în rândul studenților. Aceste schimbări semnificative necesită a fi explorate mai profund pentru a înțelege contribuția specifică a factorilor educaționali, însă pot fi puse în legătură și cu contextul pandemic în care a avut loc cercetarea EUROSTUDENT 7 și care ar fi putut afecta bunăstarea mai generală ale studenților.

B3.3. Percepția studenților asupra relației cu profesorii și colegii

Datele relevă aspecte pozitive, dar și zone care necesită îmbunătățiri, în ceea ce privește experiența educațională a studenților, din perspectiva relației cu profesorii și cu colegii din cadrul programelor de studii.

Studenții au evaluat atitudinea cadrelor didactice în procesul educațional, prin utilizarea unei scale de acord de cinci trepte, de la acord total (1) la dezacord total (5), în raport cu următoarele activități relevante pentru rolul profesorilor în parcursul academic al studenților: *oferirea unui feedback util cu privire la activitatea studenților, motivarea studenților pentru performanță și oferirea unor explicații bune în procesul didactic* (Graf. B3.3).

Graficul B3.3. Evaluarea relațiilor cu profesorii și colegii (%)

Sursa: EUROSTUDENT 8

Notă: Textul întrebării: *În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații, în ceea ce privește programul de studii actual?*
N ~ 10.200

Feedback-ul și motivarea din partea profesorilor

Aproximativ 48% dintre studenții români consideră că profesorii le oferă feedback util asupra activității lor academice (față de 43%, media țărilor ES 8). Cu toate acestea, 29% dintre respondenți sunt în dezacord, ceea ce sugerează că aproape o treime dintre studenți nu se simt susținuți prin sugestiile și îndrumările primite din partea cadrelor didactice.

Tind să fie mai apreciativi în ceea ce privește feedback-ul oferit de profesori, studenții cu vârsta peste 30 de ani (71% dintre aceștia sunt de acord că profesorii le oferă un feedback util, spre deosebire de studenții mai tineri, care își exprimă acest acord în ponderi de 42-48%), cei cu o tranziție întârziată (acord de 69% în rândul celor care au început studiile superioare la peste 2 ani de la finalizarea liceului, comparativ cu 45% pentru cei cu tranziție directă), cei cu un background educațional redus (ai căror părinți au absolvit cel mult studii gimnaziale, care sunt de acord într-o pondere de 63% că profesorii lor le oferă un feedback util, spre deosebire de cei ai căror părinți au absolvit studii superioare, care sunt de acord doar într-o pondere de 44%) , dar și cei fără dificultăți financiare (52%, față de 43% în rândul celor care apreciază că au astfel de dificultăți). De asemenea, apreciază într-o pondere mai mare (la o distanță de +10-20 puncte procentuale de categoriile alternative) că primesc feedback util din partea profesorilor, studenții din primul an de studii, cei care consideră că au rezultate academice mai bune decât colegii lor, aceia care lucrează în domenii apropiate de cel al studiilor universitare, dar și studenții care dedică un timp mai îndelungat activităților legate de studii. Bunăstarea mintală precară, dar și experiența discriminării în mediul academic sunt vulnerabilități autopercepute care se asociază cu un nivel mai redus al aprecierii feedbackului din partea profesorilor, comparativ cu categoriile alternative (37-38%, comparativ cu 50-60%).

În ceea ce privește *evaluarea abilității cadrelor didactice de a motiva studenții pentru performanță*, doar 39% dintre studenți simt că profesorii îi încurajează să-și atingă potențialul maxim (față de 42%, media la nivelul țărilor participante la ES8), în timp ce un procent aproape similar (38%) nu percepe acest tip de sprijin. Această polarizare indică o nevoie crescută de metode didactice mai stimulative, care să răspundă diversității stilurilor de învățare și să implice studenții în mod activ.

Grupa de vârstă a studenților produce și aici variații importante: studenții cu vârsta peste 30 de ani se simt motivați de cadrele didactice într-o proporție dublă față de cei sub 22 de ani (67% față de 33%). Cu cât nivelul de studii al părinților este mai ridicat, cu atât studenții consideră mai puțin că sunt motivați de către profesorii lor (56% dintre cei ai căror părinți au cel mult studii gimnaziale, comparativ cu 34% în rândul celor având părinți cu studii superioare). Apreciază în mai mare măsură abilitatea cadrelor didactice de a-i motiva, următoarele categorii de studenți: masteranzii (+10 puncte procentuale față de cei de la studii de licență), studenții cu o tranziție întârziată (64%, față de 35% în rândul celor având o tranziție directă), studenții care muncesc peste 20 de ore pe săptămână (46%, față de 33% dintre cei care nu lucrează pe durata studiilor), cei fără dificultăți financiare (+7 puncte procentuale comparativ cu cei având dificultăți financiare). Angajarea susținută în activitățile academice, manifestată prin studiu îndelungat (peste 20 de ore pe săptămână) și rezultate mai bune decât ale colegilor, este asociată cu o percepție mai puternică a motivării de către cadrele didactice. Studenții care autopercep o bună sănătate mintală, precum și cei care nu au experimentat niciun fel de discriminare în contextul studiilor, se simt și ei mai motivați de către cadrele didactice (în cote aproape duble comparativ cu categoriile alternative) să dea tot ce pot pe parcursul studiilor.

Calitatea explicațiilor oferite de cadrele didactice

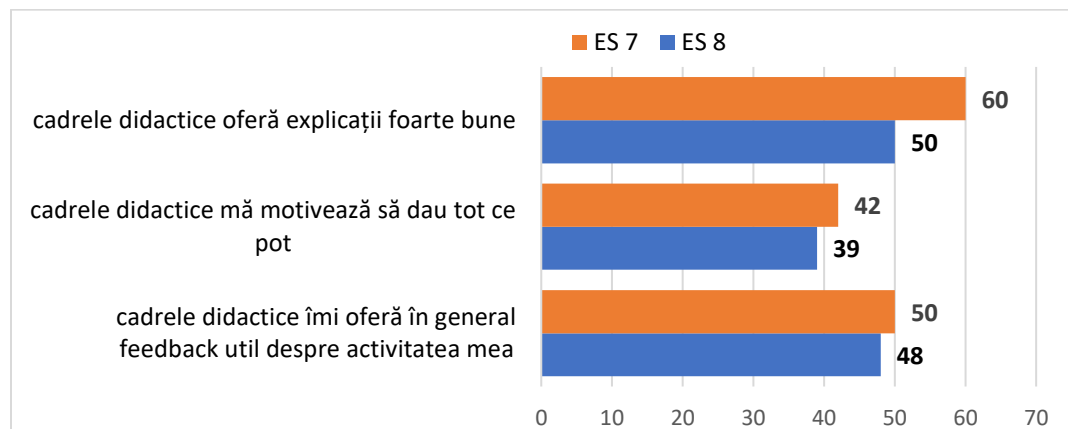
Un aspect relevant al experienței educaționale este reprezentat de percepția asupra calității explicațiilor profesorilor. Jumătate dintre studenți sunt de acord că profesorii oferă explicații bune (un nivel apropiat de media țărilor ES8, de 47%), în timp ce 22% exprimă dezacord cu privire la această calitate a cadrelor didactice. Aceste rezultate sugerează că, în general, profesorii reușesc să transmită informațiile într-un mod adecvat, însă există încă un segment semnificativ de studenți care resimt dificultăți în înțelegerea conținuturilor predate.

Cu cât vârsta studenților crește, cu atât ei apreciază într-o mai mare măsură aceste abilități ale cadrelor didactice, astfel că, dacă studenții cu vârsta sub 22 ani sunt de acord în proporție de 43% că personalul didactic le oferă explicații bune, cei cu vârsta peste 30 de ani sunt de acord cu această afirmație într-o pondere de 75%. De asemenea, evaluează pozitiv aceste calități ale profesorilor, studenții care s-au înscris la facultate la mai mult de 2 ani de la finalizarea liceului (70%, față de 47% dintre cei care au început facultatea la scurt timp după absolvirea studiilor liceale). Totuși, înaintarea în anii de studii este asociată cu o scădere a aprecierii abilităților explicative ale profesorilor (de la 57% în rândul celor din anul I, la 49% în rândul celor din anul III). Studenții care lucrează peste 20 ore pe săptămână (57%, față de 45% dintre cei care nu lucrează), aceia care dedică peste 10 ore săptămânal activităților legate de studii (50%, comparativ cu 37% dintre cei care studiază sub 10 ore pe săptămână), precum și cei care își evaluează rezultatele academice ca superioare colegilor (54%, față de 33% dintre cei care consideră că au rezultate mai slabe decât ale colegilor), sunt de acord într-o măsură mai mare decât ceilalți, că profesorii lor sunt capabili să ofere explicații bune în procesul didactic. Autoevaluarea unei bune sănătăți mintale și absența oricăror experiențe discriminatorii în mediul universitar sunt asociate unei aprecieri superioare a acestor calități ale profesorilor.

Evoluția percepțiilor cu privire la rolul cadrelor didactice, între ES7 și ES8

În comparație cu EUROSTUDENT 7, rezultatele din EUROSTUDENT 8 arată o tendință de scădere a aprecierii studenților români față de activitatea cadrelor didactice. Acest declin este vizibil în toate cele trei dimensiuni evaluate: claritatea explicațiilor, motivarea oferită de profesori și utilitatea feedback-ului primit.

Graficul B3.4. Evaluarea activității cadrelor didactice din cadrul programului de studii (procente cumulate ale acordului cu afirmațiile din grafic*). Evoluția în timp, pe date naționale.

Sursa: EUROSTUDENT 8 și 7

Notă: Textul întrebării: *În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații, în ceea ce privește programul de studii actual?*

N ES8 RO ~ 10.200, N ES7 RO ~ 16.000

*Procente cumulate pentru codurile scalei ce semnifică acord (1,2), unde 1=Acord total, 5=Dezacord total.

Dacă în EUROSTUDENT 7, 60% dintre studenți au fost de acord că profesorii oferă explicații foarte bune, în EUROSTUDENT 8, acest procent a scăzut la 50% (Graficul B3.4). Această scădere de 10 puncte procentuale arată o tendință negativă în percepțiile studenților asupra modului în care sunt livrate informațiile în cadrul programului de studii.

În ceea ce privește capacitatea profesorilor de a motiva studenții să dea tot ce pot, procentul celor care au fost de acord cu această afirmație a scăzut de la 42% în ES 7 la 39% în ES 8. Deși diferența de 3 puncte

procentuale nu este mare, ea indică o tendință descendentă. Tot o tendință ușor descendentă înregistrează și ponderea studenților care afirmă că primesc feedback util despre activitatea lor academică din partea profesorilor, cu valori care scad de la 50% în ES 7, la 48% în ES 8.

Relațiile dintre studenți și colaborarea academică

Un indicator esențial pentru succesul educațional este gradul de colaborare dintre studenți. Conform sondajului, 53% dintre respondenți afirmă că au colegi cu care pot discuta întrebări legate de materiile predate (față de o medie a țărilor ES 8 de 59%), ceea ce sugerează că există o rețea de suport academic relativ solidă între studenți. Totuși, 25% (o pondere apropiată de media ES8 de 23%) nu simt că dispun de acest tip de suport, ceea ce poate semnala dificultăți privind integrarea socială și academică a acestora.

Beneficiază de o bună colaborare academică în special studenții mai maturi (atât cei cu vârsta peste 30 de ani, cât și cei cu o tranziție întârziată, percep pozitiv relațiile lor de colaborare în cote cu 10 puncte procentuale mai mari decât categoriile alternative), dar și cei cu un statut financiar superior, atât la nivel individual, cât și al părinților (ambele categorii, la distanță de peste 10 puncte procentuale în raport cu categoriile alternative). Angajarea consistentă în activitățile academice (din perspectiva timpului dedicat activităților legate de studii, dar și prin prisma rezultatelor comparative cu colegii) este asociată cu afirmarea mai frecventă (cu aprox. 12 puncte procentuale pentru ambele categorii) a unei bune colaborări cu colegii, pe subiecte legate de disciplinele studiate. Bunăstarea mintală autopercepută și absența oricăror experiențe de discriminare în contextul studiilor favorizează evaluarea pozitivă a relațiilor de colaborare academică cu colegii.

Datele oferă așadar o imagine mixtă asupra experienței educaționale a studenților români, subliniind aspecte care funcționează bine (relațiile cu colegii, explicațiile profesorilor), dar și domenii care necesită îmbunătățiri (feedback-ul și motivația oferită de cadrele didactice).

Rezultatele sugerează necesitatea îmbunătățirii feedback-ului, a metodelor didactice și a colaborării academice, într-o abordare centrată pe student, care să combine claritatea predării cu feedback constructiv și să creeze un mediu educațional în care colaborarea și susținerea reciprocă sunt valorizate.

B3.4. Percepția studenților cu privire la șansele de angajare după absolvire

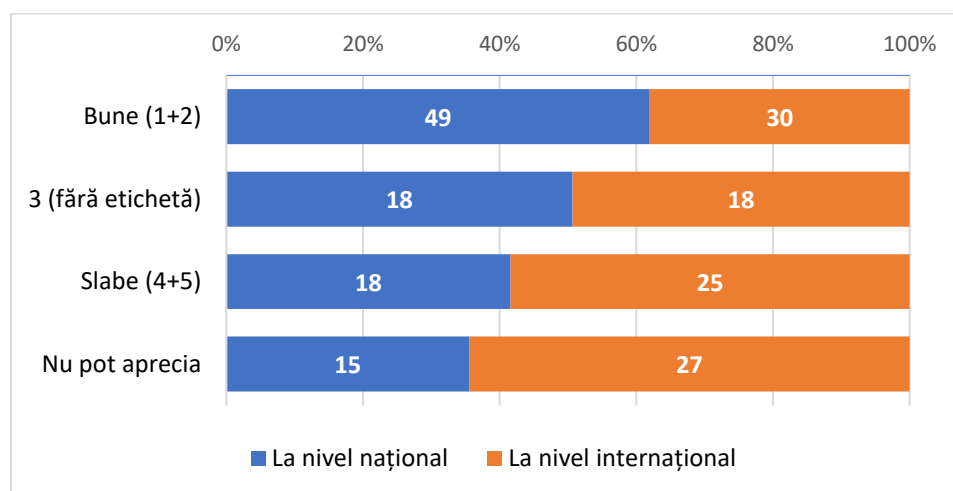
Percepția studenților privind șansele lor de a obține un loc de muncă adecvat după absolvirea programului de studii este relevantă pentru gradul lor de încredere în formarea academică și înțelegerea lor cu privire la corelarea acestora cu cerințele pieței muncii, atât la nivel național, cât și internațional.

Autoevaluarea șanselor de ocupare la nivel național, respectiv internațional, s-a realizat prin utilizarea unei scale de 5 trepte, unde 1 = (șanse) *Foarte bune* și 5 = (șanse) *Foarte slabe*.

Aproape jumătate dintre studenții români au încredere în sistemul de învățământ superior și în relevanța programelor lor de studii pe piața națională a muncii, considerând că șansele lor de ocupare în țară sunt bune (Graficul B3.5). Această rată este totuși mai redusă decât media ES8, de 57%.

Există o diferență semnificativă între percepția angajabilității la nivel național și internațional, doar 30% dintre studenți apreciind că au șanse bune de angajare la nivel internațional, față de 49% care cred că au șanse bune de angajare la nivel național. Percepția angajabilității la nivel internațional în rândul studenților români, este mai redusă față de media țărilor ES 8 (-7%). Această diferență poate indica fie o pregătire insuficientă pentru piața globală, fie o informare limitată asupra oportunităților internaționale.

Graficul B3.5. Percepția șanselor de a obține un loc de muncă adecvat după absolvirea studiilor, în țară sau în străinătate (%)

Sursa: EUROSTUDENT 8

Notă: Textul întrebării: *Cum evaluați șansele dvs. de a obține un loc de muncă adecvat pe piața muncii, după absolvirea programului de studii actual?* (Pe o scală de la 1. Foarte slabe, la 5. Foarte bune, având și varianta *Nu pot aprecia*)

N ~ 10.000.

Aproximativ 18% dintre studenții români apreciază că au șanse medii (nici bune, nici slabe) de a obține un loc de muncă adecvat la nivel național sau internațional. Un sfert dintre studenți consideră că au oportunități reduse de ocupare la nivel internațional, iar aproximativ 18% sunt pesimiști și în raport cu perspectiva de a ocupa un loc de muncă în țară, după absolvirea studiilor.

Ponderi substanțiale ale respondenților nu își pot aprecia șansele de a ocupa un loc de muncă după absolvire, fie la nivel național (18%, față de doar 7%, media ES8), fie la nivel internațional (27%, comparativ cu 14%, media ES8), ceea ce indică o posibilă lipsă de informații sau de orientare profesională.

Evaluarea pozitivă a *șanselor de a ocupa un loc de muncă adecvat la nivel național* este asociată cu nivelul de educație al părinților (ponderea acestei evaluări este de 53% în rândul studenților având părinți cu studii superioare și de 45% în rândul celor având părinți cu un nivel de educație cel mult gimnazială), cu statutul financiar al părinților (cu diferențe de peste 15 puncte procentuale între cei cu părinți înstăriți și cei cu părinți neînstăriți), dar și cu dificultățile financiare de la nivel individual (consideră că au șanse bune de ocupare în țară, 59% dintre cei fără dificultăți financiare, 50% dintre cei cu oarecare dificultăți financiare și 40% dintre cei cu dificultăți financiare afirmate cert). De asemenea, consideră în mai mare măsură că au șanse de ocupare bune la nivel național, studenții care nu plătesc taxe de studii (52%, comparativ cu 44% dintre cei care plătesc astfel de taxe), cei care lucrează într-un domeniu apropiat de cel al studiilor universitare (60%, comparativ cu 40% dintre cei care lucrează într-un domeniu îndepărtat) și cei cu o performanță academică relativă superioară (55% dintre cei care consideră că au rezultate mai bune decât colegii lor, comparativ cu 32% dintre cei care cred că au rezultate mai slabe). Și de această dată, o bunăstare mentală precară și experimentarea oricărei forme de discriminare în mediul universitar reprezintă factori de risc, asociați cu un nivel redus de optimism în raport cu șansele de ocupare adecvată pe piața internă a muncii.

Perspectiva ocupării unui loc de muncă adecvat la nivel internațional, după finalizarea studiilor, deși mai incertă decât angajarea în țară, este asociată unor factori similari acestora. Astfel, percep în cote mai mari *șanse bune de angajare în străinătate*, studenții ai căror părinți au un nivel de educație ridicat (35% dintre cei având părinți cu studii superioare, față de 26% dintre cei ai căror părinți au cel mult studii gimnaziale), cei având părinți

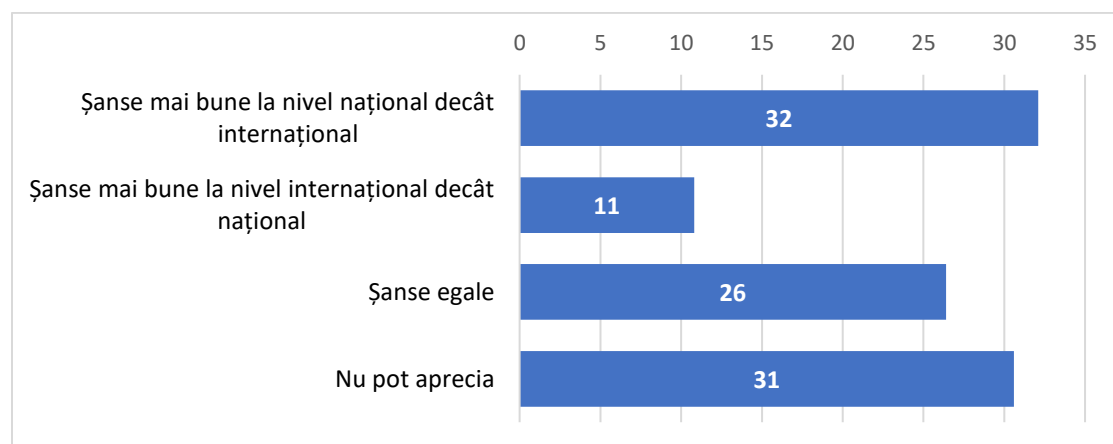
înstăriți (41%, față de 25% dintre cei cu părinți neînstăriți), dar și studenții lipsiți de dificultăți financiare (35%, comparativ cu 26% dintre cei cu astfel de dificultăți). Tranziția directă către învățământul superior (31%, față de 24% dintre cei cu o tranziție întârziată), performanța academică relativă superioară (34%, comparativ cu 22% dintre cei care consideră că au rezultate academice mai slabe decât ale colegilor), dar și intensitatea înaltă a studiilor (34%, față de 25% dintre cei cu un nivel scăzut de intensitate a studiilor) și autoevaluarea unei bune sănătăți mintale, sunt asociate cu un nivel crescut al optimismului în raport cu angajabilitatea la nivel internațional.

Rezultatele cercetării indică așadar o percepție relativ pozitivă, dar cu o doză considerabilă de nesiguranță și pesimism, mai ales când vine vorba de oportunitățile internaționale de ocupare.

Evaluarea șanselor de a obține un loc de muncă adecvat după absolvirea studiilor, în țară versus în străinătate

Analiza răspunsurilor studenților români privind șansele mai bune de a obține un loc de muncă adecvat la nivel național, respectiv internațional, după absolvirea programului de studii, indică percepții mixte despre piața muncii, cu o încredere moderată în oportunitățile la nivel național, dar cu o proporție semnificativă a celor care nu pot aprecia situația (Graficul B3.6).

Graficul B3.6. Percepția șanselor de a obține un loc de muncă adecvat după absolvirea studiilor, în țară, respectiv în străinătate (%)

Sursa: EUROSTUDENT 8

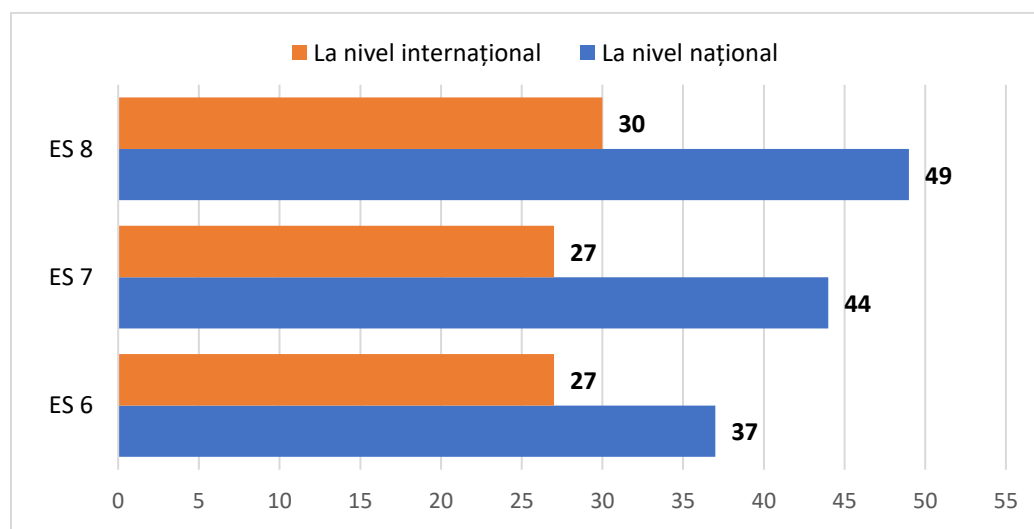
Notă: Textul întrebării: *Cum evaluați șansele dvs. de a obține un loc de muncă adecvat pe piața muncii, după absolvirea programului de studii actual?* N ES8 RO ~ 10.200

Aproximativ o treime dintre studenți consideră că vor avea mai multe oportunități de angajare pe piața națională a muncii decât în străinătate (față de 41%, media ES8). Doar puțin peste 10% dintre studenții români cred că piața internațională le oferă mai multe șanse decât cea națională, un procent situat sub media țărilor ES 8 (14%). Pe de altă parte, aproximativ un sfert consideră că șansele de angajare sunt similare atât la nivel național, cât și internațional, o pondere mai redusă decât media țărilor ES 8 (30%). Aproape o treime dintre respondenții din România nu își pot evalua șansele la nivel național, comparativ cu cele de la nivel internațional (mai mult decât dublu, comparativ cu 15%, media ES8), ceea ce ar putea reflecta incertitudinea legată de cerințele pieței muncii sau lipsa accesului la informații relevante despre situația comparativă a pieței muncii în cele două contexte.

Această distribuție a opiniilor subliniază faptul că, deși există o anumită încredere în piața națională a muncii, o mare parte dintre studenți fie consideră că șansele sunt egale în țară și în străinătate, fie nu pot face o astfel de estimare.

Analiza evoluției între EUROSTUDENT 6 (ES6), EUROSTUDENT 7 (ES7) și EUROSTUDENT 8 (ES8), a ponderii studenților români care își evaluează pozitiv pregătirea/șansele de a obține un loc de muncă după absolvire, atât pe piața națională, cât și pe cea internațională, sugerează o îmbunătățire continuă a percepției studenților asupra pregătirii lor pentru piața muncii din România (Graficul B3.7). Astfel, dacă în ES6, 37% dintre studenți și-au evaluat pregătirea/șansele ca fiind foarte bune sau bune, în ES7, această pondere a crescut semnificativ la 44%, iar în ES8, tendința ascendentă a continuat, ajungând la 49%, ceea ce înseamnă o creștere de 12 puncte procentuale față de ES6.

Graficul B3.7. Ponderea studenților români care își evaluează pozitiv pregătirea/șansele de a obține un loc de muncă după absolvire, pe piața națională și internațională a muncii (procente cumulate pentru *Foarte bune* și *Bune*)

Sursa: EUROSTUDENT 6, 7, 8

Notă: Textul întrebării: Q ES 8: *Cum evaluați șansele dvs. de a obține un loc de muncă adecvat pe piața muncii, după absolvirea programului de studii actual?* Q ES 6, ES 7: *În ce măsură considerați că programul actual de studii vă pregătește pentru piața internațională a muncii (%)*? N ES8 RO ~ 10.200, N ES7 RO ~ 16.000, N ES6 RO ~ 3.100

Datele comparative arată însă o îmbunătățire mai lentă a percepției asupra oportunităților de ocupare internaționale, de la ponderi de 27% ale studenților care și-au evaluat pregătirea/șansele pentru piața internațională ca fiind foarte bune și bune în cadrul ES6 și ES7, la 30%, în ES8.

În concluzie, în timp ce percepția asupra oportunităților din România a înregistrat o îmbunătățire semnificativă (+12 puncte procentuale în trei cicluri de evaluare), sentimentul de încredere în șansele de angajare la nivel internațional a rămas aproape constant, cu o creștere marginală (+3 puncte procentuale). Aceste rezultate pot reflecta atât schimbări pozitive în piața muncii românească, cât și provocările persistente pe care studenții români le întâmpină în căutarea unui loc de muncă peste hotare.

B3.5. Recomandări pentru politicile educaționale în domeniul învățământului superior

1. Integrare și atașament față de mediul academic

- **Consolidarea rolului consilierii educaționale**, atât în perioada preuniversitară, cât și în cea universitară, pentru a sprijini luarea deciziilor informate și reducerea insecurităților;
- **Evaluarea și adaptarea programelor de studiu**, prin formalizarea unor mecanisme de feedback continuu, pentru a adapta oferta educațională la nevoile și așteptările studenților;
- **Integrarea suportului psihologic și academic**, pentru studenții care au o orientare educațională incertă sau se gândesc la abandon, prin programe mai bine integrate de suport, incluzând consiliere și activități de mentorat.

2. Percepția studenților asupra relației cu profesorii și colegii

- **Îmbunătățirea sistemului de feedback și formalizarea programelor de mentorat**, care să sprijine progresul studenților;
- **Stimularea motivării studenților pentru performanță**, prin utilizarea unor metode de predare mai centrate pe student, cu o pondere crescută a activităților interactive și aplicațiilor practice;
- **Promovarea colaborării între studenți, facilitarea creării de grupuri de studiu, sesiuni de mentorat între studenți și activități extracurriculare** care să sprijine interacțiunea socială și academică;
- **Creșterea calității predării** prin formarea continuă a cadrelor didactice;

3. Percepția studenților cu privire la șansele de angajare după absolvire

- **Îmbunătățirea consilierii și orientării profesionale** pentru a ajuta studenții să-și clarifice opțiunile și să ia decizii informate privind cariera;
- **Dezvoltarea competențelor pentru piața internațională**, inclusiv prin programe de mobilitate, internship-uri și colaborări internaționale;
- **Adaptarea programelor de studii** pentru a răspunde mai bine cerințelor pieței muncii și pentru a diminua percepția șanselor slabe de angajare;
- **Creșterea oportunităților de internaționalizare**, extinderea programelor de mobilitate academică (ex. Erasmus+), dezvoltarea de parteneriate internaționale și încurajarea studiilor în limbi de circulație internațională;
- **Crearea unei platforme naționale de informare privind cariera**, cu informații despre domeniile de studiu, ratele de angajare, salariile medii și oportunitățile din România și de la nivel internațional.

B4. Contextul familial al studenților

Capitolul de față este compus din două secțiuni de bază, iar la final una de concluzii și discuții pe marginea datelor prezentate. În prima secțiune vom analiza evoluția distribuției studenților în funcție de stocul educațional familial, cu o atenție suplimentară asupra caracteristicilor studenților proveniți din familii fără studii universitare. Accesul echitabil la învățământul superior reprezintă un obiectiv central al politicilor educaționale naționale și europene. Cu toate acestea, datele comparative oferite de studiul EUROSTUDENT indică persistența unor disparități educaționale și sociale semnificative.

În cea de-a doua secțiune, ne vom concentra pe evoluția stratificării socio-economice în învățământul superior românesc prin prisma statutului financiar familial al studenților, utilizând datele comparative din studiile EUROSTUDENT 7 și 8. Perioada de colectare a datelor este crucială pentru înțelegerea rezultatelor, întrucât, în cazul ES 7 cuprinde faza acută a pandemiei COVID-19 (datele fiind culese între noiembrie 2020 și ianuarie 2021), iar în cazul ES 8 perioada de recuperare economică post-pandemie, datele fiind obținute în mai-iulie 2023). Analiza se concentrează asupra modului în care șocul pandemic a reconfigurat stratificarea socială în mediul universitar românesc.

Rezumat

Deși **ponderea studenților cu stoc familial de educație universitară** din România se găsește pe un trend ascendent, conform ultimelor runde EUROSTUDENT, România se situează și în valul 8 între statele care au cele mai mari procente de studenți ai căror părinți au o educație non-terțiară (55%), cu mult peste media EUROSTUDENT 8 (41%). Tendințele observate sunt confirmate și de datele Eurostat privind educația terțiară a adulților (45-64 de ani) pentru perioada analizată.

Analiza **profilului demografic și social al studenților din familii fără stoc educațional terțiar** ne arată că studenții cu vârste mai înaintate, femeile, cei care intră în învățământul superior prin rute alternative sau au tranziție întârziată către studiile terțiare au o probabilitate mai ridicată să provină din medii familiale fără educație superioară decât colegii lor care au stoc educațional superior. De asemenea, cei care sunt înrolați în forme de educație periferice, cum ar fi studiile cu frecvență redusă sau cei care studiază în domenii mai puțin valorizate în prezent (ex. științele educației, comparativ cu TIC), ori în centre universitare mici, au șanse mai mari să se regăsească în rândul celor proveniți din medii cu educație scăzută sau medie, decât colegii lor.

Analiza comparativă a datelor EUROSTUDENT 7 și 8 dezvăluie o tendință clară de regres a studenților români, raportat la **situația economică auto-percepută a familiei**. Astfel, față de valul 7, a crescut ponderea studenților care consideră că părinții/tutorii lor sunt „nu prea înstăriți” sau „deloc înstăriți” (de la 25% la 29%, procente cumulate), a scăzut proporția celor din familii cu statut economic mediu (de la 54% la 51%), dar și a celor care consideră că părinții/tutorii lor sunt „oarecum înstăriți” sau „foarte înstăriți” (de la 21% la 19%).

Comparația longitudinală relevă că **famiile cu educație scăzută au suferit cel mai sever impact asupra situației materiale**, între valul 7 și valul 8 al cercetării. Astfel, proporția studenților ai căror părinți au o situație materială precară ("deloc înstăriți" și "nu prea înstăriți") și un nivel redus de educație (ISCED 0-2), a crescut de la 44% în ES 7 la 61% în ES 8 – o creștere dramatică, de aproape 20%. Familiile cu educație universitară (ISCED 6-8) au demonstrat cea mai mare capacitate de reziliență, cu modificări minore în distribuția după statutul economic familial.

Analiza distribuției studenților după **statutul economic al familiei și domeniul de studiu**, pe datele ES 8, dezvăluie o ierarhizare clară a specializărilor universitare în funcție de accesibilitatea socio-economică:

domeniile "elitiste" - TIC (24% studenți cu părinți „oarecum” sau „foarte înstăriți”) și Sănătate (23% studenți cu părinți „oarecum” sau „foarte înstăriți”) – atrag în cea mai mare măsură studenții provenind din familii cu resurse superioare, în timp ce domenii precum Agricultură (34% studenți cu părinți „deloc” sau „nu prea înstăriți”) și Științele educației (31% studenți cu părinți „deloc” sau „nu prea înstăriți”) înregistrează ponderile cele mai ridicate de studenți din familii cu resurse limitate.

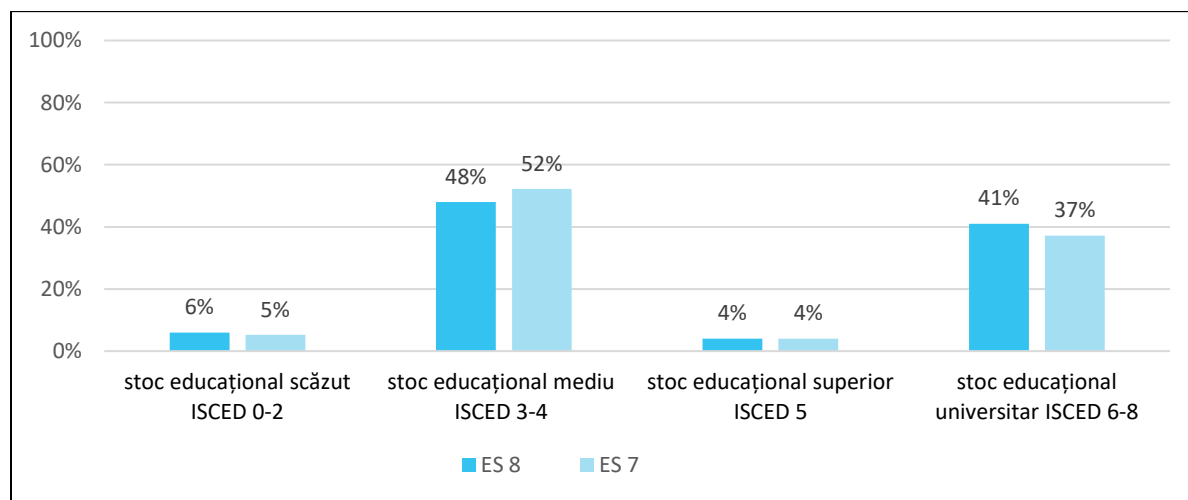
Există diferențe majore în distribuția studenților în funcție de **statutul economic auto-perceput al familiei și forma de învățământ** (zi vs. frecvență redusă). Astfel, la programele cu frecvență de zi majoritatea studenților (72%) provin din familii cu statut economic mediu sau ridicat, în timp ce la programele cu frecvență redusă aproape jumătate (46%) provind din familii cu statut economic scăzut. Această segregare indică faptul că forma de învățământ funcționează ca marcator social, programele cu frecvență redusă devenind predominant refugiu al categoriilor economice vulnerabile.

Rezultatele analizei indică **necesitatea unei strategii integrate de recuperare socială** care să includă sprijin financiar pentru studenții din familii afectate de deteriorarea economică din pandemie, programe de echitate educațională pentru a preveni excluderea categoriilor vulnerabile, dar și politici de redistribuire care să contracareze polarizarea socio-economică crescândă.

B4.1. Stocul educațional familial al studenților

Datele indică o creștere ușoară în valul 8, comparativ cu cel precedent, a proporției studenților care au cel puțin unul dintre părinți cu studii universitare (de la 37% la 41%), și o scădere similară (de la 52% la 48%) a ponderii studenților ce provin din familii cu nivel educațional mediu (ISCED 3-4).. Ponderea studenților ai căror părinți au un stoc educațional scăzut (ISCED 0-2), a rămas relativ constantă (5–6%), în perioada analizată.

Graficul B4. 1.. Evoluția distribuției studenților în funcție de stocul educațional familial. Date naționale (%).

Sursa: EUROSTUDENT 7, 8.

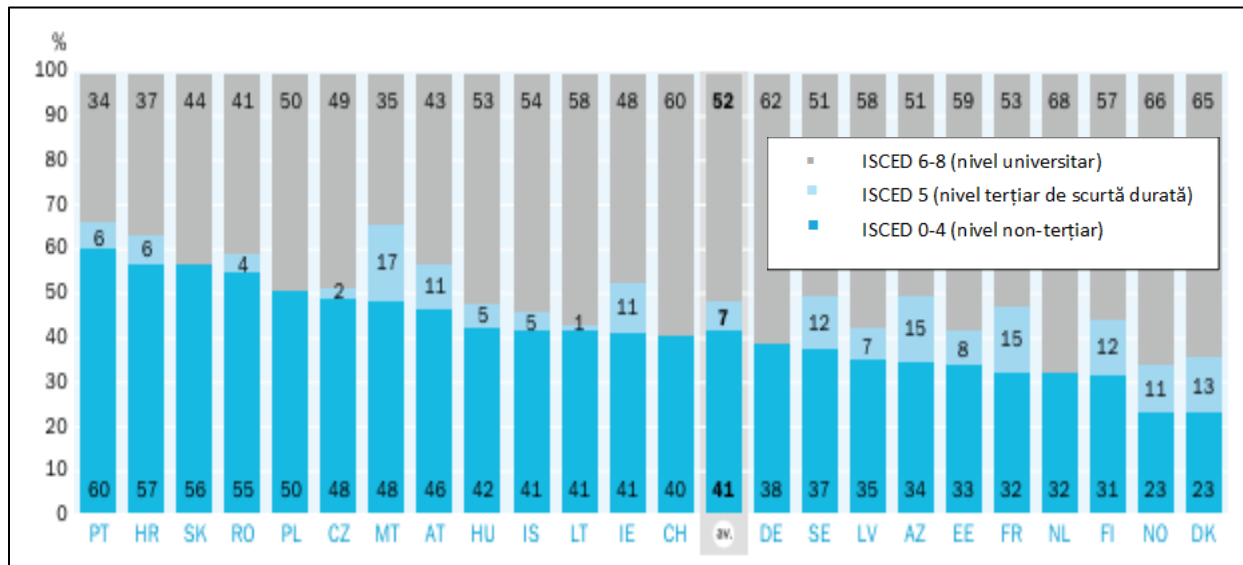
Notă: Indicator construit pe baza răspunsurilor studenților la întrebarea: *Care este cel mai înalt nivel de educație pe care tatăl și mama (tutorele și tutearea) dumneavoastră l-au absolvit?* N^{ES VIII RO} = 6782, N^{ES VII RO} = 14 167. Mai multe detalii, în Anexa.C3, secțiunea B4.

Comparativ cu situația din celelalte țări participante la studiul EUROSTUDENT, România se situează și în valul 8 între statele care au cele mai mari procente de studenți ai căror părinți au o educație non-terțiară (ISCED

0-4), cu mult peste media EUROSTUDENT 8. Astfel, cu un procent de 55% dintre studenți având părinți fără studii superioare (media ES 8: 41%), România se situează după țări precum Portugalia (60%), Croația (57%) sau Slovacia (56%) (vezi Graficul B4.2). Datele agregate EUROSTUDENT 8 arată faptul că la nivelul întregului lot de țări participante, studenții cu părinți cu studii superioare sunt majoritari, 52% dintre studenți având cel puțin un părinte cu diplomă de licență, masterat sau doctorat, iar 7% au părinți cu nivel de educație ISCED 5 (ciclul terțiar scurt).

Însă trebuie remarcat faptul că ponderea studenților cu stoc familial de educație universitară din România se găsește în trend ascendent de la un val la altul. De exemplu, diferența dintre ultimul val și ediția a 5-a (2009-2012) este de 6 puncte procentuale. Cifrele nu sunt surprinzătoare în contextul în care, conform Eurostat (Eurostat, 2025d), procentul adulților de 45-64 de ani din România, care au atins nivelul de educație terțiară (ISCED 5-8) a crescut ușor, dar constant, de la 10% la 14%, în perioada 2009-2024 (perioadă ce acoperă ciclurile ES 5-8). În continuare, însă, în 2024, România ocupă ultimul loc din Uniunea Europeană în ceea ce privește nivelul de educație al adulților, doar 19% dintre cei cu vârsta între 25-64 de ani având studii superioare, la mare distanță față de media UE (36%) (idem).

Graficul B4. 2. Nivelul educațional atins de părinții studenților (%). Date comparative între țările participante.

Sursa: Hauschildt et. al, 2024: 67.

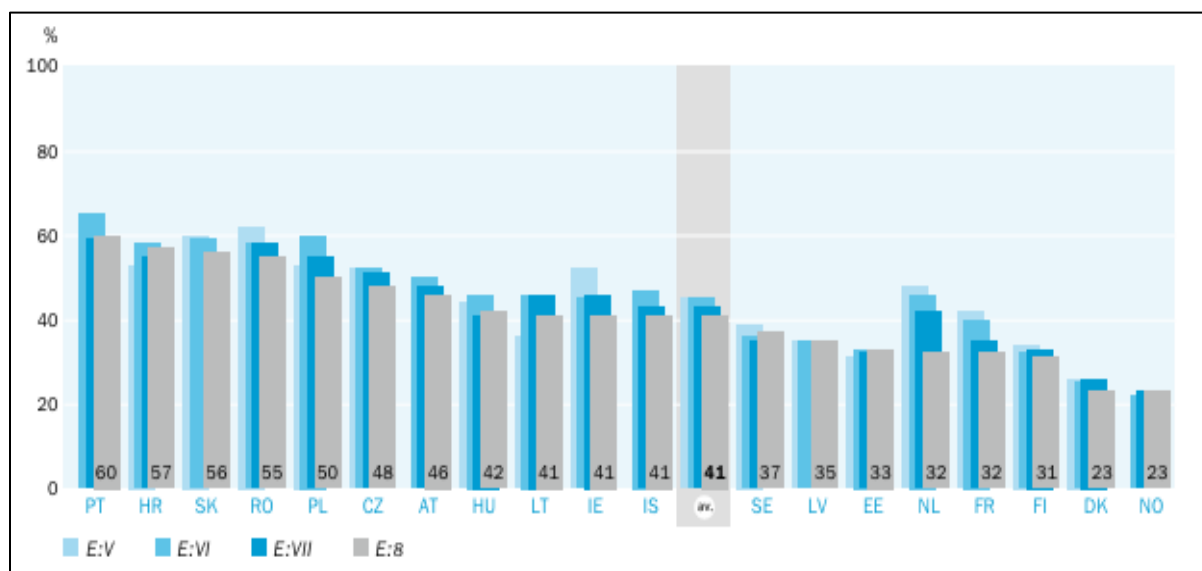
Notă: Indicator construit pe baza răspunsurilor studenților la întrebarea: *Care este cel mai înalt nivel de educație pe care tatăl și mama (tutorele și tutoarea) dumneavoastră l-au absolvit?* Mai multe detalii, în Anexa.C3, secțiunea B4.

Tendențele EUROSTUDENT sugerează, la nivel național, o consolidare a reproducerii sociale, prin care familiile cu capital educațional ridicat reușesc să-și mențină avantajul dat de acest ascendent, și o ușoară accentuare a barierelor de acces pentru studenții din familii cu capital educațional limitat, ce erodează capacitatea acestora de a accede la învățământul universitar, contribuind, astfel, la procesul de stratificare socială, prin orientarea lor către alte traiectorii educaționale și profesionale.

Profilul demografic și social al studenților din familii fără stoc educațional terțiar

În EUROSTUDENT 8, 55% dintre studenții români provin din familii în care niciunul dintre părinți nu a absolvit o formă de educație terțiară (ISCED 0–4). Prin comparație, media la nivelul întregului lot de țări participante este de 41%, în ușoară scădere față de valurile precedente (vezi Graficul B4.3).

Graficul B4. 3. Studenții fără capital de educație terțiară în familie. Date comparative între țările participante. EUROSTUDENT 5, 6, 7 și 8 (%).

Sursa Hauschildt et. al, 2024: 67.

Notă: Indicator construit pe baza răspunsurilor studenților la întrebarea: *Care este cel mai înalt nivel de educație pe care tatăl și mama (tutorele și tutearea) dumneavoastră l-au absolvit?* Mai multe detalii, în Anexa.C3, secțiunea B4.

Analiza acestui segment pe datele din România dezvăluie o serie de caracteristici sociale și educaționale distincte, ce sugerează o formă de stratificare în interiorul sistemului de învățământ superior.

Tabelul B4. 1. Distribuția studenților ce provin din familii fără stoc educațional superior, în funcție de o serie de caracteristici socio-demografice. Date naționale.(%).

Caracteristică		Familie fără stoc educațional superior (ISCED 0–4)
Referința: total general		54%
Vârsta	≥ 30 ani	67%
	25-29 ani	54%
	22-24 ani	51%
	< 22 ani	51%
Genul	Femei	58%
	Bărbați	49%
Accesul la universitate	non-standard	69%
	Standard	53%

Caracteristică		Familie fără stoc educațional superior (ISCED 0–4)
Tipul tranziției	Întârziată	76%
	Directă	51%
Domeniul de studii	Științele educației	76%
	TIC	40%
Forma de studii	frecvență redusă	67%
	frecvență la zi	53%
Marimea centrului universitar	≤ 100.000 locuitori	69%
	> 100.000 – 300.000 locuitori	57%
	Capitală	45%

Sursa: EUROSTUDENT 8

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatori, vezi Anexa C3, secțiunea despre capitolul 4. . Exemplu de mod de citire: „dintre studenții cu vârsta de 30 de ani și peste, 67% provin din familii fără stoc educațional superior”.

Studenții cu vârste mai înaintate, femeile, cei care intră în învățământul superior prin rute alternative sau au tranziție întârziată către studiile terțiare au o probabilitate mai ridicată să provină din medii familiale fără educație superioară decât colegii lor care au stoc educațional superior (vezi Tabelul B4.1). De asemenea, cei care sunt înrolați în forme de educație periferice, cum ar fi studiile cu frecvență redusă sau cei care studiază în domenii mai puțin valorizate în prezent (ex. științele educației, comparativ cu TIC), ori în centre universitare mici, au șanse mai mari să se regăsească în rândul celor proveniți din medii cu educație scăzută sau medie, decât colegii lor (idem). Aceste asocieri pot constitui premise pentru perspective profesionale mai limitate și sunt un indicator al inegalităților de acces și de oportunitate care persistă în sistemul educațional.

Tabelul B4. 2. Distribuția studenților ce provin din familii fără stoc educațional superior, în funcție de o serie de variabile asociate cu starea financiară și piața muncii. Date naționale (%).

Situația financiară		Familie fără stoc educațional superior (ISCED 0–4)
Referința: total general		54%
Statutul financiar	cu dificultăți financiare	61%
	fără dificultăți financiare	45%
Statutul pe piața muncii	Lucrează mai mult de 20 de ore pe săptămână	61%
	Nu lucrează	49%
Motivul pentru care lucrează	Sprijină financiar alte persoane	69%
	Nu și-ar permite studiile fără loc de muncă	66%
	Lucrează pentru a se întreține	63%
	Pentru a câștiga experiență	58%

Situția financiară		Familie fără stoc educațional superior (ISCED 0–4)
Referința: total general		54%
Sursa de venit de care depinde	sprijinul financiar de stat	69%
	venitul propriu realizat	62%
	sprijinul familiei	52%

Sursa: EUROSTUDENT 8

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatori, vezi Anexa C3, secțiunea despre capitolul 4.. Exemplu de mod de citire: „dintre studenții care au dificultăți financiare, 61% provin din familii fără stoc educațional superior.”

Datele evidențiază, totodată, asocieri între situația economică precară a studenților și nivelul scăzut sau mediu al stocului educațional din familie. Astfel, este mai probabil ca studenții care se confruntă cu dificultăți financiare, cei care lucrează peste 20 de ore pe săptămână, cei care sunt nevoiți să muncească fie pentru a-și permite studiile universitare sau pentru a se întreține, ori pentru că sprijină alte persoane, dar și ca cei care depind financiar de sprijinul de la buget să se regăsească în rândul celor fără capital educațional superior în familie (Tabelul B4.2).

B4.2. Tendințe privind evoluția statutului economic familial al studenților

Colectarea datelor pentru EUROSTUDENT 7 (noiembrie 2020-ianuarie 2021) a avut loc în perioada crizei economice și sociale provocate de pandemia COVID-19. România se afla în plin lockdown intermitent, cu ratele șomajului în creștere⁹ și restrângerea generală a activității economice¹⁰. Datele ES 7 reflectă, astfel, atât starea socio-economică pre-pandemie a familiilor (pentru studenții care erau deja înscriși), cât și impactul imediat al primului val pandemic asupra accesului la educația superioară. Colectarea datelor pentru EUROSTUDENT 8 (mai-iulie 2023) s-a desfășurat în contextul consolidării unora dintre efectele pandemiei, caracterizat de inflație încă ridicată¹¹ și incertitudine. Valul 8 surprinde, astfel, impactul pe termen mediu al pandemiei asupra stratificării sociale.

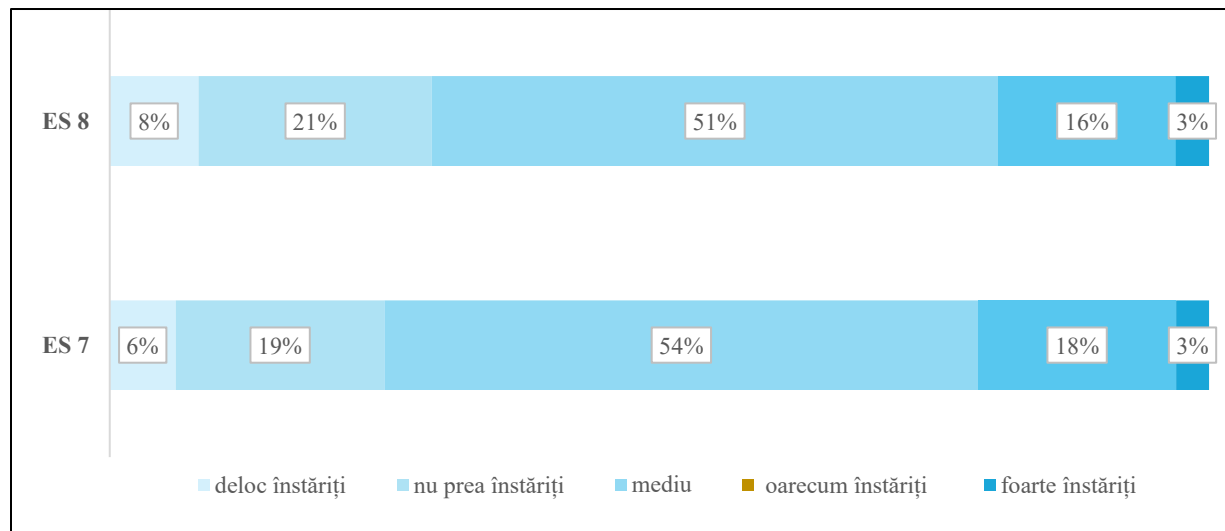
Analiza comparativă a datelor EUROSTUDENT 7 și 8 dezvăluie o tendință clară de regres a studenților români, raportat la situația economică auto-percepută a familiei. Astfel, față de valul 7, a crescut ponderea studenților care consideră că părinții/tutorii lor sunt „nu prea înstăriți” sau „deloc înstăriți” (de la 25% la 29%, procente cumulate), a scăzut proporția celor din familii cu statut economic mediu (de la 54% la 51%), dar și a celor care consideră că părinții/tutorii lor sunt „oarecum înstăriți” sau „foarte înstăriți” (de la 21% la 19%) (vezi Graficul B4.4).

⁹ În trimestrul 2 al anului 2020, imediat după declanșarea pandemiei COVID-19, rata șomajului a crescut de la 5.1% la 6.7%, menținându-se apoi în jurul valorii de 6% până în trimestrul 1 din 2021 (Eurostat 2025e).

¹⁰ Un indicator al acestui fenomen a fost și scăderea abruptă a PIB-ului, în al doilea trimestru al anului 2020. Astfel, datele Institutului Național de Statistică pentru trimestrul doi al anului [2020] arătau o reducere a PIB record de 12,2% (date revizuite) față de primul trimestru. ” (News.ubbcluj.ro).

¹¹ Inflația pe primele două trimestre ale anului 2023 a fost de peste 4%, conform datelor INS (INS 2025b).

Graficul B4. 4. Evoluția statutului economic al familiei studenților. Date naționale (%).

Sursa: EUROSTUDENT 8

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatori, vezi Anexa C3, secțiunea despre capitolul 4.

Tendința generală de deteriorare a statutului economic poate fi explicată prin mai mulți factori convergenți:

- Efectele pandemiei asupra resurselor economice familiale, care s-au propagat și după perioada acută.
- Inflația în creștere din perioada 2022-2023, care a erodat puterea de cumpărare¹².
- Costurile tot mai ridicate cu educația și cu viața de student, care au amplificat percepția de sărăcire (vezi și capitolul 6, despre venituri și cheltuieli).

Impactul diferențiat pe categorii socio-economice: amplificarea vulnerabilităților

Comparația longitudinală relevă că *famiiliile cu educație scăzută* (ISCED 0-2) au suferit cel mai sever impact asupra situației materiale, între valul 7 și valul 8 al cercetării. Astfel, proporția studenților ai căror părinți au o situație materială precară ("deloc înstăriți" și "nu prea înstăriți") și un nivel redus de educație, a crescut de la 44% în ES 7 la 61% în ES 8 – o creștere dramatică, de aproape 20% (vezi Graficul B4.5). Concomitent, ponderea studenților ai căror părinți au o situație materială medie și un stoc educațional scăzut, s-a diminuat considerabil, de la 48% la 33%, indicând o vulnerabilizare accentuată a familiilor cu educație scăzută.

Această evoluție poate fi explicată, pe de o parte, prin faptul că lucrătorii cu venituri și educație mai scăzute au fost mai expuși șomajului și restrângerilor de activitate în perioada pandemiei (Eurostat 2025f), iar pe de altă parte prin faptul că reintrarea în activitate a acestora a fost mai dificilă, datorită stocului educațional redus și a lipsei calificării.

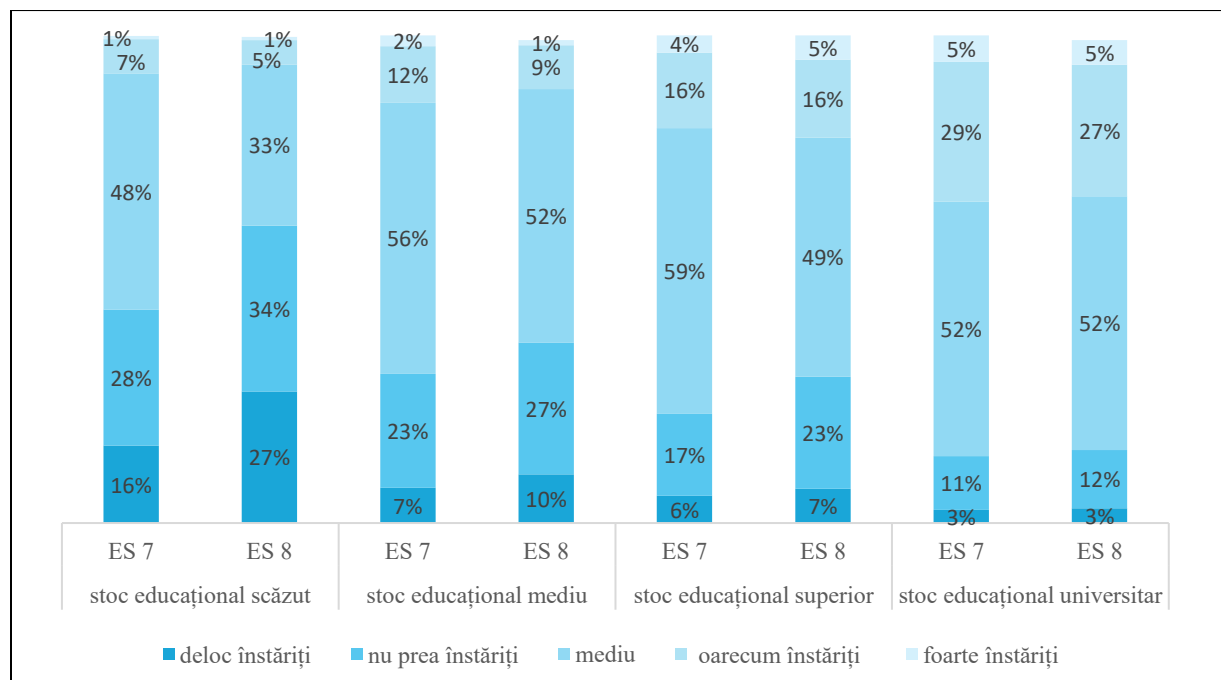
O altă tendință importantă observată din analiza datelor este deteriorarea situației economice a familiilor cu educație medie (ISCED 3-4). Păturile economice medii și cele înstărite s-au contractat de la 70% la 62% (procente cumulate pentru cei "mediu", "oarecum înstăriți" și "foarte înstăriți"), în timp ce straturile defavorizate s-au extins de la 30% la 37% (procente cumulate pentru cei "deloc înstăriți" și "nu prea înstăriți").

¹² În 2022, România a avut o inflație de aproape 14% (13,8), iar în 2023 o inflație de 10,4% (INS 2025a).

Famiiliile cu educație universitară (ISCED 6-8) au demonstrat cea mai mare capacitate de reziliență, cu modificări minore în distribuția după statutul economic. Această stabilitate pare să confirme avantajele capitalului uman în gestionarea crizelor economice.

Întreaga evoluție indică faptul că pandemia i-a afectat în cea mai mare măsură pe studenții din medii socio-economice defavorizate, evidențiind în același timp impactul diferențiat asupra categoriilor sociale, în funcție de nivelul de educație. După cum am văzut, regresul economic a fost amplificat de stocul educațional familial scăzut al studenților.

Graficul B4. 5. Evoluția statutului economic al familiei studenților, în funcție de stocul educațional familial. Date naționale (%).

Sursa: EUROSUDENT 8

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatori, vezi Anexa C3, secțiunea despre capitolul 4.

Pandemia pare că a funcționat ca un mecanism de "selecție socială", amplificând inegalitățile preexistente și creând noi forme de vulnerabilitate. Diferența de impact asupra familiilor cu educație scăzută (care au suferit o deteriorare dramatică) și cele cu educație terțiară (care au înregistrat o stabilitate economică) demonstrează faptul că, în cazul studenților, capitalul uman funcționează ca un factor de protecție în perioade de criză.

Efectele cumulării avantajelor/dezavantajelor economice și educaționale

Datele confirmă predicțiile teoriilor cumulării avantajelor/dezavantajelor, conform cărora avantajele economice și educaționale se întăresc reciproc de-a lungul traiectoriilor educaționale (Melo et. al, 2019). Reversul pare, de asemenea, confirmat, dezavantajele economice și educaționale amplificându-se reciproc.

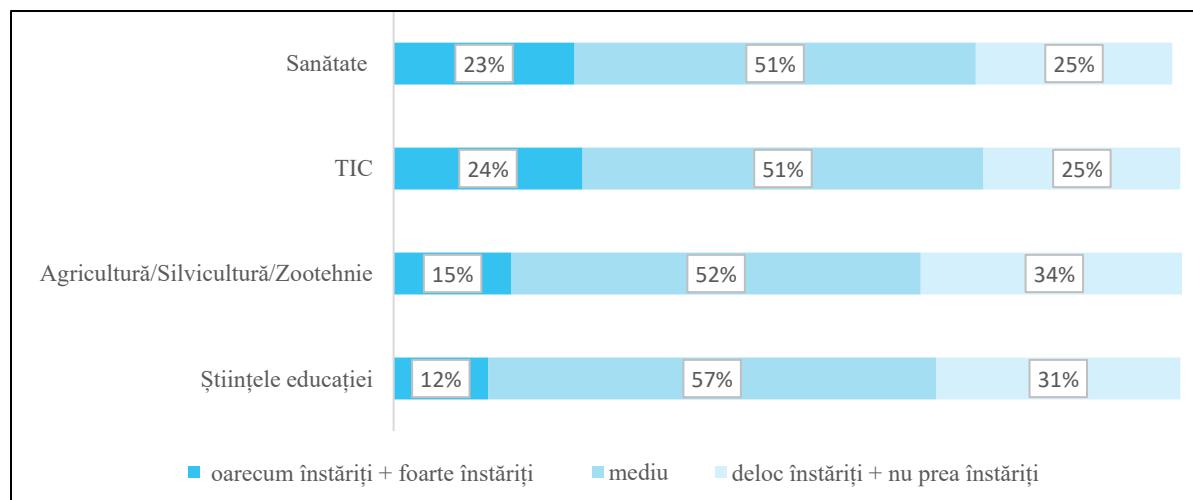
Famiiliile cu educație universitară nu doar că dețin resurse financiare superioare, dar reușesc să le mobilizeze mai eficient pentru a face față șocurilor economice și sociale. Deteriorarea situației economice a familiilor cu educație scăzută poate genera efecte de amplificare pe termen lung: reducerea capacității de investiție în educația terțiară, creșterea ratelor de abandon universitar, reorientarea către opțiuni educaționale

mai puțin costisitoare dar cu randament social inferior. Acest mecanism riscă să creeze o "spirală descendentă" pentru aceste categorii.

Ierarhizarea socio-economică a specializărilor

Analiza distribuției studenților după statutul economic al familiei și domeniul de studiu, pe datele ES 8 (vezi Graficul B4.6), dezvăluie o ierarhizare clară a specializărilor universitare în funcție de accesibilitatea socio-economică: domeniile "elitiste" - TIC (24% studenți cu părinți „oarecum” sau „foarte înstăriți”) și Sănătate (23% studenți cu părinți „oarecum” sau „foarte înstăriți”) – atrag în cea mai mare măsură studenții provenind din familii cu resurse superioare, în timp ce domenii precum Agricultură (34% studenți cu părinți „deloc” sau „nu prea înstăriți”) și Științele educației (31% studenți cu părinți „deloc” sau „nu prea înstăriți”) înregistrează ponderile cele mai ridicate de studenți din familii cu resurse limitate.

Graficul B4. 6. Distribuția studenților în funcție de statutul economic al familiei și domeniul de studiu (selecție). Date naționale (%).

Sursa: EUROSTUDENT 8

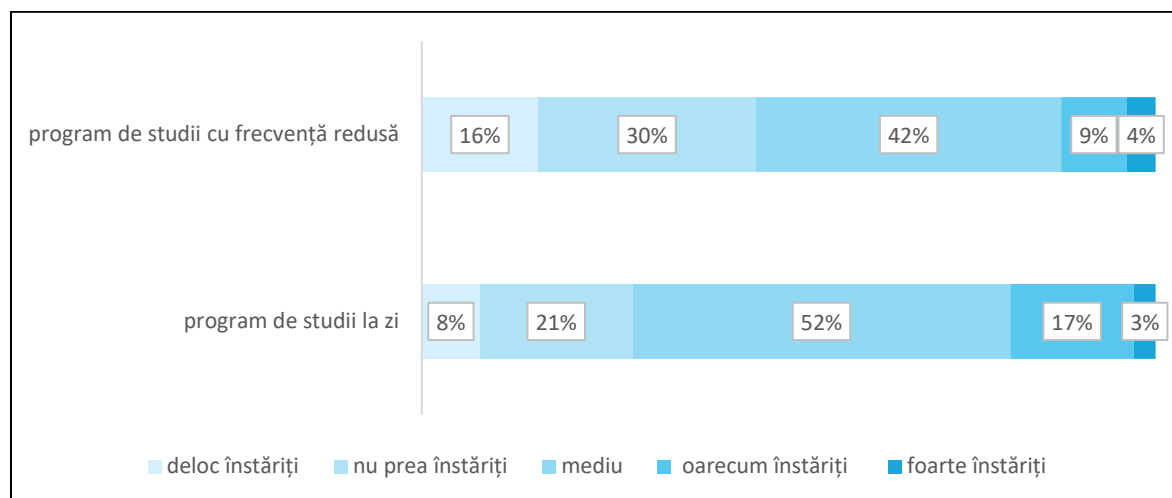
Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatori, vezi Anexa C3, secțiunea despre capitolul 4.

Această segmentare reflectă atât prestigiul social și anticipările privind randamentul economic al diferitelor specializări, cât și barierele de acces (costuri de pregătire, concurență la admitere, durata studiilor).

Segregarea socio-economică prin formele de studiu

Diferențele foarte mari în distribuția studenților în funcție de statutul economic auto-perceput al familiei și forma de învățământ confirmă o dualizare socială masivă: programele de zi au ponderi de 20% studenți din familii cu statut economic ridicat, 52% studenți din pătura economică medie și 29% din categoria celor defavorizați, în timp ce la frecvență redusă se regăsesc 13% studenți provenind din medii potente financiar, 42% studenți din clasa medie și 46% din medii precare (vezi Graficul B4.7) .

Graficul B4. 7. Distribuția studenților în funcție de statutul economic al familiei și forma de învățământ urmată. Date naționale (%).

Sursa: EUROSTUDENT 8

Notă: Pentru mai multe detalii despre indicatori, vezi Anexa C3, secțiunea despre capitolul 4.

Această segregare indică faptul că forma de învățământ funcționează ca marcator social, programele cu frecvență redusă devenind predominant refugiuul categoriilor economice vulnerabile.

Concentrarea păturilor precare în programele cu frecvență redusă poate ridica întrebări serioase despre calitatea și valoarea socială a acestor programe. Există riscul ca această formă de învățământ să devină un "ghetou educațional" pentru categoriile defavorizate, oferind o mobilitate educațională formală, dar cu impact social limitat.

B4.3. Concluzii și implicații pentru politicile publice

Cu toate că echitatea este un standard asumat la nivel politic și instituțional¹³, datele de cercetare evidențiază stratificarea socială din sistemul de învățământ superior, accesul și parcursul în învățământul superior continuând să fie profund influențat de capitalul educațional al familiei. Studenții ai căror părinți nu au studii superioare au provocări și experiențe educaționale specifice: intră mai târziu la facultate, studiază în cadrul unor formate mai flexibile dar mai puțin valorizate, și sunt afectați de presiuni economice constante care le afectează major condițiile de studiu.

Analiza comparativă a datelor EUROSTUDENT 7 și 8 relevă o imagine clară a reproducerii inegalităților sociale în învățământul superior. Deși înregistrăm o ușoară creștere a participării celor din familii cu istoric universitar/terțiar, studenții din medii fără capital educațional universitar rămân sistematic dezavantajați, atât în termeni de acces, cât și de parcurs educațional și condiții de trai.

Totodată, datele oferă o confirmare empirică puternică a teoriilor reproducerii sociale în contextul crizelor. Analiza demonstrează că pandemia COVID-19 nu a reprezentat doar un șoc temporar, ci un accelerator al inegalităților educaționale, intensificând mecanismele de diferențiere socială, consolidând avantajele familiilor cu capital uman și amplificând dezavantajele celor vulnerabile.

¹³ Vezi, de ex., art.2, alin.a) din Legea 199/2023 (a învățământului superior), care menționează echitatea (adică „asigurarea șanselor la educație, în mod echitabil pentru tineri, indiferent de mediul din care provin sau de alți factori de risc”), drept una din valorile pe care se întemeiază legea.

Deteriorarea generală a situației financiare, combinată cu impactul asimetric asupra categoriilor sociale, a creat noi vulnerabilități și a amplificat inegalitățile preexistente.

Intersecția dintre capitalul uman și cel economic. Cumularea avantajelor.

Analiza corelațiilor dintre stocul educațional și statutul economic familial confirmă fenomenul de cumulare a avantajelor sociale. În ES8, familiile cu educație universitară (ISCED 6-8) concentrează 32% din studenții cu părinți "oarecum" sau "foarte înstăriți", comparativ cu doar 6% în familiile cu educație scăzută (ISCED 0-2).

Impactul cel mai dramatic se observă la extrema inferioară: 61% din studenții din familiile cu educație scăzută (ISCED 0-2) provin din medii "nu prea" sau "deloc înstărite" în ES8, comparativ cu doar 15% din familiile cu educație universitară. Această diferență de 46 de puncte procentuale demonstrează puternica stratificare socială care caracterizează societatea românească.

Domeniul de studiu și forma de învățământ ca mecanisme de diferențiere și reproducere a ierarhiilor sociale

Analiza distribuției studenților după statutul economic al familiei și domeniul de studiu dezvăluie o ierarhizare socială clară a specializărilor universitare. Domeniile TIC și Sănătate prezintă cele mai ridicate proporții de studenți din familii înstărite, în timp ce Științele educației și Agricultură atrag cele mai mari ponderi de studenți din medii cu resurse mai modeste.

Această segmentare reflectă atât anticipările privind randamentul economic al diferitelor specializări, cât și barierele socio-economice specifice. Domeniile tehnice și medicale, cu perspective de angajare și venituri superioare, atrag investițiile familiilor cu resurse, în timp ce domeniile cu prestigiu social mai redus devin refugiul claselor precare.

Diferențele majore între formele de învățământ confirmă faptul că programele cu frecvență redusă funcționează ca o modalitate de incluziune pentru categoriile defavorizate. Această tendință poate avea însă și implicații asupra legitimității și prestigiului acestor căi educaționale oferite de sistemul de învățământ, riscând să transforme învățământul cu frecvență redusă într-o formă de educație "de rang secund" pentru categoriile sociale marginalizate, perpetuând astfel inegalitățile pe care ar trebui să le combată.

Necesitatea unei intervenții sistemice post-pandemice

Rezultatele analizei indică necesitatea unei **strategii integrate de recuperare socială** care să includă:

- **Sprijin financiar masiv** pentru studenții din familii afectate de deteriorarea economică din pandemie
- **Programe de echitate educațională** pentru a preveni excluderea categoriilor vulnerabile
- **Politici de redistribuire** care să contracareze polarizarea socio-economică crescândă

Fără intervenții corective, tendințele identificate riscă să producă o fragmentare durabilă a sistemului educațional superior, cu implicații negative pe termen lung asupra mobilității sociale. Pandemia a demonstrat că inegalitățile sociale se pot amplifica rapid în absența unor mecanisme corective eficiente. Însă sistemul de educație necesită nu doar politici reactive, ci și sisteme de protecție socială proactive, capabile să mențină echitatea chiar și în condiții de criză.

B5. Condițiile de locuire ale studenților

Condițiile de locuire ale studenților reprezintă un aspect esențial al calității vieții și influențează semnificativ atât succesul academic, cât și bunăstarea generală. Alegerea formei de locuire este determinată de o serie de factori, inclusiv statutul socio-economic al părinților, vârsta, angajarea în muncă și tipul de program de studii (licență sau masterat). Acest capitol analizează principalele tendințe observate și factorii care le influențează, comparând datele naționale cu mediile europene pentru a oferi o perspectivă mai amplă asupra situației actuale a studenților din România.

Rezumat

Datele EUROSTUDENT VIII indică tendințe de revenire spre tiparele de locuire de dinainte de perioada pandemică, dar cu anumite schimbări față de perioada anterioară crizei sanitare.

Studiul evidențiază următoarele tendințe principale:

- **Revenirea la tiparele de locuire de dinainte de pandemie:** Comparativ cu datele culese în perioada pandemiei, se poate observa o schimbare clară către formele de locuire întâlnite înainte de pandemie.
- **Mai puțini studenți care locuiesc cu părinții:** Doar 28% dintre studenții români locuiesc cu părinții sau rudele, semnificativ mai puțini față de 54% în EUROSTUDENT VII, desfășurat în perioada pandemiei. Acest procent este, de asemenea, sub media europeană de 34%.
- **Locuirea cu partenerul/copiii este cea mai răspândită formă de locuire între studenții care nu locuiesc cu părinții:** Această formă de locuire depășește popularitatea căminelor studentești, o schimbare de la EUROSTUDENT VI, când căminele reprezentau alegerea predominantă. Locuirea cu partenerul a devenit cea mai răspândită formă de locuire pentru studenții care nu locuiesc cu părinții, cu un procent de 38%. Fenomenul este corelat cu vârsta, statutul socio-economic și tranziția educațională întârziată.
- **Utilizarea căminelor studentești este în revenire, dar sub nivelurile pre-pandemice:** 20% dintre studenții români locuiesc în cămine, o creștere semnificativă față de 6% în timpul pandemiei, dar încă sub nivelul pre-pandemic (29%). Studenții români folosesc căminele studentești mai mult decât media europeană (15%).
- **Locuirea de unul singur în creștere:** În România, această tendință a atins cel mai înalt punct în EUROSTUDENT VIII, cu 13%, depășind ușor media europeană de 12%. Sunt necesare cercetări suplimentare pentru a explica acest fenomen, deși statutul socio-economic al părinților pare a fi un factor important.
- **Locuirea cu colegi sau prieteni revine la nivelurile pre-pandemice:** Aproximativ 12% dintre studenții români aleg această formă de locuire, comparativ cu 5% în perioada pandemiei.
- **Timpul mediu petrecut cu transportul de acasă la universitate de studenții din România este similar cu media europeană:** Studenții din România petrec, în medie, 38 de minute pentru a ajunge de acasă la facultate, față de o medie a țărilor EUROSTUDENT, de 40 de minute.

Pentru a îmbunătăți accesul echitabil la educație și condițiile de locuire ale studenților, se recomandă extinderea infrastructurii căminelor studentești prin parteneriate public-private și subvenționarea chiriilor pentru studenții cu dificultăți financiare. De asemenea, sunt necesare programe de sprijin pentru studenții care locuiesc cu partenerul/copiii, dezvoltarea unor politici care să sprijine diversitatea opțiunilor de locuire și

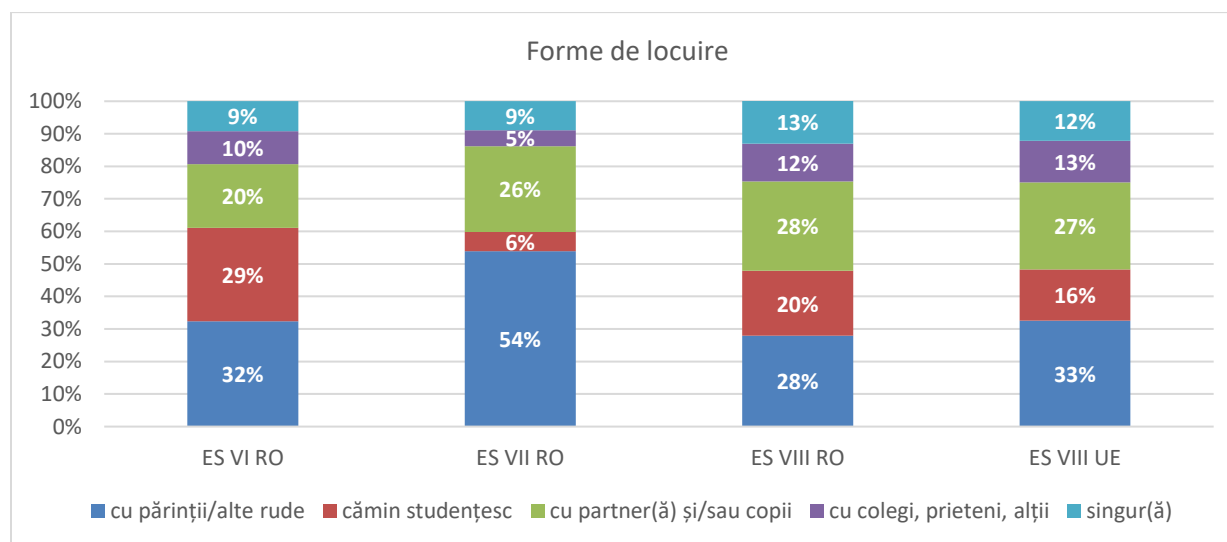
implementarea unor servicii de consiliere psihologică pentru studenții care locuiesc singuri sau cu familii. Aceste măsuri ar putea contribui la îmbunătățirea experienței academice și a bunăstării generale a studenților.

B5.1. Forme de locuire

Condițiile de locuire reprezintă un aspect esențial al calității vieții și influențează semnificativ experiența academică a studenților. Un studiu al Consiliului Economic și Social (CES) evidențiază faptul că fondul imobiliar existent în România este de calitate slabă, suprapopulat și administrat inadecvat, ceea ce afectează în mod direct tinerii și studenții (Consiliul Economic și Social al României, 2022). De asemenea, România înregistrează printre cele mai ridicate rate de supraaglomerare a locuințelor dintre țările europene (Eurostat, 2024), ceea ce poate influența negativ performanța academică și bunăstarea studenților. Înțelegerea condițiilor de locuire este esențială pentru a dezvolta politici educaționale care să sprijine accesul echitabil la educație și să răspundă diversității nevoilor studenților.

Studiul EUROSTUDENT VIII evidențiază o tendință de revenire spre tiparele de locuire din perioada pre-pandemică, chiar dacă aceasta nu reflectă pe deplin situația de dinaintea pandemiei (grafic B5.1).

Graficul B5.1. Forme de locuire, la nivel național și european (%)

Surse: bazele de date EUROSTUDENT VI, VII, VIII

Notă: Textul întrebării: *Cu cine locuiți în timpul perioadei de studii din acest semestru universitar (de luni până vineri)?* N ES VI RO = 3945, N ES VII RO = 15297, N ES VIII RO = 7587, N ES VIII UE = 274027.

Studenți care locuiesc cu părinții

În România, mai puțin de o treime dintre studenți (28%) locuiesc cu părinții sau alte rude, subliniind o scădere semnificativă față de studiul anterior, EUROSTUDENT VII, desfășurat în perioada pandemiei COVID-19, când acest procent a fost de 54%. În contextul pandemiei, măsurile de siguranță impuse în contextul crizei sanitare i-au determinat pe mulți studenți să se mute înapoi cu familiile lor. Procentul studenților români care locuiesc cu părinții este mai mic decât cel înregistrat în medie, în țările europene care au participat la studiu, de 34%.

- Se remarcă o tendință descrescătoare a acestei forme de locuire odată cu vârsta: 33% dintre studenții români sub 22 de ani locuiesc cu părinții, 31% dintre cei cu vârste între 22 și 24 ani, procentul scade la

27% pentru studenții între 25 și 29 de ani și ajunge la doar 10% în rândul studenților români de peste 30 de ani.

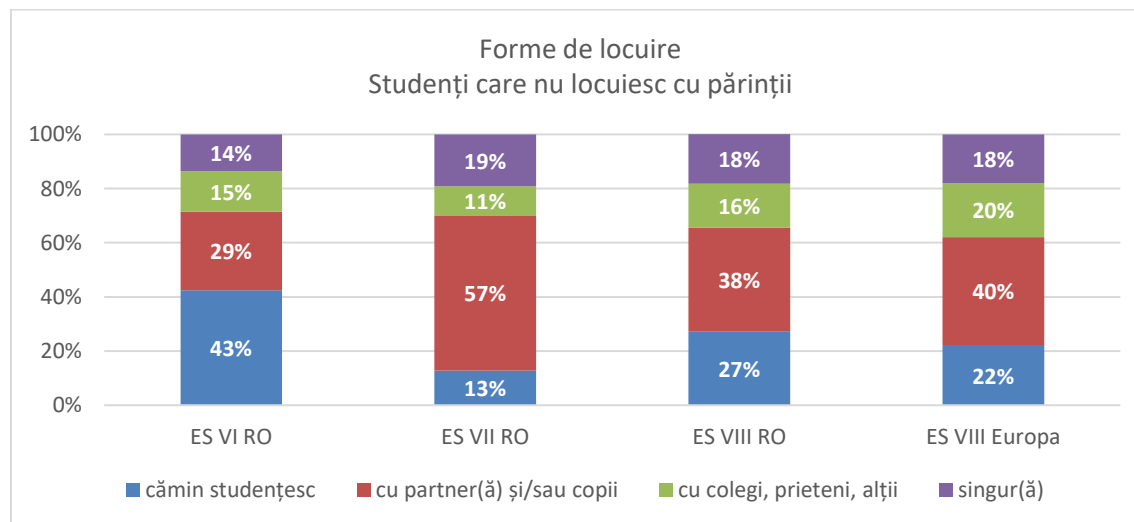
- Locuirea cu părinții este mai puțin frecventă în rândul studenților români ai căror părinți au un statut socio-economic mai scăzut. Doar 17% dintre studenții cu părinți care au nivelul de educație ISCED 2 (studii gimnaziale) aleg această formă de locuire, comparativ cu un procent aproape dublu, de 31%, în rândurile studenților ai căror părinți au educație terțiară (ISCED 6-8). De asemenea, situația financiară a părinților influențează semnificativ această tendință: 20% dintre studenții cu părinți care întâmpină dificultăți financiare locuiesc cu aceștia, în timp ce procentul crește progresiv până la 34% în cazul studenților cu părinți foarte înstăriți.
- Tendința de a locui cu părinții este mai pronunțată în rândul studenților români care nu lucrează (31%), comparativ cu cei care desfășoară activități remunerate mai intense, doar 20% dintre studenții care lucrează peste 20 de ore pe săptămână optând pentru această formă de locuire.

Studenți care nu locuiesc cu părinții

În rândul studenților care nu locuiesc cu părinții, se observă o diversitate a formelor de locuire. Cea mai mare proporție (38% dintre studenții care nu locuiesc cu părinții) locuiește cu partenerul/partenera și/sau copiii, urmată de cei care locuiesc în cămine studentești (27%), cei care locuiesc singuri (18%), și cei care împart locuința cu colegi, prieteni sau alte persoane (16,2%). (Graficul B5.2). La nivel european, distribuția este similară: 40% dintre studenții care nu locuiesc cu părinții locuiesc cu partenerul/partenera, 22% în cămine studentești, 20% cu colegi/prieteni/alții, iar 18% singuri, tiparul fiind asemănător cu cel al preferințelor de locuire în rândul studenților din România.

Comparativ cu rezultatele din EUROSTUDENT VI, la nivel național, desfășurat înaintea pandemiei, se remarcă o schimbare a tendințelor. Dacă anterior 43% dintre studenții care nu locuiau cu părinții erau cazați în cămine studentești, iar 29% cu partenerul/partenera și/sau copiii, în prezent locuirea cu partenerul a devenit forma dominantă pentru această categorie de studenți.

Graficul B5.2. Forme de locuire ale studenților care nu locuiesc cu părinții(%)

Sursa: bazele de date EUROSTUDENT VI, VII, VIII

Notă: Textul întrebării: *Cu cine locuiți în timpul perioadei de studii din acest semestru universitar (de luni până vineri)?* N_{ES VI RO} = 2666, N_{ES VII RO} = 7053, N_{ES VIII RO} = 5439, N_{ES VIII} = 179472.

Studenți care locuiesc cu partenerul și/sau copiii

O proporție importantă a studenților români optează pentru locuirea cu partenerul și/sau copiii, reprezentând 28% din totalul studenților și 38% dintre cei care nu locuiesc cu părinții.

- Această formă de locuire crește progresiv odată cu vârsta: doar 9% dintre studenții sub 22 de ani locuiesc cu partenerul/copiii, în timp ce proporția ajunge la 22% pentru cei între 22 și 24 de ani, 37% pentru cei între 25 și 29 de ani și atinge 74% la studenții peste 30 de ani. Această tendință este strâns legată de tranziția întârziată către învățământul superior: 64% dintre studenții cu tranziție întârziată locuiesc cu partenerul/copiii, comparativ cu doar 23% dintre studenții care au urmat o tranziție directă. De asemenea, 41% dintre studenții care urmează studii de masterat optează pentru această formă de locuire, față de doar 25% dintre cei care sunt înscriși la studii de licență.
- Se observă, de asemenea, diferențe de gen, cu o ușoară predominanță feminină: 30% dintre studente locuiesc cu partenerul/copiii, comparativ cu 25% dintre studenți.
- Nivelul socio-economic al părinților influențează această alegere: 45% dintre studenții cu părinți având un nivel educațional scăzut (ISCED 0-2) locuiesc cu partenerul/copiii, față de doar 21% dintre cei cu părinți cu studii terțiare (ISCED 6-8). În ceea ce privește situația financiară a părinților, 44% dintre studenții cu părinți care au dificultăți financiare locuiesc cu partenerul/copiii, comparativ cu doar 19% dintre cei cu părinți foarte înstăriți.
- Locuirea cu partenerul/copiii este mai frecventă în rândul studenților care lucrează. Aproximativ 48% dintre cei care lucrează mai mult de 20 de ore pe săptămână adoptă această formă de locuire, față de doar 13% dintre cei care nu lucrează.
- Se observă o asociere între starea de bine și locuirea cu partenerul: 32% dintre studenții care declară un nivel satisfăcător al stării de bine locuiesc cu partenerul/copiii, în comparație cu 22% dintre cei care raportează o stare de bine precară.

Studenți care locuiesc în cămine studentești

În ceea ce privește cazarea în cămine studentești, ES VIII arată o revenire parțială către tendințele anterioare pandemiei, 20% din totalitatea studenților alegând această formă de locuire, comparativ cu doar 6% în timpul pandemiei. Totuși, acest procent rămâne sub nivelul înregistrat în EUROSTUDENT VI, când 29% dintre studenți locuiau în cămine. Media europeană, de 15%, este sub nivelul raportat în România, indicând o utilizare mai frecventă a acestui tip de locuire la nivel național.

- Locuirea în cămine este mai frecventă în rândul studenților mai tineri: 29% dintre cei sub 22 de ani, 22% dintre cei cu vârste între 22 și 24 de ani, 9% pentru grupa 25-29 de ani și doar 2% dintre studenții peste 30 de ani locuiesc în cămine.
- Tranziția către învățământul superior influențează și ea acest tip de locuire: 22% dintre studenții cu tranziție directă locuiesc în cămine, comparativ cu doar 4% dintre cei cu tranziție întârziată.
- De asemenea, 22% dintre studenții înscriși la studii de licență optează pentru cazare în cămine, față de doar 13% dintre cei care urmează studii de masterat.
- Situația profesională joacă un rol important în această alegere: 29% dintre studenții care nu lucrează locuiesc în cămine, în timp ce proporția scade la 16% pentru cei care lucrează mai puțin de 20 de ore pe săptămână și la 8% pentru cei care lucrează peste 20 de ore pe săptămână.

Studenți care locuiesc singuri

Se poate observa creșterea numărului de studenți care locuiesc singuri, ajungând la 13% în ES VIII, cel mai mare procent dintre toate cele trei cicluri analizate. De asemenea, procentul este mai mare decât cel înregistrat în medie la nivel european, de 12%.

- Spre deosebire de alte categorii, nu se observă diferențe semnificative în funcție de vârstă sau alte variabile asociate (tranziție directă/întârziată, studii de licență/masterat) în rândul studenților care locuiesc singuri.
- Totuși, statutul socio-economic al părinților joacă un rol important: 16% dintre studenții cu părinți având un nivel ridicat de educație (ISCED 6-8) locuiesc singuri, comparativ cu doar 8% dintre cei cu părinți cu un nivel scăzut de educație (ISCED 0-2). În plus, 17% dintre studenții care provin din familii foarte înstărite optează pentru această formă de locuire, în timp ce proporția scade la 10% în cazul studenților ale căror familii se confruntă cu dificultăți financiare.

Studenți care locuiesc cu colegi, prieteni, alții

Și în cazul studenților care locuiesc alături de colegi, prieteni sau alte persoane, se remarcă o revenire către tendințele pre-pandemice. Aproximativ 12% dintre studenții români aleg această formă de locuire, comparativ cu doar 5% în timpul pandemiei. Acest procent este ușor mai mare decât cel înregistrat în EUROSTUDENT VI, când aproximativ 10% dintre studenți locuiau în această manieră. Totuși, media europeană în ES VIII este ușor mai ridicată, situându-se la aproximativ 13%.

- Proporția studenților care locuiesc cu colegi sau prieteni scade progresiv odată cu înaintarea în vârstă: 16% dintre studenții sub 22 de ani optează pentru această formă de locuire, comparativ cu 12% dintre cei cu vârste între 22 și 24 de ani, 9% dintre cei între 25 și 29 de ani și doar 2% dintre cei peste 30 de ani. Aceeași tendință este evidentă și în funcție de tipul tranziției educaționale: 12% dintre studenții cu tranziție directă către învățământul superior locuiesc cu colegi sau prieteni, comparativ cu doar 3% dintre cei cu tranziție întârziată.
- De asemenea, bunăstarea economică a părinților influențează alegerea acestui tip de locuire. 15% dintre studenții cu părinți foarte înstăriți locuiesc cu colegi sau prieteni, în timp ce proporția scade la 7% în cazul celor care provin din familii cu dificultăți financiare.
- Un procent de 14% dintre studenții care nu lucrează aleg această formă de locuire, comparativ cu doar 8% dintre studenții care lucrează mai mult de 20 de ore pe săptămână.

B5.2. Timpul petrecut pentru a ajunge la facultate

Studenții din România petrec, în medie, 38 de minute pe deplasarea de acasă la facultate. Mediana, de 30 de minute, arată că cel puțin 50% dintre studenți petrec pe drumul de dus spre facultate 30 de minute sau mai puțin. Diferența dintre media și mediana observată indică o distribuție asimetrică, iar abaterea standard de 32 de minute evidențiază o variabilitate considerabilă în rândul studenților.

În medie, studenții din țările europene petrec 40 de minute pe deplasarea de acasă la facultate, valoare ușor superioară celei din România. Deși mediana rămâne la 30 de minute, abaterea standard de 37 de minute indică o dispersie mai mare a timpilor de transport în context european. Variabilitatea mai accentuată la nivel european poate fi explicată prin diversitatea condițiilor de infrastructură și a organizării transportului în diferitele țări.

Tabelul B5.1. Timpul dedicat navetei, la nivel național și european: minute petrecute cu naveta, doar dus.

	Media	Mediana	Abaterea standard
ES VIII RO	38 minute	30 minute	32 minute
ES VIII EUROPA	40 minute	30 minute	37 minute

Sursa: baza de date EUROSTUDENT VIII

Notă: Textul întrebării: *Într-o zi obișnuită, cât timp vă ia pentru a ajunge de acasă până la facultate, în semestrul universitar în curs?* N_{ES VIII RO} = 7443, N_{ES VIII} = 223260.

Studentii care locuiesc cu părinții petrec cel mai mult timp pe drum către facultate, jumătate dintre ei făcând naveta în cel puțin 40 de minute, un timp apropiat de cel din Europa, unde jumătate dintre studenți alocă drumului de cel puțin 45 de minute. În schimb, studenții cazați în cămine au cele mai scurte deplasări, jumătate dintre ei ajungând la facultate în cel mult 20 de minute, puțin peste valoarea europeană de 15 minute. Cei care locuiesc cu un partener, cu alte persoane sau singuri au timpi de navetă intermediari, jumătate dintre ei având nevoie de cel puțin 30 de minute, comparativ cu valorile europene de 30, 20 și respectiv 25 de minute.

B5.3. Recomandări pentru politicile educaționale

Din perspectiva accesului echitabil la educație, sprijinirii diversității nevoilor studenților și contribuției la bunăstarea lor generală, recomandăm următoarele:

- **Creșterea accesului la cazare în cămine studentești** – chiar dacă acest tip de cazare este preferat mai ales de studenții tineri, fără venituri semnificative, prin crearea de parteneriate public-private pentru extinderea infrastructurii de cazare în campusuri, subvenționarea chiriilor pentru studenții proveniți din familii cu dificultăți financiare și îmbunătățirea condițiilor în căminele existente.
- **Sprijinirea studenților care aleg să locuiască cu partenerul/copiii** – dat fiind că o proporție semnificativă a studenților, în special cei de vârste mai mari sau care urmează studii de masterat, preferă această formă de locuire, prin introducerea unor programe de sprijin financiar (burse sau subvenții pentru locuințe) pentru studenții cu familie, precum și crearea unor spații de cazare în campusuri care să răspundă nevoilor familiilor.
- **Crearea de politici care să sprijine diversitatea opțiunilor de locuire** – întrucât aceasta reflectă nevoile diferite ale studenților în funcție de vârstă, statut familial și economic, prin dezvoltarea unui cadru flexibil care să permită universităților să colaboreze cu sectorul privat pentru oferirea unui mix de opțiuni de cazare (cămine, locuințe închiriate, locuințe pentru familii), dar și prin promovarea parteneriatelor pentru locuințe accesibile, inclusiv prin sprijinirea inițiativelor de co-living, prin reglementări care să încurajeze chiria accesibilă pentru studenți și crearea unor platforme online pentru facilitarea găsirii colegilor de locuință.
- **Sprijinirea tranziției studenților din medii dezavantajate** – ținând cont de faptul că studenții din familii cu dificultăți financiare locuiesc mai rar cu părinții, ceea ce poate indica obstacole suplimentare în accesul la locuire și trai independent. În acest context, sprijinul pentru acești studenți ar trebui să vizeze subvenționarea costurilor de cazare și a cheltuielilor de trai, precum și dezvoltarea unor programe de mentorat și integrare socială în campusuri, pentru a le facilita adaptarea la viața universitară și a reduce riscul de abandon.
- **Implementarea unor servicii integrate de consiliere psihologică în campusuri** - inclusiv pentru studenții care locuiesc singuri sau au familii, pentru a sprijini adaptarea la mediul academic și echilibrul personal, având în vedere că alegerea locuinței este corelată și cu starea de bine a studenților.

B6. Veniturile, cheltuielile și percepția privind dificultățile financiare ale studenților

Acest capitol examinează situația financiară a studenților români, analizând atât veniturile, cât și cheltuielile în funcție de diverși factori demografici și socio-economici, cum ar fi nivelul de studiu, statutul profesional, dependența financiară și condițiile de trai. Având în vedere creșterea costurilor și a inflației, înțelegerea relației dintre sursele de venit și stabilitatea financiară este esențială, deoarece acești factori influențează în mod direct progresul educațional și bunăstarea generală a studenților.

Rezumat

Veniturile studenților au crescut cu 38%, față de valul anterior al cercetării (2020) ajungând la o medie de 4.567 lei (901 euro) în 2023. Această creștere nu a fost totuși suficientă pentru a compensa integral scumpirile din ultimii ani, reflectate în creșterea cheltuielilor medii lunare ale studenților cu peste 50%. Creșterile veniturilor au fost mai importante pentru studenții cu venituri superioare (decila 10), comparativ cu cei cu venituri reduse (decila 1), fapt reflectat și de creșterea coeficientului Gini al inegalității de la 0,33 în 2020 (ES VII) la 0,35 în 2023 (ES VIII).

În continuare, sprijinul familial rămâne principala sursă de venit pentru majoritatea studenților români, dar acesta scade pe măsură ce aceștia avansează în ciclurile de studii. Masteranzii sunt mai integrați pe piața muncii, majoritatea dintre ei având venituri proprii. Sprijinul public reprezintă doar 10% din veniturile totale ale studenților, un procent ușor sub media europeană.

Statutul pe piața muncii influențează direct veniturile și percepția asupra dificultăților financiare. Studenții care lucrează peste 20 de ore pe săptămână au venituri de 5.855 lei (1.183 euro), aproape dublu față de cei care nu lucrează (3.464 lei / 700 euro). Tipul de locuire influențează și el veniturile, cei care locuiesc cu părinții având, în medie, venituri totale mai mari decât cei care locuiesc pe cont propriu. Totuși, față de valul anterior al cercetării, diferența dintre cele două categorii s-a redus semnificativ, de la 22% în 2020 la doar 4% în 2023. Acest fenomen poate reflecta fie o creștere a veniturilor celor care locuiesc cu părinții, fie o stagnare sau scădere a veniturilor celor care locuiesc singuri, posibil din cauza dificultăților economice.

Cheltuielile medii lunare ale studenților români au crescut în cifre absolute cu 56% între 2020-2023, de la 2.449 lei (506 euro) la 3.809 lei (770 euro), iar în termeni reali (valori ajustate cu rata inflației) cu 14%, conform datelor EUROSTUDENT. Comparativ, și în alte țări participante la studiu, rata de creștere în cifre absolute a cheltuielilor medii lunare a fost una semnificativă. Astfel, creșteri, de peste 40%, au fost înregistrate în Croația, Irlanda, Lituania, Ungaria, Polonia, Cehia.

Percepția asupra dificultăților financiare a crescut în rândul studenților, față de valul anterior. Astfel, peste o treime dintre studenți consideră că întâmpină dificultăți financiare (foarte) serioase în 2023, față de 24% în 2020. Cei mai vulnerabili sunt studenții din domeniile *Arte*, *Științe umaniste* și *Educație*, unde dificultățile financiare sunt mai răspândite, reflectând probabil perspective mai reduse de angajare și câștiguri mai mici. În contrast, studenții din domeniul *Tehnologiei informației și comunicațiilor* resimt mai puține dificultăți financiare, probabil datorită oportunităților de muncă mai avantajoase. De asemenea, studenții care au experimentat o formă de discriminare percep dificultățile financiare ca fiind mai severe, iar sănătatea mintală joacă și ea un rol important în această percepție, conform datelor de cercetare.

În concluzie, deși veniturile studenților au crescut, acestea nu au ținut pasul cu majorarea semnificativă a cheltuielilor, ceea ce a accentuat percepția precarității financiare. Factorii esențiali care determină această percepție sunt statutul pe piața muncii, sprijinul familial, domeniul de studiu și experiențele de discriminare. Datele indică necesitatea unor politici publice mai eficiente pentru sprijinirea studenților, în special a celor din medii defavorizate, pentru a reduce impactul inegalităților socio-economice asupra accesului la educație.

B6.1. Context general

În ultimii ani, cheltuielile studenților au crescut semnificativ, reflectând inflația și creșterea costurilor de trai. Această tendință este deosebit de evidentă în cazul cheltuielilor esențiale, precum locuința și transportul, care pun o presiune suplimentară asupra studenților cu venituri limitate sau cu surse de finanțare restrânse. Contextul economic general subliniază aceste dificultăți, între rundele ES VII (2020) și ES VIII (2023), România înregistrând o inflație semnificativă, ce a atins un nivel maxim de 10,4% în 2023 (INS, 2023). Datele Eurostat arată majorări importante ale costurilor cu locuirea, în România. Astfel, costurile locuințelor au crescut , cu 20% între 2020-2023 (Eurostat, 2025a) iar costurile efective ale chiriilor au crescut cu aproximativ 8% între 2020 și 2023 (Eurostat, 2025b). Acest creșteri au amplificat presiunea financiară asupra studenților, mai ales în orașele mari, ce sunt de regulă și centre universitare. Deși veniturile medii au înregistrat o creștere importantă, scumpirea rapidă a costurilor de trai menține un număr considerabil de studenți într-o situație financiară precară.

B6.2. Precizări metodologice

Metodologia pentru analiza din acest capitol include statistici descriptive, axate pe indicatorii de tendință centrală (media și mediana) și distribuțiile procentuale pentru diferite categorii de venituri și cheltuieli. Datele au fost colectate din valurile ES VII și ES VIII, detaliile metodologice privind colectarea datelor și calcularea variabilelor fiind furnizate în anexe. Această abordare permite o comparație clară a condițiilor financiare în timp, evidențiind în același timp variațiile datorate unor factori precum nivelul de studiu și tipul de dependență financiară.

Un aspect esențial, care merită subliniat încă de la început, este că variabilele care reflectă veniturile și cheltuielile studenților trebuie analizate cu precauție, având în vedere **natura auto-declarativă a datelor colectate**. Aceste date surprind, în principal, **percepțiile studenților** cu privire la resursele financiare de care dispun și la cheltuielile lunare pe care le înregistrează.

Lipsa unor comparații directe cu alte baze de date statistice disponibile la nivel național este explicabilă prin **specificitatea surselor de venit ale studenților**. În timp ce există date referitoare la câștigurile salariale medii, acestea nu oferă o imagine fidelă asupra situației studenților, care obțin venituri dintr-o gamă variată de surse, precum **sprijinul familial, ajutoarele financiare publice sau veniturile obținute prin muncă part-time sau ocazională**.

Prin urmare, analiza se concentrează pe **diferențele între categoriile de studenți**, punând accent pe aspecte precum **tipul de locuire** (dacă locuiesc sau nu cu părinții), **statutul pe piața muncii** (dacă sunt angajați sau nu) și **dependența financiară** (față de familie, venituri proprii sau sprijin public).

B6.3. Veniturile studenților

Un prim aspect metodologic relevant îl reprezintă modalitatea în care au fost calculate veniturile totale lunare: acestea includ toate sursele de care dispun studenții, inclusiv transferurile în natură (care reprezintă acele costuri acoperite de alte persoane/terți). Un alt element important de menționat vizează reprezentările în EURO ale sumelor calculate, referința pentru schimbul valutar fiind cea de la data în care datele au fost disponibile pe site-ul EUROSTUDENT¹⁴ (aspect valabil și pentru datele privind cheltuielile, detaliat în anexă), în special pentru o comparabilitate cu spațiul european.

Veniturile totale declarate ale studenților

Tabelul B6.1. Veniturile totale lunare ale studenților - indicatori ai tendinței centrale. Evoluția în timp, la nivel național

	Medie		Mediana		Abaterea standard	
	LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO
ES VIII_RO	4.567	901	3.732	754	3.062	618.6
ES VII_RO	3.323	686	3.000	620	2.018	417

Sursă date: ES VIII_RO, ES VII_RO

Notă: Textul întrebării: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent?* N ES VII RO= 11.365. N ES VIII RO= 4.190.

În medie, studenții români au estimat veniturile totale lunare în jurul sumei de 4.500 lei (aprox. 900 euro), valoare care înregistrează o creștere substanțială față de valul anterior, de aproximativ 38% Tabelul B6.1). În același timp, se observă valori ridicate ale abaterii standard, în ambele valuri, ceea ce indică o dispersie accentuată în ceea ce privește veniturile studenților.

Tabelul B6.2. Veniturile totale lunare ale studenților, la paritatea puterii de cumpărare (PPS) – mediană. Comparatie cu media țărilor participante.

	PPS (mediana)
ES VIII_RO	1.455
ES VIII_Medie	1.154

Sursa date: ES VIII_RO, ES VIII

Notă: Textul întrebării: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent?*

Pentru a contextualiza aceste date, este important să menționăm utilizarea standardului de putere de cumpărare (PPS). PPS permite ajustarea veniturilor raportate pentru a reflecta diferențele de nivel al prețurilor între țări, oferind o imagine mai clară asupra puterii reale de cumpărare a studenților. Tabelul B6. 2 arată că, deși veniturile nominale din România pot fi mai mici decât media europeană, studenții români beneficiază de un nivel mai ridicat al puterii de cumpărare datorită prețurilor mai mici din țară. PPS reflectă astfel un avantaj relativ pentru studenții din România, comparativ cu colegii lor din țări cu costuri mai mari ale vieții. Această ajustare explică de ce, în ciuda unor venituri mai mici în termeni absoluți, studenții români pot accesa un standard de viață comparabil sau chiar superior în unele privințe, față de alte țări participante. Aceasta subliniază importanța includerii PPS în analiza condițiilor economice ale studenților.

¹⁴ Date Eurostat 2023, pentru anul calendaristic 2022 (Hauschildt et al. 2024: 172)

Tabelul B6.3. Media veniturilor totale lunare ale studenților în LEI – decile. Evoluția în timp, la nivel național

Decile	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
ES VIII_RO	929	1.738	2.310	2.876	3.424	4.077	4.834	5.867	7.247	11.271
ES VII_RO	694	1.344	1.831	2.264	2.731	3.179	3.756	4.4438	5.395	7.591

Sursă date: ES VIII_RO, ES VII_RO

Notă: Textul întrebării: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent?* N^{ES VII RO}= 11.365. N^{ES VIII RO}= 4.190.

Dispersia veniturilor studenților poate fi observată mai clar analizând repartizarea acestora pe decile, așa cum este prezentată în Tabelul B6. 3. În 2023, conform datelor ES VIII, venitul mediu al studenților din primii 10% cei mai bogați (decila 10) a atins 11.271 lei, în timp ce studenții din ultimii 10% cei mai săraci (decila 1) au raportat un venit mediu de doar 929 lei. Aceasta reprezintă o diferență de aproximativ 12,1 ori între cele două extreme, o creștere notabilă față de 2020 (ES VII), când diferența era de 10,9 ori.

De asemenea, analiza evidențiază creșteri semnificative ale veniturilor pe toate decilele între cele două valuri, cu cele mai mari creșteri absolute în decilele superioare. De exemplu, venitul mediu în decila 10 a crescut cu 3.680 lei (48%), iar cel din decila 1 cu 235 lei (34%). În ciuda acestei creșteri generale, inegalitatea veniturilor s-a accentuat ușor, fapt reflectat de creșterea coeficientului Gini de la 0,33 în 2020 (ES VII) la 0,35 în 2023 (ES VIII). Aceasta sugerează că îmbunătățirile economice nu au fost resimțite proporțional de toate categoriile de studenți, veniturile studenților din categoriile superioare continuând să crească într-un ritm mai accelerat decât cele ale categoriilor inferioare.

Valoarea coeficientului Gini de 0,35 (în cazul ES VIII) plasează România printre țările cu o inegalitate ridicată a veniturilor studenților, alături de Franța, Malta, Islanda, Portugalia și Suedia¹⁵. Acest nivel al coeficientului sugerează o distribuție inegală a resurselor financiare în rândul studenților, cu diferențe semnificative între cei cu venituri mari și cei cu venituri reduse. Această realitate reflectă nu doar diversitatea surselor de venituri, ci și diferențele structurale în accesul la oportunități economice și suport financiar, fie din partea familiei, fie din surse publice.

Tabelul B6.4. Veniturile totale lunare ale studenților pe cicluri de studii. Evoluția în timp, la nivel național

Indicatori		Medie		Mediană		Abaterea standard	
Val	Ciclul de studii	LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO
ES VIII_RO	Licență	4.147	838	3.400	687	2.923	590
	Master	5.573	1.126	4.977	1.005	3.447	696.5
	Licență și master integrat	4.010	810	3.321	671	2.505	506
ES VII_RO	Licență	3.170	656	2.800	579	1.981	410
	Master	3.906	807	3.600	744	2.072	428
	Licență și master integrat	3.076	636	2.644	546	1.930	399

Sursa date: ES VIII_RO, ES VII_RO

Notă: Textul întrebării: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent?* N^{ES VII RO}= 11.365. N^{ES VIII RO}= 4.190.

Analizând evoluția veniturilor totale lunare ale studenților în funcție de ciclurile de studii, se remarcă diferențe semnificative între studenții de la licență, masterat și programele integrate Tabelul B6.4). Datele

¹⁵ Pentru comparații internaționale, vezi: <https://database.eurostudent.eu/>.

comparate între cele două valuri ale studiului, ES VII și ES VIII, indică o creștere constantă a veniturilor în toate categoriile, deși ritmurile de creștere variază.

Studentii de la licență au înregistrat o creștere medie a veniturilor de 31%, de la 3.170 lei (656 euro) în 2020 (conform ES VII) la 4.147 lei (838 euro) în 2023 (conform ES VIII). Valoarea mediană a crescut cu 21%, ajungând la 3.400 lei (687 euro). Această creștere reflectă o îmbunătățire generală a situației financiare pentru această categorie, deși abaterile standard mai mari (+47%) indică o variație semnificativă a veniturilor în cadrul acestei categorii.

Masteranzii au înregistrat cea mai mare creștere procentuală a veniturilor. Media veniturilor lor lunare a crescut cu 43%, de la 3.906 lei (807 euro) în 2020 la 5.573 lei (1.126 euro) în 2023. Valoarea mediană a crescut cu 38%, ajungând la 4.977 lei (1.005 euro). Această creștere substanțială poate fi explicată prin accesul mai bun al masteranzilor la oportunități de angajare și surse de venituri suplimentare. Abaterea standard a crescut cu 66%, indicând o dispersie mai mare a veniturilor pentru această categorie.

Studentii din programe integrate au înregistrat o creștere mai moderată a veniturilor. Media acestora a crescut cu 30%, de la 3.076 lei (636 euro) în 2020 la 4.010 lei (810 euro) în 2023, iar valoarea mediană a crescut cu 26%, atingând 3.321 lei (671 euro). Creșterea abaterii standard cu 30% sugerează o ușoară creștere a variației veniturilor pentru această categorie.

În concluzie, masteranzii se află într-o poziție financiară mai avantajoasă datorită integrării mai bune pe piața muncii, ceea ce contribuie la o creștere mai consistentă a veniturilor lor. În schimb, studenții de la licență și cei din programe integrate continuă să depindă mai mult de surse externe de finanțare, precum sprijinul familial. Aceste date evidențiază necesitatea unor politici care să susțină toate categoriile de studenți, în special pe cei cu venituri mai mici, pentru a reduce inegalitățile și a asigura echitatea în accesul la resurse financiare.

Trebuie, de asemenea, menționat faptul că aceste creșteri ale veniturilor sunt influențate parțial de contextul economic din 2020, marcat de pandemia COVID-19, care a afectat semnificativ condițiile de viață și sursele de venituri ale studenților.

Tabelul B6.5. Structura comparativă a surselor de finanțare ale studenților din România și media țărilor participante la EUROSTUDENT VIII

	Familie/partener	Venituri obținute pe cont propriu	Suportul financiar public	Altceva
ES VIII RO	58%	27%	10%	5%
ES VIII – medie	40%	41%	12%	6%

Sursă date: ES VIII, ES VIII RO

Notă: Textul întrebării: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent?* N ES VIII RO = 4.190.

Tabelul B6. 5 ilustrează distribuția surselor de venit lunar ale studenților români (ES VIII RO) în comparație cu media țărilor participante la studiul EUROSTUDENT VIII. Dependența majoritară de sprijinul familiei plasează România într-o poziție distinctă față de media europeană, unde veniturile obținute pe cont propriu sunt principala sursă de finanțare. Astfel, peste jumătate din venitul total lunar al studenților din România (58%), provine de la familie/partener, mult peste media țărilor participante la EUROSTUDENT VIII (40%).

În contrast, veniturile obținute pe cont propriu reprezintă doar 27% în România, față de 41% la nivelul mediei europene. Această diferență indică o implicare mai scăzută a studenților români în activități remunerate în timpul studiilor, fie din cauza oportunităților limitate de angajare part-time, fie din cauza unei culturi academice care descurajează munca pe parcursul studiilor.

Suportul financiar public, care include burse și alte forme de sprijin instituțional, contribuie cu 10% în România, o valoare ușor mai scăzută decât media europeană (12%). Acest aspect sugerează o implicare mai redusă a statului în susținerea financiară directă a studenților, comparativ cu alte țări participante la studiul EUROSTUDENT. Categoria „Altceva” (alte surse de venit, precum economii personale, donații informale sau alte forme de sprijin nespecificate) are o contribuție redusă, de doar 5% în România, similară cu media europeană (6%).

Dependența financiară

Dependența financiară reprezintă un factor esențial în analiza condițiilor de trai și a percepției dificultăților economice în rândul studenților. În contextul studiilor EUROSTUDENT, un student este considerat dependent financiar dacă una dintre principalele surse de venit – sprijinul din partea familiei/partenerului, veniturile obținute pe cont propriu sau suportul financiar public – asigură mai mult de 50% din venitul total lunar (inclusiv transferurile în natură). Studenții care nu depind în mod semnificativ de o singură sursă de venit, având un buget mixt, nu sunt incluși într-o categorie distinctă (Hauschildt et al., 2021, p.18).

Tabelul B6.6. Veniturile totale lunare ale studenților în funcție de tipul de dependență financiară – indicatori ai tendinței centrale. Analiză longitudinală, pe date naționale.

	Indicatori	Monedă	ES VIII_RO	ES VII_RO
Dependență față de familie/partener	Medie	LEI	4.324	3.151
		EURO	874	651
	Mediana	LEI	3.458	2.700
		EURO	699	558
	Abaterea standard	LEI	3.123	2.043
		EURO	630	422
Dependență față de venituri obținute pe cont propriu	Medie	LEI	5.358	3.980
		EURO	1.082	823
	Mediana	LEI	4.800	3.700
		EURO	970	765
	Abaterea standard	LEI	2.735	1.817
		EURO	553	375
Dependență față de suportul financiar public	Medie	LEI	1.348	1.214
		EURO	272	252
	Mediana	LEI	1.200	1.140
		EURO	243	236
	Abaterea standard	LEI	669	544
		EURO	135	113
Altceva	Medie	LEI	4.528	3.519
		EURO	915	727
	Mediana	LEI	3.828	3.100
		EURO	774	641
	Abaterea standard	LEI	3.130	1.996
		EURO	633	413

Sursă date: ES VIII_RO, ES VII_RO

Notă: Textul întrebării: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent?* N_{ES VII RO} = 11.365. N_{ES VIII RO} = 4.168.

Analizând datele privind sursele de susținere financiară ale studenților români din cadrul valului actual, pot fi observate diferențe semnificative între categoriile de dependență financiară, subliniind impactul tipului

de susținere asupra nivelului veniturilor studenților Tabelul B6.6). Studenții dependenți de familie sau partener au raportat o medie a veniturilor lunare de 4.324 lei (874 euro), ceea ce reprezintă o creștere de 37% față de media de 3.151 lei (651 euro) din anul anterior. Cu toate acestea, aceștia rămân în urma celor care se auto-susțin, venitul median fiind de 3.458 lei (699 euro), în comparație cu 4.800 lei (970 euro) pentru cei ce depind de veniturile proprii. Abaterea standard mai mare, de 3.123 lei în 2023 (ES VIII), indică o variabilitate ridicată a veniturilor în rândul acestei categorii.

Studenții care se auto-susțin din venituri proprii au cele mai mari venituri medii, înregistrând 5.358 lei (1.082 euro) în 2023 (EVIII), o creștere de 35% comparativ cu cei 3.980 lei (823 euro) din 2020 (ES VII). Medianele acestora reflectă o creștere similară, iar abaterile standard mai ridicate sugerează o diversitate semnificativă a veniturilor. Acest aspect este probabil influențat de accesul mai larg la locuri de muncă part-time sau full-time pe perioada studiilor, care le oferă acestor studenți o independență financiară mai mare.

Studenții care se bazează pe suportul financiar public reprezintă categoria cea mai vulnerabilă din punct de vedere financiar. Veniturile lor medii au crescut modest, de la 1.214 lei (252 euro) în anul anterior la 1.348 lei (272 euro) față de datele din anul actual, o creștere de doar 11%. Valoarea mediană a crescut similar, dar rămâne semnificativ mai mică decât la celelalte categorii. Abaterea standard scăzută pentru această categorie sugerează o uniformitate relativă a veniturilor, ceea ce poate indica o limitare a sprijinului public disponibil pentru studenți.

Studenții din categoria „altceva”, care nu pot fi încadrați clar într-o singură sursă dominantă de venit, au raportat venituri medii de 4.528 lei (915 euro), în creștere cu 29% față de 3.519 lei (727 euro) în anul anterior. Abaterile standard pentru această categorie indică o variabilitate mare, ceea ce reflectă diversitatea situațiilor financiare ale studenților.

În concluzie, cei care se auto-susțin financiar beneficiază de cele mai mari venituri, în timp ce studenții care depind de suport public rămân în cea mai vulnerabilă situație financiară. Față de anul anterior, există creșteri importante (de aproximativ 30%) ale veniturilor studenților, mai puțin în cazul celor dependenți de sprijinul public. Aceste tendințe subliniază importanța sprijinului diversificat și echitabil pentru studenți, în special pentru categoriile dezavantajate economic.

Tabelul B6.7. Ponderea studenților dependenți financiar de diferite surse de venit, în funcție de ciclul de studii

	Program de licență	Program de master	Licență și master integrat
Dependență față de familie	62%	34%	90%
Dependență față de venituri obținute pe cont propriu	23%	52%	3%
Dependență față de suportul financiar public	6%	4%	2%
Altceva	9%	10%	5%

Sursa date: ES VIII_RO

Notă: Este considerat dependent de o sursă de venit, studentul care primește peste 50% din veniturile sale (inclusiv transferuri în natură) din acea sursă. Prelucrări pe baza răspunsurilor la întrebarea: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent?* N_{ES VIII RO} = 4.168.

Datele din Tabelul B6. 7 arată diferențe semnificative în structura dependenței financiare a studenților în funcție de ciclul de studii. Studenții de la licență depind în principal de sprijinul familiei (62%), în schimb, în rândul masteranzilor, dependența de familie scade la 34%, aceștia având mai multe oportunități de a-și genera propriile venituri. Situația studenților din programe integrate licență-master este atipică, cu 90% depinzând în continuare de familie, ceea ce sugerează o autonomie financiară extrem de redusă în această categorie.

În ceea ce privește dependența de veniturile obținute pe cont propriu, există o diferență clară între ciclurile de studii. Doar 23% dintre studenții de la licență reușesc să fie independenți financiar, în timp ce acest procent crește la 52% pentru masteranzi, ceea ce reflectă o mai bună integrare pe piața muncii și o tranziție spre autonomie financiară. Pentru studenții din programele integrate, doar 3% sunt auto-susținuți, ceea ce indică un grad extrem de scăzut de independență financiară, probabil datorat încărcării curriculare care nu permite angajarea.

Sprrijinul financiar public reprezintă o sursă limitată de venituri, cu doar 6% dintre studenții de la licență, 4% dintre masteranzi și 2% dintre cei din programele integrate depinzând de acest tip de finanțare. Aceste procente sugerează că bursele și alte forme de suport public nu sunt suficiente pentru a asigura un trai independent, iar majoritatea studenților trebuie să se bazeze pe familie sau pe venituri proprii.

În ceea ce privește alte surse de venit, acestea sunt mai relevante pentru studenții de la master (10%) și pentru cei de la licență (9%), însă mai puțin importante pentru cei din programele integrate (5%). Această categorie poate include economii personale, sprijin informal din partea rudelor sau alte forme de ajutor.

Rezultatele indică o tranziție progresivă de la dependența față de familie la independența financiară pe măsură ce studenții avansează în studiile universitare. Studenții de la licență și cei din programele integrate sunt în mare măsură susținuți de familie, având resurse financiare proprii limitate. În schimb, masteranzii au un grad mai ridicat de independență, bazându-se într-o proporție mai mare pe veniturile proprii, ceea ce sugerează o mai bună integrare pe piața muncii. Sprijinul public rămâne o sursă secundară de finanțare, insuficientă pentru a acoperi nevoile studenților, ceea ce ridică întrebări cu privire la eficiența politicilor de sprijin destinate acestora.

Tabelul B6.8. Veniturile totale lunare ale studenților în funcție de statutul pe piața muncii – indicatori ai tendinței centrale. Evoluția în timp, la nivel național.

Statut pe piața muncii	Indicatori	Monedă	ES VII_RO	ES VIII_RO
Studenți fără loc de muncă în timpul semestrului	Medie	LEI	2.678	3.464
		EURO	553	700
	Mediana	LEI	2.281	2.905
		EURO	472	587
	Abaterea standard	LEI	1.742	2.318
		EURO	360	469
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai puțin de 20 de ore pe săptămână	Medie	LEI	3.559	4.989
		EURO	736	1.008
	Mediana	LEI	3.200	4.300
		EURO	661	869
	Abaterea standard	LEI	1.963	3.272
		EURO	406	661
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai mult de 20 de ore pe săptămână	Medie	LEI	4.273	5.855
		EURO	883	1.183
	Mediana	LEI	4.000	5.043
		EURO	827	1.019
	Abaterea standard	LEI	2.035	3.340
		EURO	421	687

Sursa date: ES VII_RO, ES VIII_RO. N^{ES VII RO} = 11.365. N^{ES VIII RO} = 4.150.

Notă: Textul întrebărilor: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent? Câte ore lucrați la locul dvs. de muncă, pe parcursul unei săptămâni obișnuite, în perioada de studii din acest semestru universitar?*

Statutul pe piața muncii este un determinant major al diferențelor de venituri între studenți, așa cum reiese din comparația datelor din cele două valuri, ES VII și ES VIII. Studenții care au un loc de muncă, fie că lucrează sub 20 de ore pe săptămână, fie peste 20 de ore pe săptămână, au raportat venituri medii semnificativ mai mari decât cei care nu lucrează în timpul semestrului, conform Tabelul B6.9. Studenții fără un loc de muncă au înregistrat o creștere semnificativă a veniturilor medii lunare, cu 41%, de la 2.678 lei (553 euro) în 2020 (ES VII) la 3.464 lei (700 euro) în 2023 (ES VIII). Valoarea mediană a crescut cu 27%, de la 2.281 lei (472 euro) la 2.905 lei (587 euro). Aceste cifre reflectă o îmbunătățire considerabilă a veniturilor chiar și în absența unui loc de muncă. Veniturile medii ale studenților care lucrează mai puțin de 20 de ore pe săptămână au crescut cu 40%, de la 3.559 lei (736 euro) în 2020 (ES VII) la 4.989 lei (1.008 euro) în 2023 (ES VIII). Medianele veniturilor reflectă o creștere similară, de 34%, ajungând la 4.300 lei (869 euro) în 2023, față de 3.200 lei (661 euro) în 2020. Această creștere subliniază avantajele financiare ale angajării parțiale pe durata studiilor.

Studenții care lucrează mai mult de 20 de ore pe săptămână au raportat cele mai mari venituri medii, cu o creștere de 37%, de la 4.273 lei (883 euro) în 2023 la 5.855 lei (1.183 euro) în 2020. Valoarea mediană a veniturilor a crescut cu 44%, de la 4.000 lei (827 euro) la 5.043 lei (1.019 euro). În același timp, abaterea standard a crescut cu 64%, indicând o dispersie mai mare a veniturilor în rândul acestei categorii, ceea ce poate fi explicat prin diferențe semnificative în tipul și remunerarea locurilor de muncă. Toate categoriile de studenți au înregistrat creșteri substanțiale ale veniturilor între cele două valuri de date. Creșterea veniturilor este mai pronunțată pentru cei care lucrează, indiferent de numărul de ore, ceea ce subliniază importanța angajării pe piața muncii în sprijinirea situației financiare a studenților. Cu toate acestea, dispersia mai mare a veniturilor între cei angajați indică o variație considerabilă în funcție de tipul de locuri de muncă accesibile acestora.

Tabelul B6.9. Veniturile totale ale studenților în funcție de tipul de locuire – indicatori ai tendinței centrale. Evoluția în timp, la nivel național

			ES VII_RO	ES VIII_RO
Locuiesc cu părinții	Medie	LEI	3.000	4.323
		EURO	620	874
	Mediana	LEI	2.630	3.618
		EURO	544	731
	Abaterea standard	LEI	1.889	2.851
		EURO	391	576
Nu locuiesc cu părinții	Medie	LEI	3.674	4.478
		EURO	755	905
	Mediana	LEI	3.300	3.734
		EURO	682	755
	Abaterea standard	LEI	2.096	3.102
		EURO	433	627

Sursă date: ES VII_RO, ES VIII_RO . N^{ES VII RO}= 11.365. N^{ES VIII RO}= 4.121.

Notă: Textul întrebărilor: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent? Cu cine locuiți în timpul perioadei de studii din acest semestru universitar (de luni până vineri)?*

Analizând datele privind veniturile totale ale studenților în funcție de tipul de locuire din cele două valuri observăm diferențe importante între cei care locuiesc cu părinții și cei care nu locuiesc cu părinții Tabelul B6.9). Venitul mediu al studenților care locuiesc cu părinții a crescut cu 44%, de la 3.000 lei (620 euro) în 2020 la 4.323 lei (874 euro) în 2023. Valoarea mediană a crescut, de asemenea, cu 37%, de la 2.630 lei (544 euro) la 3.618 lei

(731 euro), indicând o îmbunătățire generală a situației financiare. Totodată, abaterea standard a urcat de la 1.889 lei (391 euro) la 2.851 lei (576 euro), sugerând o diversificare mai mare a veniturilor din această categorie.

Pentru studenții care nu locuiesc cu părinții, veniturile medii au crescut cu 22%, de la 3.674 lei (755 euro) în 2020 la 4.478 lei (905 euro) în 2023. Valoarea mediană a înregistrat o creștere mai mică, de 13%, de la 3.300 lei (682 euro) la 3.734 lei (755 euro). În ceea ce privește dispersia veniturilor, abaterea standard a crescut cu 48%, de la 2.096 lei (433 euro) la 3.102 lei (627 euro), indicând o variabilitate mai mare, posibil cauzată de diferențele în costurile de locuire sau de accesul la venituri suplimentare.

Studenții care nu locuiesc cu părinții continuă să raporteze venituri mai mari decât cei care locuiesc cu părinții, atât în medie, cât și în valoarea mediană. Cu toate acestea, diferența dintre cele două categorii s-a redus semnificativ între cele două valuri. De exemplu, diferența dintre venitul mediu al studenților care nu locuiesc cu părinții și cel al celor care locuiesc cu părinții a scăzut de la 22% în 2020 (ES VII) la doar 4% în 2023 (ES VIII). Acest fenomen ar putea fi explicat prin creșterea mai pronunțată a veniturilor pentru studenții care locuiesc cu părinții, ceea ce poate reflecta o implicare mai mare a acestora pe piața muncii sau accesul la surse suplimentare de venituri. O altă posibilă explicație ar fi că în 2020 mulți studenți fie nu au lucrat, fie au locuit cu părinții pentru o perioadă mai lungă, din cauza restricțiilor pandemice, ceea ce a influențat structura veniturilor și a redus ponderea celor care trăiesc singuri și sunt angajați. În ES VIII (2023), revenirea la un context mai stabil a condus la o distribuție mai echilibrată între cele două grupuri, explicând reducerea diferenței dintre veniturile celor care locuiesc cu părinții și ale celor care trăiesc independent.

În ansamblu, veniturile studenților au crescut semnificativ între cele două valuri, indiferent de tipul de locuire. Studenții care locuiesc cu părinții au înregistrat o creștere procentuală mai mare a veniturilor, dar aceștia continuă să raporteze venituri medii mai mici decât cei care locuiesc pe cont propriu. Variabilitatea veniturilor a crescut în ambele grupuri, reflectând o diversificare a situațiilor financiare, probabil determinată de accesul inegal la piața muncii și la surse de sprijin financiar.

Sursa veniturilor – medie si ponderi din total

Analizând sursele veniturilor studenților între cele două valuri ale studiului, se observă schimbări semnificative atât în valoarea medie, cât și în ponderea diferitelor surse de venit (Tabelul B6.10). În 2023, contribuția medie lunară a familiei sau a partenerului a crescut la 2.477 lei (501 euro), însă ponderea acestei surse în totalul veniturilor a scăzut ușor la 56%, comparativ cu 58% în anul anterior. Aceasta indică o reducere marginală a dependenței financiare față de familie. Veniturile obținute pe cont propriu au crescut în valoare absolută, ajungând la 1.407 lei (284 euro), dar ponderea lor în totalul veniturilor a scăzut ușor, de la 32% în 2020 la 28% în 2023. Această tendință sugerează că, deși studenții câștigă mai mult din muncă proprie, contribuția relativă a acestei surse a scăzut, probabil din cauza creșterii mai rapide a altor categorii de venituri. În același timp, suportul public național a înregistrat o creștere moderată, de la 214 lei (44 euro) în anul anterior la 274 lei (55 euro) în studiul prezent. De asemenea, veniturile provenite din alte surse și din afara țării au crescut ușor, ceea ce reflectă o diversificare a surselor de venituri ale studenților.

Aceste modificări sugerează o dinamică interesantă: creșterea generală a veniturilor studenților este însoțită de o schimbare în structura acestora, cu o dependență mai mică de familie și parteneri și o diversificare a surselor, inclusiv o mai mare importanță acordată sprijinului public și altor tipuri de venituri. Această tendință evidențiază necesitatea unor politici care să susțină în continuare accesul echitabil la resurse financiare pentru studenți, indiferent de sursa veniturilor acestora.

Tabelul B6.10. Veniturile medii lunare totale ale studenților pe surse și ponderea medie. Evoluția în timp la nivel național.

	Familia/partenerul(a)		Surse din afara țării (doar numerar)		Venituri obținute pe cont propriu		Suport public național		Alte surse	
	LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO
ES VII_RO	1.780	369	3,7	0,8	1.354	280	214	44	14	8
	56%		0,1%		32%		10%		2%	
ES VIII_RO	2.477	501	5,7	1,2	1.407	284	274	55	198	40
	58%		0,2%		28%		10%		5%	

Sursa date: ES VII_RO, ES VIII_RO. N^{ES VII RO}= 11.365. N^{ES VIII RO}= 4.190.

Tabelul B6.11. Media veniturilor pe categorii de surse, în funcție de statutul pe piața muncii. Evoluția în timp, la nivel național

Statut pe piața muncii	Surse de venit	Monedă	ES VII_RO	ES VIII_RO
Studenți fără loc de muncă în timpul semestrului	Familia/partenerul(a)	LEI	2.210	2.847
		EURO	457	575
	Surse din afara țării (doar numerar)	LEI	3.7	7.7
		EURO	0.8	2
	Venituri obținute pe cont propriu	LEI	117	92
		EURO	24	19
	Suport public național	LEI	272	320
		EURO	56	65
	Alte surse	LEI	63	186
		EURO	13	38
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai puțin de 20 de ore pe săptămână	Familia/partenerul(a)	LEI	1.566	2.346
		EURO	2324	474
	Surse din afara țării (doar numerar)	LEI	7	3.9
		EURO	1,4	1
	Venituri obținute pe cont propriu	LEI	1.879	2.075
		EURO	388	419
	Suport public național	LEI	200	280
		EURO	41	57
	Alte surse	LEI	62	251
		EURO	13	51
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai mult de 20 de ore pe săptămână	Familia/partenerul(a)	LEI	1.213	1.920
		EURO	251	388
	Surse din afara țării (doar numerar)	LEI	2	3
		EURO	0,4	0,6
	Venituri obținute pe cont propriu	LEI	3.155	3.480
		EURO	652	703
	Suport public național	LEI	128	187
		EURO	27	38
	Alte surse	LEI	79	197
		EURO	16	40

Sursa date: ES VII_RO, ES VIII_RO. N^{ES VII RO}= 11.365. N^{ES VIII RO}= 4.190.

Notă: Textul întrebărilor: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent? Câte ore lucrați la locul dvs. de muncă, pe parcursul unei săptămâni obișnuite, în perioada de studii din acest semestru universitar?*. Indicatorul privind sursele de venit a fost creat pe baza răspunsurilor la mai multe întrebări despre tipurile de venituri ale studenților (de ex: burse, economii personale, familia).

Sprrijinul familial rămâne esențial pentru toți studenții, inclusiv pentru cei care lucrează, subliniind dificultatea acoperirii costurilor studiilor doar din venituri proprii Tabelul B6.11). Cu toate acestea, studenții fără loc de muncă depind majoritar de sprijinul financiar din partea familiei, care a crescut de la 2.210 lei (457 euro) în 2020 (ES VII) la 2.847 lei (575 euro) în 2023 (ES VIII). Veniturile proprii ale studenților fără un loc de muncă rămân ne semnificative, iar suportul public a înregistrat o creștere moderată. Studenții care lucrează sub 20 de ore pe săptămână combină veniturile proprii, crescute la 2.075 lei (419 euro), cu un sprijin familial mai mare, de 2.346 lei (474 euro). Suportul public și veniturile din alte surse au înregistrat creșteri semnificative, procentual, dar reduse în valoare absolută, pentru această categorie. Studenții care lucrează peste 20 de ore pe săptămână se bazează pe veniturile proprii, crescute la 3.480 lei (703 euro), dar continuă să primească sprijin familial, care a crescut la 1.920 lei (388 euro).

Tabelul B6.12. Media veniturilor lunare pe categorii de surse, în funcție de tipul de locuire. Evoluția în timp, la nivel național

Locuire	Surse de venit	Monedă	ES VII_RO	ES VIII_RO
Locuiesc cu părinții	Familia/partenerul(a)	LEI	1.917	2.508
		EURO	396	507
	Surse din afara țării (doar numerar)	LEI	3	2
		EURO	0,6	0,4
	Venituri obținute pe cont propriu	LEI	779	1.077
		EURO	161	218
	Suport public național	LEI	244	285
		EURO	50	58
	Alte surse	LEI	60	190
		EURO	12	38
NU locuiesc cu părinții	Familia/partenerul(a)	LEI	1.646	2.466
		EURO	340	498
	Surse din afara țării (doar numerar)	LEI	5	7
		EURO	1	1,4
	Venituri obținute pe cont propriu	LEI	1.990	1.516
		EURO	411	306
	Suport public național	LEI	183	198
		EURO	38	270
	Alte surse	LEI	78	201
		EURO	16	41

Sursă date: ES VII_RO, ES VIII_RO. N ES VII RO= 11.365. N ES VIII RO= 4.190.

Notă: Textul întrebărilor: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent? Cu cine locuiți în timpul perioadei de studii din acest semestru universitar (de luni până vineri)?*

Analiza surselor de venit ale studenților în funcție de tipul de locuire Tabelul B6.12) arată diferențe semnificative în structura veniturilor între cei care locuiesc cu părinții și cei care locuiesc pe cont propriu, evidențiind rolul central al sprijinului familial. Studenții care locuiesc cu părinții depind majoritar de familia sau partenerul lor, cu o contribuție medie de 2.508 lei (507 euro), care reprezintă principala sursă de venit. Veniturile proprii ale acestora au crescut semnificativ față de valul anterior, la 1.077 lei (218 euro), indicând o implicare mai mare pe piața muncii, chiar dacă rămân mai reduse comparativ cu cei care locuiesc separat. Suportul public contribuie modest, cu 285 lei (58 euro), iar veniturile din alte surse au crescut ușor la 190 lei (38 euro), sugerând o diversificare mai mare a resurselor financiare.

Studentii care nu locuiesc cu părinții au venituri proprii mai mari, de 1.516 lei (306 euro), deși ușor mai mici decât în valul anterior, reflectând provocările pieței muncii pentru această categorie. Sprijinul familiei este mai redus pentru această categorie, dar rămâne semnificativ, cu o medie de 2.466 lei (498 euro). Suportul public și alte surse de venit au crescut, ajungând la 198 lei (41 euro) și 201 lei (41 euro), indicând un acces mai diversificat la resurse financiare.

Tendențele de creștere între valurile ES VII și ES VIII sunt evidente pentru toate sursele de venit, cu o creștere semnificativă a sprijinului familial și a suportului public pentru ambele categorii de studenți. Veniturile proprii au înregistrat o creștere substanțială pentru cei care locuiesc cu părinții, în timp ce pentru cei care locuiesc separat s-a observat o ușoară scădere.

B6.4. Cheltuielile studenților

Cheltuieli totale

Analizând cheltuielile totale lunare ale studenților români, conform datelor EUROSTUDENT, observăm o creștere semnificativă a acestora între 2020 (ES VII) și 2023 (ES VIII). Astfel, media lunară a cheltuielilor a crescut de la 2.449 lei (506 euro) în 2020 la 3.809 lei (770 euro) în 2023, reprezentând o creștere de aproximativ 56%. În paralel, mediana cheltuielilor lunare a crescut de la 2.050 lei (424 euro) în 2020 la 3.050 lei (616 euro) în 2023, indicând o creștere de aproximativ 49%. Abaterea standard a cheltuielilor, de asemenea a crescut de la 1.624 lei (336 euro) în 2020 (ES VII), la 2.749 lei (556 euro) în 2023 (ES VIII), o creștere de aproape 70%, ce sugerează o mai mare eterogenitate în magnitudinea costurilor studenților. Această situație sugerează că unii studenți au cheltuieli mult mai mari decât alții, posibil din cauza diferitelor tipuri de locuință, a costurilor de transport sau a altor cheltuieli asociate.

Tabelul B6.13. Cheltuieli lunare totale - Indicatori ai tendinței centrale

	Medie		Mediana		Abaterea standard	
	LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO
ES VII_RO	2.449	506	2.050	424	1.624	336
ES VIII_RO	3.809	770	3.050	616	2.749	556

Sursă date: ES VII_RO, ES VIII_RO.

Notă: Textul întrebării: *Cât cheltuiți în medie, în acest semestru universitar, pentru fiecare din elementele menționate mai jos? (listă de categorii).* N^{ES VII RO} = 11.365. N^{ES VIII RO} = 4.190.

În valul anterior (ES VII), cheltuielile medii lunare erau cu aproximativ 400 lei sub nivelul veniturilor medii, ceea ce sugera că majoritatea studenților reușeau să-și acopere cheltuielile din veniturile disponibile, cu o mică marjă de economisire. În valul actual (ES VIII), deși veniturile medii au crescut la 4.567 lei (901 euro), diferența față de cheltuielile medii de 3.809 lei (770 euro) s-a mărit la peste 750 lei (131 euro). Această creștere a diferenței pozitive între venituri și cheltuieli poate sugera o gestionare mai bună a resurselor financiare de către studenți sau un acces îmbunătățit la surse de venit, în ciuda presiunilor economice generale. Totuși, acest surplus ar putea ascunde și realități mai nuanțate, cum ar fi economisirea pentru cheltuieli viitoare sau renunțarea la anumite nevoi pentru a se încadra în buget.

Analizând evoluția cheltuielilor studenților între cele două valuri, ajustată cu rata inflației (INS, 2025a), observăm cum cheltuielile medii lunare din 2020 sunt echivalente cu 3.348 lei la valoarea din 2023. Comparând această valoare cu 3.809 lei, cât reprezintă cheltuielile medii în 2023, rezultă o creștere reală de aproximativ

461 lei, echivalentă cu 13,8%. Această creștere reală reflectă nu doar efectele inflației, ci și o majorare efectivă a costurilor suportate de studenți, posibil din cauza schimbării obiceiurilor de consum, creșterii chiriilor și a costurilor cu utilitățile. Această tendință este susținută și de datele privind coșul minim pentru un trai decent în România (Friedrich Ebert Stiftung, 2020, 2023). Între 2020 și 2023, valoarea acestui coș a crescut de la 7.278 lei la 9.978 lei, reprezentând o creștere de 37%. Aceste creșteri semnificative explică parțial percepția studenților privind dificultățile financiare, mai ales în centrele universitare unde chiriile și costurile de trai au crescut vertiginos.

Creșterea cheltuielilor totale lunare ale studenților din România între valurile ES VII și ES VIII nu este un fenomen izolat, ci face parte dintr-o tendință mai amplă observată în mai multe țări europene. Datele EUROSTUDENT arată că cele mai mari creșteri, de peste 42%, au fost înregistrate în Croația, Irlanda, Lituania, Ungaria, Polonia, România și Cehia. În contrast, țări precum Estonia, Portugalia, Malta, Islanda, Țările de Jos și Austria au raportat creșteri moderate, între 20% și 34%, în timp ce țările nordice (Suedia, Danemarca, Finlanda și Norvegia) au avut cele mai mici creșteri, cu valori cuprinse între 5% și 18% (Hauschildt et al 2024, 207).

Este important de menționat că, în 88% dintre țările participante la EUROSTUDENT, cheltuielile lunare mediane ale studenților au crescut într-un ritm mai rapid decât rata inflației generale. În cazul României, această diferență este peste 20 de puncte procentuale, situându-se alături de țări precum Lituania, Ungaria, Polonia și Malta (Hauschildt et al 2024, 207)¹⁶.

Un alt aspect esențial este faptul că Indicele Armonizat al Prețurilor de Consum (HICP), utilizat pentru a măsura inflația la nivel general, nu surprinde în mod adecvat inflația specifică grupului studenților. De aceea la nivelul studiului este evidențiată necesitatea dezvoltării unui instrument mai precis pentru măsurarea proceselor inflaționiste în rândul studenților în viitor (Hauschildt et al 2024, 207).

Tabelul B6.14. Cheltuieli totale lunare medii pe cicluri de studii. Evoluția în timp, la nivel național

		Medie		Mediană		Abatere standard	
		LEI	EURO	LEI	EURO	LEI	EURO
ES VII_RO	Licență	2.370	490	1.986	410	1.620	335
	Master	2.842	588	2.500	517	1.691	349
	Licență și master integrat	2.162	447	1.870	387	1.396	289
ES VIII_RO	Licență	3.631	734	2.893	585	2.635	532
	Master	4.580	925	3.750	758	3.179	642
	Licență și master integrat	3.275	661	2.693	554	2.102	424

Sursă date: ES VII_RO, ES VIII_RO. N^{ES VII RO}= 11.365. N^{ES VIII RO}= 4.190.

Notă: Textul întrebării: *Cât cheltuiți în medie, în acest semestru universitar, pentru fiecare din elementele menționate mai jos? (listă de categorii)*

Nivelul de studii la care sunt înscriși studenții ajută la explicarea diferențelor de costuri între aceștia (Tabelul B6.14). Astfel, se poate observa că în rândul studenților de la master costurile medii sunt mai ridicate, comparativ cu cele ale studenților de la licență. Angajarea și locuirea pe cont propriu, aspecte care se întâlnesc mai degrabă în rândul masteranzilor, presupun și costuri mai ridicate.

Cheltuielile lunare ale studenților au crescut considerabil între cele două valuri (Tabelul B6.15), în mare parte datorită inflației și scumpirii vieții cotidiene. Studenții care depind de familie și cei care se susțin prin

¹⁶ Creșterea abruptă a cheltuielilor poate fi atribuită nu doar inflației, ci și unor factori specifici, cum ar fi modificarea structurii eșantionului EUROSTUDENT VIII prin includerea studenților la distanță, care au venituri și cheltuieli mai mari decât studenții tradiționali (Hauschildt et al 2024, idem).

veniturile proprii cheltuie semnificativ mai mult, reflectând atât creșterea sprijinului familial, cât și veniturile mai mari obținute prin muncă. Studenții fără loc de muncă sau cei dependenți de suportul public rămân cu cele mai mici bugete, acoperindu-și doar parțial nevoile, ceea ce evidențiază vulnerabilitatea financiară sporită a acestora. În general, cei implicați pe piața muncii, mai ales în regim de peste 20 de ore pe săptămână, au cheltuieli substanțial mai mari, sugerând că veniturile proprii permit un trai mai independent, dar vin la pachet cu nevoia de a acoperi costuri mai mari.

Tabelul B6.15. Cheltuieli totale lunare medii în funcție de tipul de dependență financiară și statutul pe piața muncii. Evoluția în timp, la nivel național

Tipul de dependență financiară / Statutul pe piața muncii	Monedă	ES VII_RO	ES VIII_RO
Dependent de familie	LEI	2.366	3.859
	EURO	412	780
Dependent de venituri obținute pe cont propriu	LEI	2.733	3.883
	EURO	565	785
Dependent de suportul public	LEI	1.069	1.995
	EURO	221	403
Altceva	LEI	2.417	3.334
	EURO	499	674
Studenți fără loc de muncă plătit în timpul semestrului	LEI	1.932	2.926
	EURO	399	591
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai puțin de 20 de ore pe săptămână	LEI	2.555	4.149
	EURO	528	838
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai mult de 20 de ore pe săptămână	LEI	3.174	4.923
	EURO	656	996

Sursa date: ES VII_RO, ES VIII_RO. N^{ES VII RO}= 11.365. N^{ES VIII RO}= 4.190.

Notă: Este considerat dependent de o sursă de venit, studentul care primește peste 50% din veniturile sale (inclusiv transferuri în natură) din acea sursă. Textul întrebărilor: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent?; Cât cheltuiți în medie, în acest semestru universitar, pentru fiecare din elementele menționate mai jos? (listă de categorii); Câte ore lucrați la locul dvs. de muncă, pe parcursul unei săptămâni obișnuite, în perioada de studii din acest semestru universitar?*

Tabelul B6.16 evidențiază o creștere considerabilă a cheltuielilor lunare medii de zi cu zi, atât pentru sumele plătite direct de studenți, cât și pentru cele acoperite de alte persoane (familie, parteneri), între valurile VII și VIII. În 2020, studenții suportau în medie cheltuieli de 1.467 lei (303 euro) din buzunarul propriu, valoare care a crescut la 2.373 lei (480 euro) în 2023. Aceasta reprezintă o creștere absolută de 906 lei (177 euro), respectiv o creștere procentuală de 62%. Ajustată pentru inflația cumulată de 37% între 2020 și 2023, valoarea reală a cheltuielilor din 2020 ar echivala cu aproximativ 2.006 lei în 2023. Astfel, creșterea reală a cheltuielilor suportate direct de studenți este de aproximativ 367 lei (aproximativ 18%), ceea ce sugerează nu doar o ajustare la inflație, ci și o presiune suplimentară asupra bugetelor personale.

Sumele plătite de alte persoane (familie, parteneri) au crescut și ele în valul actual (2023), reprezentând o creștere absolută de 160 lei (27 euro), respectiv o creștere procentuală de 16%. Ajustată cu rata inflației, valoarea reală a contribuțiilor din 2020 ar fi echivalentă cu 1.332 lei în 2023. Aceasta arată, de fapt, o scădere reală a sprijinului financiar oferit de alte persoane, de aproximativ 197 lei (aproximativ -15%).

Aceste date sugerează o presiune semnificativă asupra bugetului personal al studenților, în condițiile în care contribuția directă a crescut real, iar sprijinul financiar din partea altor surse a scăzut în termeni reali.

Această situație poate fi explicată prin efectele inflației asupra bugetelor familiale, care au limitat capacitatea acestora de a compensa pe deplin creșterile costurilor de trai.

Tabelul B6.16. Cheltuieli de zi cu zi lunare medii per tipuri de surse. Evoluția în timp, la nivel național

	Plătite de către studenți		Plătite de către alții	
	LEI	EURO	LEI	EURO
ES VII_RO	1.467	303	975	202
ES VIII_RO	2.373	480	1.135	229

Sursă date: ES VII_RO, ES VIII_RO. N^{ES VII RO} = 11.365. N^{ES VIII RO} = 4.893.

Notă: Textul întrebării: *Cât cheltuiți în medie, în acest semestru universitar, pentru fiecare din elementele menționate mai jos? (listă de categorii, pentru fiecare din cele două situații).*

Cheltuielile studenților români pentru nevoile zilnice au crescut semnificativ, de la 2.449 lei (506 euro) în 2020, conform ES VII, la 3.481 lei (704 euro) în 2023, conform ES VIII, reflectând scumpirea alimentelor, produselor de igienă și altor necesități (Tabelul B6.17). Această creștere poate fi pusă în contextul evoluției Indicelui Prețurilor de Consum (IPC) pentru servicii, care a crescut cu 23,6% între 2020 și 2023, indicând o majorare semnificativă a costurilor pentru servicii esențiale (INS, 2024).

Tabelul B6.17. Cheltuieli lunare medii per tipuri de costuri de întreținere (detaliat). Evoluția în timp, la nivel național

Rundă	ES VII_RO		ES VIII_RO	
	LEI	EURO	LEI	EURO
Monedă				
Costuri de zi cu zi/cu viața ¹⁷ : din care:	2.449	506	3.481	704
Costuri cu cazarea (plătite personal & de către alții)	732	151	1.039	210
Costuri cu transportul (plătite personal & de către alții)	200	41	281	58

Sursă date: ES VII_RO, ES VIII_RO. N^{ES VII RO} = 11.365. N^{ES VIII RO} = 4.190.

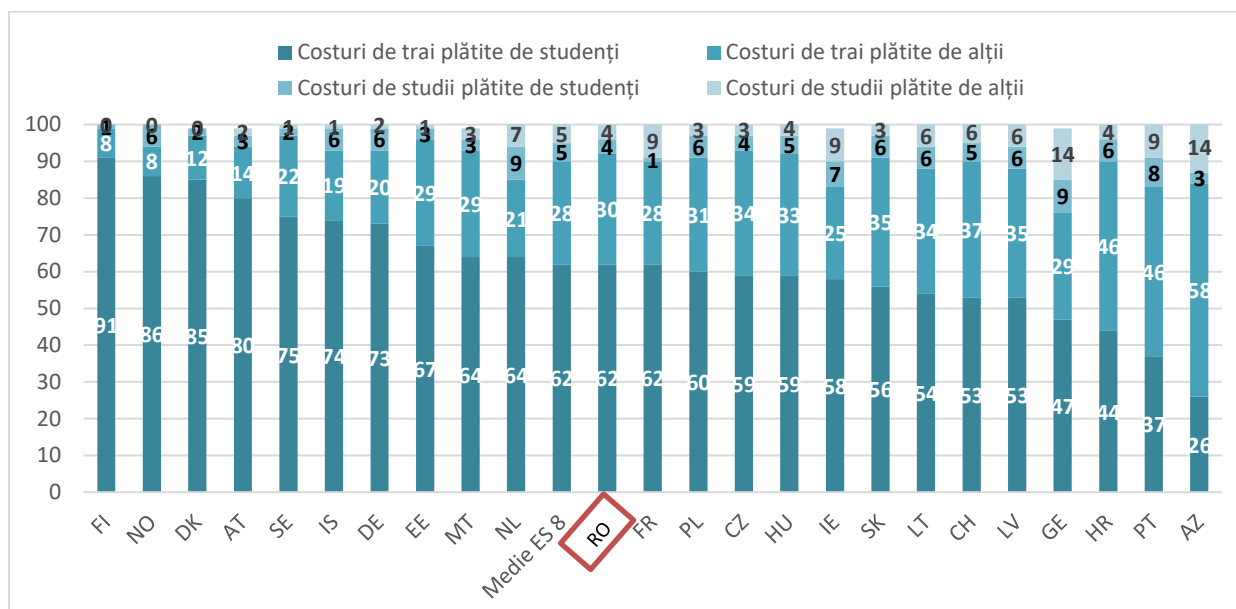
Notă: Textul întrebării: *Cât cheltuiți în medie, în acest semestru universitar, pentru fiecare din elementele menționate mai jos? (listă de categorii).*

Totodată, costurile pentru cazare au urcat de la 732 lei (151 euro) la 1.039 lei (210 euro), fiind puternic influențate de creșterea chiriilor și a utilităților, care apasă asupra bugetelor studențești, mai ales în orașele mari, unde cererea pentru locuințe studențești este mai mare. Creșterea prețurilor la servicii, reflectată și în evoluția IPC pentru servicii, a contribuit la această majorare, influențând direct cheltuielile lunare ale studenților. Cheltuielile pentru transport au crescut și ele, de la 200 lei (41 euro) la 281 lei (58 euro), ceea ce poate fi atribuit atât majorării prețurilor pentru transportul public, cât și creșterii costurilor de întreținere pentru mijloacele de transport personale. IPC pentru servicii reflectă și aceste evoluții, întrucât transportul reprezintă o componentă importantă în structura acestui indice.

Pentru a vedea unde se situează studenții români în ce privește compoziția cheltuielilor (costuri de trai și costuri cu studiile) în funcție de cine plătește pentru aceste cheltuieli, vom prezenta în Graficul B6.1 situația pe țări.

¹⁷ Vezi Anexa C3 (cap.B6), pentru mai multe detalii despre definirea indicatorilor.

Graficul B6.1. Compoziția cheltuielilor studenților, în funcție de plătitor. Costuri de zi cu zi și costuri cu studiile, ca pondere din cheltuielile totale lunare ale studenților (în %). Comparatie pe țări .

Sursa: Hauschildt et.al, 2024:209.

Notă: Textul întrebării: *Cât cheltuiți lunar, în medie, în acest semestru universitar, pentru fiecare din elementele menționate mai jos?*

N ES VIII RO = 4975, N ES VIII= 183107.

După cum se observă, ponderea cheltuielilor cu costurile de trai din buzunarul propriu ale studenților români din total cheltuieli (62%), se situează în jurul mediei EUROSTUDENT 8 (62%), și sub ponderea unor țări precum Finlanda (91%), Norvegia (86%) sau Danemarca (85%), dar peste procentul observat în țări ca Portugalia (37%), Croația (44%) sau Georgia (47%). De asemenea, în ce privește ponderea costurilor de studii plătite de studenți, studenții români se situează aproape de media ES 8, cu o pondere medie de 30%, față de 28% la nivel european.

Putem spune, la final, că creșterile semnificative ale cheltuielilor studenților pot fi corelate cu scumpirea serviciilor esențiale, reflectată în evoluția IPC pentru servicii. Această realitate economică subliniază presiunea tot mai mare asupra bugetelor studenților, atât din perspectiva cheltuielilor zilnice, cât și a celor specifice, precum cazarea și transportul.

B6.5. Percepția privind dificultățile financiare

Percepția studenților privind dificultățile financiare s-a deteriorat semnificativ între valurile VII și VIII, reflectând o presiune economică tot mai mare asupra acestui grup. În valul actual, aproape 15% dintre studenții români au raportat că dificultățile lor financiare sunt „foarte grave”, în creștere clară față de aproximativ 9% în valul anterior (Tabelul B6.18). Această creștere semnificativă sugerează o înrăutățire a capacității studenților de a-și acoperi cheltuielile esențiale, precum cazarea, hrana și transportul. De asemenea, procentul celor care percep dificultățile financiare ca fiind moderate a crescut, indicând o presiune mai larg răspândită asupra bugetelor studențești. În paralel, numărul studenților care afirmă că nu întâmpină dificultăți financiare a scăzut considerabil, ceea ce subliniază o degradare generală a situației financiare a studenților.

Tabelul B6.18. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă - %

	Foarte serioase	2	3	4	Deloc
EVII_RO	9%	15%	31%	20%	26%
EVIII_RO	15%	20%	30%	17%	19%
EVIII_Medie	8%	18%	27%	21%	27%

Sursă date: ES VII_RO, ES VIII_RO, E VIII.

Notă: Textul întrebării: *În ce măsură întâmpinați dificultăți financiare în prezent?* N^{ES VII RO}= 13.958. N^{ES VIII RO}= 7.126.

Comparând datele din România cu media țărilor participante la EUROSTUDENT VIII, se observă diferențe semnificative. Procentul studenților români care consideră că dificultățile financiare sunt „foarte grave” (15%) este aproape dublu față de media europeană (8%). Categoria studenților care nu resimt deloc dificultăți financiare este mult mai redusă în România (19%) comparativ cu media europeană (27%). Aceste date sugerează că studiile universitare în România implică un risc financiar mai mare pentru studenți, comparativ cu studenții din alte țări europene, ceea ce accentuează necesitatea unor măsuri de sprijin financiar adaptate contextului local.

Această percepție accentuată a dificultăților financiare poate fi asociată cu creșterea inflației, scumpirea costurilor de trai și, în unele cazuri, cu insuficiența surselor de sprijin financiar, fie din partea familiei, fie din surse publice. Datele privind coșul minim pentru un trai decent confirmă această tendință. Între 2020 și 2023, valoarea acestui coș a crescut cu 37%, iar cele mai afectate categorii sunt locuința (46%), îmbrăcămintea și încălțăminte (38%) și alimentația (36%) (FES 2020, 2023). Aceste date subliniază presiunea financiară tot mai mare asupra studenților, care, în ciuda creșterii veniturilor, se confruntă cu dificultăți în acoperirea cheltuielilor esențiale.

Percepția precarității financiare în rândul studenților este determinată de o combinație de factori economici, educaționali și psihologici. Accesul la locuri de muncă, sprijinul economic familial, nivelul educațional al părinților, contextul social și sănătatea mintală influențează semnificativ modul în care studenții evaluează dificultățile financiare, după cum vom vedea mai jos.

Tabelul B6.19. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de statutul pe piața muncii

	(Foarte) serioase	Medii	(Aproape) Deloc
Studenți fără loc de muncă plătit în timpul semestrului	61%	28%	36%
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai puțin de 20 de ore pe săptămână	35%	30%	36%
Studenții care au un loc de muncă plătit, de mai mult de 20 de ore pe săptămână	32%	32%	36%

Sursă date: ES VIII_RO. N^{ES VIII RO}= 7.021.

Notă: Textul întrebărilor: *În ce măsură întâmpinați dificultăți financiare în prezent?*; *Câte ore lucrați la locul dvs. de muncă, pe parcursul unei săptămâni obișnuite, în perioada de studii din acest semestru universitar?*. Pentru scala dificultăților financiare, sunt prezentate procentele cumulate pentru capetele scalei (1+2, 4+5), unde 1= Foarte mare, 5=Deloc. Mediu= mijlocul scalei (3).

Statutul ocupațional aduce variații subtile în percepția dificultăților financiare. Studenții care nu au un loc de muncă sunt cei mai predispuși să perceapă dificultățile financiare ca fiind „serioase” sau „foarte serioase” (40%). În schimb, cei care lucrează mai puțin de 20 de ore pe săptămână și cei care lucrează peste 20 de ore pe săptămână au procente relativ similare în ceea ce privește percepția dificultăților financiare (14% și 14%, respectiv). Diferențele modeste sugerează că angajarea oferă un anumit nivel de securitate financiară, dar nu elimină percepția dificultăților financiare Tabelul B6.20).

Tabelul B6.20. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție contextul educațional

	(Foarte) serioase	Medii	(Aproape) Deloc
Studenți din medii familiale cu nivel educațional scăzut (ISCED 0-2)	37%	32%	31%
Studenți din medii familiale cu nivel educațional mediu (ISCED 3-4)	39%	32%	29%
Studenții din medii familiale cu nivel educațional superior (ISCED 6-8)	29%	28%	43%

Sursă date: ES VIII_RO

Notă: Textul întrebărilor: *În ce măsură întâmpinați dificultăți financiare în prezent?*; *Care este cel mai înalt nivel de educație pe care tatăl și mama (tutorele și tutearea) dumneavoastră l-au absolvit?* Pentru scala dificultăților financiare, sunt prezentate procentele cumulate pentru capetele scalei (1+2, 4+5), unde 1= Foarte mare, 5=Deloc. Mediu= mijlocul scalei (3). N^{ES VIII RO} = 7.021.

Diferențele de percepție asupra dificultăților financiare în funcție de nivelul educațional al familiei scot în evidență rolul capitalului educațional în reducerea vulnerabilității economice (Tabelul B6.20). Studenții proveniți din familii cu un nivel educațional scăzut (ISCED 0-2) sunt semnificativ mai expuși la dificultăți financiare, 37% dintre aceștia raportând că întâmpină probleme (foarte) serioase. Această tendință poate fi explicată prin accesul redus al familiilor cu educație scăzută la venituri stabile sau bine remunerate, ceea ce limitează capacitatea lor de a sprijini financiar educația copiilor.

Pe de altă parte, în cazul studenților proveniți din familii cu nivel educațional superior (ISCED 6-8), doar 29% resimt dificultăți financiare (foarte) serioase, iar 43% afirmă că nu întâmpină probleme. Aceste date sugerează că educația superioară a părinților este un factor de protecție împotriva presiunii financiare, fiind asociată cu venituri mai mari, dar și cu o gestionare mai eficientă a resurselor. Studenții din medii educaționale medii (ISCED 3-4) au un profil intermediar, ceea ce subliniază gradul de tranziție între vulnerabilitatea economică și stabilitatea financiară.

Tabelul B6.21. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de percepția asupra contextului economic familial

	(Foarte) serioase	Medii	Deloc
Foarte înstăriți	20%	18%	46%
Oarecum înstăriți	20%	22%	58%
Mediu	29%	34%	37%
Nu prea înstăriți	51%	30%	19%
Deloc înstăriți	61%	23%	16%

Sursă date: ES VIII_RO

Notă: Textul întrebărilor: *În ce măsură întâmpinați dificultăți financiare în prezent?*; *Comparativ cu alte familii, cât de înstăriți considerați că sunt părinții/tutorii tăi?* Pentru scala dificultăților financiare, sunt prezentate procentele cumulate pentru capetele scalei (1+2, 4+5), unde 1= Foarte mare, 5=Deloc. Mediu= mijlocul scalei (3). N^{ES VIII RO} = 4.156.

Percepția asupra contextului economic familial are un impact profund asupra modului în care studenții resimt dificultățile financiare. Studenții din familii foarte bine situate economic percep rareori dificultăți financiare, doar 20% considerându-le (foarte) serioase, în timp ce 46% afirmă că nu întâmpină deloc probleme (Tabelul B6.21). Această stabilitate reflectă o rețea financiară solidă care poate amortiza efectele creșterii costurilor de trai sau ale altor presiuni economice.

În contrast, studenții din familii defavorizate sunt cei mai afectați, cu 51% dintre cei „nu prea înstăriți” și 61% dintre cei „deloc înstăriți” raportând dificultăți financiare (foarte) serioase. Aceste cifre indică o presiune economică extremă și evidențiază disparitățile structurale dintre diferitele categorii socio-economice. În timp ce studenții din familii medii manifestă o distribuție relativ echilibrată a percepției dificultăților, tendințele

generale arată că lipsa resurselor financiare adecvate agravează considerabil experiența educațională a studenților din familii vulnerabile.

Tabelul B6.22. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de domeniul de studiu

	(Foarte) serioase	Medii	Deloc
Educația	39%	34%	27%
Arte și științe umaniste	41%	29%	30%
Științe sociale, jurnalism și informare	29%	34%	37%
Afaceri, administrație și drept	36%	31%	33%
Științe naturale, matematică și statistică	37%	31%	32%
Tehnologia informației și comunicării	21%	26%	53%
Inginerie, producție și construcții	34%	28%	39%
Agricultură, silvicultură, piscicultură și științe veterinare	37%	32%	31%
Sănătate și asistență socială	35%	31%	34%

Sursă date: ES VIII_RO. N^{ES VIII RO}= 4.156.

Notă: Textul întrebărilor: *În ce măsură întâmpinați dificultăți financiare în prezent?*; *Care este programul dvs. de studii actual (principal)?* (domeniile au fost regrupate ulterior, cf. taxonomiei simplificate EUROSTUDENT). Pentru scala dificultăților financiare, sunt prezentate procentele cumulate pentru capetele scalei (1+2, 4+5), unde 1= Foarte mare, 5=Deloc. Mediu= mijlocul scalei (3).

Din analiza datelor în ce privește dificultățile financiare ale studenților în funcție de domeniul de studii (Tabelul B6.22), reiese faptul că cea mai mare proporție de studenți care consideră dificultățile financiare (foarte) serioase se regăsește în domeniile *Arte și științe umaniste* (41%) și *Educație* (39%). Aceste domenii sunt asociate, de regulă, cu perspective mai reduse de angajare sau câștiguri mai mici în timpul studiilor. Domeniul cu cele mai puține dificultăți financiare percepute este *Tehnologia informației și comunicării*, unde doar 21% dintre studenți resimt dificultățile financiare ca fiind serioase, iar 53% afirmă că nu au dificultăți. Acest lucru poate fi explicat prin oportunitățile mai bune de angajare și venituri mai mari asociate acestui domeniu. Domenii precum *Afaceri, administrație și drept, Sănătate și asistență socială* și *Inginerie* prezintă o distribuție relativ echilibrată, sugerând o presiune moderată a dificultăților financiare.

Tabelul B6.23. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de experiențele de discriminare

	(Foarte) serioase	Medii	Deloc
Studenți discriminați în contextul studiilor, indiferent de tipul discriminării sau de persoană	46%	27%	27%
Studenți nediscriminați în contextul studiilor, indiferent de tipul discriminării sau de persoană	30%	30%	40%

Sursă date: ES VIII_RO N^{ES VIII RO}= 4.156.

Notă: Textul întrebărilor: *În ce măsură întâmpinați dificultăți financiare în prezent?*; *V-ați simțit vreodată discriminat, în contextul studiilor universitare, din cauza... (listă de categorii și persoane)*. Pentru scala dificultăților financiare, sunt prezentate procentele cumulate pentru capetele scalei (1+2, 4+5), unde 1= Foarte mare, 5=Deloc. Mediu= mijlocul scalei (3).

Impactul discriminării asupra percepției dificultăților financiare este semnificativ (Tabelul B6.23). Studenții care au experimentat discriminarea raportează dificultăți financiare (foarte) serioase în proporție de 46%, comparativ cu 30% în cazul celor care nu au fost discriminați. De asemenea, doar 27% dintre studenții discriminați afirmă că nu întâmpină dificultăți financiare, comparativ cu 40% dintre cei nediscriminați. Aceste date sugerează că discriminarea poate funcționa ca o barieră suplimentară în accesarea resurselor financiare sau a oportunităților economice. Totodată, presiunea emoțională și socială resimțită de studenții discriminați poate accentua percepția lor asupra dificultăților financiare.

Tabelul B6.24. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de sănătatea mintală

	(Foarte) serioase	Medii	Deloc
Studenți cu o stare de bine suficientă	25%	30%	45%
Studenți cu o stare de bine precară	42%	30%	28%

Sursă date: ES VIII_RO N ES VIII RO= 4.156.

Notă: Textul întrebărilor: *În ce măsură întâmpinați dificultăți financiare în prezent?*; *Vă rugăm să indicați, pentru fiecare dintre cele 5 afirmații de mai jos, care variantă descrie cel mai bine cum v-ați simțit în ultimele 2 săptămâni (lista de afirmații despre sine).* Pentru scala dificultăților financiare, sunt prezentate procentele cumulate pentru capetele scalei (1+2, 4+5), unde 1= Foarte mare, 5=Deloc. Mediu= mijlocul scalei (3). Pentru a distinge între starea de bine acceptabilă și starea de bine precară, s-a utilizat pragul de 50 pe scala WHO-5 (variație între 0-100).) Pentru mai multe detalii metodologice despre indicatorii stării de bine, vezi cap.9.

O legătură clară între sănătatea mintală și percepția dificultăților financiare reiese din datele prezentate în Tabelul B6. 24. Astfel, studenții cu o stare de bine suficientă percep dificultățile financiare ca fiind (foarte) serioase într-o proporție redusă (25%), iar aproape jumătate (45%) afirmă că nu întâmpină probleme financiare. În contrast, studenții cu o stare de bine precară raportează dificultăți financiare (foarte) serioase în proporție de 42%, semnificativ peste media generală. Aceste date evidențiază un posibil ciclu de interdependență: dificultățile financiare pot contribui la deteriorarea sănătății mintale, iar o stare de bine precară poate amplifica percepția dificultăților financiare.

B6.6. Veniturile, cheltuielile și percepția privind dificultățile financiare: Recomandări pentru politicile educaționale în învățământul superior

1. Ajustarea burselor în funcție de inflație și extinderea accesului la sprijin financiar

- Introducerea unei **indexări automate anuale** a burselor (de merit, sociale și speciale) pentru a reflecta creșterea costului vieții.
- Creșterea **valorii burselor sociale** și flexibilizarea criteriilor de eligibilitate pentru a sprijini mai mulți studenți aflați în dificultate financiară.
- Introducerea unui **fond special de urgență** pentru studenții care trec prin situații economice imprevizibile (ex. pierderea sprijinului familial, probleme de sănătate etc.).
- Crearea unui **sistem național de burse pentru studenții născuți în rural**, independent de locul unde au absolvit liceul, pentru a compensa decalajele socio-economice din copilărie.

2. Subvenționarea chiriilor în funcție de veniturile studenților

- Implementarea unui **program național de sprijin pentru chirii**, similar subvențiilor pentru transport, care să ofere sprijin financiar diferențiat în funcție de venitul studentului și al familiei sale.
- Alocarea de **fonduri pentru extinderea și modernizarea căminelor studentești** în marile centre universitare, astfel încât acestea să devină o opțiune reală pentru mai mulți studenți.
- Introducerea unui mecanism prin care **subvenția pentru chirie să fie accesibilă inclusiv celor care locuiesc în chirie privată**, nu doar celor din căminele universităților.
- Monitorizarea și reglementarea chiriilor pentru locuințele destinate studenților, pentru a preveni creșterile excesive de preț în zonele universitare.

3. Sprijinirea studenților care lucrează pentru a putea participa la cursuri

- **Crearea unui cadru legal care să asigure flexibilitate academică** pentru studenții angajați, inclusiv prin:
 - Orare flexibile sau cursuri hibride (online + fizic).
 - Permișiunea de a opta pentru forme alternative de examinare, dacă programul de muncă afectează participarea la cursuri.
 - Posibilitatea recuperării cursurilor prin materiale digitale puse la dispoziție de universități.
- Crearea unui **sistem de burse pentru studenții angajați** care să îi sprijine financiar astfel încât să nu fie obligați să muncească prea mult în detrimentul studiilor.
- Dezvoltarea unor **parteneriate între universități și angajatori** pentru a facilita joburi part-time flexibile în domeniul de studiu al studenților.

4. Protejarea facilităților existente și extinderea sprijinului pentru studenți

- **Menținerea și extinderea reducerilor pentru transport**, inclusiv păstrarea reducerii de 90% pentru transportul feroviar și local, fără limitări suplimentare.
- Asigurarea **participării reale a studenților în procesele decizionale universitare**, cu un procent de reprezentare efectiv respectat în consiliile de administrație și comisiile universitare.
- Creșterea **transparenței în distribuirea burselor și fondurilor pentru studenți**, prin obligativitatea universităților de a publica lunar situația burselor acordate și criteriile detaliate de selecție.

5. Modernizarea sprijinului pentru studenți din categorii vulnerabile

- Extinderea **sprijinului pentru studenții cu dizabilități**, inclusiv prin crearea unor mecanisme de asistență academică și financiară mai flexibile.
- Implementarea unor **programe de consiliere și mentorat** pentru studenții care provin din medii defavorizate, pentru a reduce abandonul universitar.
- Creșterea **suportului pentru studenții străini și refugiați**, prin burse și facilități pentru integrarea academică și socială.
- Introducerea unor **burse pentru studentele-mame** pentru a sprijini continuarea studiilor de către tinerele care au copii.

B7. Munca și studiile – bugetul de timp al studenților

Capitolul de față prezintă situația studenților în ceea ce privește angajarea, motivația de a lucra, relația dintre muncă și studii, internshipurile și stagiile de practică realizate în țară, precum și bugetul de timp alocat activităților de studiu, respectiv celor lucrative plătite. Analizele au un caracter descriptiv, luând totuși în considerare elemente factuale (date socio-demografice) ce diferențiază răspunsurile studenților. Pentru a avea o imagine mai largă asupra evoluției în timp și spațiu a tendințelor, sunt prezentate, comparativ, date din valurile anterioare EUROSTUDENT, precum și date la nivel agregat de la nivelul tuturor țărilor participante la valul 8. Indicatorii prezentați provin atât din răspunsurile directe ale studenților, cât și din prelucrări suplimentare realizate de cercetător.

Rezumat

Angajarea. Majoritatea studenților români (66%) nu au lucrat înainte de intrarea în învățământul superior. Procentul este net superior mediei europene rezultată din studiu (41%) și ușor peste procentul similar din valul 7 EUROSTUDENT (+4 %). Băieții, respectiv studenții ai căror părinți au un nivel de educație mai redus au o probabilitate mai mare de a fi angajați înainte de intrarea în învățământul superior, față de categoriile complementare.

În ce privește angajarea pe parcursul studiilor, în România, ponderea studenților care nu lucrează pe parcursul semestrului universitar este cu aproape 10% peste media EUROSTUDENT 8 (52% vs 41%). Totuși, față de valurile anterioare, observăm o creștere a ponderii studenților care lucrează permanent, pe parcursul semestrului universitar (+8% față de ES 6), și o scădere a studenților ce aleg să se dedice exclusiv studiilor, fără implicare în piața muncii (-8% față de ES 6).

Ponderea studenților care au lucrat în timpul vacanțelor este mai mică la nivel național, față de cel european (53% vs 67%). Față de valul 6 al studiului, la nivel național se constată o creștere ușoară a ponderii studenților ce lucrează temporar, între semestre (+7%).

Motivația de a lucra. Datele arată că pentru majoritatea studenților români care lucrează, cea mai importantă motivație este cea de auto-întreținere (70%), urmată de dorința de a acumula experiență pe piața muncii (56%) și apoi de nevoia de a-și finanța studiile (47%). Comparativ, în cazul tinerilor europeni, deși ordinea este aceeași, ponderile sunt mult mai reduse (cu 10-15 p.p.). Fetele, studenții la licență sau master, cu părinți având educație mai redusă, dependenți de veniturile proprii sau de cele publice, au o probabilitate mai mare de a lucra cu scopul acoperirii costurilor de trai, față de categoriile complementare. Studenții de sex feminin, din ciclul de Master, dependenți de veniturile proprii dar și cei dependenți de familie, cu părinți având studii terțiare, au o probabilitate mai mare de a lucra pentru a acumula experiență pe piața muncii.

Relația dintre muncă și studii. Tipologia studenților care lucrează este similară la nivel național și european, aproximativ 1 din 2 studenți fiind implicați în activități lucrative conexe domeniului studiat, în timp ce puțin peste o treime dintre ei sunt angajați în domenii complet diferite de programul de studiu ales. Comparativ cu valurile anterioare ale cercetării, se observă faptul că există o mare stabilitate, la nivel de tendințe majore, în ce privește relația dintre locul de muncă și domeniul de studii. Astfel, ponderea studenților români care declară că lucrează într-un domeniu (*foarte*) *strâns legat* de domeniul de studiu se situează constant în jurul valorii de 48-49%, iar a celor ce declară că lucrează într-un domeniu complet diferit de cel de studiu se situează, de obicei, în jurul valorii de 33-35%. Studenții la programe de master sau licență și master integrat și cei ai căror părinți au nivelul de educație cel mai scăzut, au o probabilitate mai mare de a lucra într-un domeniu apropiat de domeniul de studiu, față de categoriile complementare.

Studentii din România se auto-definesc preponderent ca lucrători ce studiază (59%), față de cei europeni, care se văd doar în proporție de 38% în acest rol. Comparația cu valorile anterioare, pe datele naționale, arată o creștere ușoară a ponderii studenților "lucrători" (+7% față de ES 6), fapt ce sugerează o importanță mai mare, la nivel de percepție subiectivă, acordată muncii, față de anii anteriori. La nivel național, studenții la programe de licență și master integrat, sau licență simplă, cei cu părinți având educație terțiară (de scurtă sau lungă durată), și cei dependenți de sprijinul familiei sau cel public, au o probabilitate mai mare de a se autoidentifica drept studenți, față de restul categoriilor complementare.

Internship-urile (stagiile de practică pe piața muncii). Ponderea studenților români care au parcurs un stagiul de practică de cel puțin o săptămână, indiferent dacă a fost obligatoriu sau voluntar, în țară sau în afara ei, este de aproape 4 din 10 studenți. Majoritatea dintre cei care au făcut un stagiul, l-au făcut în țară. Cifrele sunt comparabile cu cele de la nivel european. Față de anul 7, ponderea celor care au făcut cel puțin un stagiul în țară a crescut cu aproape 10%. Studenții de sex masculin, de la programe de master sau licență și master integrat, având părinți mai educați, au o probabilitate mai mare de a fi participat la un program de internship/stagiul de practică în țară.

Comparând cu situația la nivel european, în ce privește tipul stagiului realizat în țară, observăm că în România este mai frecventă situația internship-ului voluntar și neplătit (+11%) sau voluntar și plătit (+4%) și mai puțin frecventă situația internship-ului obligatoriu și neplătit (-9%) sau obligatoriu și plătit (-6%).

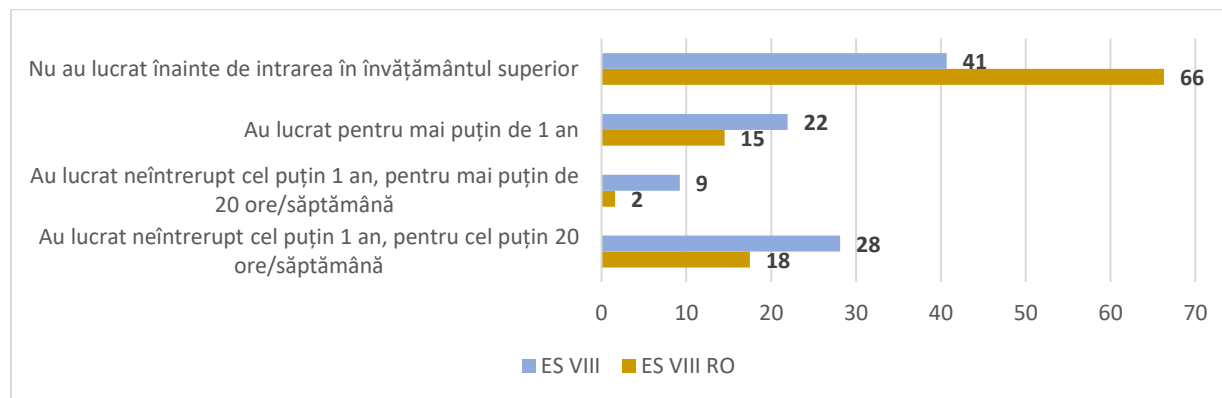
Bugetul de timp. În România, studenții alocă mai mult timp, în medie participării la cursuri (peste 21 ore) decât colegii lor europeni (aprox.16 ore), și mai puțin timp studiului individual (16,6 ore) decât colegii lor europeni (17,6 ore). În ceea ce privește timpul dedicat muncii plătite, timpul petrecut la locul de muncă este ușor mai ridicat în cazul studenților români, față de studenții europeni. Ca evoluție în timp, se observă o creștere clară pentru timpul dedicat studiului individual, de la 13 ore/săptămână în 2016-2017 (EUROSTUDENT 6), la 17 ore/săptămână în 2022-2023 (EUROSTUDENT 8). De asemenea, există și o creștere ușoară pentru timpul dedicat muncii plătite, de la 13 ore/săptămână în anul 6, la 15 ore/săptămână în anul 8. Fetele, studenții la programe de licență sau licență și master integrat, având părinți cu studii terțiare, și care sunt dependenți de sprijinul familiei sau cel din partea universității, alocă, în medie, mai mult timp pentru studiu, comparativ cu categoriile complementare. Băieții, studenții la master, cei având părinți cu educație redusă și cei dependenți de propriile venituri, alocă, în medie, mai mult timp locului de muncă, pe parcursul semestrului universitar, comparativ cu categoriile complementare.

Studenții români, față de cei europeni, și-ar dori în mai mare măsură să: petreacă mai puțin timp cu prezența la ore (+3%), mai mult timp cu studiul individual (+8%), la fel de mult timp cu locul de muncă plătit (+7%). Față de valorile EUROSTUDENT anterioare, se observă că a crescut ușor ponderea studenților ce și-ar dori să alocă mai puțin timp timpului dedicat prezenței la ore (+5% față de ES 6) și a celor ce și-ar dori mai mult timp dedicat locului de muncă plătit (+8% față de ES 6). Fetele, studenții la licență și master, cei cu părinți având educație redusă și cei dependenți de veniturile proprii au o probabilitate mai mare de a declara că și-ar dori să alocă mai mult timp prezenței la ore. În ceea ce privește satisfacția față de timpul alocat locului de muncă plătit, categoriile de respondenți care și-ar dori să alocă mai mult timp, față de restul, sunt: studenții la programe de licență, studenții cu părinți având educație medie spre înaltă, studenții dependenți de veniturile familiei sau de sprijinul public.

B7.1. Angajarea

Majoritatea studenților români (66%) nu au lucrat înainte de intrarea în învățământul superior, conform datelor EUROSTUDENT 8 (vezi Graficul B7.1). Procentul este net superior mediei europene rezultată din studiu (41%) și ușor peste procentul similar din anul 7 EUROSTUDENT (+4 %, vezi Graficul B7.2). Dintre studenții care au lucrat, diferența cea mai mare se observă în cazul celor care au lucrat cel puțin 20 ore pe săptămână, timp de cel puțin 1 an. Astfel, în cazul României, ponderea acestora este cu 10 procente sub media europeană (vezi Graficul B7.1), și în ușoară scădere față de anul 7 al cercetării (vezi Graficul B7.2).

Graficul B7.1. Ponderea studenților care au lucrat, înainte de intrarea pentru prima dată la facultate, la nivel național și european (%).

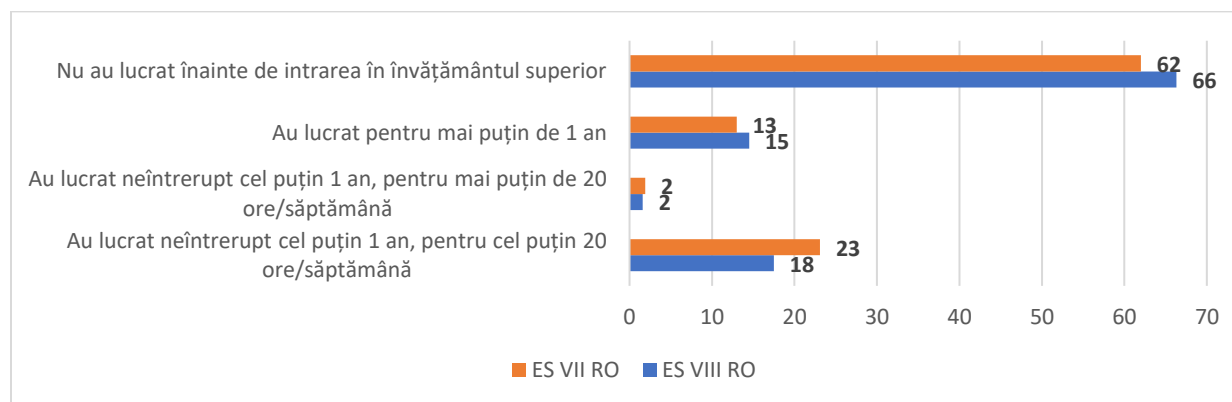

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Ați avut un loc de muncă plătit înainte să începeți studiile universitare pentru prima oară?* Intrarea la facultate a fost luată în calcul indiferent dacă a avut loc în țara de sondaj sau în străinătate. N_{ES VIII RO} = 13203, N_{ES VIII} = 282078.

Putem spune, așadar, că studenții români tind să aleagă în primul rând studiile, și nu intrarea imediată pe piața muncii, comparativ cu cei europeni, o tendință ce s-a accentuat față de ultimul val al cercetării, realizat în 2020-2021.

Graficul B7.2. Ponderea studenților care au lucrat, înainte de intrarea la facultate, la nivel național. Evoluție în timp (%).

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 7, 8.

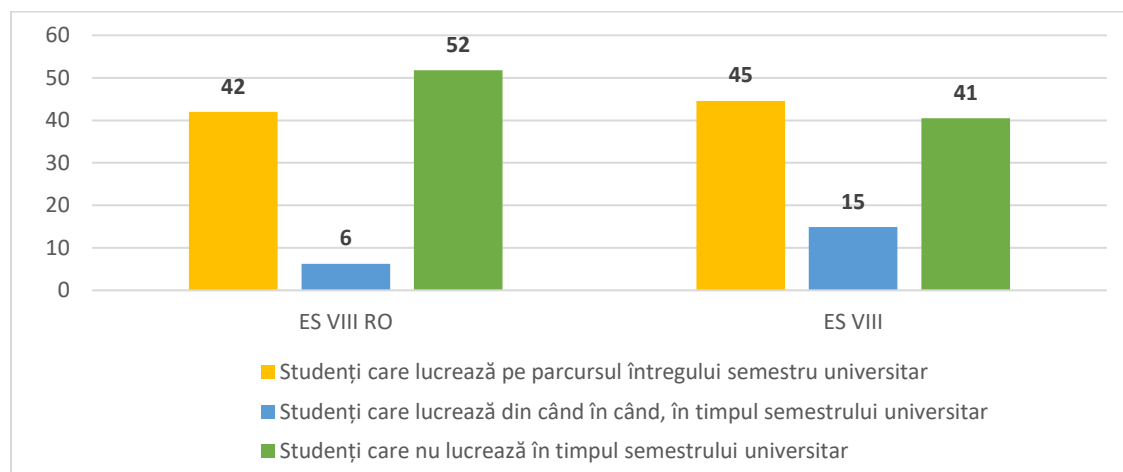
Notă: Textul întrebării: *Ați avut un loc de muncă plătit înainte să începeți studiile universitare pentru prima oară?* Intrarea la facultate a fost luată în calcul indiferent dacă a avut loc în țara de sondaj sau în străinătate. N_{ES VIII RO} = 13203, N_{ES VII RO} = 18910.

Din analiza datelor EUROSTUDENT 8 la nivel național în ce privește angajarea înainte de intrarea în învățământul superior, în funcție de unele variabile socio-demografice, a rezultat că:

- Băieții au o probabilitate mai mare de a se angaja înainte de începerea studiilor superioare (20% dintre ei, față de 15% dintre fete, declară că au lucrat cel puțin 20 ore/săptămână, timp de cel puțin un an).
- Studenții la programe integrate de Licență și Master au o probabilitate mult mai redusă de a fi angajați înainte de începerea studiilor universitare, față de cei de la Licență și Master simplu (doar 16% dintre ei au avut o formă de angajare, față de 33-34% în cazul celorlalți).
- Studenții ai căror părinți au un nivel de educație mai redus au o probabilitate mai mare de a fi angajați înainte de intrarea în învățământul superior (45% dintre ei declară că au lucrat cel puțin 20 ore/săptămână, timp de cel puțin un an, față de 9% în cazul studenților ai căror părinți au absolvit învățământul terțiar).
- Așa cum era de așteptat, studenții ce se bazează în primul rând pe veniturile proprii au o probabilitate mai mare să fi lucrat cel puțin 20 ore/săptămână, pe parcursul unui an de zile, față de cei care se bazează în mare parte pe sprijinul familiei sau cel public. Astfel, 27% dintre studenții care au preponderent veniturile proprii ca sursă de sprijin declară că au lucrat peste 20 ore/săptămână, față de 9%, în cazul celor dependenți de sprijinul familiei, respectiv 13% în cazul celor dependenți de o formă de sprijin public.

Tendința observată în ce privește munca înainte de intrarea în învățământul superior se menține și pe parcursul studiilor. Astfel, în România, ponderea studenților care nu lucrează pe parcursul semestrului universitar este cu aproape 10% peste cea europeană (vezi Graficul B7.3). Totuși, față de valurile anterioare, observăm o creștere a ponderii studenților care lucrează permanent, pe parcursul semestrului universitar (+8% față de ES 6, vezi Graficul B7.4)), și o scădere a studenților ce aleg să se dedice exclusiv studiilor, fără implicare în piața muncii (-8% față de ES 6, idem).

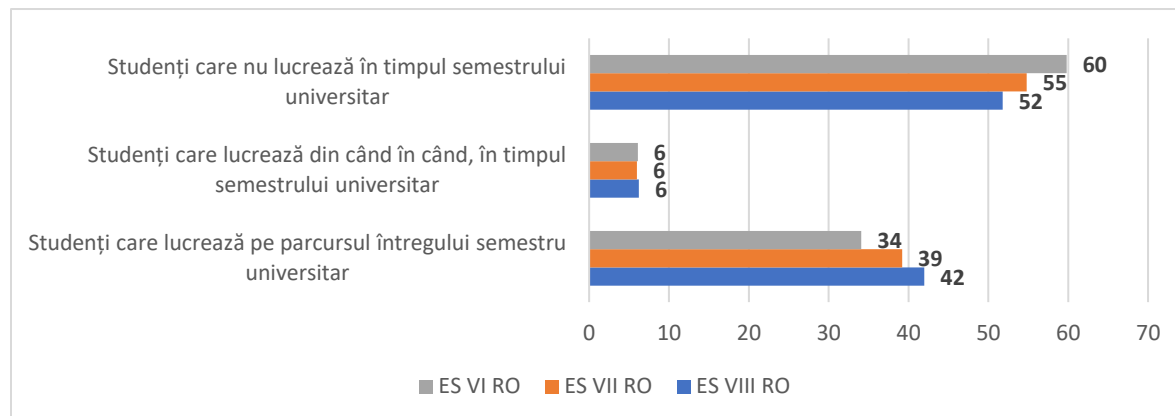
Graficul B7.3. Angajarea studenților în timpul perioadei de studii, la nivel național și european (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Aveți un loc de muncă plătit în timpul perioadei de studii din acest semestru universitar?* . N_{ES VIII RO} = 7675, N_{ES VIII} = 274501.

Graficul B7.4. Angajarea studenților în timpul perioadei de studii, la nivel național. Evoluția în timp (%)

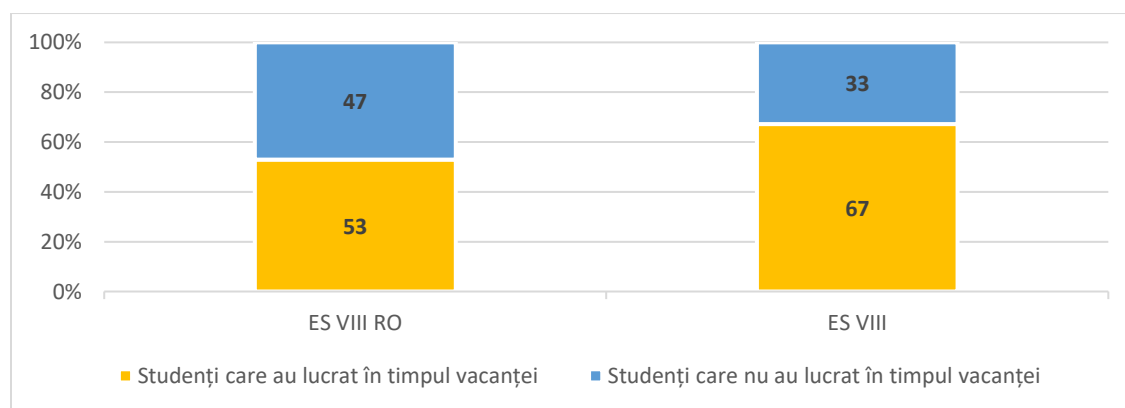
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

Notă: Textul întrebării: *Aveți un loc de muncă plătit în timpul perioadei de studii din acest semestru universitar?* N^{ES VIII RO}=7675, N^{ES VII RO}=15173, N^{ES VI RO}= 3956.

Din analiza datelor EUROSTUDENT 8 la nivel național în ce privește angajarea **pe parcursul** semestrului universitar, în funcție de unele variabile socio-demografice, se observă tendințe similare cu cele de la angajarea înainte de intrarea în învățământul superior. De exemplu, datele de cercetare arată că mai mult de jumătate (56%) dintre studenții ai căror părinți au cel mai redus nivel de educație spun că lucrează pe parcursul semestrului universitar, față 36-38% în cazul celor cu părinți având un nivel terțiar de educație (fie de scurtă, fie de lungă durată).

Așa cum era de așteptat, ținând cont de tendințele observate în relația studenților români cu piața muncii înainte de a intra la facultate, respectiv pe parcursul semestrului universitar, constatăm că ponderea celor care au lucrat în timpul vacanțelor este mai mică la nivel național, față de cel european (-14%, vezi Graficul B7.5). Față de valul 6 al studiului se constată o creștere ușoară a ponderii studenților ce lucrează temporar, între semestre (+7%, vezi Graficul B7.6), similar cu tendința observată în cazul studenților ce lucrează permanent, menționată mai sus. În cazul valului 7 al cercetării, realizat în perioada pandemiei, cifrele prezentate în Graficul B7.6 trebuie citite cu precauție, fiind vorba de condiții de muncă și studiu complet diferite de cele obișnuite.

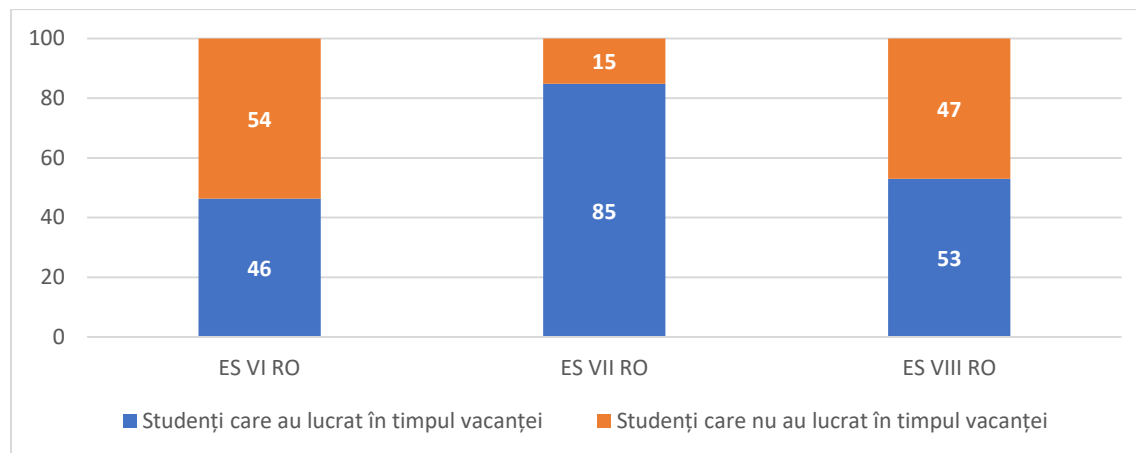
Graficul B7.5. Angajarea studenților în timpul vacanțelor, la nivel național și european (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Ați avut (un) loc(uri) de muncă plătit(e) pe perioada vacanței, în ultimele 12 luni?* N^{ES VIII RO} = 7665. N^{ES VIII} = 230170.

Graficul B7.6. Angajarea studenților în timpul vacanțelor. Evoluția în timp, la nivel național (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

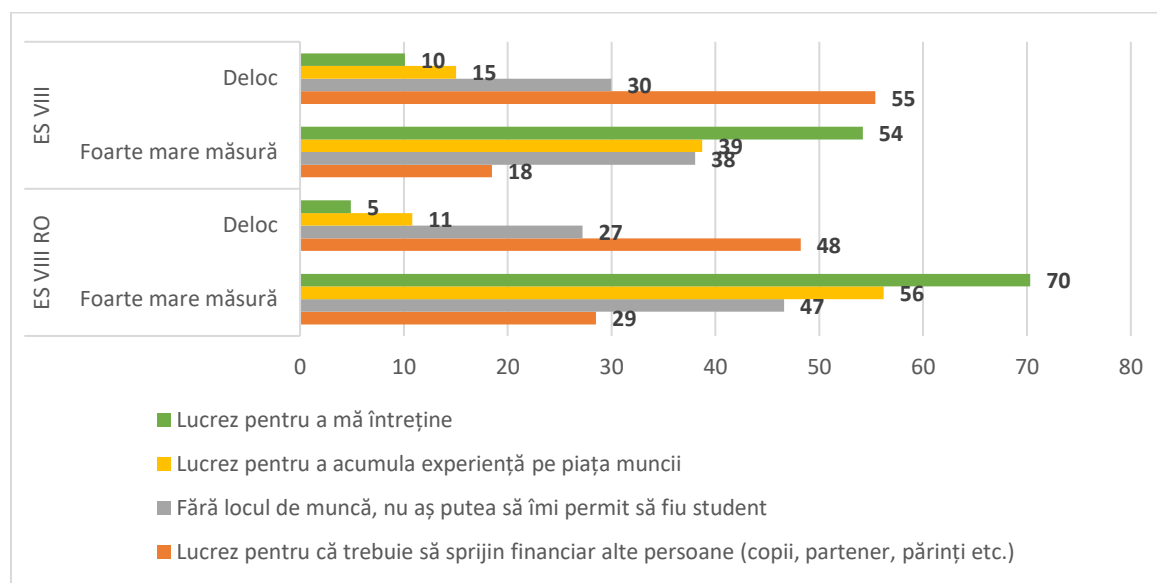
Notă: Textul întrebării: *Ați avut (un) loc(uri) de muncă plătit(e) pe perioada vacanței, în ultimele 12 luni?* N_{ES VIII RO} = 7665, N_{ES VII RO} = 6857, N_{ES VI RO} = 3905.

Din analiza datelor EUROSTUDENT 8 la nivel național în ce privește angajarea **pe timpul vacanțelor universitare**, în funcție de unele variabile socio-demografice, se observă tendințe similare cu cele de la angajarea înainte de intrarea în învățământul superior sau din timpul studiilor. Astfel, studenții de sex masculin, de la ciclul de Master, dependenți de veniturile proprii, cu părinți având educație mai redusă, au o probabilitate mai mare de a fi fost angajați pe timpul vacanțelor universitare. De exemplu, în cazul studenților care au părinți cu educație mai redusă, ponderea celor angajați pe timpul vacanțelor este de 65%, față de 47% în cazul studenților cu părinți având studii terțiare.

B7.2. Motivația de a lucra

Pentru a vedea mai în profunzime care sunt principalele motive ale studenților de a lucra, aceștia au fost întrebați în ce măsură sunt de acord cu o serie de afirmații ce descriu diferite motivații ale implicării pe piața muncii. În Graficul B7.7 sunt prezentate, comparativ și sintetic, răspunsurile studenților din România, față de cele ale studenților europeni. Datele arată că pentru majoritatea studenților români care lucrează, cea mai importantă motivație este cea de auto-întreținere, urmată de dorința de a acumula experiență pe piața muncii și apoi de nevoia de a-și finanța studiile (vezi Graficul B7.7). Comparativ, în cazul tinerilor europeni, deși ordinea este aceeași, ponderile diferă foarte mult. Astfel, doar 54% dintre studenții europeni sunt de acord "în foarte măsură" cu afirmația că "lucrez pentru a mă întreține", față de 70% în cazul studenților români, doar 39% dintre studenții europeni sunt de acord în "foarte mare măsură" cu afirmația "lucrez pentru a acumula experiență pe piața muncii", față de 56% în cazul studenților români, respectiv doar 38% dintre tinerii studenți europeni sunt de acord "în foarte mare măsură" cu afirmația "Fără locul de muncă, nu aș putea să îmi permit să fiu student", față de 47% în cazul studenților români (idem).

Graficul B7.7. Motivația de a lucra a studenților, la nivel național și european (procente pentru "deloc" și "foarte mare măsură")

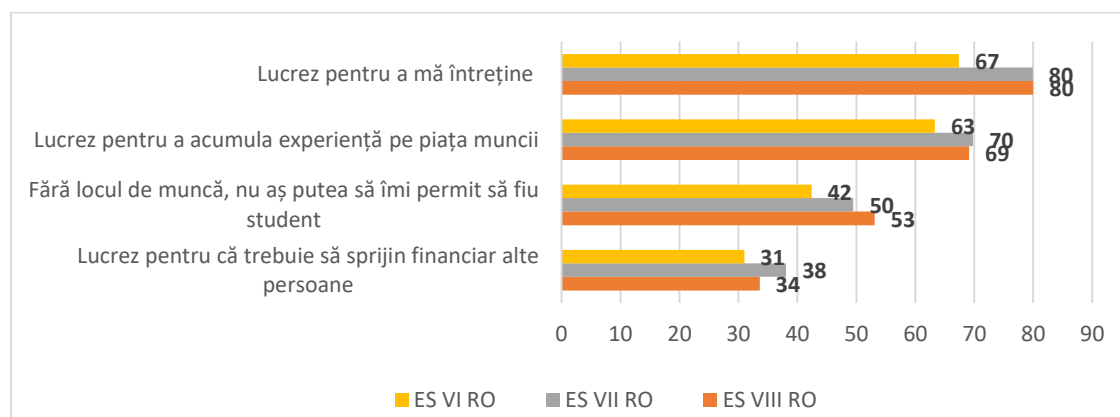
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *În ce măsură următoarele afirmații descriu situația dumneavoastră?*

Scală în 5 trepte, unde 1- Foarte mare măsură, 5- Deloc. Întrebarea se adresează doar studenților care lucrează pe parcursul semestrului universitar. Pentru mai multe detalii despre numărul de respondenți, puteți consulta secțiunea Angajare (H), din platforma EUROSTUDENT (<https://database.EUROSTUDENT.eu>).

Analizând datele longitudinal, în timp (vezi Graficul B7.8), constatăm că ponderea celor ce lucrează pentru auto-întreținere a crescut cu peste 10% față de valul 6 EUROSTUDENT, în timp ce ponderea celor care muncesc pentru a întreține alte persoane a rămas relativ constantă, în jurul valorii de 30-35% (idem).

Graficul B7.8. Motivația de a lucra a studenților. Evoluția în timp, la nivel național (% mare + foarte mare măsură)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

Notă: Textul întrebării: *În ce măsură următoarele afirmații descriu situația dumneavoastră?*

Scală în 5 trepte, unde 1- Foarte mare măsură, 5- Deloc. Întrebarea se adresează doar studenților care lucrează pe parcursul semestrului universitar. Pentru mai multe detalii despre numărul de respondenți, puteți consulta secțiunea Angajare (H), din platforma EUROSTUDENT (<https://database.EUROSTUDENT.eu>).

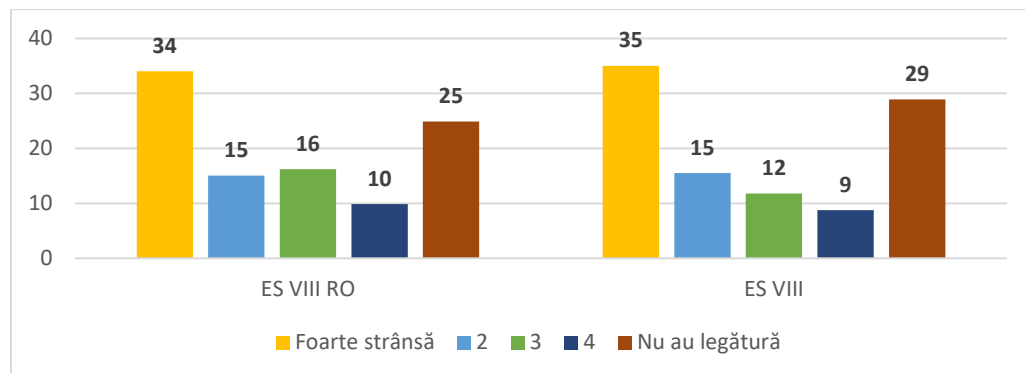
Din analiza datelor EUROSTUDENT 8 la nivel național în ce privește motivația de a lucra a studenților, în funcție de unele variabile socio-demografice, se constată că:

- Fetele, studenții la licență sau master, cu părinți având educație mai redusă, dependenți de veniturile proprii sau de cele publice, au o **probabilitate mai mare de a lucra cu scopul acoperirii costurilor de trai**, față de celelalte categorii. Astfel, de exemplu, peste 70% dintre studenții la licență sau master declară că sunt total de acord cu afirmația *“Lucrez pentru a mă întreține”*, față de 47% dintre studenții la licență și master integrate. La fel, 8 din 10 studenți dependenți de veniturile proprii declară că sunt total de acord cu afirmația mai sus menționată, față de 6 din 10 studenți dependenți de veniturile oferite de familie.
- Studenții de sex feminin, din ciclul de Master, dependenți de veniturile proprii dar și cei dependenți de familie, cu părinți având studii terțiare, au o **probabilitate mai mare de a lucra pentru a acumula experiență pe piața muncii**. Astfel, 58% dintre fete, față de 54% dintre băieți, 66% dintre studenții de Master, față de 38% dintre studenții la Licență și Master integrat, și 59% dintre studenții având părinți cu educație terțiară, față de 54% dintre studenții având părinți cu educație redusă, declară că sunt total de acord cu afirmația *“Lucrez pentru a acumula experiență pe piața muncii”*.
- Fetele, studenții la programe de licență, având părinți cu educație mai redusă, dependenți în principal de veniturile proprii, au o **probabilitate mai mare de a fi în situația să fie nevoiți să lucreze pentru a putea studia la facultate**, față de categoriile complementare. Astfel, 48% dintre fete, față de 45% dintre băieți, 50% dintre studenții la programe de licență, față de 42% dintre cei de la master și 33% dintre cei la programe de licență și master integrat, și 64% dintre studenții cu părinți având educație redusă, față de 35% dintre cei cu părinți având educație terțiară, declară că sunt total de acord cu afirmația *“Fără locul de muncă nu aș putea să îmi permit să fiu student”*.
- Studenții având părinți cu educație mai redusă, din ciclurile de licență sau master, dependenți de veniturile familiei, au o **probabilitate mai mare de a fi în situația de a munci pentru a întreține alte persoane**. Astfel, 55% dintre cei cu părinți cu educație redusă, față de 19% dintre cei cu părinți cu educație terțiară, declară că sunt total de acord cu afirmația *“Lucrez pentru că trebuie să sprijin financiar alte persoane.”* La fel, 28% dintre cei dependenți de veniturile familiei, față de 23% dintre cei dependenți de veniturile proprii, sunt total de acord cu afirmația mai sus menționată.

B7.3. Relația dintre muncă și studii

Activitatea desfășurată de studenți la locul de muncă îi poate susține în studiu, dacă este una apropiată de domeniul ales, sau dimpotrivă, poate fi un obstacol în aprofundarea subiectelor și tematicii universitare. Relația dintre domeniul de studiu și cel de muncă este un factor ce influențează, așadar, indirect, motivația și performanțele studenților, de aceea a fost inclusă constant printre indicatorii vizați de cercetarea EUROSTUDENT. Graficul B7.9 prezintă, comparativ, răspunsurile studenților români și europeni la întrebarea *Cât de strânsă este legătura dintre activitatea de la locul dvs. de muncă și conținutul programului de studii urmat?* După cum se poate observa, diferențele sunt foarte mici, ponderile fiind similare, atât pentru cei care aleg varianta (*foarte*) *strânsă* (49% vs 50%), cât și pentru cei care aleg varianta (*aproape*) *nu au legătură* (35% vs 38%). Se pare că tipologia studenților care lucrează este similară în ambele cazuri, aproximativ 1 din 2 studenți fiind implicați în activități lucrative conexe domeniului studiat, în timp ce puțin peste o treime dintre ei sunt angajați în domenii complet diferite de programul de studiu ales.

Graficul B7.9. Relația dintre domeniul de studiu și cel de muncă, la nivel național și european (%)

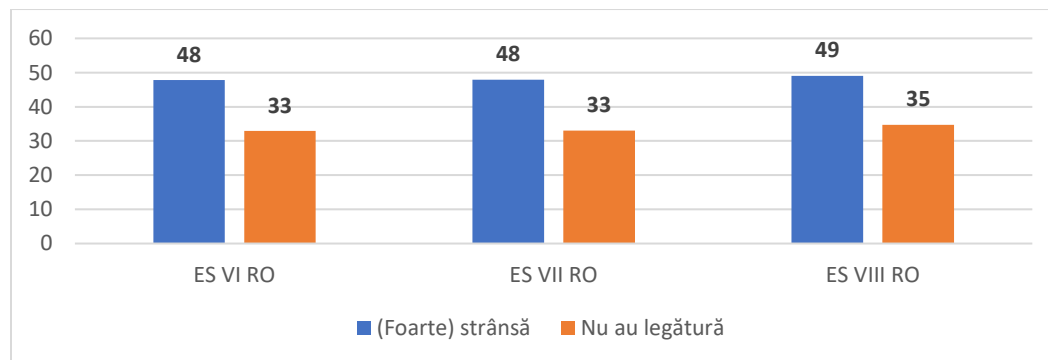

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Cât de strânsă este legătura dintre activitatea de la locul dvs. de muncă și conținutul programului de studii urmat?* Întrebarea se adresează doar studenților care lucrează pe parcursul semestrului universitar. N_{ES VIII RO} = 3713. N_{ES VIII} = 158659.

Din comparația cu datele provenite din valurile anterioare ale cercetării, se observă faptul că există o mare stabilitate, la nivel de tendințe majore, în ce privește relația dintre locul de muncă și domeniul de studii. Astfel, ponderea studenților români care declară că lucrează într-un domeniu *(foarte) strâns legat* de domeniul de studiu se situează constant în jurul valorii de 48-49%, iar a celor ce declară că lucrează într-un domeniu complet diferit de cel de studiu se situează, de obicei, în jurul valorii de 33-35% (vezi Graficul B7.10)

Graficul B7.10. Relația dintre domeniul de studiu și cel de muncă. Evoluția în timp, la nivel național (% cumulate*)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

Notă: Textul întrebării: *Cât de strânsă este legătura dintre activitatea de la locul dvs. de muncă și conținutul programului de studii urmat?* N_{ES VIII RO} = 3713, N_{ES VII RO} = 6858, N_{ES VI RO} = 1587.

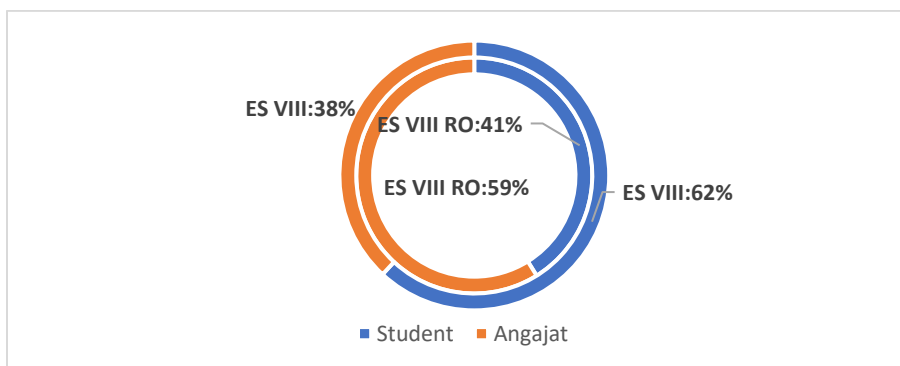
*Procente cumulate pentru capetele scalei (1+2, 4+5), unde 1= "foarte strânsă", 5= "nu au legătură".

Din analiza datelor EUROSTUDENT 8 la nivel național în ce privește relația dintre domeniul de studiu și cel de muncă, în funcție de unele variabile socio-demografice, se constată că:

- Studenții la programe de master sau licență și master integrat și cei ai căror părinți au nivelul de educație cel mai scăzut, au o probabilitate mai mare de a lucra într-un domeniu apropiat de domeniul de studiu, față de categoriile complementare. Astfel, 39% dintre studenții la master și 42% dintre studenții la programe de licență și master integrat, declară că legătura dintre activitatea de la locul de muncă și conținutul programului de studii urmat este foarte strânsă, față de 30% în cazul studenților la programe de licență. În cazul studenților având părinți cu un nivel de educație scăzut, procentul similar este de 42%, față de 31% în cazul celor cu părinți având studii terțiare.
- Diferențele în funcție de sexul respondenților și tipul dependenței de venituri sunt reduse.

Continuând investigația asupra percepțiilor studenților despre propriul statut, vom prezenta în continuare informații referitoare la modul cum se auto-definesc studenții care lucrează pe parcursul unui semestru universitar, prin prisma legăturii cu studiile, respectiv locul de muncă. Astfel, respondenții care au declarat că lucrează au fost rugați să aleagă una din următoarele afirmații: *Mă consider în primul rând student/ă și lucrez în același timp* sau *Mă consider în primul rând angajat/ă și studiez în același timp*. Răspunsurile studenților, la nivel național și european, sunt prezentate în Graficul B7.11. După cum se poate vedea, diferențele de auto-percepție sunt foarte mari. Studenții din România se auto-definesc preponderent ca lucrători ce studiază (59%), față de cei europeni, care se văd doar în proporție de 38% în acest rol. Datele sunt într-adevăr surprinzătoare, având în vedere, așa cum am văzut mai sus, că atât studenții din România, cât și cei europeni, au orientări similare, în ce privește apropierea dintre domeniul de studiu și cel de muncă. Probabil, pentru studenții români prezenți în câmpul muncii facultatea este mai degrabă un instrument pentru a avea un loc de muncă mai bine plătit, mai atractiv, decât un scop în sine.

Graficul B7.11. Autoidentificarea ca student vs lucrător (doar pentru cei care lucrează), la nivel național și european (%).

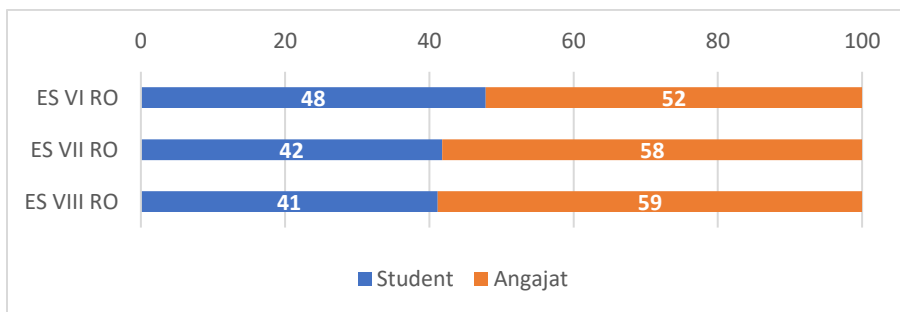

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Care dintre următoarele afirmații descrie cel mai bine situația dumneavoastră? Mă consider în primul rând student/ă și lucrez în același timp /Mă consider în primul rând angajat/ă și studiez în același timp*. Întrebarea se adresează doar studenților care lucrează pe parcursul semestrului universitar. N_{ES VIII RO} = 3704, N_{ES VIII} = 136590.

Comparația cu valorile anterioare, pe datele naționale (vezi Graficul B7.12), arată o creștere ușoară a ponderii studenților "lucrători" (+7% față de ES 6), fapt ce sugerează o importanță mai mare, la nivel de percepție subiectivă, acordată muncii, față de anii anteriori.

Graficul B7.12. Autoidentificarea ca student vs lucrător (doar pentru cei care lucrează). Evoluția în timp, la nivel național (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

Notă: Textul întrebării: *Care dintre următoarele afirmații descrie cel mai bine situația dumneavoastră? (Mă consider în primul rând student/ă și lucrez în același timp /Mă consider în primul rând angajat/ă și studiez în același timp)*. Întrebarea se adresează doar studenților care lucrează (regulat sau ocazional) pe parcursul semestrului universitar. N_{ES VIII RO} = 3704, N_{ES VII RO} = 6809, N_{ES VI RO} = 1579.

Din analiza datelor EUROSTUDENT 8 la nivel național în ce privește autoidentificarea ca student sau lucrător, în funcție de unele variabile socio-demografice, se constată că:

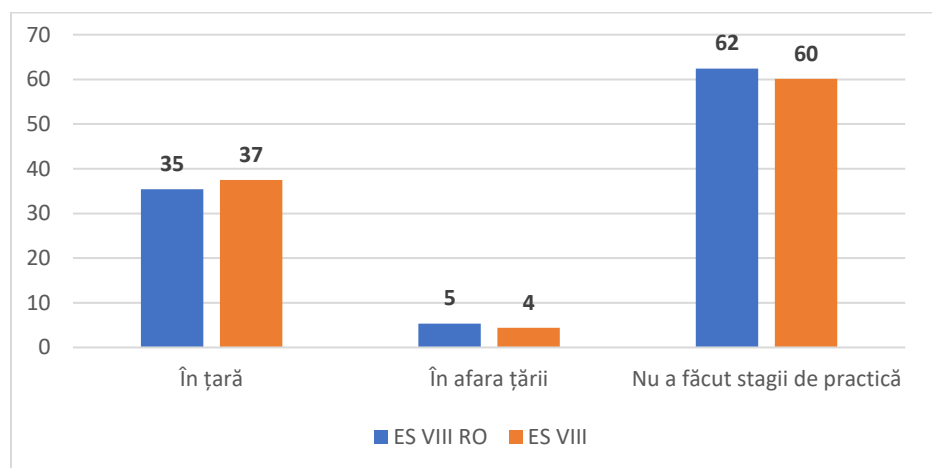
- Studenții la programe de licență și master integrat, sau licență simplă, cei cu părinți având educație terțiară (de scurtă sau lungă durată), și cei dependenți de sprijinul familiei sau cel public, au o **probabilitate mai mare de a se autoidentifica drept studenți**, față de restul categoriilor complementare. Astfel, 81% dintre studenții la licență și master integrat, față de 28% dintre cei la master și 48% dintre cei la licență simplă, 45% dintre studenții cu părinți având educație terțiară de lungă durată față de 30% dintre cei cu părinți având educație redusă, și 59% dintre cei cu dependenți de sprijinul familiei, față de 33% dintre cei dependenți de veniturile proprii, se consideră mai degrabă studenți care lucrează, și nu invers.
- Diferențele în funcție de sexul respondenților sunt relativ reduse.

B7.4. Internship-urile (stagiile de practică pe piața muncii)

Unul din aspectele importante în pregătirea studenților pentru piața muncii îl reprezintă stagiile de practică pe piața muncii, din timpul studiilor academice. Adesea, la angajare, companiile sunt interesate în special de studenții care au dobândit o minimă experiență practică în domeniul pe care l-au studiat, aceasta constituind o bază de pornire în integrarea pe piața muncii. De aceea, în cercetarea EUROSTUDENT au fost investigate regulat aspectele ce țin de stagiile de practică ale studenților, căutându-se răspunsuri la întrebări precum: câți studenți au experiența stagiului de practică pe piața muncii, dacă stagiile au fost realizate în țară sau în afara ei, dacă au fost plătite sau nu, dacă au fost obligatorii sau voluntare. În cele ce urmează vom prezenta rezultatele referitoare la aceste elemente, la nivel național și european, și unde e cazul, și longitudinal, ca evoluție în timp.

După cum se poate vedea din Graficul B7.13, ponderea studenților români care au parcurs un stagiul de practică de cel puțin o săptămână, indiferent dacă a fost obligatoriu sau voluntar, în țară sau în afara ei, este de aproape 4 din 10 studenți. Majoritatea dintre cei care au făcut un stagiul, l-au făcut în țară. Cifrele sunt comparabile cu cele de la nivel european, după cum se poate observa din graficul menționat.

Graficul B7.13. Ponderea studenților care au realizat stagii de practică (în țară sau străinătate), de la intrarea pentru prima oară în învățământul superior, la nivel național și european (%)

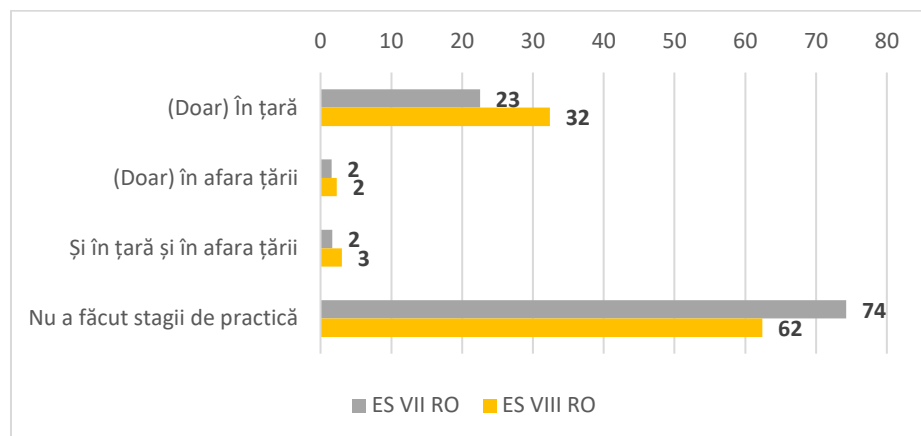

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Ați făcut internship-uri/stagii de practică (de cel puțin o săptămână, obligatorii sau voluntar) de când ați intrat pentru prima dată în învățământul superior?* N_{ES VIII RO} = 7058, N_{ES VIII} = 270923.

Comparația cu datele naționale de la valul anterior arată schimbări importante, în tendințe, ponderea celor care au făcut cel puțin un stagiu în țară crescând cu aproape 10% (vezi Graficul B7.14). Explicația cea mai plauzibilă are în vedere influența restricțiilor din perioada pandemiei, când a fost realizat studiul anterior, inclusiv asupra posibilităților de a desfășura activități pe piața muncii de către studenți. Prin cercetarea EUROSTUDENT putem avea astfel și o imagine asupra magnitudinii acestei influențe, la nivelul implicării studenților în stagii de practică pe piața muncii.

Graficul B7.14. Ponderea studenților care au realizat stagii de practică (în țară sau străinătate), de la intrarea pentru prima oară în învățământul superior. Evoluția în timp, la nivel național (%).

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 7, 8.

Notă: Textul întrebării: *Ați făcut internship-uri/stagii de practică (de cel puțin o săptămână, obligatorii sau voluntar) de când ați intrat pentru prima dată în învățământul superior? Variantele prezentate provin din recodificarea răspunsurilor brute ale subiecților.* N_{ES VIII RO} = 7058, N_{ES VII RO} = 13931.

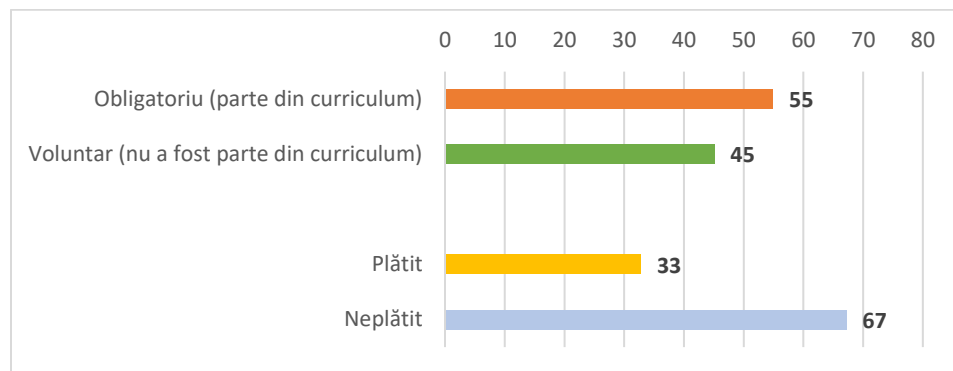
Din analiza datelor EUROSTUDENT 8 la nivel național în ce privește participarea la internshipuri/stagii de practică, în funcție de unele variabile socio-demografice, se constată că:

- Studenții la programe de licență, dependenți de familie sau de sprijinul public din punct de vedere al veniturilor, cu părinți având o educație mai redusă, au o **probabilitate mai mare de a nu fi participat la internshipuri/stagii de practică**, după intrarea în învățământul superior, comparativ cu categoriile complementare. Astfel, ponderea studenților la licență fără un internship la activ este de 68%, față de 51% în cazul studenților la programe de licență și master integrat. La fel, studenții ai căror părinți au un nivel de educație redus sunt în proporție de 70% în situația de nu fi participat la un internship pe durata studiilor universitare, față de 57% în cazul studenților cu părinți având studii terțiare. În fine, ponderea studenților care depind de veniturile familiei fără un internship la activ este de 63%, față de 58% în cazul celor care depind de veniturile proprii. Un procent similar este și la cei dependenți de suportul public (62%).
- Studenții de sex masculin, de la programe de master sau licență și master integrat, având părinți mai educați, au o **probabilitate mai mare de a fi participat la un program de internship/stagiu de practică în țară**, comparativ cu categoriile complementare. Astfel, 37% dintre băieți, față de 34% dintre fete, declară că au participat la un program de internship în țară. Similar, 43% dintre masteranzi și 45% dintre cei aflați la un program de licență și master integrate, sunt în aceeași situație, comparativ cu 31% dintre studenții la un program de licență simplu.
- Studenții la programe de licență și master integrat au o **probabilitate mai mare de a fi participat la internship-uri în afara țării**, comparativ cu studenții la licență sau master. Astfel, 12% dintre studenții la

programe de licență și master integrat, față de 3% în cazul studenților la licență simplă, respectiv 7% dintre studenții la master, declară că au la activ un internship în afara țării.

Studiul EUROSTUDENT a urmărit să vadă și dacă studenții participă la stagii de practică pe piața muncii pentru că li se cere acest lucru de către universitate (sunt obligatorii), sau din proprie inițiativă. De asemenea, dacă aceste stagii sunt plătite sau nu. În Graficul B7.15 sunt prezentate datele naționale referitoare la tipul stagiilor, în ce privește cel mai recent stagiul de practică făcut în țară¹⁸. Astfel, conform rezultatelor EUROSTUDENT 8 (vezi Graficul B7.15), dintre studenții români care au făcut un stagiul de practică pe piața muncii, majoritatea au fost neplătiți (67%), respectiv au făcut-o constrânși de cerințele curriculumului (55%).

Graficul B7.15. Tipul Internship-ului/stagiului de practică cel mai recent făcut în țară. Date naționale (%)

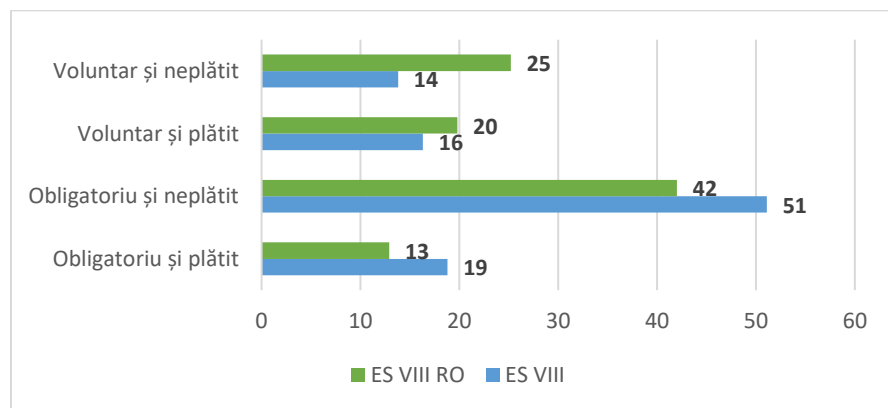

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Doar studenții care au făcut un stagiul în țară. Textul întrebării a fost: *Internship-ul/stagiul de practică cel mai recent pe care l-ați făcut în țară a fost...?* N^{ES VIII RO} = 2400/2401.

Comparând cu situația la nivel european, în ce privește tipul stagiului realizat în țară (vezi Graficul B7.16), observăm că în România este mai frecventă situația internship-ului voluntar și neplătit (+11%) sau voluntar și plătit (+4%) și mai puțin frecventă situația internship-ului obligativ și neplătit (-9%) sau obligativ și plătit (-6%).

Graficul B7.16. Tipul Internship-ului/stagiului de practică cel mai recent făcut în țară. Comparatie date naționale și europene (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Doar studenții care au făcut un stagiul în țară. Graficul a rezultat din combinarea răspunsurilor referitoare la tipul stagiului (voluntar/obligativ, respectiv plătit/neplătit). N^{ES VIII RO} = 2393, N^{ES VIII} = 106569.

¹⁸ Datele despre stagiile internaționale vor fi prezentate într-un capitol separat (B8).

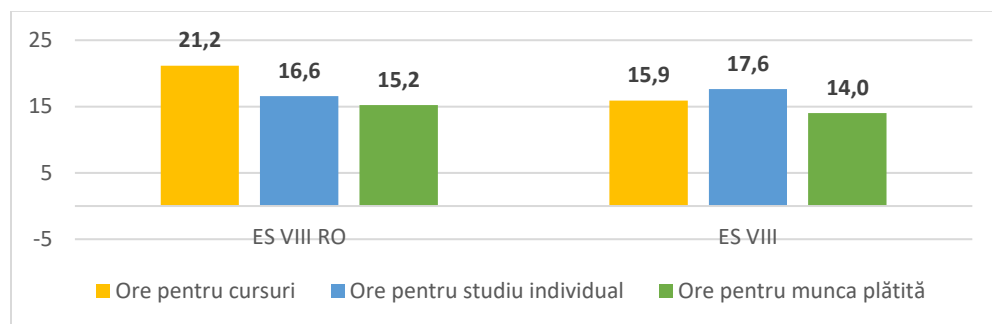
B7.5. Bugetul de timp

Pentru a face o evaluare a implicării studenților în principalele activități sociale și academice, aceștia au fost rugați să estimeze timpul alocat pentru cursuri, studiu individual, respectiv pentru munca plătită, în timpul unei săptămâni obișnuite. Graficul B7.17 prezintă datele rezultate, comparativ, la nivel național și european (medie ore/săptămână). După cum se observă, în România, studenții alocă mai mult timp, în medie participării la cursuri (peste 21 ore) decât colegii lor europeni (aprox.16 ore), și mai puțin timp studiului individual (16,6 ore) decât colegii lor europeni (17,6 ore). În ceea ce privește timpul dedicat muncii plătite, deși, după cum am văzut, studenții români au o rată de angajare mai mică pe parcursul semestrului universitar (-12%), per ansamblu, timpul petrecut la locul de muncă este ușor mai ridicat în cazul lor, față de studenții europeni.

Caseta B7.1. Bugetul de timp – mod de măsurare

Bugetul de timp într-o săptămână obișnuită (inclusiv week-end-ul), măsurat în ore (60 min/oră), se referă la timpul pe care studenții declară că l-au petrecut cu activități legate de studiu, respectiv muncă. Timpul de studiu individual se referă la activități legate de școală diferite de cursurile predate (de ex: citit, teme, a învăța tematica cursurilor, etc). Timpul pentru cursuri se referă la orele petrecute în a fi în contact direct cu profesorii (cursuri, seminare, lecții, etc). Timpul petrecut cu munca plătită se referă la timpul petrecut la locul de muncă plătit. În cazul studenților fără un loc de muncă, pentru comparabilitate, li s-au alocat valoarea 0, ca timp alocat.

Graficul B7.17. Bugetul de timp al studenților, după tipul activității, la nivel național și european (medie ore/săptămână)

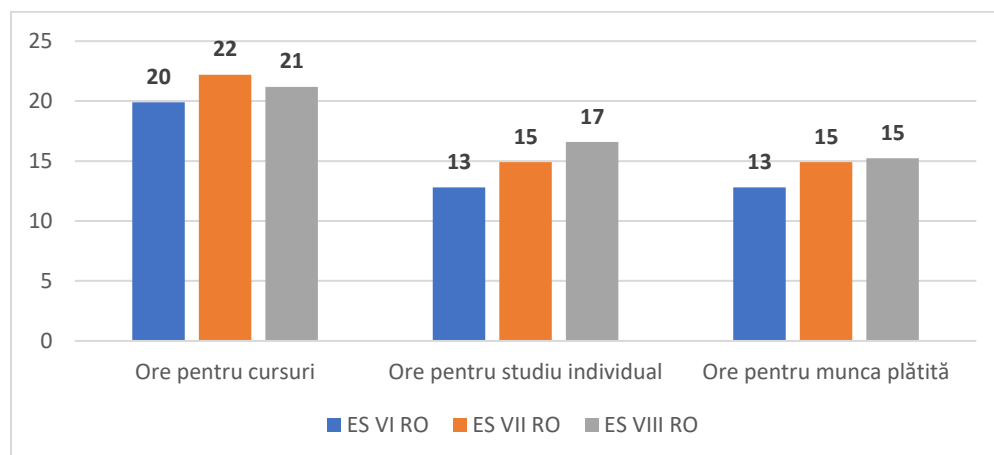

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă. Pentru activitățile legate de studiu $N_{ES\ VIII\ RO_studiu} = 9372$, $N_{ES\ VIII_studiu} = 261496$. Pentru muncă: $N_{ES\ VIII\ RO_muncă} = 7600$, $N_{ES\ VIII_muncă} = 265787$. Pentru alte detalii metodologice, vezi Caseta 1.

Ca evoluție în timp (vezi Graficul B7.18), se observă o creștere clară pentru timpul dedicat studiului individual, de la 13 ore/săptămână în 2016-2017 (EUROSTUDENT 6), la 17 ore/săptămână în 2022-2023 (EUROSTUDENT 8). De asemenea, există și o creștere ușoară pentru timpul dedicat muncii plătite, de la 13 ore/săptămână în anul 6, la 15 ore/săptămână în anul 8. Putem interpreta aceste date ca pe o amplificare a autonomiei studenților, în contextul în care tehnologia informației oferă multe resurse pentru studiul individual, dar și pentru munca "la distanță". Timpul dedicat prezenței la cursuri, deși în ușoară creștere, pare să aibă o mai mare stabilitate în timp.

Graficul B7.18. Bugetul de timp al studenților, după tipul activității. Evoluția în timp la nivel național (medie ore/săptămână)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

Notă: Pentru mai multe detalii despre numărul de respondenți, puteți consulta secțiunea Bugetul de timp (I), din platforma EUROSTUDENT (<https://database.EUROSTUDENT.eu>). Pentru alte detalii metodologice, vezi Caseta 1.

Din analiza datelor EUROSTUDENT 8 la nivel național în ceea ce privește bugetul de timp al studenților, în funcție de unele variabile socio-demografice, se constată că¹⁹:

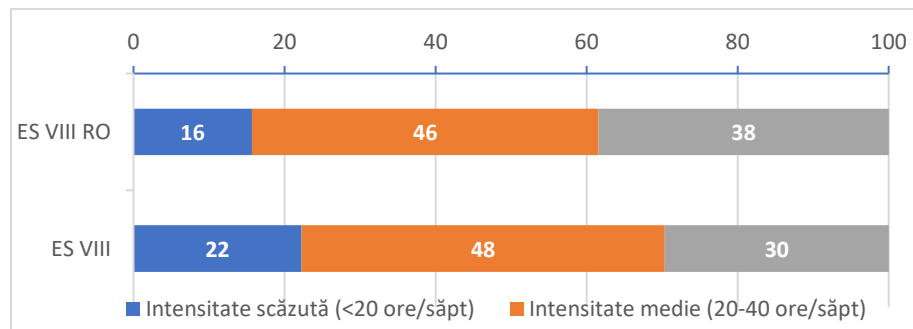
- Fetele, studenții la programe de licență sau licență și master integrat, având părinți cu studii terțiare, și care sunt dependenți de sprijinul familiei sau cel din partea universității, **alocă, în medie, mai mult timp pentru studiu**, comparativ cu categoriile complementare. Astfel, fetele alocă cu 2 h mai mult decât băieții, cei de la programe de licență și master integrat cu 13 h mai mult decât cei de la master, în timp ce studenții la programe de licență simplă cu 7 h mai mult decât cei de la master. Similar, diferența între studenții având părinți cu studii terțiare și cei cu studii reduse este de +2 h în favoarea primilor, iar între cei dependenți de sprijinul familiei și cei pe cont propriu este de +12 h în favoarea primilor.
- Băieții, studenții la master, cei având părinți cu educație redusă și cei dependenți de propriile venituri, **alocă, în medie, mai mult timp locului de muncă**, pe parcursul semestrului universitar, comparativ cu categoriile complementare. Astfel, băieții alocă cu 3 h mai mult decât fetele, studenții la master cu 14 h mai mult decât cei la licență și cu 25 h mai mult decât studenții la programe de licență și master integrat, iar cei având părinți cu educație redusă cu 8 h mai mult decât cei având părinți cu educație terțiară.

Pentru a vedea mai în detaliu cum este distribuită "intensitatea de studiu" a studenților, măsurată în numărul de ore săptămânale dedicate activităților legate de studiu (individual+cursuri), au fost create 3 categorii ce exprimă grade diferite de implicare în ceea ce înseamnă activitate academică²⁰. Prezentăm mai jos Graficul B7.19, ce conține date comparative, la nivel național și european, despre acest indicator. După cum se poate vedea, există diferențe importante de intensitate a studiului, ce au fost deja prefigurate în datele prezentate anterior. Astfel, față de media europeană, în România, ponderea studenților cu intensitate ridicată de studiu este mai mare cu 8%, iar cea a studenților cu intensitate redusă de studiu este mai mică cu 6%. Ponderea studenților cu intensitate medie (20-40 ore/săptămână), majoritară de altfel, este similară cu cea de la nivel european (46% vs 48%).

¹⁹ În cazul acestui indicator (media orelor) a fost testată și semnificația statistică a diferențelor, la $p=0.05$ (testul t pentru eșantioane independente).

²⁰ Pentru mai multe detalii, vezi Anexa C3 (cap.B7).

Graficul B7.19. Intensitatea de studiu a studenților, la nivel național și european (%)

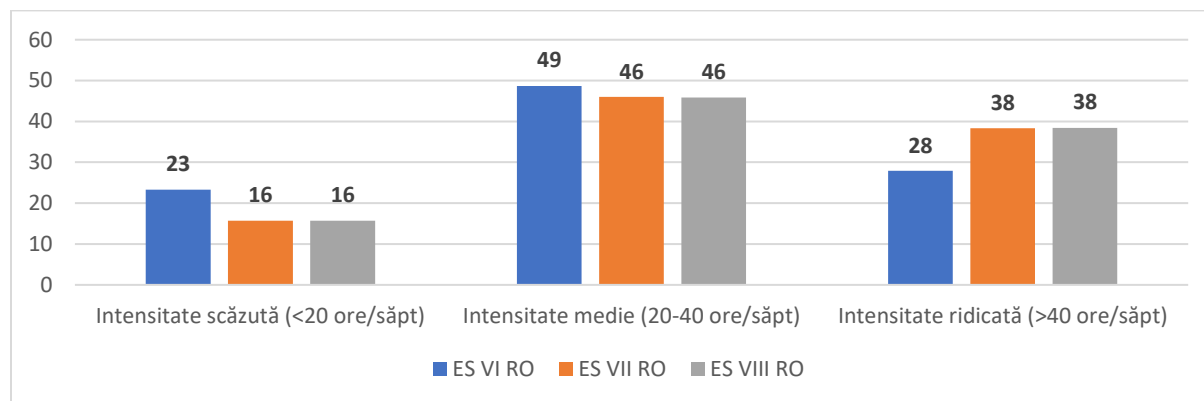

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8

Notă: Datele prezentate se bazează pe răspunsurile studenților la întrebarea: *Câte ore alocăți participării la cursuri, respectiv studiului individual în timpul unei săptămâni obișnuite din acest semestru universitar?* N_{ES VIII RO}=9372, N_{ES VIII}=261688.

Ca tendințe observate în timp, față de valorile anterioare (vezi Graficul B7.20), constatăm o creștere importantă a segmentului studenților "studioși" (+10% față de ES 6), și o scădere a celor cu intensitate scăzută (-7% față de ES 6).

Graficul B7.20. Intensitatea de studiu a studenților. Evoluția în timp, la nivel național (%)

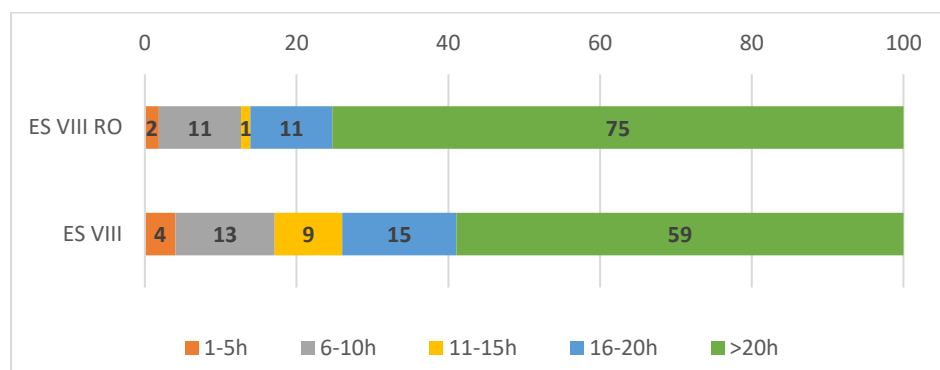

Sursă: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8

Notă: Datele prezentate (%) se bazează pe răspunsurile studenților la întrebarea: *Câte ore alocăți participării la cursuri, respectiv studiului individual în timpul unei săptămâni obișnuite din acest semestru universitar?* N_{ES VIII RO} = 9372, N_{ES VII RO} = 15966, N_{ES VI RO} = 3520.

Similar cu intensitatea de studiu, a fost creat pentru analiză și un indicator ce reflectă implicarea studenților în munca plătită. Acesta are 5 categorii, în funcție de numărul de ore petrecute la locul de muncă într-o săptămână obișnuită din timpul semestrului universitar: de la 1-5 ore/săptămână la peste 20 ore/săptămână. Graficul B7.21 prezintă, comparativ, rezultatele la nivel național și european, pentru acest indicator. După cum se poate observa, cea mai importantă diferență există în cazul studenților foarte implicați în munca plătită: în România, ponderea celor ce petrec mai mult de 20 ore/săptămână la locul de muncă este cu peste 15% mai mare față de media europeană (75% vs 59%). În rest, ponderile studenților români sunt mai mici decât cele de la nivel european.

Graficul B7.21. Timpul petrecut de studenți la locul de muncă, într-o săptămână obișnuită, pe parcursul studiilor. Date naționale și europene (% categorii).

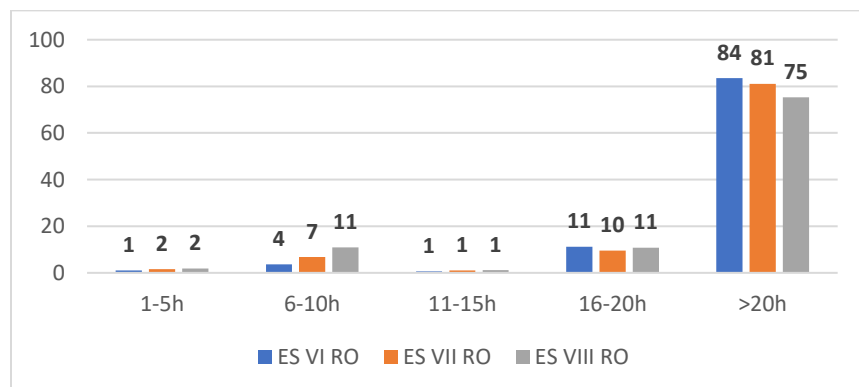

Sursă: baza de date EUROSTUDENT 8

Notă: Doar studenții cu un loc de muncă regulat, plătit, au fost luați în calcul. Textul întrebării: *Câte ore lucrați la locul dvs. de muncă, pe parcursul unei săptămâni obișnuite, în perioada de studii din acest semestru universitar?* N_{ES VIII RO} = 3174 N_{ES VIII} = 112410.

Analiza longitudinală, pe date naționale, a timpului petrecut de studenți la locul de muncă (vezi Graficul B7.22), arată o scădere a ponderii studenților foarte implicați în muncă (-9%) și o creștere a ponderii celor ce petrec între 6-10 ore/săptămână. Putem interpreta aceste date ca pe o calibrare a implicării studenților în activități lucrative, pragul de 10 ore fiind unul important în realizarea acestei ajustări.

Graficul B7.22. Timpul petrecut de studenți la locul de muncă, într-o săptămână obișnuită, pe parcursul studiilor. Evoluția în timp, la nivel național (% categorii)

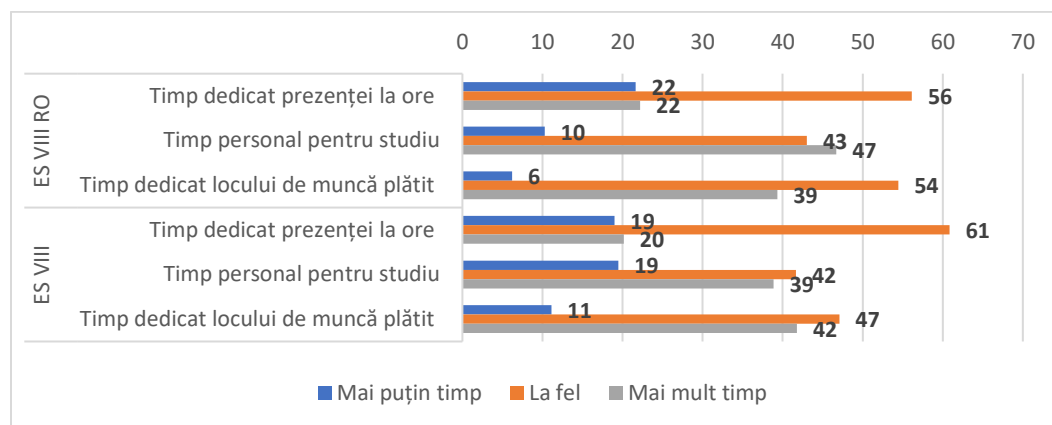
Sursă date: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8.

Notă: Doar studenții cu un loc de muncă regulat, plătit, au fost luați în calcul. Textul întrebării: *Câte ore lucrați la locul dvs. de muncă, pe parcursul unei săptămâni obișnuite, în perioada de studii din acest semestru universitar?* N_{ES VIII RO} = 3174, N_{ES VII RO} = 5724, N_{ES VI RO} = 1279.

Analizele în funcție de datele socio-demografice a intensității de studiu, pe datele naționale EUROSTUDENT 8 au arătat aceleași tendințe observate în analiza mediei orelor, dedicate diferitelor tipuri de activități, de aceea nu vom mai reveni asupra lor.

Dincolo de timpul alocat efectiv pentru studiu sau muncă, sunt studenții mulțumiți de modul cum își "cheltuie" efectiv bugetul de timp, cu aceste activități? Cercetarea EUROSTUDENT și-a propus să investigheze și satisfacția acestora vizavi de timpul alocat celor trei tipuri de activități, cerând studenților să spună dacă ar dori să alocă mai mult sau mai puțin timp fiecărei activități în parte. Graficul B7.23 prezintă, comparativ, rezultatele EUROSTUDENT 8 la nivel național și european, despre satisfacția studenților cu bugetul de timp. Din analiza datelor reiese că studenții români, față de cei europeni, și-ar dori în mai mare măsură să: petreacă mai puțin timp cu prezența la ore (+3%), mai mult timp cu studiul individual (+8%), la fel de mult timp cu locul de muncă plătit (+7%).

Graficul B7.23. Satisfacția studenților cu bugetul de timp alocat diferitelor tipuri de activități, la nivel național și european (%)

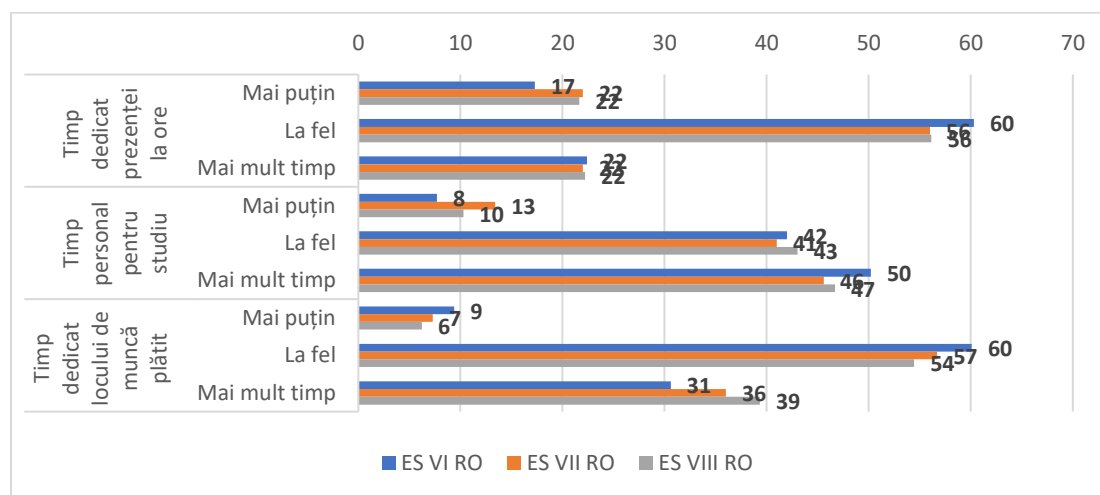

Sursă: baza de date EUROSTUDENT 8

Notă: Textul întrebării: *Gândindu-vă la timpul alocat activităților legate de studiu și locului de muncă plătit, în timpul acestui semestru universitar, vă rugăm să ne spuneți dacă ați dori să alocați mai mult sau mai puțin timp următoarelor activități?* Studenții fără un loc de muncă plătit au fost rugați să indice dacă ar dori să aloce la fel (adică deloc) sau mai mult timp muncii plătite. Pentru mai multe detalii despre numărul de respondenți, puteți consulta secțiunea Bugetul de timp- (I), din platforma EUROSTUDENT (<https://database.EUROSTUDENT.eu>).

Față de valurile EUROSTUDENT anterioare (vezi Graficul B7.24), se observă că a crescut ușor ponderea studenților ce și-ar dori să aloce mai puțin timp timpului dedicat prezenței la ore (+5% față de ES 6) și a celor ce și-ar dori mai mult timp dedicat locului de muncă plătit (+8% față de ES 6).

Graficul B7.24. Satisfacția studenților cu bugetul de timp alocat diferitelor tipuri de activități. Evoluția în timp, la nivel național (%)

Sursă: baza de date EUROSTUDENT 6, 7, 8

Notă: Textul întrebării: *Gândindu-vă la timpul alocat activităților legate de studiu și locului de muncă plătit, în timpul acestui semestru universitar, vă rugăm să ne spuneți dacă ați dori să alocați mai mult sau mai puțin timp următoarelor activități?* Studenții fără un loc de muncă plătit au fost rugați să indice dacă ar dori să aloce la fel (adică deloc) sau mai mult timp muncii plătite. Pentru mai multe detalii despre numărul de respondenți, puteți consulta secțiunea Bugetul de timp (I), din platforma EUROSTUDENT (<https://database.EUROSTUDENT.eu>).

Din analiza datelor EUROSTUDENT 8 la nivel național în ceea ce privește satisfacția studenților cu bugetul de timp alocat diferitelor tipuri de activități, în funcție de unele variabile socio-demografice, se constată că:

- Fetele, studenții la licență și master, cei cu părinți având educație redusă și cei dependenți de veniturile proprii au o **probabilitate mai mare de a declara că și-ar dori să aloce mai mult timp prezenței la ore**. Astfel, 24% dintre fete, față de 21% dintre băieți, 24% dintre studenții la licență, față de 14% dintre cei la programe de licență și master integrat, 28% dintre studenții având părinți cu educație redusă, față de 19% dintre cei cu educație terțiară, declară că și-ar dori să aloce mai mult timp prezenței la ore. De asemenea, 28% dintre studenții ce depind de veniturile proprii, față de 14% dintre cei ce depind de sprijinul public, și 20% dintre cei ce depind de sprijinul familiei, declară că și-ar dori să aloce mai mult timp prezenței la ore.
- În ceea ce privește **satisfacția față de timpul alocat studiului individual**, categoriile de respondenți care și-ar dori să aloce mai mult timp, față de restul, sunt: fetele (+10% față de băieți), studenții la programe de licență și master integrat (+17% față de cei la licență simplă), studenții dependenți de veniturile familiei (+3% față de cei dependenți de veniturile proprii sau de sprijinul public). Diferențele în funcție de educația părinților sunt reduse, la acest indicator.
- În ceea ce privește **satisfacția față de timpul alocat locului de muncă plătit**, categoriile de respondenți care și-ar dori să aloce mai mult timp, față de restul, sunt: studenții la programe de licență (+5% față de studenții la master și +7% față de cei la licență și master integrat), studenții cu părinți având educație medie spre înaltă (minim +4% față de cei cu educație redusă), studenții dependenți de veniturile familiei sau de sprijinul public (minim +5% față de cei dependenți de veniturile proprii).

B7.6. Recomandări pentru politicile educaționale

Pentru a îmbunătăți situația studenților, în ceea ce privește experiența de angajare, profesională, dar și cea legată de stagiile de practică/internshipurile acestora, recomandăm următoarele:

- Încurajarea la nivel universitar a stagiilor de practică plătite, pentru a suplini atât nevoia de experiență profesională cât și de venituri a studenților.
- Stimularea participării la stagii de practică/internshipuri plătite pe perioada vacanțelor universitare, prin acordarea de puncte valorice relevante pentru bursele academice.
- Creșterea autonomiei de studiu a studenților, pentru ca aceștia să aloce mai mult timp studiului individual, necesar aprofundării tematicilor propuse la cursuri.
- Încurajarea schimburilor de experiență între studenții care lucrează în domenii conexe celui de studiu, pentru a stimula motivația de angajare în același domeniu.
- Organizarea unor evenimente de împărtășire a experiențelor acumulate în cadrul programelor de mobilitate internă și externă, pentru a stimula implicarea studenților din anii mai mici în aceste programe.
- Demararea unor programe de consiliere pentru managementul timpului, astfel încât studenții să-și poată monitoriza și controla mai bine timpul de lucru.

B8. Mobilitatea internațională a studenților

Acest capitol descrie experiențele de mobilitate ale studenților din România din perspectiva participanților la aceste programe, analizând caracteristicile socio-demografice ale acestora, tipurile de mobilități accesate, sursele de finanțare și sprijinul de care au beneficiat pe durata mobilității. De asemenea, sunt evidențiate principalele destinații preferate, intențiile privind mobilitățile viitoare și obstacolele percepute în accesarea acestor oportunități. Analiza acestor bariere este esențială pentru identificarea soluțiilor care pot încuraja o participare mai mare a studenților români și, implicit, pentru susținerea procesului de internaționalizare a învățământului superior.

Rezumat

Mobilitatea internațională a studenților români a înregistrat o **creștere față de anii anteriori**, însă participarea rămâne sub media europeană, fiind influențată de factori economici, informaționali și administrativi. Datele din EUROSTUDENT VIII arată că 6% dintre studenți au planuri concrete de a studia în străinătate, iar 24% intenționează să facă acest lucru în viitor, România situându-se în jurul mediei europene.

Analiza arată că studenții mai tineri (sub 22 de ani) sunt cei mai interesați de mobilitate, iar **decalajele economice s-au redus comparativ cu edițiile anterioare**, ceea ce sugerează o creștere a accesibilității programelor internaționale. Cu toate acestea, studenții proveniți din familii cu un nivel ridicat de educație sunt în continuare mai predispuși să participe la mobilități, ceea ce subliniază necesitatea unor politici mai incluzive.

Principalele obstacole care împiedică accesul mai larg la mobilitate includ costurile ridicate, lipsa informațiilor despre programele disponibile, dificultatea recunoașterii creditelor obținute în străinătate și incompatibilitatea mobilității cu locurile de muncă.

Pentru a **îmbunătăți accesul la mobilități internaționale**, sunt necesare măsuri precum creșterea sprijinului financiar pentru studenții defavorizați, îmbunătățirea informării și consilierii pentru mobilități, facilitarea recunoașterii creditelor, creșterea flexibilității programelor și sprijinirea studenților angajați. De asemenea, este esențială promovarea mobilităților în rândul grupurilor subreprezentate, cum ar fi studenții din mediul rural sau cei cu dizabilități.

Implementarea acestor măsuri va contribui la creșterea internaționalizării învățământului superior românesc, oferind unui număr mai mare de studenți oportunitatea de a beneficia de experiențe academice internaționale, cu impact pozitiv asupra dezvoltării lor profesionale și personale.

B8.1. Participarea studenților din România la programe de mobilitate internațională

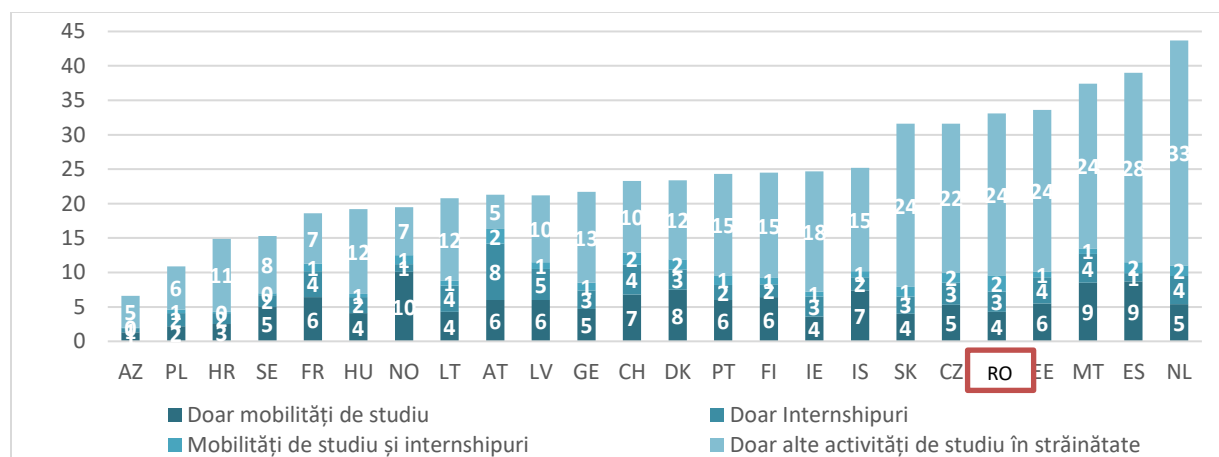
În cadrul studiului EUROSTUDENT 8, participarea la mobilitatea internațională a fost evaluată pe baza răspunsurilor studenților la întrebări specifice privind experiențele lor academice în afara țării. Respondenții au fost întrebați dacă au luat parte la: (1) o perioadă temporară de studiu în străinătate (ex. un semestru Erasmus+), (2) un program de internship/stagiu de practică de cel puțin o săptămână în afara țării, fie obligatoriu, fie voluntar, și (3) alte activități de studiu în străinătate, precum școli de vară/iarnă, cursuri de limbi străine sau excursii de cercetare (Hauschildt et al 2024). Merită menționat faptul că, față de valul 7, au existat unele

modificări în forma întrebărilor despre mobilitate adresate studenților, fapt care duce la o comparabilitate mai restrânsă și cu precauții a datelor²¹.

Conform datelor colectate, 7% dintre studenții din România au participat la un program de mobilitate internațională de tip studiu temporar, ceea ce plasează România în jurul mediei statelor participante la studiu. În plus, aproximativ 3% dintre studenți au efectuat un program de internship în străinătate, iar o pondere semnificativă, 24%, a fost implicată în alte activități academice internaționale, precum școli de vară/iarnă sau cursuri de limbi străine, în afara mobilităților universitare formale (Hauschildt et al 2024). Comparativ, în anul 7, la nivel național, 8% dintre studenți declarau că au participat la o activitate legată de studii în afara țării (inclusiv internshipuri), față de aproximativ o treime în anul 8. Explicația stă, pe de o parte în adaptările metodologice de care am vorbit mai sus, și pe de altă parte în eliminarea restricțiilor de călătorie impuse în perioada COVID, în vigoare la momentul realizării ES 7.

Comparativ cu alte state participante la EUROSTUDENT 8, România are o rată generală de participare destul de bună la programe de mobilități internaționale, indiferent de tipul acestora. Astfel, cumulat, o treime dintre studenții români incluși în eșantion declară că au luat parte cel puțin la un program de mobilitate externă, pondere ce ne situează pe locul 4 dintre țările participante la studiu, după țări precum Olanda (44%), Spania (40%) sau Estonia (35%) (vezi Graficul B8.1). Datele defalcate pe tipuri de mobilități arată totuși o rată mai redusă de participare a studenților români (exclusiv) la mobilitățile de studiu (4%), față de alte țări precum Norvegia (10%), Muntenegru (9%) sau Spania (9%). În schimb, studenții români raportează o rată mai mare de participare (24%) la alte tipuri de activități academice în străinătate precum școli de vară, activități de teren, cursuri de limbi străine, față de țări precum Polonia (6%), Suedia (8%), Franța (7%) sau Austria (5%).

Graficul B8.1. Distribuția tipurilor de mobilități internaționale în funcție de țările participante (%)

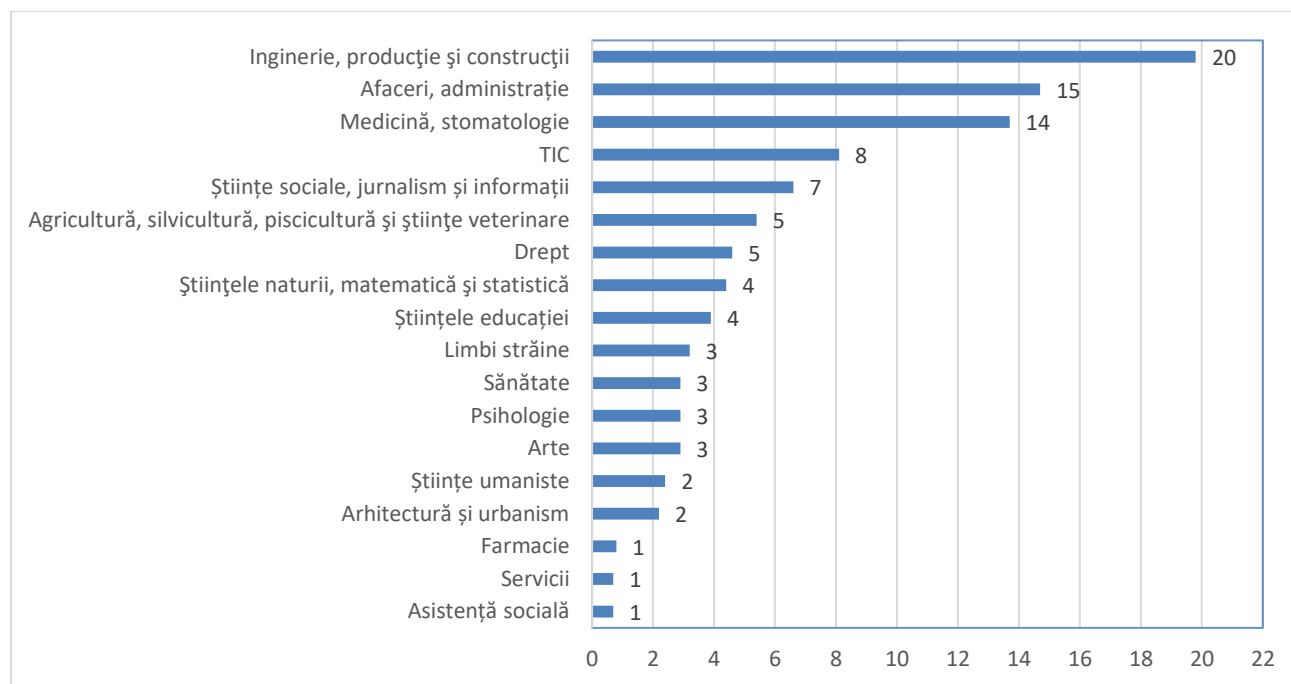
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Datele se bazează pe procentul celor care au răspuns „da” la cel puțin la una din întrebările de mobilitate (procent din total subiecți care au răspuns la aceste întrebări). Textul întrebărilor: *Ați făcut internship-uri/stagii de practică (de cel puțin o săptămână, obligatorii sau voluntar) de când ați intrat pentru prima dată în învățământul superior?*; *Ați participat vreodată, temporar, la un program de studii în străinătate, de când ați intrat pentru prima dată în învățământul superior din România?*; *Ați fost vreodată în străinătate pentru alte activități legate de studii?* N^{ES VIII RO} = 6448. N^{ES VIII} = 256799.

²¹ Una din aceste modificări se referă la categoria „alte activități de studiu în străinătate”, care a fost inclusă într-o întrebare separată în ES 8, într-o formulare ușor diferită de cea anterioară.

Din perspectiva domeniului de studiu, dintre studenții din România care au avut cel puțin o experiență de mobilitate, cei mai mulți studiază în domeniile *Inginerie, producție și construcții* (20%), *Afaceri și administrație* (15%), *Medicină, stomatologie* (14%) (vezi Graficul B8.2).

Graficul B8.2. Distribuția pe domenii de studiu a studenților care au participat la mobilități internaționale. Date naționale (%).

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Datele se bazează pe procentul celor care au răspuns „da” cel puțin la una din întrebările de mobilitate (procent din total participanți la mobilități). Textul întrebărilor: *Ați făcut internship-uri/stagii de practică (de cel puțin o săptămână, obligatorii sau voluntar) de când ați intrat pentru prima dată în învățământul superior?*; *Ați participat vreodată, temporar, la un program de studii în străinătate, de când ați intrat pentru prima dată în învățământul superior din România?*; *Ați fost vreodată în străinătate pentru alte activități legate de studii?* N^{ES VIII RO} = 2292.

Dintre studenții care declară că au participat la programe temporare de studiu sau internshipuri/stagii de practică în afara țării, cei mai mulți menționează programul Erasmus al Uniunii Europene (vezi Graficul B8.3). Astfel, acesta este programul de mobilitate academică cel mai popular în rândul studenților români, reprezentând 77% din totalul mobilităților de studiu și 61% din totalul internshipurilor/stagiilor de practică ale studenților. Programul Erasmus este urmat de programele finanțate independent, pe care le-au utilizat 9% dintre studenții români în cadrul unor mobilități de studiu, respectiv 27% dintre studenți în cadrul unor internshipuri/stagii de practică. Dintre participanții la mobilități externe, o pondere redusă de studenți (5-8%) au beneficiat de alte tipuri de programe UE sau naționale și regionale.

Caseta B8.1. Ce este programul ERASMUS?

Programul **Erasmus** este una dintre cele mai de succes inițiative ale Uniunii Europene, facilitând mobilitatea academică și cooperarea între instituțiile de învățământ superior din Europa și nu numai. Lansat în 1987, Erasmus a fost inițial destinat studenților din învățământul superior, având ca scop promovarea schimburilor academice și consolidarea colaborării între universități. În 1994, programul a fost integrat în inițiativa Socrates a Comisiei Europene, iar în 2000 a fost urmat de Socrates II, care a extins oportunitățile de mobilitate și pentru personalul academic.¹

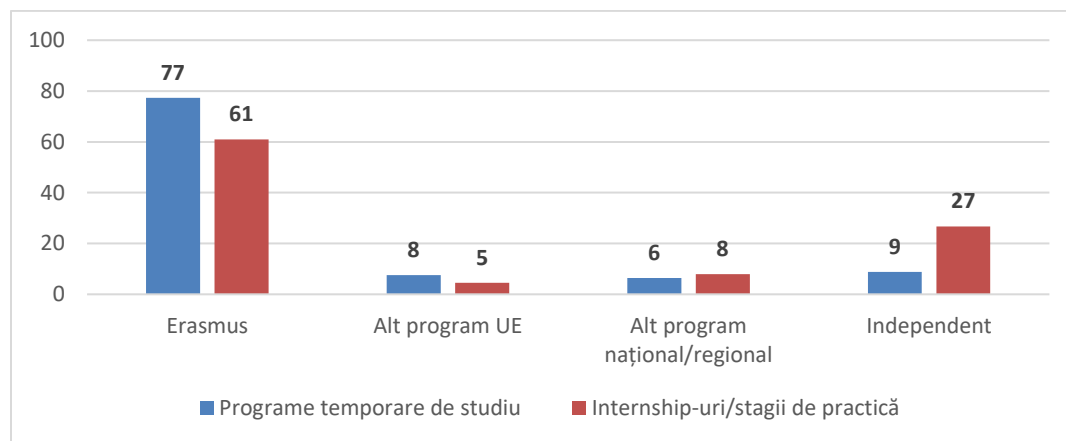
Transformarea majoră a avut loc în 2014, când Erasmus+ a fost creat prin fuzionarea tuturor programelor europene dedicate educației, formării, tineretului și sportului. Această nouă platformă a extins semnificativ oportunitățile de mobilitate academică și de cooperare internațională. De la lansare, aproape 13 milioane de persoane au beneficiat de oportunitățile oferite de Erasmus+, iar în fiecare an, peste 600.000 de europeni profită de mobilitățile oferite pentru a învăța, lucra sau a se forma în străinătate². În 2019, aproximativ 29.000 de studenți români au beneficiat de burse Erasmus, numărul crescând la peste 44.000 în 2022, ceea ce reflectă o tendință ascendentă a interesului pentru mobilitatea internațională³. Erasmus este programul de mobilitate academică cel mai popular în rândul studenților români, reprezentând 77% din totalul mobilităților. România se numără printre primele patru țări cu cei mai mulți participanți Erasmus, iar 9% dintre studenți aleg să își finanțeze singuri mobilitățile.

¹ erasmus-plus.ec.europa.eu

² romania.representation.ec.europa.eu

³ romania.fes.de

Graficul B8.3. Distribuția pe tipuri de programe a studenților care au participat la programe temporare de studiu sau internshipuri/stagii de practică în afara țării. Date naționale (%).

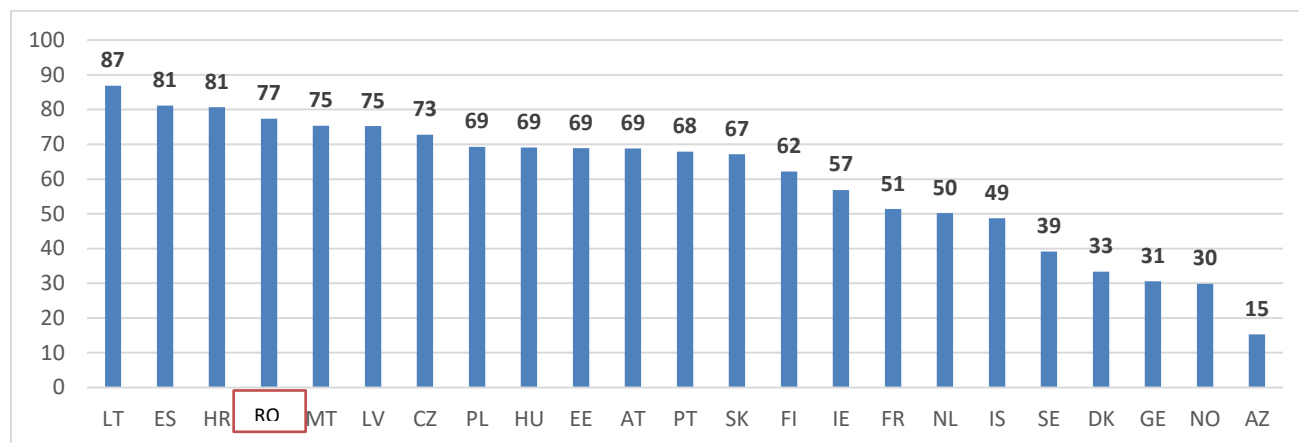

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *În cadrul căruia dintre următoarele programe a fost organizat internship-ul/stagiul de practică/programul temporar de studii din afara țării?* N ES VIII RO_programe de studiu temporar = 468. N ES VIII RO_internship-uri/stagii de practică=344.

La nivel european, România se numără printre primele patru țări cu cei mai mulți participanți la programe temporare de studiu prin programul Erasmus, după Lituania (87%), Spania (81%) și Croația (81%) (vezi graficul B8.4), și este prima țară după ponderea studenților care au beneficiat de un program de internship/stagiu de practică Erasmus (61%), urmată de țări precum Lituania (52%), Letonia (50%), Spania (44%) (Graficul B8.5).

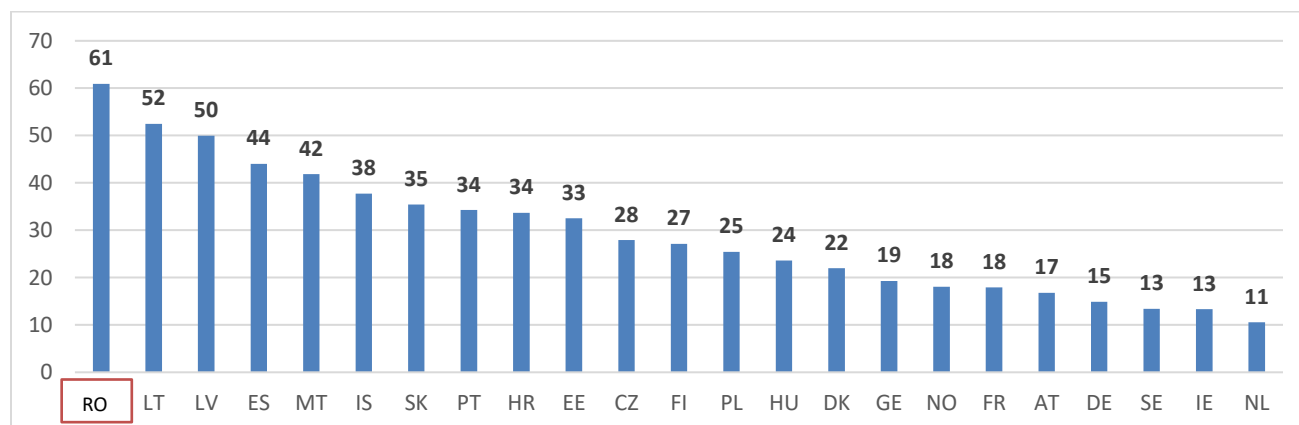
Graficul B8.4. Distribuția pe țări a studenților care au participat la programe temporare de studiu prin programul Erasmus (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *În cadrul căruia dintre următoarele programe au fost organizat stagiul din străinătate? (procentul mențiunilor pentru programul Erasmus, din total studenți care au participat la programe temporare de studiu).* N^{ES VIII} RO =468 N^{ES VIII} =16379.

Graficul B8.5. Distribuția pe țări a studenților care au participat la internshipuri/stagii de practică prin programul Erasmus (%).

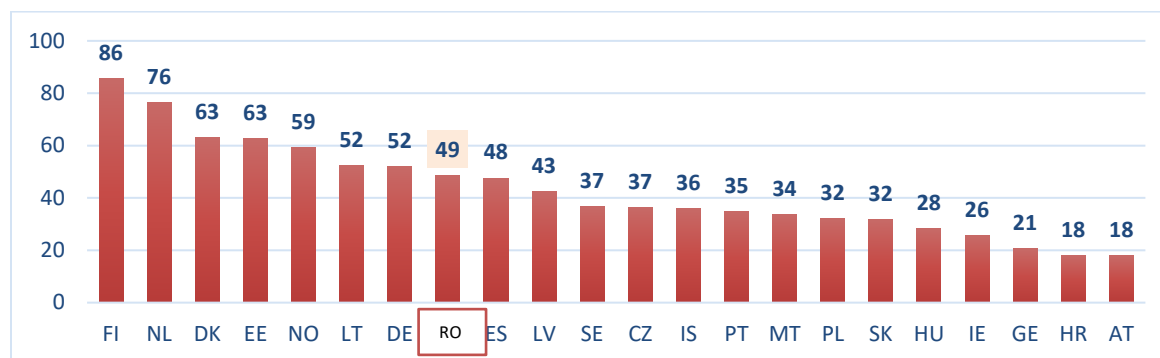
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *În cadrul căruia dintre următoarele programe a fost organizat internship-ul/stagiul de practică/ din afara țării? (procentul mențiunilor pentru programul Erasmus, din total studenți care au participat la internshipuri)* N^{ES VIII} RO =344. N^{ES VIII} = 12153.

În ceea ce privește creditele obținute, 49% dintre studenții respondenți care au participat la programe de internship/stagii de practică în străinătate susțin că acestea au fost recunoscute, România plasându-se printre primele 8 state în care le sunt recunoscute studenților creditele ECTS²² (Graficul B8.6).

²² Sistemul European de Transfer și Acumulare a Creditelor (ECTS) este un sistem standardizat utilizat în cadrul Spațiului European al Învățământului Superior (EHEA) pentru a măsura volumul de muncă și rezultatele învățării studenților. Creditele ECTS facilitează recunoașterea academică și mobilitatea studenților între universități. Un an universitar corespunde, de obicei, la 60 de credite ECTS, fiecare credit reflectând aproximativ 25-30 de ore de muncă.

Graficul B8.6. Recunoașterea creditelor (ECTS) obținute în programe de internship/stagii de practică în străinătate, la nivelul statelor participante (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *V-a fost recunoscut internship-ul/stagiul de practică cel mai recent efectuat în afara țării, sub forma creditelor ECTS, în cadrul programului de studii actual din România?* N^{ES VIII} RO = 336, N^{ES VIII} = 8095.

În schimb, în ceea ce privește recunoașterea creditelor ECTS, chiar și parțială, din programele temporare de studiu în străinătate, România are o rată mult mai redusă, comparativ cu alte țări europene incluse în studiul EUROSTUDENT 8. Astfel, conform declarațiilor studenților incluși în cercetare, 72% dintre aceștia confirmă recunoașterea totală sau parțială a creditelor ECTS la nivel național, doar Ungaria (62%), Muntenegru (65%) și Suedia (69%) având procente similare de studenți ale căror credite sunt recunoscute de sistemul național de educație (Graficul B8.7.). În partea superioară a „clasamentului” se situează țări precum Austria (91%), Azerbaidjan (88%), Lituania (88%) sau Finlanda (87%) cu rate de peste 85% de recunoaștere a studiilor temporare în cadrul EHEA.

Graficul B8.7. Recunoașterea totală sau parțială a creditelor (ECTS) obținute în programe temporare de studiu în străinătate, la nivelul statelor participante (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *V-au fost recunoscute de către universitatea din România creditele (ECTS, competențe, certificate) obținute în urma celui mai recent stagiul de studii din străinătate?* Procente cumulate pentru "Da, toare creditele au fost recunoscute" și " Da, creditele obținute au fost parțial recunoscute". N^{ES VIII} RO =445 N^{ES VIII} =16201.

B8.2. Caracteristici socio-demografice ale studenților cu experiență de mobilitate în străinătate

În tabelul B8.1 sunt prezentate datele studenților care au avut o experiență de mobilitate în străinătate, defalcate în funcție de caracteristicile lor socio-demografice și socio-economice. Dacă ar fi să conturăm un profil general al studenților din România care participă la programe de mobilitate internațională, datele din EUROSTUDENT VIII arată că aceștia sunt, în mare parte, studenți de sex masculin (37%), cu vârste între 25-29 de ani (43%). Față de ediția anterioară a studiului (EUROSTUDENT VII, desfășurată în contextul pandemiei COVID-19), se observă o creștere semnificativă a mobilității în rândul tinerilor sub 22 de ani, de la 5% la 29%, ceea ce sugerează o redresare a interesului pentru mobilitățile internaționale după restricțiile impuse în perioada pandemiei. Trebuie ținut totuși seamă și de adaptările metodologice în forma întrebărilor, de care am vorbit deja.

În ceea ce privește ciclul de studii, datele arată că participarea la mobilitate este cel mai întâlnită la studenții la programe de studiu extinse (licență și master integrat- 41%), și cel mai redusă în rândul studenților de licență (33%).

În ceea ce privește dependența financiară, majoritatea studenților care participă la mobilități sunt dependenți de venitul familiei (32%) sau de venitul propriu (35%). Față de valul anterior, se remarcă o scădere a ponderii studenților care depind exclusiv de suport public (27%, comparativ cu 12% în valul VII), ceea ce poate indica o creștere a autonomiei financiare a studenților care aleg să studieze în străinătate, dar și o schimbare în modul de finanțare a mobilităților internaționale.

Tabelul B8.1. Distribuția studenților cu experiență de mobilitate în funcție de câteva variabile socio-demografice la nivel național (%)

EVIII -RO (%)		
Categoria de vârstă	< 22 ani	29
	22-24 ani	36
	25-29 ani	43
	30 ani și peste	39
Sex	Feminin	33
	Masculin	37
Ciclul de studii	Licență	33
	Master	37
	Licență și master integrat	41
Situație financiară	Cu dificultăți financiare	34
	Fără dificultăți financiare	36
Dependența de venituri	Dependent de familie	32
	Dependent de venit propriu	35
	Dependent de venit suport public	27

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

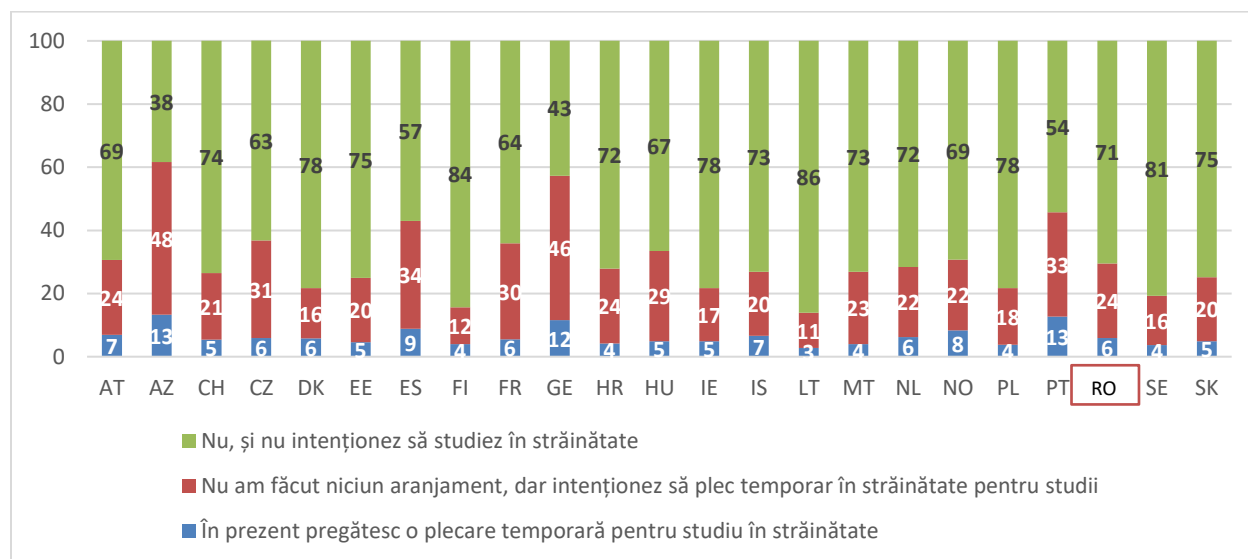
Notă: Datele se bazează pe procentul celor care au răspuns „da” la cel puțin la una din întrebările de mobilitate (procent din total subiecți care au răspuns la aceste întrebări). Textul întrebărilor: *Ați făcut internship-uri/stagii de practică (de cel puțin o săptămână, obligatorii sau voluntar) de când ați intrat pentru prima dată în învățământul superior?; Ați participat vreodată, temporar, la un program de studii în străinătate, de când ați intrat pentru prima dată în învățământul superior din România?; Ați fost vreodată în străinătate pentru alte activități legate de studii?*

B8.3. Intenția de a studia în străinătate

În anul VIII, 6% dintre studenții din România fără o experiență de studiu temporar în străinătate au declarat că au deja planuri definitive de a urma un program de studiu în străinătate, iar 24% intenționează să facă acest lucru în viitor, conform datelor colectate. Tendințele sunt similare celor din anul 7, când 4% dintre studenți raportau că pregătesc o plecare la studii și 25% că intenționează să plece, deși nu au făcut un aranjament concret în acest sens.

La nivelul celorlalte țări participante, media celor care pregătesc o plecare la studii este tot de 6%, doar șapte state înregistrând valori mai mari decât acest procent (vezi Graficul B8.8). Această distribuție indică faptul că România se aliniază tendinței generale observate la nivel european, cu un procentaj semnificativ de studenți care consideră mobilitatea internațională ca pe o posibilitate viitoare, dar cu o rată relativ scăzută de planificare concretă a acesteia.

Graficul B8.8. Intenția de participare la programe temporare de studiu în străinătate. Comparatie pe țări (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Gândindu-vă cu atenție la stagiile de studii în străinătate: cum ați descrie cel mai bine intențiile dumneavoastră?*. Întrebarea a fost adresată doar studenților care NU au participat încă la un program de studii în străinătate. N_{ES VIII RO} = 4306, N_{ES VIII RO} = 162889.

Analiza răspunsurilor despre intențiile de a pleca la studiu în străinătate în funcție de vârsta studenților arată că dorința de a pleca în străinătate pare să se atenueze odată cu înaintarea în vârstă. Astfel, cei cu vârste de sub 22 de ani declară că intenționează să plece în străinătate pentru studii în proporție de 32%, în timp ce 8% dintre ei chiar pregătesc o plecare temporară de studiu în afară. Procentele scad, treptat, ajungând la cei de 30 ani și peste la 12% pentru intenție de a pleca și 2% pentru pregătirea efectivă (vezi Tabelul B8.2). Din datele culese în anul 8 al studiului rezultă că nu sunt diferențe notabile între bărbați și femei, respectiv între cei cu dificultăți financiare și cei fără dificultăți financiare, în ce privește pregătirea efectivă a unei plecări temporare la studii (idem). În schimb, studenții cu dificultăți financiare par să fie mai dornici de a pleca, față de cei fără dificultăți financiare (+3 p.p).

Tabelul B8.2. Intenția de participare la programe temporare de studiu în străinătate, în funcție de câteva variabile socio-demografice, la nivel național (%).

		În prezent pregătesc o plecare temporară pentru studiu în străinătate	Nu am făcut niciun aranjament, dar intenționez să plec temporar în străinătate pentru studii	Nu, și nu intenționez să studiez în străinătate
Total		6	24	69
Categoria de vârstă	< 22 ani	8	32	61
	22-24 ani	6	21	73
	25-29 ani	6	20	74
	> 30 ani	2	12	86
Sex	Femei	6	23	71
	Bărbați	6	24	70
Situație financiară	Cu dificultăți financiare	6	25	69
	Fără dificultăți financiare	7	22	71

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Gândindu-vă cu atenție la stagiile de studii în străinătate: cum ați descrie cel mai bine intențiile dumneavoastră?* Întrebarea a fost adresată doar studenților care NU au participat încă la un program de studii în străinătate. N ES VIII RO = 6111.

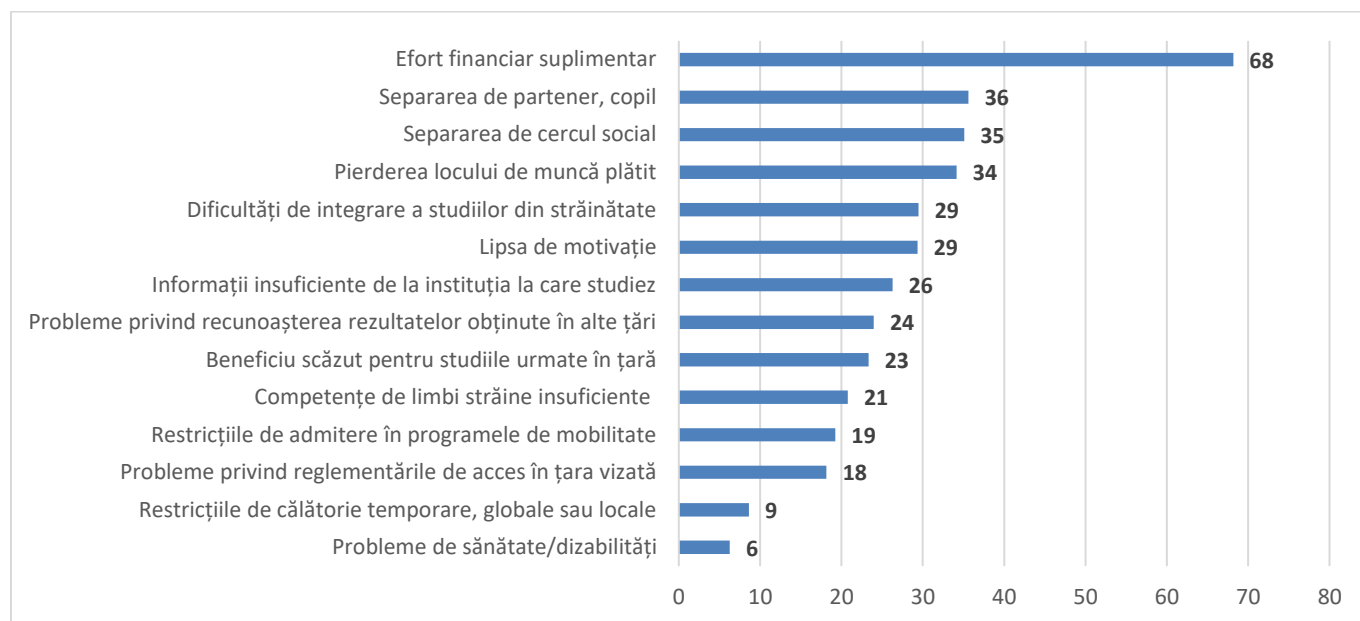
B8.4. Impedimente pentru mobilitățile de studiu, în opinia studenților

Analiza obstacolelor în calea mobilității este realizată în funcție de intențiile asumate de studenți și de gradul de punere în practică a acestor intenții. Astfel, vom prezenta în cele ce urmează obstacolele menționate de studenți care:

- nu au participat la un program temporar de studii și nici nu intenționează să se înscrie;
- nu au participat la un program temporar de studii dar doresc să se înscrie și au planuri concrete în acest sens;
- nu au participat la un program temporar de studii, doresc să înscrie dar nu au planuri concrete în acest sens;
- au participat deja la un program temporar de studii.

În cazul studenților care nu au participat la un program temporar de studii în străinătate și nici nu intenționează să se înscrie, rezultatele studiului indică faptul că povara financiară a mobilității internaționale influențează în cea mai mare măsură decizia studenților de a nu participa la astfel de programe (68% au menționat asta ca obstacol, vezi Graficul B8.9). De asemenea, factori emoționali, precum evitarea separării de familie și prieteni (35% au menționat asta ca obstacol), și considerente practice, cum ar fi evitarea pierderii unui loc de muncă (34% au menționat asta ca obstacol), joacă de asemenea un rol important în această alegere. Dintre obstacolele de ordin administrativ, instituțional, menționate de studenții din această categorie, enumerăm: dificultatea de a integra studiile efectuate în străinătate în structura programului de studiu din țară (29%), lipsa informațiilor detaliate despre programele de mobilitate (26%), probleme privind recunoașterea rezultatelor obținute în alte țări (24%) sau beneficiile scăzute pentru studiile urmate în țară (23%).

Graficul B8.9. Obstacole pentru participarea la studii în străinătate, în opinia studenților care nu intenționează să se înscrie la un program de mobilitate, la nivel național (%)

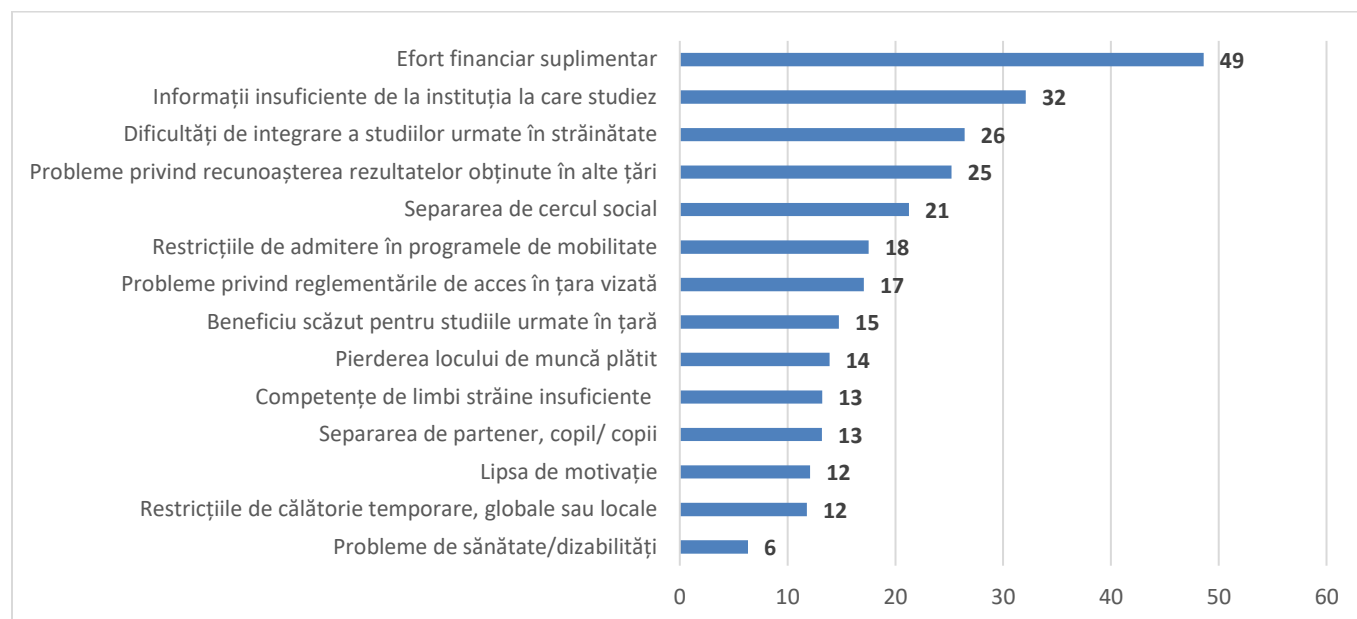
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *În ce măsură următoarele aspecte sunt sau au fost impedimente pentru dumneavoastră, în participarea la studii în străinătate?* Procente cumulate pentru codurile 4 și 5 ale scalei, unde 1=Niciun obstacol, 5= Un mare obstacol. Doar studenții care nu au participat la un program temporar de studii în străinătate și nici nu intenționează să se înscrie au fost incluși în analiză. N-ul este variabil (3201-3445), fiind posibile răspunsuri multiple.

Perspectiva asupra impedimentelor pentru participarea la studii în străinătate se modifică în cazul **studenților care doresc să se înscrie pentru programe de mobilități și au planuri concrete în acest sens** (vezi Graficul B8.10). Deși costurile suplimentare rămân principala îngrijorare pentru 47% dintre studenți, lipsa informațiilor (33%) și dificultățile de integrare a studiilor efectuate în străinătate (20%) reprezintă, de asemenea, obstacole semnificative în calea mobilității academice. Factorii sociali, precum separarea de cercul social (18%), și cei profesionali, cum ar fi pierderea unui loc de muncă (12%), au un impact mai redus asupra deciziei de a participa la un program de mobilitate pentru această categorie de studenți.

Obstacolele resimțite de **studenții care doresc să se înscrie la studii temporare în străinătate, dar nu au planuri concrete în acest sens** (vezi Graficul B8.11), se suprapun într-o anumită măsură cu cele resimțite de cei care au planuri concrete. Efortul financiar cerut de mobilitate rămâne principalul impediment, însă, a fost ales într-un procent mult mai mare, de 67% dintre studenții care doresc să se înscrie, dar nu au planuri concrete în acest sens. Informațiile insuficiente din partea universității (35%) și dificultatea de integrare a studiilor urmate în străinătate în structura programului de studiu din țară (28%), de asemenea, rămân printre cele mai importante obstacole.

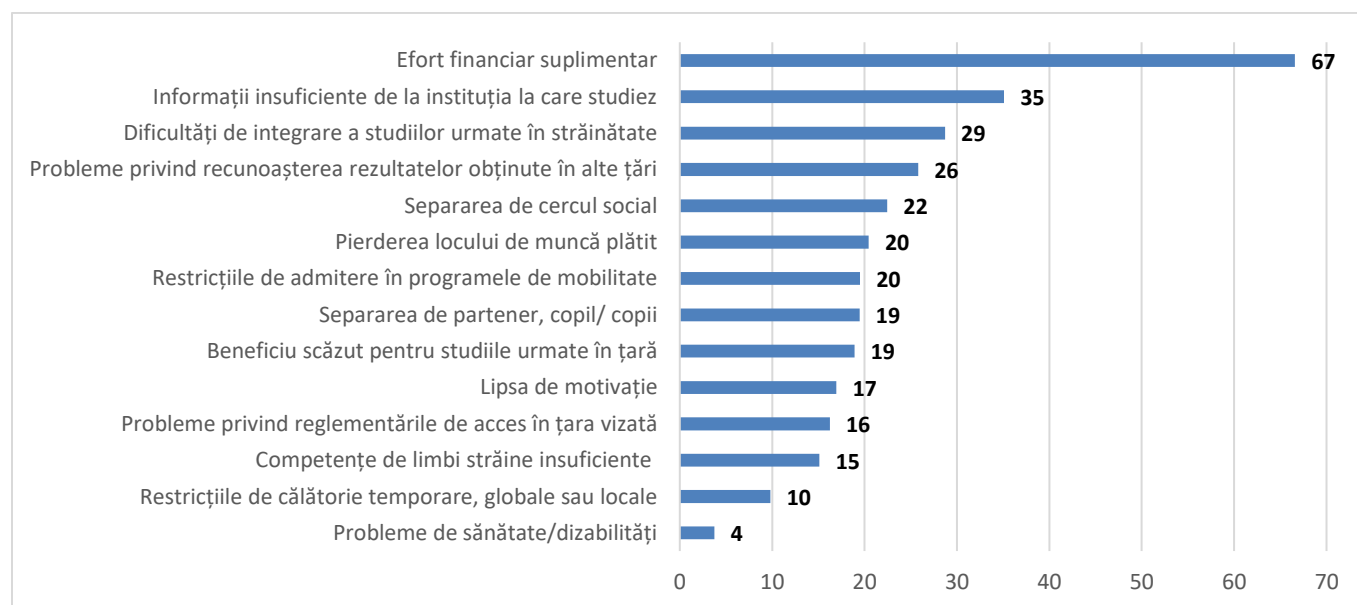
Graficul B8.10. Obstacole pentru participarea la studii în străinătate, în opinia studenților care doresc să se înscrie și au planuri concrete în acest sens la nivel național (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *În ce măsură următoarele aspecte sunt sau au fost impedimente pentru dumneavoastră, în participarea la studii în străinătate?* Procente cumulate pentru codurile 4 și 5 ale scalei, unde 1=Niciun obstacol, 5= Un mare obstacol. Doar studenții care NU au participat încă la un program de studii în străinătate dar declară că intenționează să participe și au planuri concrete în acest sens. N-ul este variabil (301-318), fiind posibile răspunsuri multiple.

Graficul B8.11. Obstacole pentru participarea la studii în străinătate, în opinia studenților care doresc să se înscrie, dar nu au planuri concrete în acest sens, la nivel național (%)

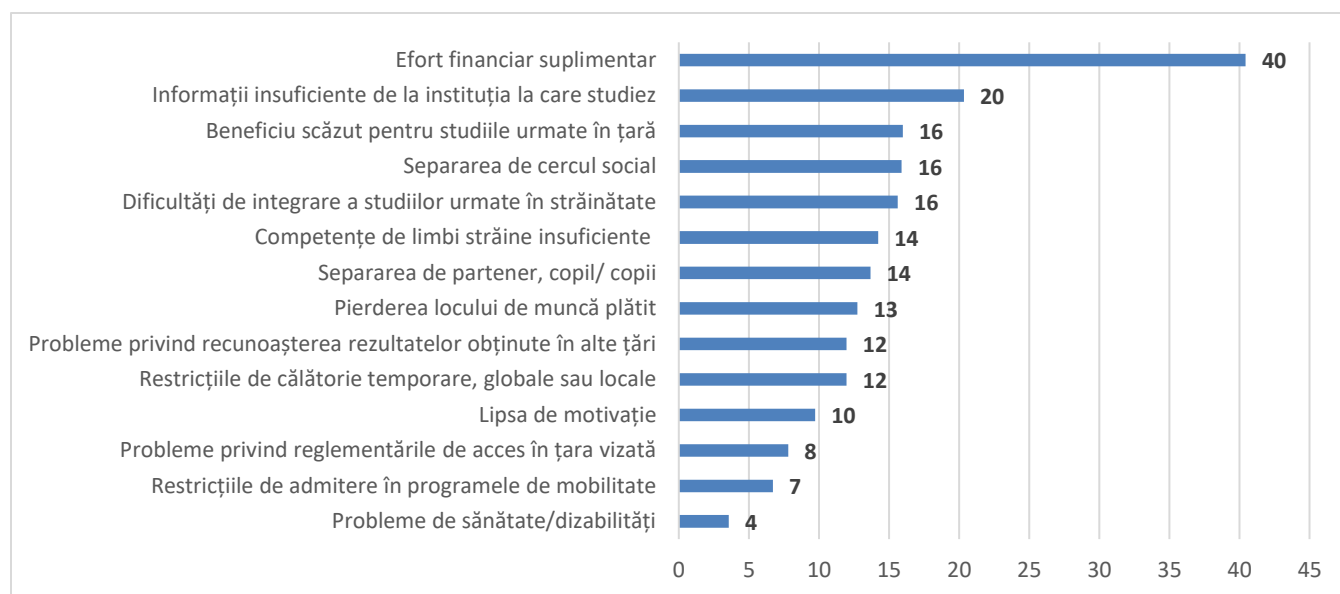

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *În ce măsură următoarele aspecte sunt sau au fost impedimente pentru dumneavoastră, în participarea la studii în străinătate?* Procente cumulate pentru codurile 4 și 5 ale scalei, unde 1=Niciun obstacol, 5= Un mare obstacol. Doar studenții care NU au participat încă la un program de studii în străinătate, declară că intenționează să participe dar nu au planuri concrete în acest sens. N-ul este variabil (1151-1272), fiind posibile răspunsuri multiple.

În fine, pentru studenții care au avut deja o experiență de mobilitate temporară de studiu în străinătate, deși eforturile financiare reprezintă cea mai mare barieră în calea mobilității academice (40% dintre respondenți o menționează), totuși magnitudinea acestui impediment este mult mai redusă (cu cel puțin 9 p.p), comparativ cu celelalte 3 categorii analizate mai sus (Graficul B8.12). Acest lucru e valabil și pentru restul obstacolelor în calea mobilității, menționate de studenți. Astfel, de exemplu, lipsa unei informări adecvate din partea instituției de învățământ superior a fost semnalată de 20% dintre studenții cu o experiență de mobilitate temporară, față de 35% dintre cei care doresc să plece dar nu au încă planuri concrete în acest sens (vezi Graficul B8.11), și de 26% dintre cei care nu intenționează să plece temporar pentru studii (vezi Graficul B8.9).

Graficul B8.12. Obstacole pentru participarea la studii în străinătate, în opinia studenților care au urmat programe temporare de studiu în străinătate, la nivel național (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: *Textul întrebării: În ce măsură următoarele aspecte sunt sau au fost impedimente pentru dumneavoastră, în participarea la studii în străinătate?* Procente cumulate pentru codurile 4 și 5 ale scalei, unde 1=Niciun obstacol, 5= Un mare obstacol, calculate din totalul studenților care au participat la o formă de mobilitate externă (inclusiv internshipuri). N^{ES VIII RO} = 2134.

B8.6. Recomandări pentru îmbunătățirea accesului la mobilitatea internațională a studenților români

Datele din EUROSTUDENT VIII arată că, deși participarea studenților români la mobilități internaționale este în creștere, aceasta rămâne sub media statelor participante. Obstacolele principale identificate includ costurile ridicate, lipsa de informații despre programele disponibile, integrarea dificilă a studiilor efectuate în străinătate în programul academic local, precum și factori sociali și profesionali. Pentru a îmbunătăți participarea la mobilități academice, se recomandă următoarele măsuri:

1. Creșterea sprijinului financiar pentru studenții care doresc să studieze în străinătate

- Ajustarea burselor Erasmus+ și a altor forme de sprijin la costurile reale ale traiului în străinătate, astfel încât să acopere mai bine diferențele de cheltuieli dintre România și țările gazdă.
- Extinderea programelor de finanțare pentru mobilitățile academice, inclusiv prin granturi suplimentare pentru studenții din medii defavorizate.

- Crearea unor fonduri speciale pentru studenții cu dificultăți financiare, astfel încât participarea să nu fie limitată de bariere economice.

2. Îmbunătățirea informării și consilierii pentru mobilitățile internaționale

- Crearea unor platforme digitale centralizate, care să ofere informații detaliate despre oportunitățile de mobilitate, procesul de aplicare, sursele de finanțare și procedurile administrative necesare.
- Organizarea de sesiuni periodice de informare în universități, inclusiv prin colaborarea cu foști participanți la mobilități, care să împărtășească experiențele lor.
- Îmbunătățirea sprijinului oferit de Birourile de Relații Internaționale din universități, pentru a oferi consiliere personalizată și pentru a facilita procesul de aplicare.

3. Facilitarea recunoașterii creditelor obținute în străinătate

- Uniformizarea procedurilor de recunoaștere a creditelor ECTS, astfel încât studenții să nu fie descurajați să plece din cauza temerii că studiile lor din străinătate nu vor fi recunoscute în România.
- Dezvoltarea unor acorduri bilaterale mai clare între universități, pentru a evita situațiile în care studenții întâmpină dificultăți la întoarcerea în țară.

4. Creșterea flexibilității mobilităților internaționale

- Dezvoltarea unor alternative la mobilitățile semestriale clasice, cum ar fi stagii de scurtă durată, școli de vară sau colaborări internaționale online.
- Promovarea mobilităților combinate (blended learning), care îmbină perioadele fizice de studiu cu activități online, pentru a facilita accesul studenților care nu pot pleca pentru perioade lungi.

5. Sprijinirea studenților cu locuri de muncă pentru a putea participa la mobilități

- Crearea unor mecanisme care să le permită studenților să își păstreze locul de muncă la întoarcerea în țară, astfel încât mobilitatea internațională să nu devină o barieră profesională.
- Stimularea angajatorilor să susțină participarea angajaților la mobilități, prin acordarea unor beneficii pentru cei care își trimit tinerii angajați la studii în străinătate.

6. Promovarea mobilităților internaționale în rândul grupurilor subreprezentate

- Inițierea unor campanii de informare dedicate studenților din medii dezavantajate, pentru a crește accesul acestora la mobilități internaționale.
- Crearea unor burse suplimentare pentru studenții din mediul rural, având în vedere că aceștia au un acces mai redus la oportunitățile internaționale.
- Introducerea unor politici de incluziune pentru studenții cu dizabilități, astfel încât aceștia să beneficieze de suport logistic și financiar adecvat pentru a putea participa la mobilități.

B9. Module Tematice: Sănătate mintală și stare de bine

Capitolul de față oferă o imagine de ansamblu asupra sănătății fizice și mintale, stării subiective de bine, sentimentului de izolare și percepției privind serviciile de consiliere psihologică ale studenților din România, în contextul unor comparații internaționale realizate în cadrul EUROSTUDENT 8. Înainte de analiza rezultatelor EUROSTUDENT 8 privind sănătatea mintală și starea de bine a studenților din România, capitolul prezintă modul în care aceste concepte sunt definite în literatura de specialitate, precum și câteva cercetări relevante în contextul raportului de față.

Rezumat

Datele de cercetare arată că majoritatea studenților români declară o **stare generală de sănătate bună sau foarte bună** și un nivel ridicat al fericirii, însă un procent notabil se confruntă cu probleme de sănătate mintală, precum depresia și anxietatea. Conform datelor prezentate în a treia secțiune a acestui capitol, starea de bine psihologic variază în funcție de factori precum vârsta, genul, condițiile socio-economice și performanța academică autoevaluată. Studenții mai tineri și cei care se confruntă cu dificultăți financiare sau care manifestă o percepție negativă asupra propriilor rezultate academice raportează cele mai scăzute niveluri ale stării de bine, ceea ce evidențiază necesitatea unor măsuri specifice de sprijin. Secțiunea dedicată **sentimentului de izolare** arată că, deși procentele aferente României sunt relativ scăzute comparativ cu cele din alte țări UE, promovarea unor interacțiuni sociale sănătoase, atât în mediul academic, cât și în afara lui, rămâne esențială pentru susținerea stării de bine a studenților. Ultima secțiune analizează accesul la **serviciile de consiliere psihologică** și percepția studenților asupra eficienței acestora. Datele arată că utilizarea acestor servicii este scăzută, probabil în mare parte din cauza nivelului redus de informare, deși majoritatea studenților care au beneficiat de consiliere psihologică au evaluat pozitiv sprijinul primit.

Per ansamblu, capitolul subliniază necesitatea integrării în învățământul universitar a **unor politici educaționale și programe de suport** dedicate sănătății mintale și stării de bine a studenților, care să răspundă nevoilor diverse ale acestora.

B9.1. Definirea stării de bine și perspective din literatura de specialitate

„Mintea își are locul ei, iar ea poate să facă din rai iad și din iad rai.” (John Milton, „Paradisul pierdut”)

Încă din cele mai vechi timpuri, oamenii au căutat să își îmbunătățească viața, această aspirație fiind un motor al progresului civilizației. O parte din această căutare se reflectă în eforturile filosofilor și liderilor spirituali de a defini elementele constituente ale unei vieți bune prin referire la înțelepciune, iubire, detașare, prezența plăcerii sau absența durerii – o muncă ce a precedat studiul științific al stării de bine (Oishi et al., 2018). Însă între viziunile filosofice/spirituale și perspectivele științifice asupra stării de bine este o diferență semnificativă: dacă primele oferă prescripții pentru o viață bună, știința investighează empiric factorii care îi fac pe oameni să aprecieze pozitiv propria viață și să o trăiască în acord cu această evaluare (Diener et al., 2018). Cu alte cuvinte, cercetările din psihologie și alte domenii conexe asupra stării de bine au așezat în centrul definiției acestui construct subiectivitatea individului.

Astfel, starea de bine se referă la totalitatea evaluărilor cognitive și afective pe care oamenii le fac în raport cu propria viață, decurgând, în esență, dintr-un nivel ridicat al satisfacției generale cu viața și cu propria sănătate, precum și din preponderența emoțiilor pozitive ca răspuns la evenimentele/întâmplările traversate

(Diener et al., 2017a; Diener et al., 2018; Oishi et al., 2018). Deceniile de cercetări asupra stării de bine au relevat cinci aspecte cheie conform sintezei realizate de Diener et al. (2017a): (a) starea subiectivă de bine este un construct multidimensional; (b) starea subiectivă de bine este influențată de factori multipli, atât genetici, cât și situaționali, precum statutul marital, statutul profesional sau starea de sănătate; (c) anumite aspecte ale stării subiective de bine diferă cros-cultural, în timp ce altele sunt universal valabile; (d) un nivel ridicat al stării de bine aduce beneficii în sfera sănătății și a relațiilor sociale; (e) starea de bine poate fi îmbunătățită prin intervenții specifice. Literatura privind starea subiectivă de bine este vastă dar poate fi grupată în trei categorii de teorii care explică diferențele interindividuale (Diener et al., 2018): (1) teorii biologice/temperamentale, conform cărora nivelul de bază al stării de bine diferă de la o persoană la alta în funcție de caracteristicile sale biologice; (2) teorii privind satisfacerea obiectivelor, conform cărora starea de bine depinde de măsura în care nevoile, dorințele și obiectivele personale sunt împlinite; (3) teorii privind stările mentale, conform cărora starea de bine este determinată de stilul de gândire și de modul în care atenția este canalizată.

La intersecția acestor trei teorii, Organizația Mondială a Sănătății (OMS, 2022) definește starea de bine drept o componentă esențială a sănătății mintale, acesta fiind și cadrul de operaționalizare utilizat în EUROSTUDENT 8. Mai precis, sănătatea mintală nu se rezumă la absența tulburărilor, ci la o stare pozitivă care îi permite persoanei să își conștientizeze și fructifice abilitățile, să învețe eficient, să lucreze productiv, să facă față surselor normale de stres și să aibă o contribuție valoroasă în comunitate (OMS, 2022). Mai mult, sănătatea mintală este indisolubil legată de starea generală de sănătate și este determinată de o multitudine de factori socioeconomiici, biologici, de mediu și psihologici (OMS, 2022).

În acord cu această viziune, OMS (1998) a dezvoltat *World Health Organisation-Five Well-Being Index* (WHO-5), un instrument validat și tradus în peste 30 de limbi, utilizat pe scară largă pentru măsurarea stării de bine în cercetările internaționale (Topp et al., 2015). Instrumentul este compus din cinci întrebări pentru evaluarea pozitivă a stării emoționale în decursul ultimelor două săptămâni. Cele cinci întrebări au fost integrate în chestionarul EUROSTUDENT 8, versiunea lor în limba română pentru acest proiect fiind: (1) „M-am simțit vesel și cu voie bună”, (2) „M-am simțit calm și relaxat”; (3) „M-am simțit activ și energic”, (4) „M-am trezit plin de viață și odihnit”, (5) „Viața mea de zi cu zi a fost plină de lucruri care îmi trezesc interesul”.

În contextul educației superioare, starea de bine a studenților este crucială. Pe de o parte, starea de bine este asociată cu o multitudine de rezultate dezirabile, atât în sfera academică (Martínez et al., 2016), cât și în multiple arii ale vieții precum sănătatea și longevitatea, relațiile sociale sau productivitatea la locul de muncă (De Neve et al., 2013; Diener et al., 2017b; Nielsen et al., 2017). Pe de altă parte, starea de bine a studenților s-a înrăutățit alarmant în toată lumea, în special odată cu pandemia de COVID-19 (Chen & Lucock, 2022; Kohls et al., 2021; Zarowski et al., 2024), deși problemele de sănătate mintală în rândul studenților se aflau în creștere și înainte de această criză mondială de sănătate (Lipson et al., 2019).

Totodată, facultățile, prin intermediul centrelor de consiliere și orientare în carieră, joacă un rol important atât în identificarea timpurie a studenților aflați în risc de a dezvolta probleme de sănătate mintală, cât și în oferirea unui prim ajutor psihologic pentru cei care se confruntă cu diverși factori de stres. Intervențiile bazate pe mindfulness și cele cognitiv-comportamentale s-au dovedit extrem de promițătoare în ameliorarea problemelor de sănătate mintală ale studenților, iar în cazul celor din urmă au fost identificate dovezi care susțin inclusiv eficiența lor pe termen lung (Worsley et al., 2022). De asemenea, modelul PERMA regăsit în psihologia pozitivă (Seligman, 2011) identifică cinci surse ale stării de bine pe care universitățile le pot încorpora atât în activitățile didactice, cât și în cele extracurriculare (inclusiv prin centrele de consiliere și orientare în carieră): (1) cultivarea emoțiilor pozitive, (2) creșterea angajamentului și implicării, (3) promovarea relațiilor pozitive, (4) sprijinirea studenților în găsirea unui sens personal, (5) oferirea unor oportunități pentru ca aceștia să atingă

obiective de creștere personală și profesională, consolidându-și astfel sentimentul de realizare. La nivel european, proiectul WISE (*Well-being Innovations for Students in Europe*) a realizat o analiză amplă a strategiilor de susținere a stării de bine în învățământul superior, incluzând și România. Printre principalele direcții evidențiate în rapoartele WISE se numără promovarea conexiunii sociale (relațiile cu profesorii, colegii și familia) și consolidarea sentimentului de apartenență la comunitatea universitară, factori considerați esențiali pentru starea de bine a studenților (Cazan et al., 2023; Gaston & Ly, 2023).

Literatura privind starea de bine a studenților este interdisciplinară și destul de vastă deși cercetările pe această temă s-au intensificat în special în ultimii 10-15 ani (Hernández-Torrano, 2020). În acest context, proiectul EUROSTUDENT 8, prin evaluarea stării de bine a studenților din România și din alte țări, contribuie la această linie de cercetare oferind perspective valoroase asupra experiențelor și provocărilor cu care aceștia se confruntă. Urmând linia ideilor principale evidențiate în această secțiune, restul capitolului examinează sănătatea fizică și mintală a studenților români, starea lor subiectivă de bine, sentimentul de izolare și percepțiile privind serviciile de consiliere psihologică.

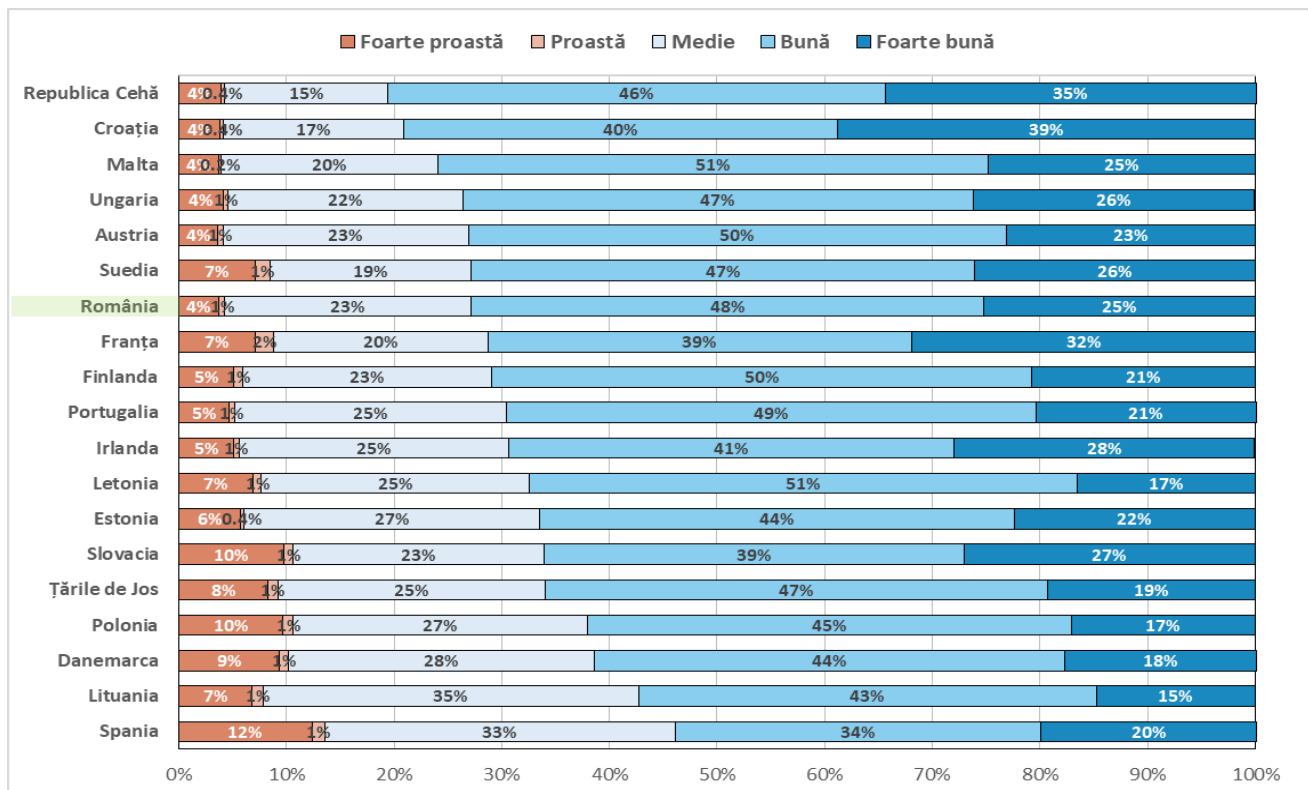
B9.2. Sănătatea fizică și mintală

Datele EUROSTUDENT 8 evidențiază că majoritatea studenților din România – 73% – declară o stare generală de sănătate bună sau foarte bună (Graficul B9.1), iar 88% dintre aceștia afirmă că nu se confruntă cu nicio afecțiune, dizabilitate sau deficiență de natură fizică sau mintală (Graficul B9.2).

Conform ierarhizării prezentate în Graficul B9.1, care clasifică țările UE incluse în studiul EUROSTUDENT 8, pe baza procentului studenților cu o stare de sănătate autoevaluată pozitiv, România se situează pe locul al șaselea, la egalitate cu Suedia. Cel mai ridicat procent al studenților care raportează o stare generală de sănătate bună sau foarte bună se regăsește în Republica Cehă (81%), în timp ce cele mai scăzute valori – sub 60% – sunt înregistrate în Lituania și Spania. Graficul B9.2 oferă o perspectivă detaliată asupra tipurilor de probleme de sănătate menționate de studenții din România.

În România, 12% dintre studenți raportează cel puțin o afecțiune sau deficiență. Cele mai frecvente probleme sunt cele senzoriale (6%), urmate de alte probleme de sănătate care se manifestă pe termen lung (4%) și boli fizice cronice (3%). Problemele de sănătate mintală sunt menționate de 3% dintre studenți, iar tulburările de învățare, precum dislexia, sunt menționate de 1%. Problemele locomotorii sunt cele mai puțin frecvente, fiind raportate doar de 0,7% dintre studenții români. Aceste rezultate indică faptul că, deși majoritatea studenților percep starea lor de sănătate ca fiind bună, există un procent semnificativ care se confruntă cu probleme specifice, mai ales senzoriale și cronice, pentru care este nevoie de elaborarea și rafinarea unor politici educaționale incluzive, care să vină în întâmpinarea nevoilor acestora prin servicii și resurse adaptate. Graficul B9.3 prezintă tipurile de probleme de sănătate mintală regăsite în rândul studenților din România, fiecare tulburare având particularitățile sale și, implicit, necesitând abordări specifice.

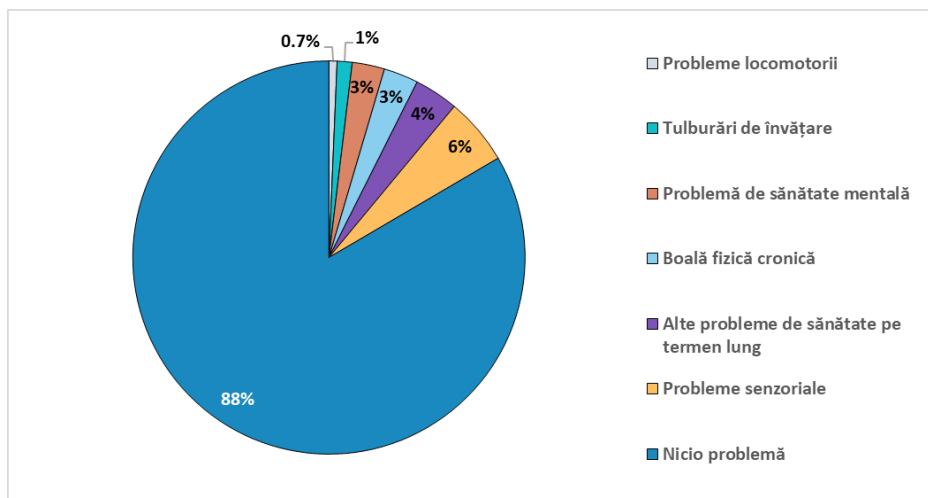
Graficul B9.1. Starea generală de sănătate a studenților din România și din alte țări UE

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării – *În general, cum este starea dvs. de sănătate?*; $N_{ES\ VIII\ RO} = 6923$; Graficul este ordonat descrescător în funcție de procentul studenților care au răspuns că, în general, au o stare de sănătate bună și foarte bună (țara cu cel mai mare procent se află în partea de sus a graficului).

Graficul B9.2. Procentul studenților din România care au precizat că se confruntă cu cel puțin o problemă de sănătate fizică sau mintală

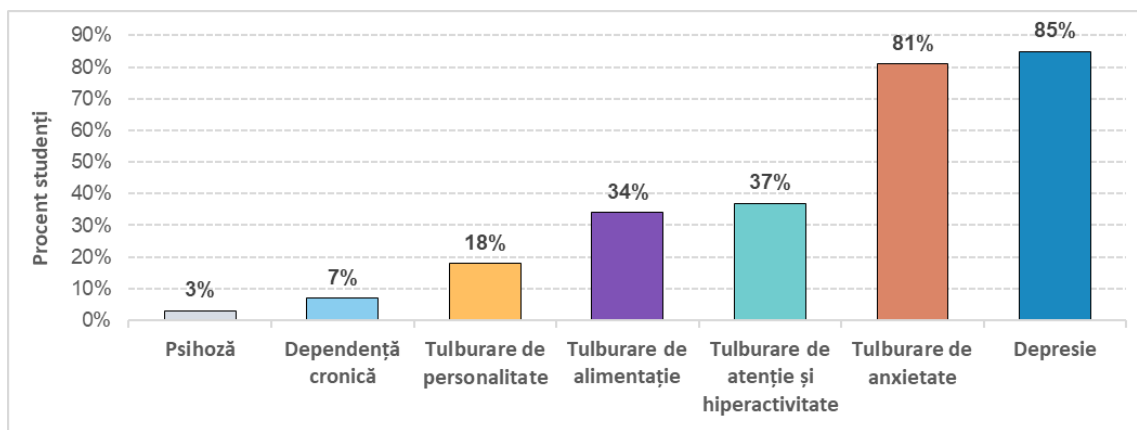

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării – *Vă rugăm să precizați dacă aveți vreo dizabilitate, deficiență, problemă de sănătate pe termen lung, alte limitări de natură funcțională sau tulburări de învățare*; $N_{ES\ VIII\ RO} = 16916$.

Problema cea mai frecvent întâlnită este depresia, 85% dintre studenții din România care au raportat probleme de sănătate mintală afirmând că se confruntă cu simptome de această natură. Tulburările de anxietate ocupă locul al doilea, fiind menționate de 81% dintre studenții români. Tulburările de atenție și hiperactivitate (37%) și tulburările de alimentație (34%) sunt, de asemenea, frecvent întâlnite în rândul studenților din România. Alte probleme majore de sănătate mintală, cum ar fi tulburările de personalitate (18%), dependențele cronice (7%) și tulburările psihotice (3%), sunt menționate într-un procent semnificativ mai mic. Astfel, per ansamblu, se constată că problemele de sănătate mintală cele mai comune în rândul studenților români țin de stări emoționale negative asociate probabil frecvent cu dificultăți de gestionare a stresului. Această constatare reflectă importanța programelor de prevenție și suport psihologic adaptate nevoilor studenților și care pot fi implementate în mediul universitar.

Graficul B9.3. Tipul problemelor de sănătate mintală de care suferă studenții din România

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

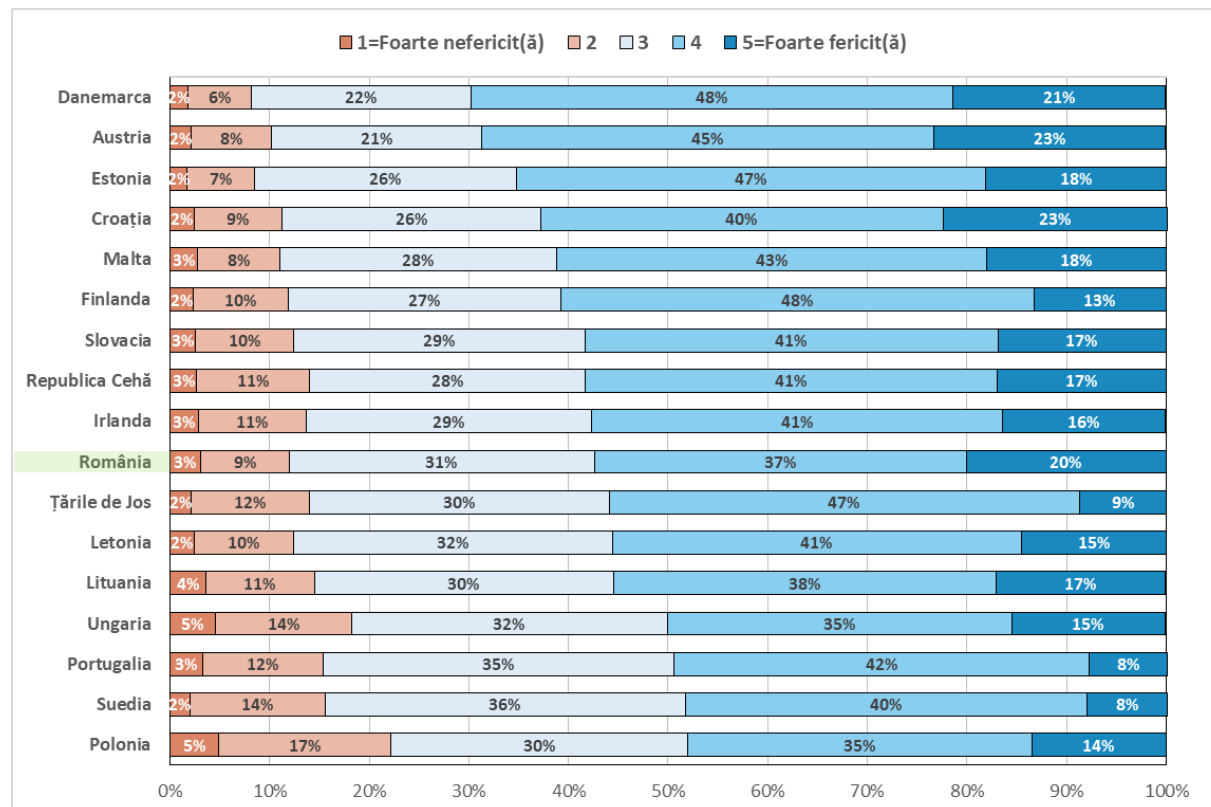
Note: Textul întrebării – *Vă rugăm să specificați problema/problemele de sănătate mintală pe care le aveți - indiferent dacă sunt diagnosticate medical sau nu*; $N_{ES\ VIII\ RO} = 152$; Graficul este ordonat crescător în funcție de procentul studenților corespunzător fiecărui tip de problemă.

Datele privind nivelul de fericire al studenților români comparativ cu cel al studenților din alte țări UE (Graficul B9.4) subliniază, de asemenea, importanța unor politici universitare care să sprijine sănătatea emoțională a studenților – cu accent pe cultivarea emoțiilor pozitive – într-un context educațional și socio-economic marcat de multiple provocări.

În România, 20% dintre studenți se declară foarte fericiți, iar 37% se consideră fericiți (valoarea 4 pe o scală de la 1 la 5). Astfel, România ocupă o poziție medie în clasament, situându-se sub țări precum Danemarca, Austria, Estonia, Croația, Malta sau Finlanda, care au înregistrat un procent de peste 60% al studenților fericiți și foarte fericiți, dar peste țări precum Polonia, Suedia, Portugalia și Ungaria, unde acest procent a fost de cel mult 50%.

În plus, procentul studenților români care au evaluat negativ nivelul de fericire (valorile 1 și 2) este relativ scăzut (12%) comparativ cu alte țări din UE. Totuși, 31% dintre studenți au oferit un răspuns neutru (valoarea 3), ceea ce reiterează necesitatea implementării unor intervenții care să sprijine autoreglarea emoțională și să promoveze cultivarea emoțiilor pozitive în rândul studenților români.

Graficul B9.4. Nivelul de fericire al studenților din România și din alte țări UE

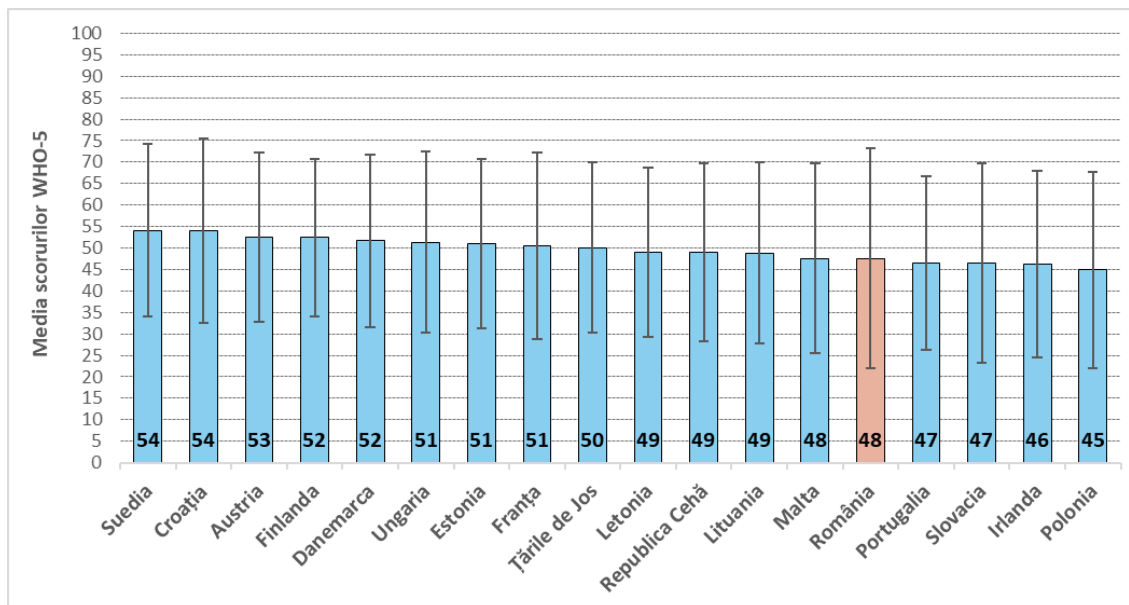
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării – *Luând în considerare toate lucrurile din viața dvs., cât de fericit(ă) ați spune că sunteți?*; $N_{ES\ VIII\ RO} = 12357$; Graficul este ordonat descrescător în funcție de procentul studenților care au răspuns că sunt fericiți și foarte fericiți (țara cu cel mai mare procent se află în partea de sus a graficului).

B9.3. Starea de bine

Starea de bine subiectivă a studenților a fost evaluată prin intermediul unui instrument de auto-evaluare creat de OMS (WHO-5; *World Health Organisation-Five Well-Being Index*), tradus și adaptat în cadrul cercetării EUROSTUDENT 8. Instrumentul conține cinci itemi care surprind frecvența, în ultimele două săptămâni, a unor stări emoționale pozitive (bună dispoziție, calm, relaxare, vitalitate) și a implicării în activități interesante pentru respondenți. Răspunsurile posibile sunt încadrate pe o scală de la 0 (niciodată) la 5 (tot timpul), iar scorul total este transpus, prin înmulțire cu 4, pe o scală de la 0 la 100, unde 0 indică o stare de bine extrem de scăzută, iar 100 o stare de bine extrem de ridicată. Graficul B9.5 prezintă valorile medii ale scorurilor WHO-5 obținute de studenții din România și din alte țări UE incluse în analiza EUROSTUDENT 8.

Graficul B9.5. Media indicelui WHO-5 privind starea de bine a studenților din România și din alte țări UE

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Liniile din capătul barelor reprezintă abaterile standard ale scorurilor WHO-5 din fiecare țară; $N_{ES\ VIII\ RO} = 6248$.

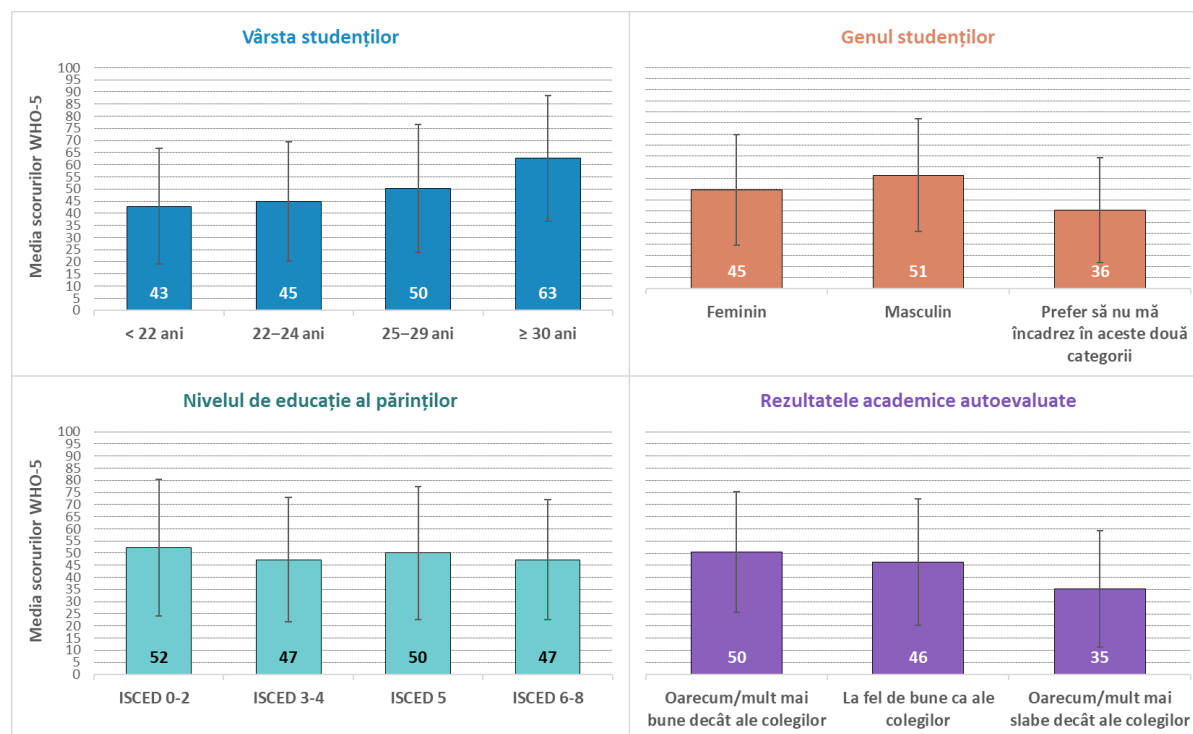
Scorul mediu al studenților români este 48, ceea ce îi plasează pe o poziție mai degrabă inferioară în rândul celorlalte țări UE. Doar Polonia, Irlanda, Slovacia și Portugalia au înregistrat scoruri brute mai scăzute (45–47). La polul opus, studenții din Suedia și Croația au raportat cel mai ridicat nivel al stării de bine, cu un scor mediu de 54. Conform unei perspective complementare prezentate în raportul internațional EUROSTUDENT 8 privind starea de bine și sănătatea mintală (Cuppen et al., 2024), 54% dintre studenții din România au demonstrat o stare de bine precară, media internațională fiind de 48%.

Deși termenii "fericire" și "stare de bine" sunt folosiți adesea intersanjabil în limbajul colocvial, în limbajul de specialitate descriu construcții diferite. De aceea, și operaționalizarea lor în contextul EUROSTUDENT 8 a presupus o abordare distinctă. Fericirea a fost măsurată printr-o singură întrebare care surprinde starea pozitivă globală resimțită în momentul completării chestionarului. Pe de altă parte, starea de bine psihologic, măsurată prin scala WHO-5, oferă o perspectivă mai nuanțată, având la bază cinci întrebări care îi invită pe respondenți să reflecteze asupra mai multor stări emoționale pozitive resimțite pe parcursul ultimelor două săptămâni, inclusiv în relație cu experiențele din această perioadă. Aceste particularități pot explica motivul pentru care, deși 57% dintre studenții români s-au declarat fericiți sau foarte fericiți, scorurile WHO-5 arată că peste jumătate dintre aceștia au o stare de bine scăzută (i.e., scoruri WHO-5 situate sub pragul de 50). Această diferență sugerează că percepția pozitivă de moment poate coexista cu dificultăți emoționale resimțite pe o perioadă mai lungă.

În continuare, pentru o înțelegere mai profundă a stării de bine a studenților din România, sunt analizate variațiile scorurilor WHO-5 în funcție de o serie de factori demografici, academici și socio-economici. Astfel, Graficul B9.6 explorează modul în care diferă starea de bine în funcție de vârstă, gen, nivelul de educație al părinților și rezultatele academice autoevaluate ale studenților din România, iar Graficul B9.7 ilustrează mediile scorurilor WHO-5 în funcție de condițiile de locuire, sursele de venit, dificultățile financiare și timpul alocat muncii plătite și activităților de studiu.

Înainte de a prezenta aceste diferențe, este însă important de menționat că nu există un semn de echivalență între cauzalitate, pe de o parte, și corelație sau o simplă diferență, pe de altă parte. Astfel, comparațiile prezentate în continuare oferă o perspectivă descriptivă asupra legăturilor dintre starea de bine și toți acești factori, fără a indica influențe directe într-un sens sau altul.

Graficul B9.6. Starea de bine a studenților din România în funcție de vârstă, gen, educația părinților și rezultatele academice autoevaluate

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

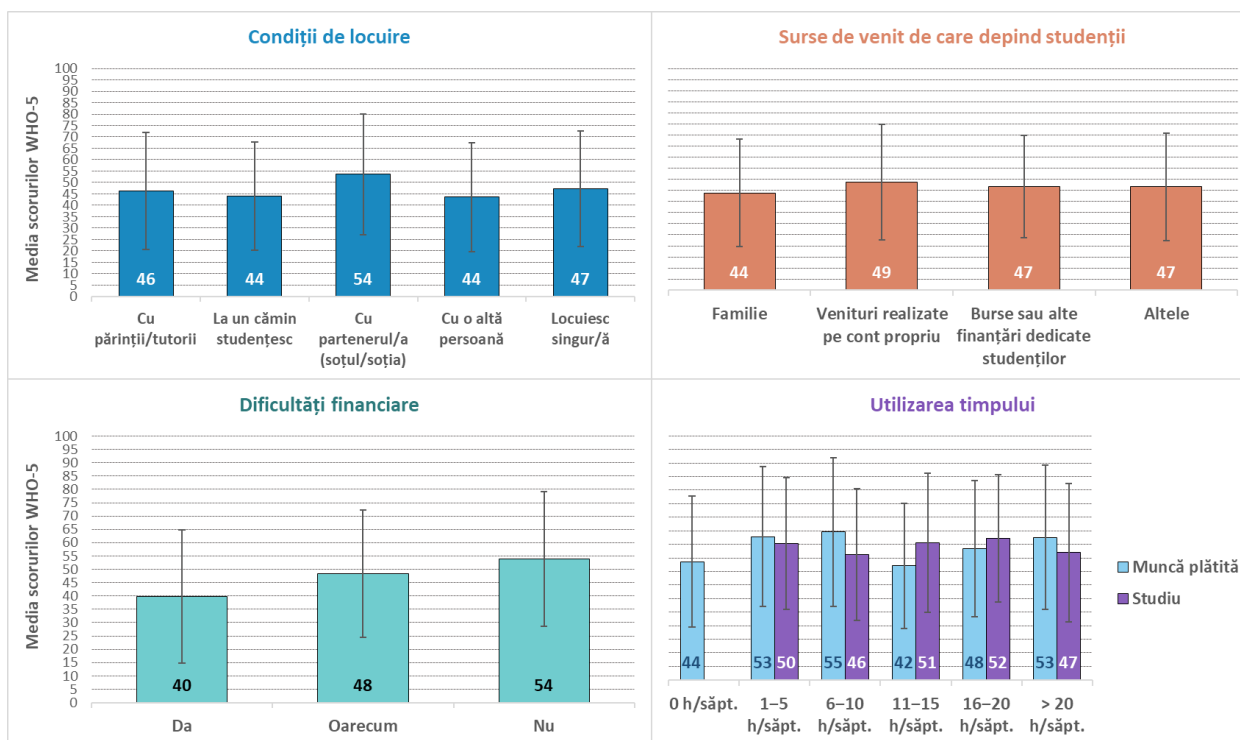
Note: Liniile din capătul barelor reprezintă abaterile standard ale scorurilor WHO-5 din fiecare subgrup; $N_{ES\ VIII\ RO\ vârstă} = 6248$; $N_{ES\ VIII\ RO\ gen} = 6238$; $N_{ES\ VIII\ RO\ ed.\ părinți} = 6132$; $N_{ES\ VIII\ RO\ rezultate} = 6248$.

Graficul B9.6 reflectă o serie de rezultate notabile, care se pot dovedi utile în proiectarea și implementarea intervențiilor pentru creșterea stării de bine a studenților. În primul rând, se constată o tendință de creștere a stării de bine odată cu vârsta. Studenții mai tineri (<22 ani) au un scor mediu de 43, în timp ce cei de peste 30 de ani înregistrează un scor mediu mult mai ridicat (63). De asemenea, studenții de gen masculin au un scor mediu de 51, mai ridicat decât cel al studentelor (45). Pe de altă parte, cei care nu se identifică în aceste două categorii de gen prezintă un scor semnificativ mai mic (36), ceea ce sugerează o potențială vulnerabilitate emoțională.

În plus, dintr-o perspectivă pur descriptivă, se poate observa că starea de bine variază ușor în funcție de nivelul de educație al părinților, scorurile fiind cuprinse între 47 (studenți care au declarat că nivelul de educație al părinților este ISCED 3-4 sau ISCED 6-8) și 52 (studenți care au indicat un nivel scăzut de educație al părinților, ISCED 0-2). Totuși, diferențele dintre categoriile de studenți sunt mici raportat la scala pe care a fost măsurată starea de bine.

În cele din urmă, studenții care se consideră mai performanți decât colegii lor au un scor mediu mai ridicat (50), în timp ce cei care percep rezultatele lor ca fiind mai slabe au raportat un scor mediu de doar 35, ceea ce sugerează o posibilă legătură între satisfacția academică și starea de bine psihologic.

Graficul B9.7. Starea de bine a studenților din România în funcție de condițiile de locuire, sursele de venit, dificultățile financiare și timpul alocat muncii plătite și activităților de studiu.

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Liniile din capătul barelor reprezintă abaterile standard ale scorurilor WHO-5 din fiecare subgrup; $N_{ES\ VIII\ RO\ locuire} = 6109$; $N_{ES\ VIII\ RO\ surse\ venit} = 3769$; $N_{ES\ VIII\ RO\ ed.\ dificultăți\ financiare} = 6093$; $N_{ES\ VIII\ RO\ timp\ muncă} = 6139$; $N_{ES\ VIII\ RO\ timp\ studiu} = 5839$.

La toate aceste aspecte, se adaugă rezultatele prezentate în Graficul B9.7 privind modul în care variază starea de bine a studenților în funcție de o serie de factori socio-economici. Studenții care locuiesc cu partenerul/a (sau cu soțul/soția, după caz), au cel mai ridicat nivel al stării de bine (54), ceea ce poate reflecta beneficiile sprijinului emoțional oferit de conviețuirea cu o persoană apropiată. În schimb, cei care locuiesc în cămine studențești sau cu alte persoane raportează scoruri mai scăzute (44). Cei care locuiesc singuri înregistrează un scor mediu ușor mai ridicat (47), foarte apropiat de media generală (48).

Din punct de vedere al surselor de venit, care pot sugera gradul de autonomie al studenților, se observă o ușoară tendință de asociere între capacitatea de a-și acoperi cheltuielile din surse proprii și o stare de bine mai ridicată – însă diferențele nu sunt marcate având în vedere scala de măsurare a stării de bine. Mai precis, studenții care depind de venituri realizate pe cont propriu raportează un scor mediu de 49, cu câteva puncte mai mare decât cei care depind de sprijin financiar din partea familiei (44) sau de burse și finanțări dedicate studenților (47). În completarea acestor rezultate, studenții care declară că se confruntă cu dificultăți financiare au un scor mediu semnificativ mai scăzut (40), comparativ cu cei care nu întâmpină astfel de probleme (54). Cei care afirmă că întâmpină dificultăți financiare doar într-o oarecare măsură au un scor intermediar (48), ceea ce poate sugera o conexiune între stabilitatea financiară și starea subiectivă de bine. Astfel, per ansamblu, se poate interpreta că starea de bine a studenților tinde să fie legată de situația lor financiară.

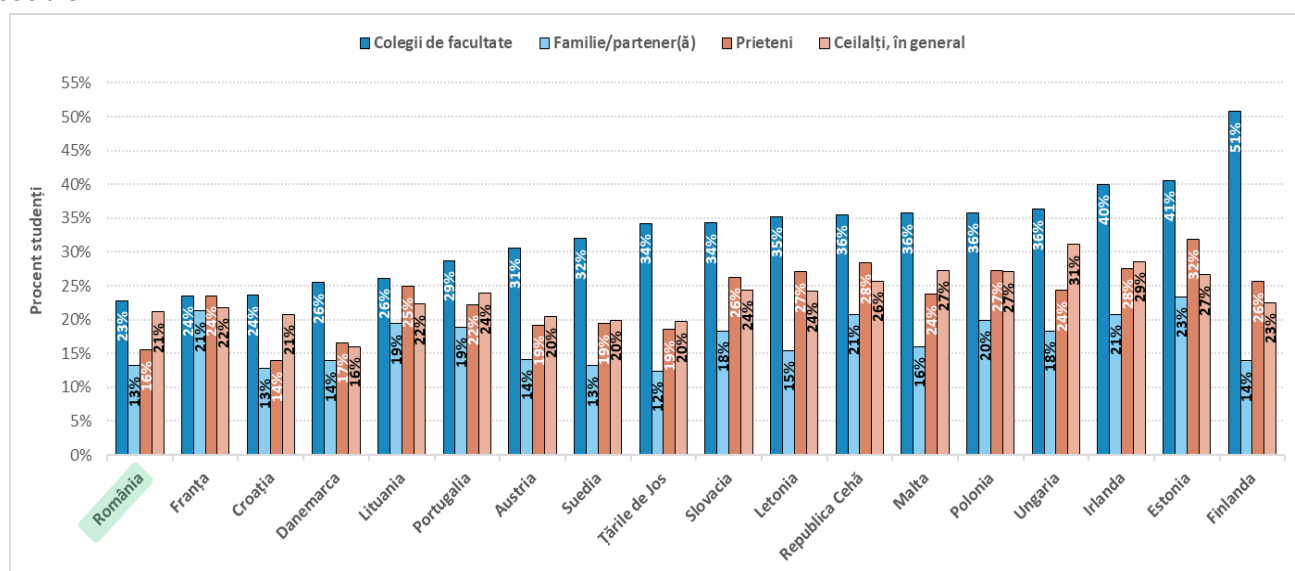
Din perspectiva organizării timpului, tendințele observate descriptiv sugerează o relație nonliniară între starea de bine și timpul investit în muncă plătită, respectiv studiu. Implicarea scăzută sau ridicată în activități plătite, precum și implicarea moderată în activități academice par a fi benefice, în timp ce implicarea moderată în activități plătite și supraîncărcarea academică par să fie asociate cu o afectare a stării de bine. Mai precis,

studenții care studiază între o oră și 20 de ore pe săptămână (dar nu 6–10 ore) și cei care lucrează fie puțin (între o oră și 10 ore pe săptămână), fie mult (peste 20 de ore pe săptămână) declară un nivel ridicat al stării de bine (>50). În schimb, scorurile sunt mai scăzute atunci când timpul alocat studiului depășește pragul de 20 de ore pe săptămână (47) sau este relativ redus (6–10 ore pe săptămână), ceea ce poate fi insuficient pentru a susține învățarea, dar suficient pentru a expune studenții la aspectele complexe ale materialelor academice. De asemenea, atunci când timpul dedicat muncii plătite este de 11–15 ore pe săptămână, nivelul mediu al stării de bine este semnificativ mai redus (42), ceea ce sugerează că un astfel de volum de muncă ar putea reprezenta mai degrabă o sursă de stres decât un factor de menținere sau îmbunătățire a stării de bine.

B9.4. Sentimentul de izolare

Sentimentul de izolare reprezintă un factor cheie care poate afecta semnificativ starea de bine. Contextul academic poate favoriza sau accentua acest sentiment, mai ales atunci când interacțiunile sociale sunt limitate din cauza unor circumstanțe speciale, cum a fost pandemia COVID-19, sau din alte motive, precum suprasolicitarea, dificultățile de adaptare, problemele interpersonale sau provocările legate de dezvoltarea carierei. Graficul B9.8 și Graficul B9.9 ilustrează gradul în care studenții români se simt izolați față de diferite grupuri sociale și relația acestui sentiment cu starea lor de bine.

Graficul B9.8. Procentul studenților din România și din alte țări UE care se simt izolați față de diverse grupuri sociale

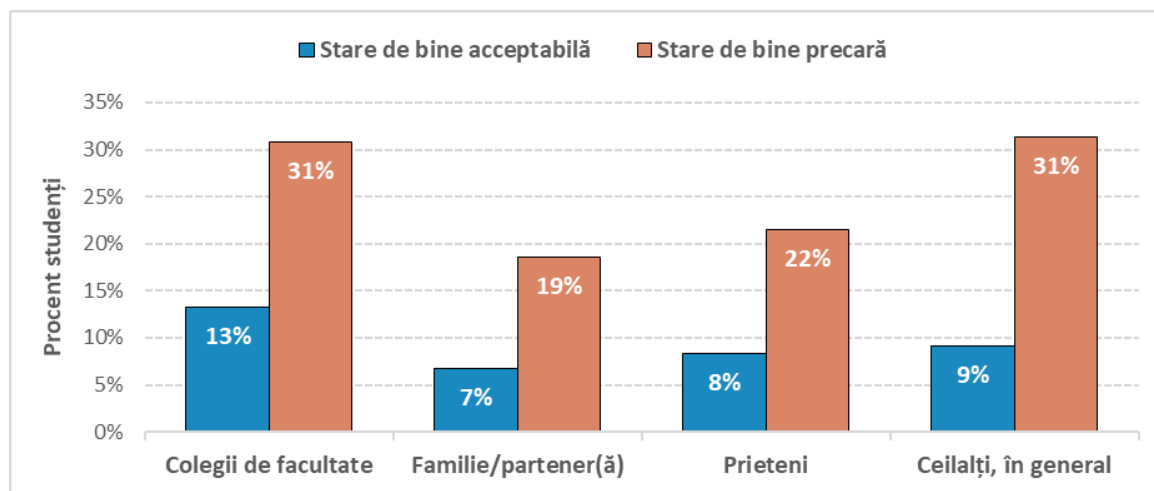
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării – *Cât de des vă simțiți izolat de ... ?*; $N_{ES\ VIII\ RO\ colegi} = 6338$; $N_{ES\ VIII\ RO\ familie/partener(ă)} = 6333$; $N_{ES\ VIII\ RO\ prieteni} = 6329$; $N_{ES\ VIII\ RO\ ceilalți} = 6319$; Graficul este ordonat crescător în funcție de procentul studenților care au răspuns că se simt izolați față de colegii de facultate (țara cu cel mai mic procent se află în partea stângă a graficului).

Conform Graficului B9.8, în România, 23% dintre studenți menționează că se simt izolați față de colegii de facultate, acesta fiind cel mai mic procent din rândul țărilor UE analizate. Sentimentul de izolare față de ceilalți la modul general (21%), prieteni (16%) și familie/partener(ă) (13%) este, de asemenea, întâlnit destul de rar în România comparativ cu celelalte țări. De exemplu, în Finlanda, 51% dintre studenți se simt izolați de colegii lor, iar în Estonia, 32% dintre studenți se simt izolați de prieteni. Per ansamblu, datele sugerează că, deși frecvența sentimentului de izolare raportat de studenții români nu este alarmant comparativ cu cel din alte țări, aceasta

rămâne un aspect important ce nu poate fi ignorat. Graficul B9.9 oferă o perspectivă asupra legăturii dintre sentimentul de izolare și starea de bine a studenților din România.

Graficul B9.9. Procentul studenților din România cu o stare de bine acceptabilă sau precară care se simt izolați de diverse grupuri sociale

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Pentru a distinge între starea de bine acceptabilă și starea de bine precară, s-a utilizat pragul de 50 pe scala WHO-5. Numărul total al studenților cu o stare de bine acceptabilă, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ colegi} = 2828$; $N_{ES\ VIII\ RO\ familie/partener(ă)} = 2823$; $N_{ES\ VIII\ RO\ prieteni} = 2826$; $N_{ES\ VIII\ RO\ ceilalți} = 2821$. Numărul total al studenților cu o stare de bine precară, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ colegi} = 3365$; $N_{ES\ VIII\ RO\ familie/partener(ă)} = 3363$; $N_{ES\ VIII\ RO\ prieteni} = 3359$; $N_{ES\ VIII\ RO\ ceilalți} = 3359$.

În rândul studenților cu o stare de bine precară, se constată o frecvență semnificativ mai mare a sentimentului de izolare. Mai exact, procentul celor care se simt izolați de colegii de facultate este 31%, semnificativ mai mare decât procentul celor cu o stare de bine acceptabilă (13%). Aceeași tendință este observată și în raport cu prietenii și familia: 19% dintre studenții cu o stare de bine precară se simt izolați de familie/partener, comparativ cu 7% dintre cei cu o stare de bine acceptabilă. Izolarea față de ceilalți în general este raportată de 31% dintre studenții cu o stare de bine precară și doar de 9% dintre cei cu o stare de bine acceptabilă.

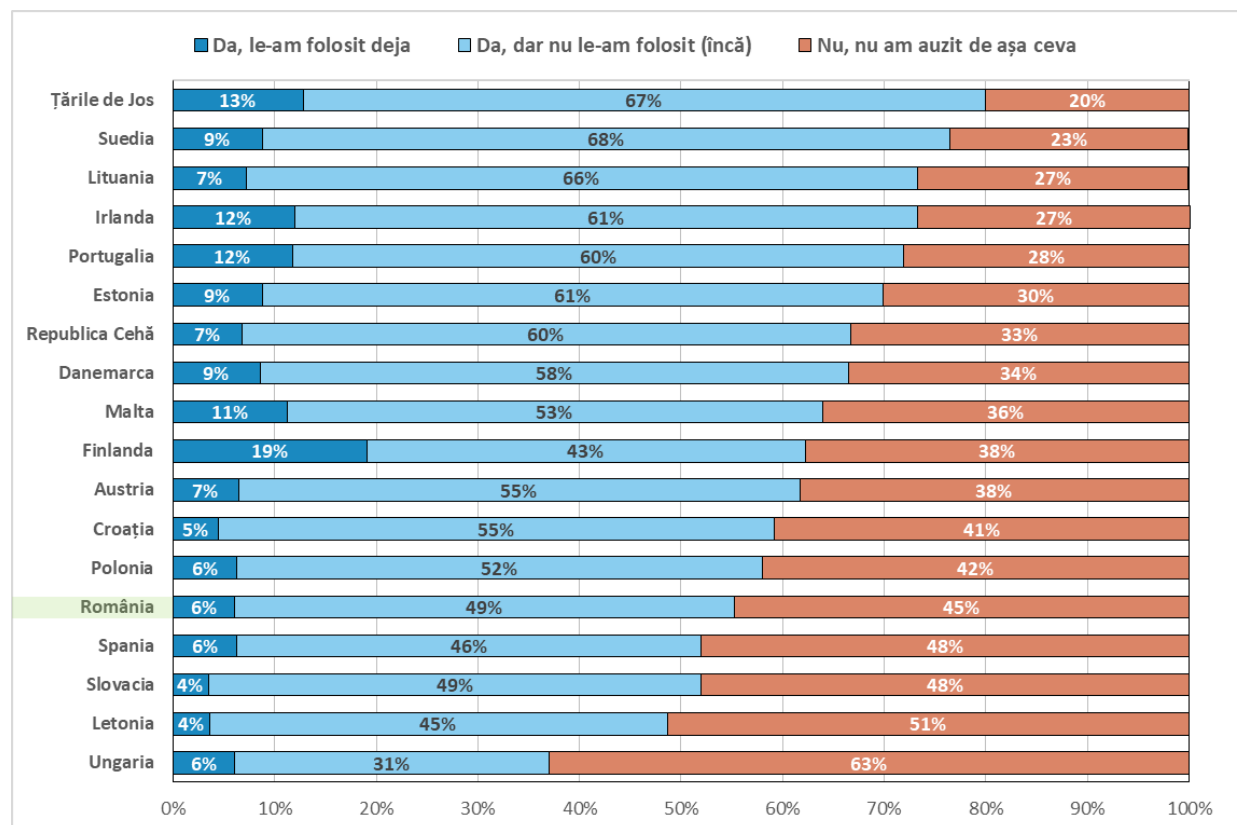
B9.5. Calitatea și impactul serviciilor de consiliere psihologică

Serviciile de consiliere psihologică reprezintă o soluție importantă pentru sprijinirea stării de bine a studenților. Accesibilitatea acestor servicii, gradul de informare și experiențele anterioare ale studenților cu astfel de intervenții pot influența nu doar decizia de a solicita sprijin, ci și așteptările privind eficiența acestora. Graficul B9.10, Graficul B9.11 și Graficul B9.12 oferă o imagine de ansamblu asupra gradului de informare și utilizare a serviciilor de consiliere psihologică, precum și asupra modului în care studenții percep eficiența acestor servicii.

Așa cum se poate observa în Graficul B9.10, doar 6% dintre studenții din România au folosit deja servicii de consiliere psihologică, comparativ cu procente mai ridicate în țări precum Finlanda (19%), Țările de Jos (13%), Irlanda (12%) sau Portugalia (12%). De asemenea, 49% dintre studenții români au declarat că sunt conștienți de existența acestor servicii, dar nu le-au utilizat încă. În plus, 45% nu au auzit de astfel de servicii, un procent ridicat ce plasează România pe o poziție inferioară în rândul țărilor UE analizate. Per ansamblu, aceste date

sugerează un nivel relativ scăzut de utilizare a consilierii psihologice de către studenții români, ceea ce poate indica fie o promovare deficitară a acestor servicii, fie o reticență în accesarea lor.

Graficul B9.10. Cunoștințele și experiențele studenților din România și din alte țări UE în raport cu serviciile de consiliere psihologică

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării – *Aveți cunoștință de servicii de consiliere destinate în mod special studenților?*; întrebarea vizează *consilierea psihologică* (ex.: pentru stresul la examene); $N_{ES\ VIII\ RO} = 10144$; Graficul este ordonat crescător în funcție de procentul studenților care au răspuns că nu au auzit de astfel de servicii de consiliere (țara cu cel mai mic procent se află în partea de sus a graficului).

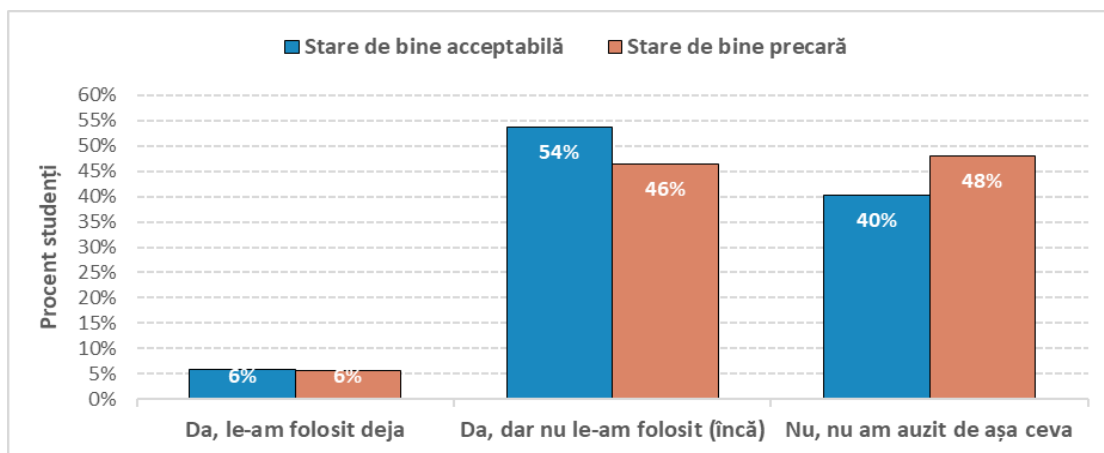
Graficul B9.11 aduce în prim plan procentul studenților care ar avea nevoie de consiliere psihologică dar care nu au apelat la asemenea servicii destinate studenților, fie pentru că nu au auzit de existența lor, fie pentru că au ales să nu le folosească.

Dintre studenții români cu o stare de bine precară, doar 6% au accesat serviciile de consiliere, în timp ce 48% nu au fost nici măcar conștienți de existența lor, iar 46% au decis să nu le utilizeze. Aceste rezultate indică nevoia unei promovări mai eficiente a serviciilor de consiliere psihologică în universitățile din România, astfel încât studenții vulnerabili să fie mai bine informați și mai deschiși către acest tip de suport psihologic.

Conform comparațiilor internaționale din Graficul B9.12, eficiența serviciilor de consiliere psihologică pentru studenții din România nu constituie o problemă, deși există loc pentru îmbunătățiri. În România, 46% dintre studenții care au apelat la consiliere psihologică sunt de părere că aceste servicii au fost "foarte utile" (valoarea 5 pe o scală de la 1 la 5), iar 19% au exprimat o apreciere pozitivă, deși mai moderată (valoarea 4). Împreună, aceste evaluări pozitive plasează România pe locul 7 din 17 în rândul țărilor UE analizate. Cu toate acestea, 18% dintre studenți au apreciat negativ eficiența procesului de consiliere psihologică (valorile 1 și 2 pe

o scală de la 1 la 5), ceea ce sugerează că îmbunătățirea calității serviciilor disponibile rămâne un obiectiv important în strategia de susținere a sănătății mintale și a stării de bine a studenților din România.

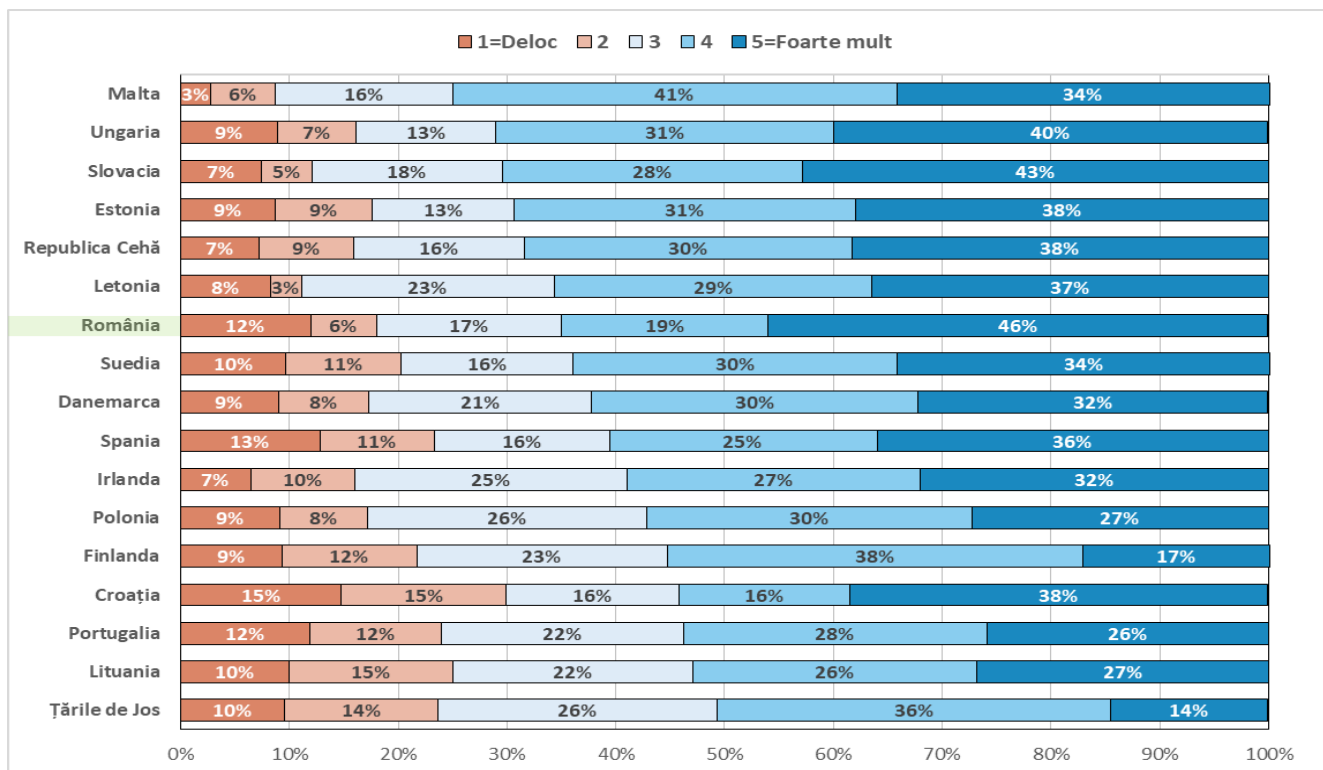
Graficul B9.11. Măsura în care studenții din România cu o stare de bine acceptabilă sau precară au avut experiențe cu serviciile de consiliere psihologică

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării – *Aveți cunoștință de servicii de consiliere destinate în mod special studenților?*; întrebarea vizează *consilierea psihologică* (ex.: pentru stresul la examene). $N_{ES\ VIII\ RO\ stare\ de\ bine\ acceptabilă} = 2787$; $N_{ES\ VIII\ RO\ stare\ de\ bine\ precară} = 3344$.

Graficul B9.12. Evaluarea eficienței serviciilor de consiliere psihologică din perspectiva studenților din România și din alte țări UE care au apelat la aceste servicii

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării – *Cât de mult v-au ajutat serviciile de consiliere pentru studenți?*; $N_{ES\ VIII\ RO} = 583$; Graficul este ordonat descrescător în funcție de procentul studenților care au răspuns că serviciile de consiliere psihologică i-au ajutat mult și foarte mult (țara cu cel mai mare procent se află în partea de sus a graficului).

B9.6. Recomandări pentru politicile educaționale în domeniul învățământului superior

1. *Promovarea stării de bine și a sănătății mintale în rândul studenților*

- **Dezvoltarea și extinderea serviciilor de consiliere psihologică**, cu acces facil pentru studenți și promovarea activă a acestora în mediul academic;
- **Aplicarea periodică a unor teste pentru screeningul problemelor de sănătate mintală și crearea unor programe de intervenție timpurie** pentru studenții cu niveluri scăzute ale stării de bine, incluzând sesiuni de suport psihologic, mentorat și activități de prevenire a depresiei, anxietății și *burnout*-ului;
- **Oferirea unor cursuri facultative despre sănătatea mintală și gestionarea stresului**, pentru a sprijini dezvoltarea competențelor socio-emoționale și a rezilienței studenților.
- **Amenajarea unor spații primitoare și estetice în campus**, care să sprijine reglarea emoțională și să inducă un sentiment de siguranță.

2. *Reducerea sentimentului de singurătate și promovarea integrării sociale în mediul academic*

- **Dezvoltarea și susținerea activităților de integrare pentru studenți**, în special pentru cei din ani de început sau pentru cei care provin din medii socio-economice dezavantajate;
- **Extinderea programelor de mentorat între studenți**, astfel încât studenții mai avansați să ofere sprijin colegilor care întâmpină dificultăți de adaptare;
- **Asigurarea unor spații de socializare în campus și promovarea evenimentelor comunitare**, pentru a încuraja interacțiunile informale între studenți;
- **Integrarea inițiativelor de sprijin emoțional și de reducere a singurătății**, prin grupuri de suport organizate de universități, inclusiv prin intermediul Centrelor de Consiliere și Orientare în Carieră;
- **Stimularea implicării în activități extracurriculare și voluntariat**, pentru a facilita conexiunile sociale și sentimentul de apartenență la comunitatea academică;
- **Evaluarea periodică a gradului de izolare socială în rândul studenților**, pentru a adapta strategiile de intervenție în funcție de nevoile identificate.

3. *Echilibrul dintre viața academică și cea profesională*

- **Flexibilizarea activităților academice**, oferind opțiuni de studiu adaptate pentru studenții care lucrează (de exemplu, asigurarea condițiilor pentru învățarea asincronă, posibilitatea de a alege între diverse sarcini pentru a compensa nevoia de a absenta de la unele cursuri sau seminare);
- **Creșterea oportunităților de sprijin financiar** (burse, granturi, internship-uri plătite), astfel încât studenții să aibă mai puțină presiune financiară și să dobândească mai multă autonomie.
- **Dezvoltarea și promovarea unor servicii de consiliere pentru studenții care lucrează**, prin Centrele de Consiliere și Orientare în Carieră ale universităților.

4. *Optimizarea managementului timpului*

- **Monitorizarea și ajustarea volumului de studiu recomandat la nivelul fiecărui departament**, pentru a încuraja practici educaționale mai eficiente și sustenabile;
- **Promovarea strategiilor eficiente de învățare și gestionare a timpului**, prin ateliere pentru studenți, menite să prevină supraîncărcarea sau organizarea ineficientă a studiului. Centrele de Consiliere și

Orientare în Carieră ale universităților pot oferi astfel de ateliere în colaborare cu specialiști în psihologie, sănătate mintală și științele educației.

5. Reducerea inegalităților cauzate de problemele de sănătate mintală

- **Crearea unei culturi organizaționale care să recunoască sănătatea mintală ca pilon esențial al experienței studențești**, prin strategii la nivel de universități și politici naționale de formare a cadrelor didactice;
- **Asigurarea unor măsuri personalizate de sprijin pentru studenții din grupurile vulnerabile** (studenți cu dificultăți financiare, cu acces limitat la resurse, cu diverse probleme de sănătate etc.). Centrele de Consiliere și Orientare în Carieră pot colabora cu universitățile pentru a dezvolta politici de sprijin adaptate nevoilor studenților.

B10. Module Tematice: Efecte ale pandemiei Covid-19

Capitolul de față explorează efectele imediate resimțite de studenți în perioada de criză pandemică, cât și așteptările acestora privind continuarea în viitor a efectelor respective. Analiza aduce în prim plan mai multe domenii esențiale ale vieții de student și prezintă diferențele dintre categoriile de studenți date de o serie de factori, precum momentul de început al studiilor universitare, domeniul de studiu, performanța academică autoevaluată, starea subiectivă de bine s.a.. Pentru comparații sunt folosite și date complementare din proiectul european, ETER, cu indicatori agregați despre instituțiile de învățământ superior. Capitolul este structurat în două părți: prima este dedicată efectelor imediate, iar cea de-a doua efectelor pe termen lung ale pandemiei, în viziunea studenților.

Rezumat

Datele de cercetare au evidențiat că **pandemia a generat efecte imediate negative** semnificative în cele patru arii esențiale investigate: calitatea predării, abilitățile profesionale, contactele sociale din mediul universitar și motivația de a continua studiile. În plus, s-a constatat că percepțiile studenților au variat în funcție de mai mulți factori. De exemplu, studenții cu o stare de bine precară și cei care s-au autoevaluat ca având performanțe academice mai slabe au raportat cel mai frecvent dificultăți semnificative în toate domeniile analizate. Comparativ cu media EUROSTUDENT 8, studenții din România au raportat un impact mai mare al pandemiei asupra aspectelor financiare și profesionale, precum acoperirea cheltuielilor de trai, situația de angajare, finanțarea studiilor și performanța academică, în timp ce motivația de a continua studiile, calitatea predării, interacțiunile cu colegii și durata studiilor au fost mai puțin afectate.

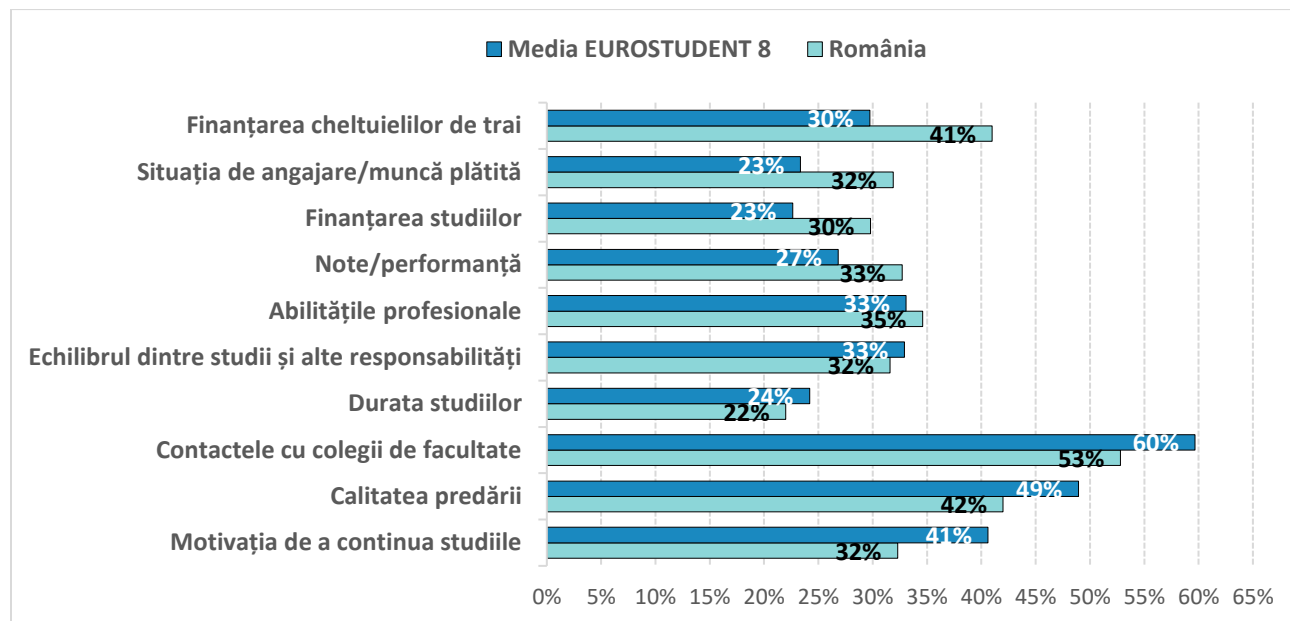
În ceea ce privește **efectele pe termen lung ale pandemiei**, datele arată că un procent ridicat dintre studenți anticipează efecte negative persistente asupra sănătății mintale, integrării pe piața muncii și studiilor viitoare. În special, studenții care s-au autoevaluat ca având rezultate mai slabe decât colegii lor, cei cu o stare de bine precară și cei din domeniul artei și științelor umaniste au fost mai predispuși să prevadă consecințe negative de durată. Spre deosebire de studenții din România, cei din țările participante la EUROSTUDENT 8 au perceput un impact mai redus pe termen lung asupra studiilor și integrării profesionale, au oferit mai puține răspunsuri extreme și au raportat mai frecvent efecte negative asupra sănătății mintale.

B10.1. Impactul imediat al pandemiei COVID-19

Pandemia COVID-19 a produs schimbări majore în toate aspectele vieții academice. Restricțiile impuse pentru prevenirea răspândirii virusului au determinat trecerea către învățământul online, influențând semnificativ experiențele studențești – de la procesul de predare-învățare și calitatea formării profesionale, până la relațiile sociale din mediul academic și gestionarea multiplelor roluri personale, inclusiv provocările financiare. Această secțiune analizează impactul imediat al pandemiei asupra studenților din România, surprinzând atât efectele resimțite în timpul crizei, cât și modul în care percepția asupra acestora variază în funcție de o serie de factori definitorii pentru viața de student, precum momentul înscrierii la studii, ciclul de învățământ, domeniul de studiu, autoevaluarea performanței academice, tipul instituției de învățământ, raportul studenți/cadru didactic și starea subiectivă de bine.

Graficul B10.1. prezintă media procentului studenților din toate țările EUROSTUDENT 8 care au resimțit efecte negative imediate în diverse arii esențiale ale vieții universitare, comparativ cu procentele studenților din România.

Graficul B10.1. Comparatie între România și media EUROSTUDENT 8 privind efectele negative resimțite în diverse arii ale vieții academice – procent studenți.

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării – *În ce măsură resimți acum un impact pozitiv sau negativ al pandemiei de Covid-19 asupra...?*; Graficul conține procentele cumulate ale studenților care au răspuns cu 1 și 2 pe fiecare dimensiune (1=Impact negativ; 3=Niciun impact; 5=Impact pozitiv); Graficul este ordonat în funcție de diferența dintre procentul studenților din România și media procentelor țărilor participante la EUROSTUDENT 8 (aria cea mai problematică pentru România se află în partea de sus a graficului).

Studenții din România, comparativ cu media EUROSTUDENT 8, au raportat un impact mai ridicat al pandemiei asupra unor aspecte esențiale ale vieții academice, în special în ceea ce privește finanțarea cheltuielilor de trai (41% vs. 30% media ES8), situația de angajare (32% vs. 23%), finanțarea studiilor (30% vs. 23%) și notele/performanța academică (33% vs. 27%). De asemenea, studenții români au resimțit mai intens efectele pandemiei asupra dezvoltării abilităților profesionale, însă diferența față de media ES8 a fost mai redusă comparativ cu celelalte arii analizate (35% vs. 33%).

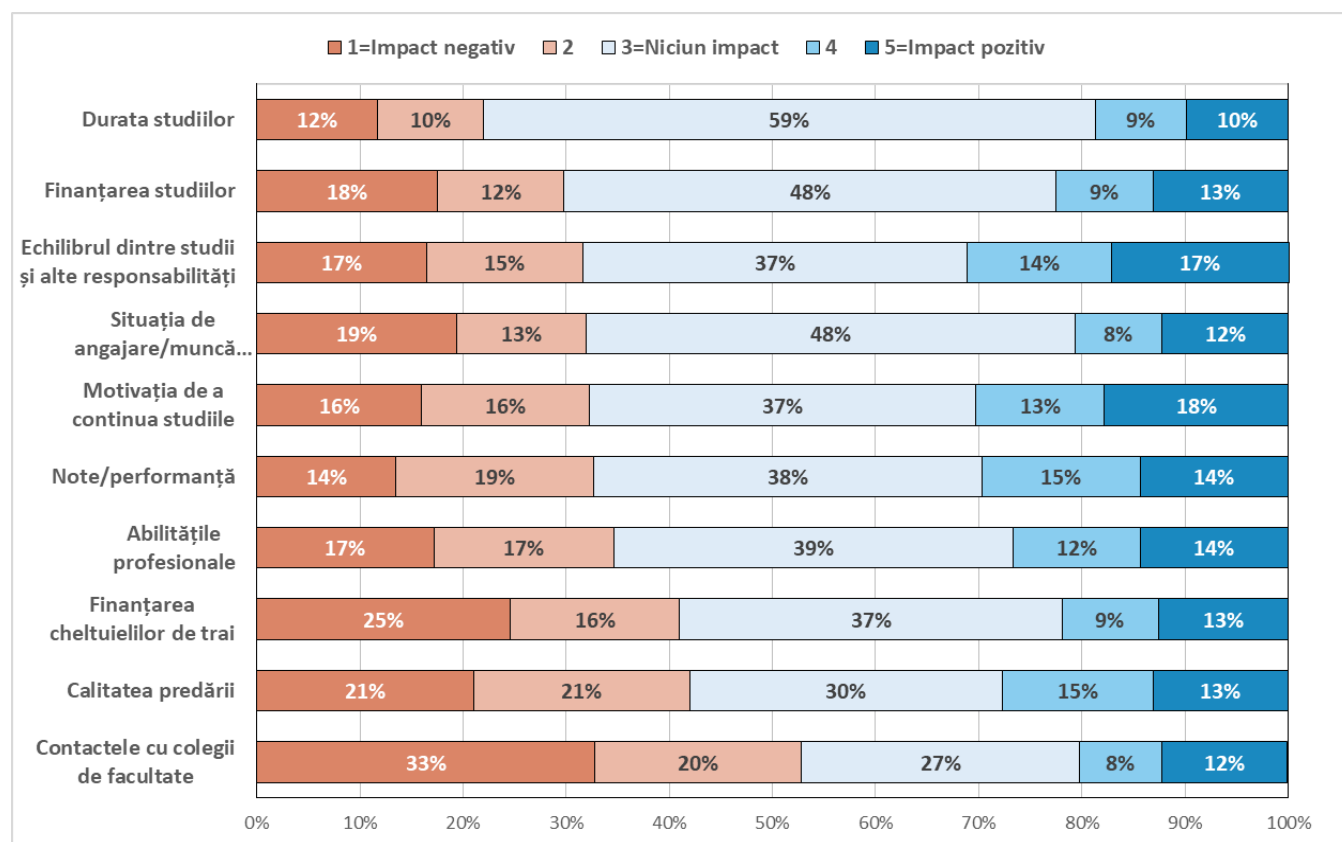
În schimb, aspecte precum motivația de a continua studiile, calitatea predării, contactele cu colegii de facultate și durata studiilor au fost mai puțin afectate în România decât în medie în țările participante la EUROSTUDENT 8 (cu diferențe de -9, -7, -7 și -2 puncte procentuale, respectiv). Totuși, per ansamblu, pandemia COVID-19 a avut efecte negative imediate pe care atât studenții din România, cât și cei din alte țări le-au resimțit în mod semnificativ.

Datele EUROSTUDENT 8 permit comparații internaționale cu un nivel de granularitate mai mare privind efectele pandemiei din perspectiva studenților. În acest capitol, accentul este pus pe analiza situației din România, însă o imagine detaliată a tendințelor internaționale poate fi obținută, în funcție de domeniul de interes, prin intermediul platformei EUROSTUDENT (<https://database.EUROSTUDENT.eu/drm/>). Analiza comparativă la nivel european oferă un cadru de referință, însă politicile educaționale trebuie adaptate la

realitățile specifice fiecărei țări. Prin urmare, acest capitol aprofundează impactul pandemiei asupra studenților din România.

În timp ce Graficul B10.1 pune în context situația României în raport cu media EUROSTUDENT 8, Graficul B10.2 oferă o imagine detaliată asupra experienței studenților români, evidențiind domeniile cel mai puternic afectate, independent de orice comparații internaționale. Reiterăm că un procent semnificativ dintre studenții investigați (între 22% și 53%, în funcție de domeniu) a raportat că aceste aspecte au fost afectate. Totuși, între 19% și 31% dintre studenți au considerat că pandemia a avut un impact (oarecum) pozitiv, iar 27% până la 59% nu au resimțit niciun impact.

Graficul B10.2. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate în diverse arii ale vieții de student

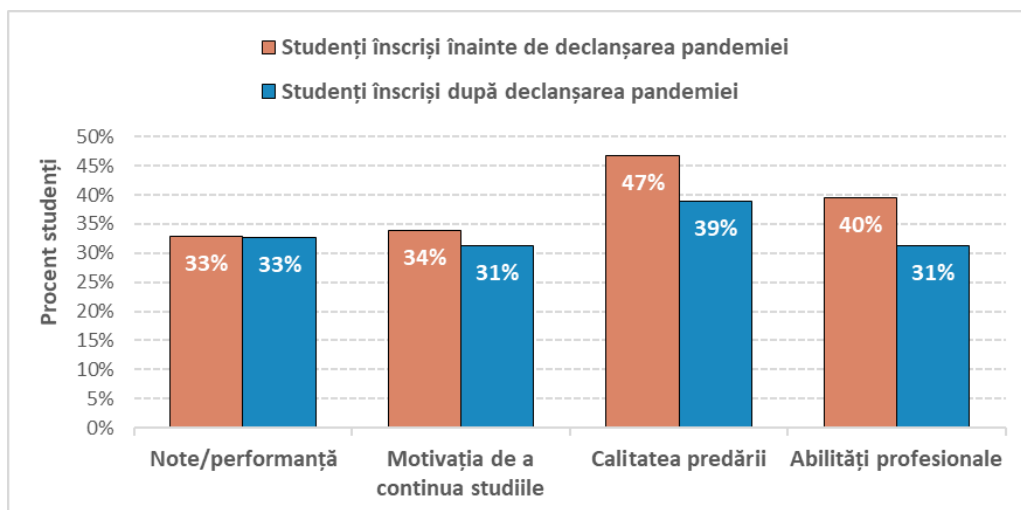
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării – *În ce măsură resimțiți acum un impact pozitiv sau negativ al pandemiei de Covid-19 asupra...?*; N_{ES VIII RO} = 11848–11955; Graficul este ordonat crescător în funcție de procentul studenților care au răspuns că au resimțit un impact (oarecum) negativ (aria căreia îi corespunde cel mai mic procent se află în partea de sus a graficului).

Pentru studenții din România, cele mai frecvent afectate dimensiuni sunt contactele cu colegii de facultate, calitatea predării și finanțarea cheltuielilor de trai, ceea ce sugerează că schimbările din perioada pandemiei au influențat nu doar sfera academică, ci și pe cea socială și economică. De exemplu, 53% dintre studenți au considerat că pandemia a avut un impact (oarecum) negativ asupra contactelor cu colegii, 42% au raportat un efect negativ asupra calității predării, iar 41% au menționat dificultăți suplimentare privind finanțarea cheltuielilor de trai.

Graficul B10.3 analizează diferențele privind aceste percepții în funcție de momentul înscrierii la facultate, oferind o perspectivă comparativă asupra studenților care au trecut prin tranziția la educația universitară online și cei care au experimentat viața de student direct în condițiile impuse de pandemie.

Graficul B10.3. Procentul studenților care au resimțit **efecte imediate (oarecum) negative** ale pandemiei COVID-19 asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de momentul înscrierii la facultate

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

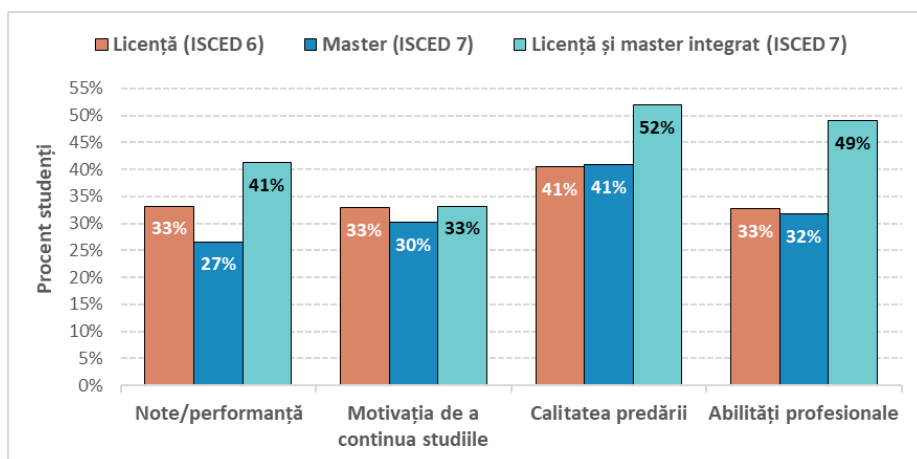
Note: Textul întrebărilor – *Ați fost înscris ca student(ă) în învățământul superior în anul universitar 2019/2020 (înainte de declanșarea pandemiei)?; În ce măsură resimțiți acum un impact pozitiv sau negativ al pandemiei de Covid-19 asupra...?* În grafic sunt prezentate procentele cumulate pentru polul "negativ" al scalei (cod 1+2). Numărul total al studenților înscriși înainte de declanșarea pandemiei, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 4816$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 4818$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitatea\ predării} = 4822$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 4805$. Numărul total al studenților înscriși după declanșarea pandemiei, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 7093$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 7086$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitatea\ predării} = 7104$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 7054$.

Rezultatele arată că studenții înscriși înainte de debutul pandemiei au raportat mai frecvent efecte negative, în special asupra calității predării (46,8%) și asupra abilităților profesionale (39,5%) decât cei înscriși după declanșarea pandemiei. Această constatare poate fi explicată de crearea unui efect de contrast între viața obișnuită de student din perioada pre-pandemică și provocările suplimentare asociate cu incertitudinea și schimbările rapide impuse de situația de criză. Pe de altă parte, studenții înscriși la facultate după declanșarea pandemiei nu au avut un element de comparație, iar tranziția de la viața de elev la cea de student probabil că a inclus din start, cel puțin pentru o parte dintre ei, adaptarea la noile realități impuse de pandemie.

Percepția studenților asupra efectelor imediate ale pandemiei variază și în funcție de ciclul de studii (Graficul B10.4). În mod notabil, studenții înscriși la programele integrate de licență și master par mai afectați în toate ariile investigate comparativ cu cei de la master și licență. O posibilă explicație este faptul că aceste programe sunt frecvent asociate cu domenii intens aplicative, precum medicina și arhitectura, în care tranziția către cursurile online a limitat considerabil calitatea predării și componenta practică a formării profesionale.

Cea mai mare discrepanță este observată în sfera abilităților profesionale, unde procentul celor care au resimțit un impact negativ este semnificativ mai mare în rândul studenților care urmează un ciclu integrat (49%), comparativ cu cei de la master (32%) și licență (33%). Diferențe marcante se remarcă, de asemenea, în ceea ce privește calitatea predării și notele/performanța academică. Aceste rezultate pot sugera că studenții din programele integrate, având un parcurs mai lung și mai complex, au fost expuși unui cumul de factori de stres care le-au influențat percepția asupra experienței educaționale.

Graficul B10.4. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de ciclul de studii

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării de evaluare: *În ce măsură resimțiți acum un impact pozitiv sau negativ al pandemiei de Covid-19 asupra...?* În grafic sunt prezentate procentele cumulate pentru polul "negativ" al scalei (cod 1+2). Numărul total al studenților înscriși la licență, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 7828$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 7823$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitatea\ predării} = 7839$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 7789$; Numărul total al studenților înscriși la master, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 2608$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 2609$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitatea\ predării} = 2617$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 2599$. Numărul total al studenților înscriși la un program de licență și master integrat, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 1500$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 1498$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitatea\ predării} = 1500$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 1497$.

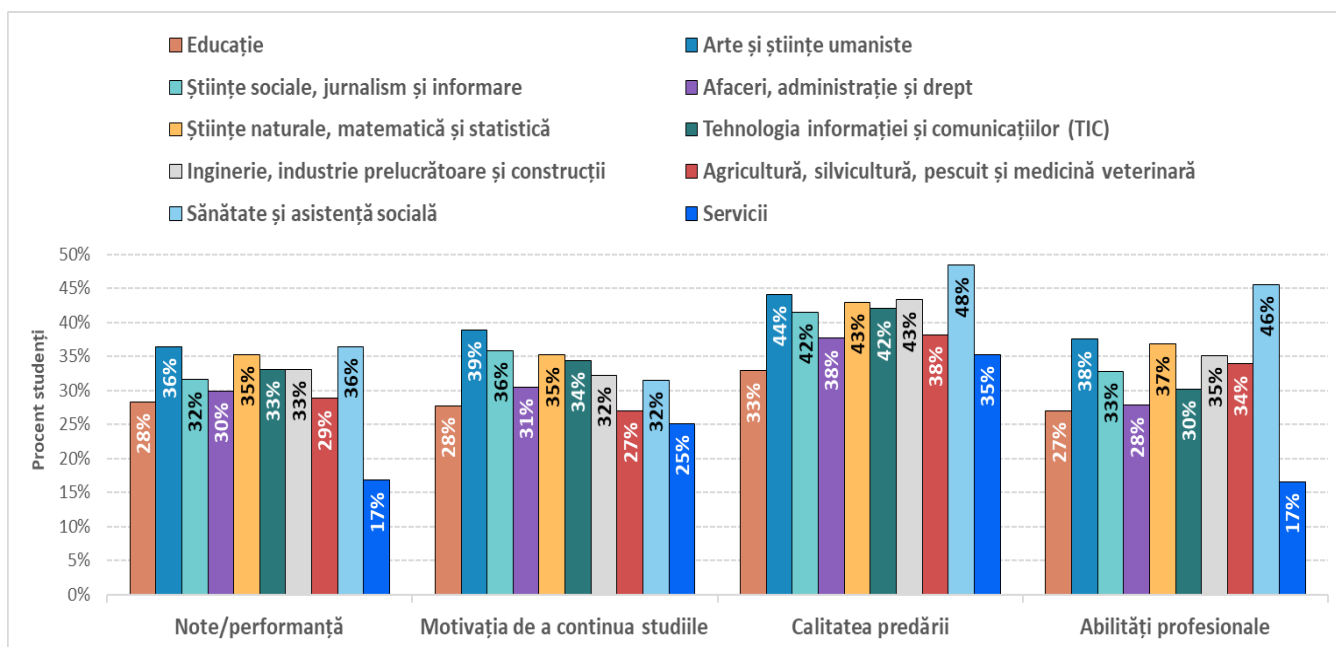
Graficul B10.5 ilustrează diferențele în modul în care studenții din România au evaluat efectele negative ale pandemiei în funcție de domeniul de studiu. Rezultatele evidențiază variații importante.

Studenții din domeniul serviciilor raportează în număr cel mai mic efecte negative asupra notelor/performancei (17%), motivației de a continua studiile (25%) și abilităților profesionale (17%). Totuși, acest rezultat trebuie interpretat cu precauție, având în vedere că numărul de studenți din acest domeniu care au răspuns la chestionar a fost relativ redus ($N = 78-82$).

De asemenea, în toate ariile investigate, studenții din domeniul educației, cei din agricultură, silvicultură, pescuit și medicină veterinară, precum și cei din afaceri, administrație și drept, tind să resimtă mai puțin efectele negative comparativ cu cei din alte domenii. În contrast, procentele studenților care au raportat efecte (oarecum) negative asupra experiențelor universitare sunt mai ridicate în domeniile sănătății și asistenței sociale, precum și în arte și științe umaniste.

Se remarcă faptul că 48% dintre studenții din domeniul sănătății și asistenței sociale, 44% dintre cei din arte și științe umaniste și 43% dintre studenții din inginerie, industrie prelucrătoare și construcții au considerat că pandemia a afectat semnificativ calitatea predării. Procente similare s-au înregistrat și în domeniul științelor naturale, matematicii și statisticii (43%), al tehnologiei informației și comunicațiilor (42%), respectiv al științelor sociale, jurnalismului și informării (42%). Un alt rezultat deosebit de important este că 46% dintre studenții din domeniul sănătății și asistenței sociale au menționat că pandemia a avut un impact negativ asupra abilităților lor profesionale, un procent mai ridicat decât în celelalte domenii.

Graficul B10.5. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de domeniul de studiu

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

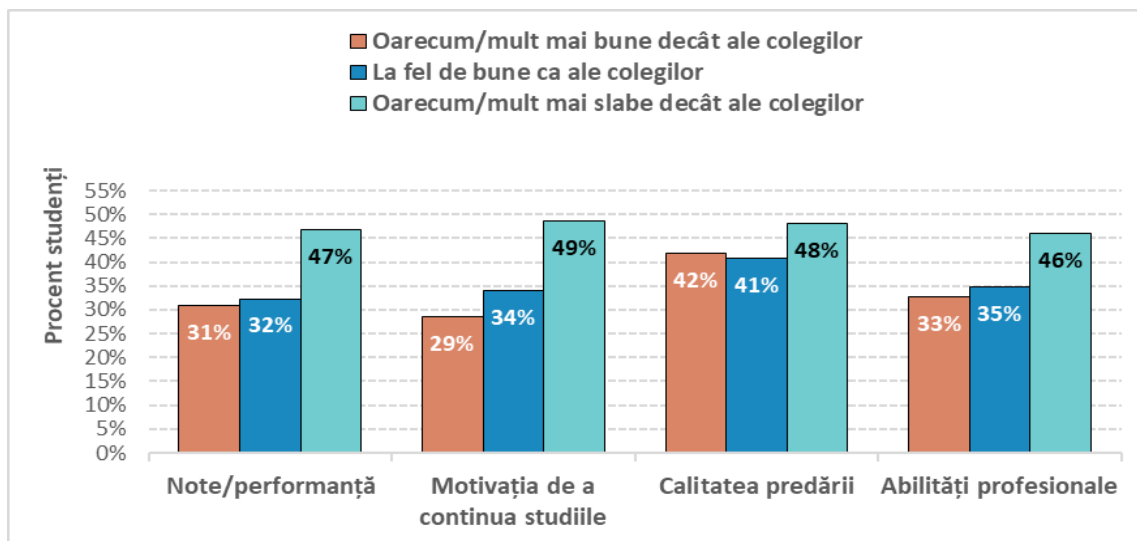
Note: Textul întrebării de evaluare: *În ce măsură resimțiți acum un impact pozitiv sau negativ al pandemiei de Covid-19 asupra...?* În grafic sunt prezentate procentele cumulate pentru polul "negativ" al scalei (cod 1+2). $N_{ES VIII RO Educație} = 455-460$; $N_{ES VIII RO Arte și științe umaniste} = 884-890$; $N_{ES VIII RO Științe sociale etc.} = 1116-1120$; $N_{ES VIII RO Afaceri etc.} = 2492-2596$; $N_{ES VIII RO Științe naturale etc.} = 461-465$; $N_{ES VIII RO TIC} = 914-930$; $N_{ES VIII RO Inginerie etc.} = 2785-2805$; $N_{ES VIII RO Agricultură etc.} = 604-614$; $N_{ES VIII RO Sănătate și asistență socială} = 2090-2093$; $N_{ES VIII RO Servicii etc.} = 78-82$.

Aceste rezultate pot fi explicate, cel puțin parțial, prin natura specifică a activităților din fiecare domeniu de studiu. Astfel, în sănătate, pregătirea profesională include stagii practice și interacțiuni directe cu pacienți, aspecte greu de substituit prin metode online. În arte și științe umaniste, educația implică adesea un grad ridicat de interacțiune umană, dezbateri și activități creative desfășurate în medii care încurajează colaborarea în timp real, ceea ce ar putea explica impactul resimțit asupra calității predării și chiar asupra motivației de a continua studiile. În ceea ce privește științele naturale, programele de studiu – care includ discipline precum biologie, chimie sau fizică – presupun laboratoare experimentale care au fost puternic afectate de tranziția către predarea online. Totuși, acest domeniu a fost grupat împreună cu matematica și statistica, unde majoritatea activităților de învățare sunt teoretice și pot fi desfășurate și în format digital. Prin urmare, este posibil ca impactul pandemiei asupra studenților în științe naturale să fi fost chiar mai ridicat decât rezultă din procentele prezentate în Graficul B10.5.

Rezultatele prezentate în Graficul B10.6 evidențiază diferențele percepute privind impactul negativ al pandemiei în funcție de rezultatele academice autoevaluate. Studenții care se autoevaluează ca având rezultate academice mai bune decât colegii lor au raportat într-o proporție mai mică efecte negative ale pandemiei asupra notelor/performancei academice (31%), motivației de a continua studiile (29%) și abilităților profesionale (33%) comparativ cu colegii lor. În schimb, studenții care consideră că rezultatele lor sunt mai slabe decât ale colegilor lor au declarat mult mai frecvent că pandemia a afectat negativ toate ariile esențiale, procentele fiind apropiate de 50%. Aceste date sugerează că autoevaluarea performanței academice este strâns legată de modul în care sunt resimțite dificultățile impuse de criza sanitară. Cu toate acestea, pandemia COVID-19 a avut un răsunet

negativ semnificativ și în rândul studenților care se consideră mai performanți decât colegii lor – de exemplu, 42% dintre aceștia au remarcat o afectare a calității predării.

Graficul B10.6. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de rezultatele academice autoevaluate

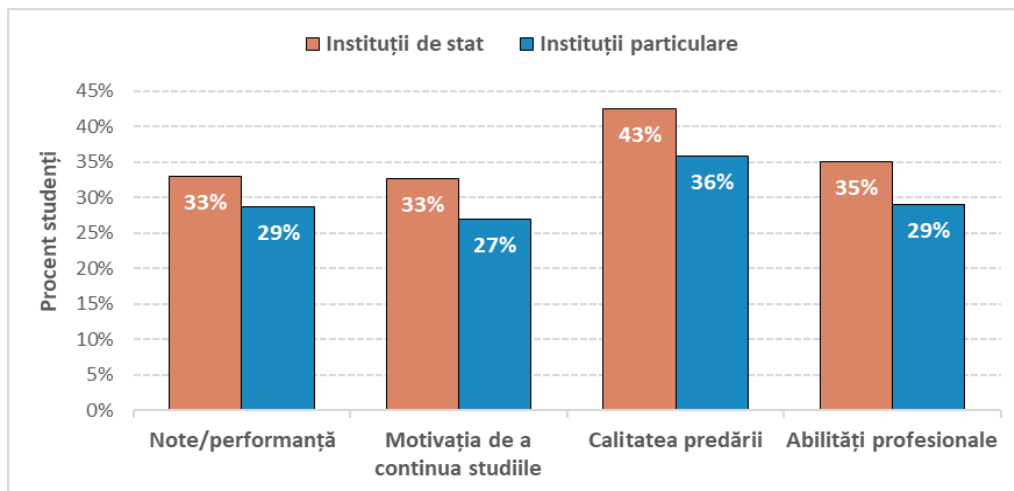
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării – *Cum ați evalua rezultatele dumneavoastră în cadrul acestui program de studii, comparativ cu ale celorlalți colegi?; În ce măsură resimțiți acum un impact pozitiv sau negativ al pandemiei de Covid-19 asupra...?;* În grafic sunt prezentate procentele cumulate pentru polul "negativ" al scalei (cod 1+2). Numărul total al studenților cu o performanță academică autoevaluată ca fiind mai bună decât a colegilor, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 6029$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 6024$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitate\ predării} = 6049$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 6016$. Numărul total al studenților cu o performanță academică autoevaluată ca fiind la fel de bună ca a colegilor, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 2693$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 2698$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitate\ predării} = 2698$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 2685$. Numărul total al studenților înscriși la un program cu o performanță academică autoevaluată ca fiind mai slabă decât a colegilor, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 1101$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 1099$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitate\ predării} = 1100$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 1100$.

Graficul B10.7 completează perspectiva asupra impactului perceput al pandemiei, prezentând diferențele între evaluările studenților înscriși la universitățile de stat și cele ale studenților din universitățile particulare. Studenții din universitățile de stat au apreciat într-o proporție mai mare că pandemia a avut efecte negative în toate domeniile analizate, dar în special asupra calității predării (43%). Aceste rezultate pot indica fie o mai bună adaptare la noul context educațional a studenților din universitățile particulare, fie că măsurile asociate cu pandemia nu au generat schimbări majore pentru aceștia în ariile esențiale ale vieții de student.

Rezultatele din Graficul B10.8 arată că studenții care învață în universități cu un raport mic între numărul de studenți și numărul cadrelor didactice au resimțit într-o proporție mai mare efecte negative asupra calității predării (41%), motivației de a continua studiile (34%), abilităților profesionale (34%) și notelor/performancei academice (33%). Cauzele acestui rezultat nu pot fi elucidate exclusiv pe baza datelor EUROSTUDENT 8, însă poate fi emisă ipoteza că un raport mare între numărul de studenți și numărul cadrelor didactice implică deja mai multe provocări în procesul de predare-învățare, chiar și în condiții normale. Astfel, studenții din universități cu un raport mai mic – fiind probabil obișnuiți cu o comunicare cadru didactic-studenți mai apropiată și personalizată – ar fi putut resimți mai intens dificultățile suplimentare asociate cu pandemia.

Graficul B10.7. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de tipul instituțiilor de învățământ superior²³

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8, ETER.

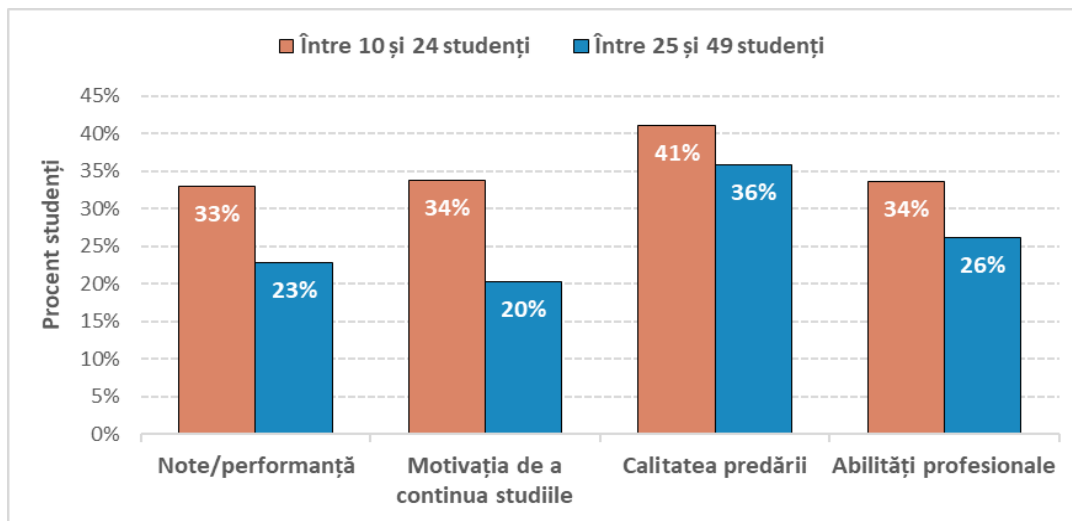
Note: Textul întrebării de evaluare: *În ce măsură resimțiți acum un impact pozitiv sau negativ al pandemiei de Covid-19 asupra...?* În grafic sunt prezentate procentele cumulate pentru polul "negativ" al scalei (cod 1+2). Datele ETER despre raportul studenți/cadru didactic au fost colectate separat. Numărul total al studenților din instituții de stat, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 11201$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 11196$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitatea\ predării} = 11221$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 11149$. Numărul total al studenților din instituții particulare, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 737$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 734$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitatea\ predării} = 735$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 737$.

Pe de altă parte, este important de menționat că 81% dintre respondenții proveniți din universități cu un raport studenți/cadru didactic mai ridicat studiază în capitală, iar restul de 19% în localități cu o populație cuprinsă între 100.000 și 300.000 de locuitori. În contrast, în grupul celor proveniți din universități cu un raport studenți/cadru didactic mai scăzut, se regăsesc preponderent (93%) persoane care studiază în localități cu o populație de 100.000–300.000 de locuitori, iar restul de 7% aparțin de instituții din localități mici, cu o populație de până la 100.000 de locuitori.

Astfel, o explicație alternativă pentru gradul mai mare de afectare resimțit de studenții care învață în universități cu un raport mic studenți/cadru didactic poate fi aceea că, în aceste instituții, învățământul la distanță cauzat de pandemia de COVID-19 a ridicat probleme mai serioase, posibil de natură tehnică. În schimb, studenții din centrele universitare mai mari, unde raportul studenți/cadru didactic este mai ridicat, au beneficiat de o infrastructură mai eficientă, care le-a asigurat condiții mai bune pentru derularea activităților educaționale la distanță. Cu alte cuvinte, în spatele variabilei privind raportul studenți/cadru didactic se pot ascunde alți factori, precum resursele materiale ale universităților și/sau ale studenților, care ar fi putut influența experiența educațională din timpul pandemiei.

²³ Datele privind tipul controlului instituțional provin din proiectul ETER (European Tertiary Education Register), o inițiativă complementară EUROSTUDENT, care furnizează date agregate despre universități din Europa. Mai multe detalii sunt disponibile la: <https://eter-project.com/data/overview-data/>

Graficul B10.8. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de raportul studenți/cadru didactic (echivalent normă întreagă)²⁴

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8, ETER.

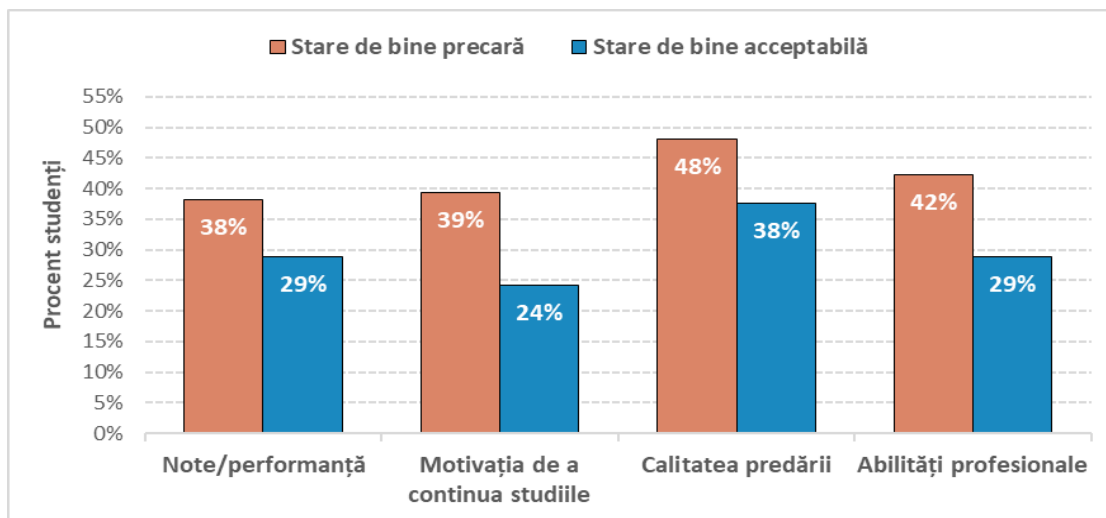
Note: Textul întrebării de evaluare: *În ce măsură resimțiți acum un impact pozitiv sau negativ al pandemiei de Covid-19 asupra...?* În tabel sunt prezentate procentele cumulate pentru polul "negativ" al scalei (cod 1+2). Datele ETER despre raportul studenți/cadru didactic au fost colectate separat. Numărul total al studenților din universități cu un raport mic studenți/cadru didactic, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 3481$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 3479$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitatea\ predării} = 3476$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 3461$. Numărul total al studenților din universități cu un raport mare studenți/cadru didactic, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 363$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 362$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitatea\ predării} = 363$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 359$.

Ultimul factor analizat în relație cu percepția asupra efectelor imediate ale pandemiei este starea subiectivă de bine a studenților (Graficul B10.9).

Conform datelor din Graficul B10.9, starea subiectivă de bine a studenților, în general, se asociază cu percepții diferite asupra efectelor pandemiei. Mai exact, procentul studenților cu o stare de bine precară și care au remarcat efecte negative ale pandemiei asupra tuturor aspectelor investigate a fost semnificativ mai mare comparativ cu procentul studenților care au demonstrat o stare de bine acceptabilă. Deși acest rezultat poate sugera că o stare psihologică pozitivă poate acționa ca factor de protecție împotriva percepției negative asupra impactului imediat al pandemiei, este important de menționat că și din rândul studenților cu o stare de bine acceptabilă un număr considerabil (24%–38%) au resimțit schimbări negative în toate ariile analizate.

²⁴ Datele privind acest raport studenți/cadru didactic provin din proiectul ETER (European Tertiary Education Register), o inițiativă complementară EUROSTUDENT, care furnizează date agregate despre universități din Europa. Mai multe detalii sunt disponibile la: <https://eter-project.com/data/overview-data/>

Graficul B10.9. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de starea lor subiectivă de bine²⁵

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării de evaluare: *În ce măsură resimțiți acum un impact pozitiv sau negativ al pandemiei de Covid-19 asupra...?* În tabel sunt prezentate procentele cumulate pentru polul "negativ" al scalei (cod 1+2). Numărul total al studenților cu stare de bine precară, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 2810$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 2954$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitatea\ predării} = 2864$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 2967$. Numărul total al studenților cu o stare de bine acceptabilă, pe arii investigate: $N_{ES\ VIII\ RO\ note} = 2782$; $N_{ES\ VIII\ RO\ motivație} = 2785$; $N_{ES\ VIII\ RO\ calitatea\ predării} = 2784$; $N_{ES\ VIII\ RO\ abilități} = 2780$.

B10.2. Așteptările cu privire la menținerea efectelor pandemiei COVID-19

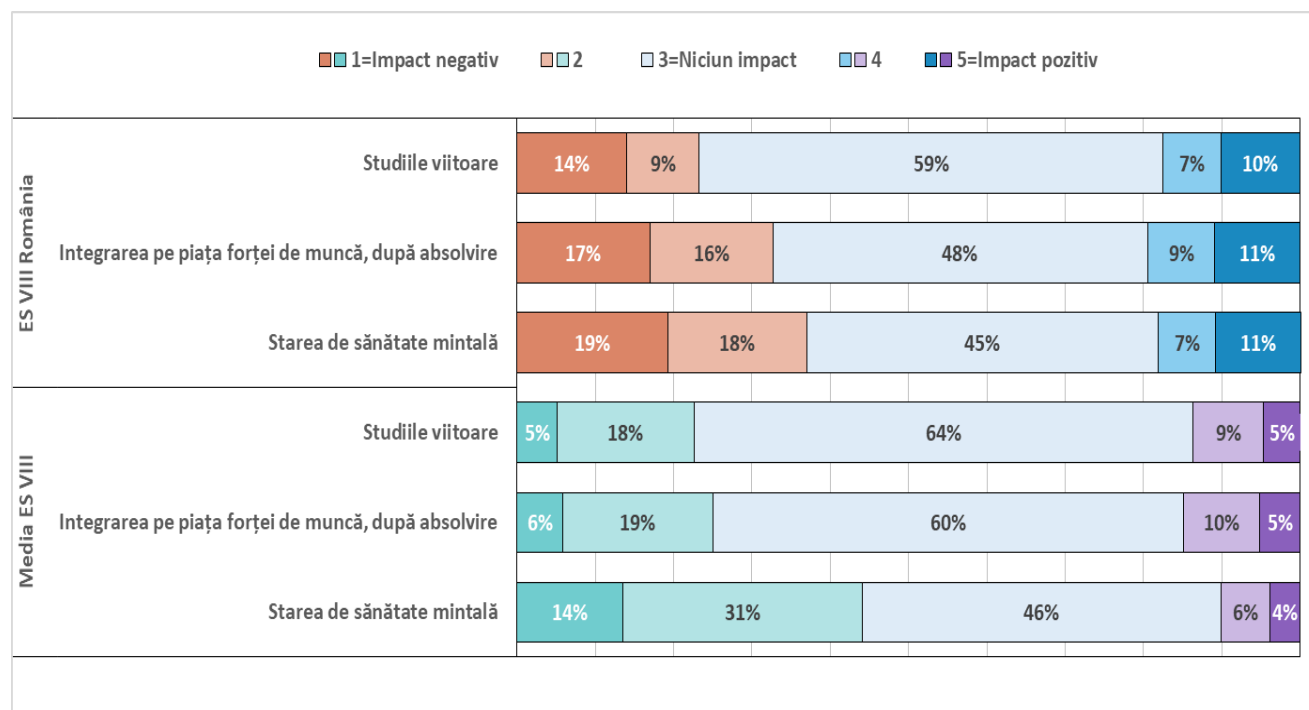
Pandemia COVID-19 a generat schimbări semnificative care au afectat viața studentescă pe multiple planuri în timpul perioadei de criză. Un aspect esențial complementar îl constituie modul în care studenții percep viitorul și impactul pe termen mai lung al pandemiei. Secțiunea de față investighează așteptările studenților din România cu privire la menținerea efectelor pandemiei asupra studiilor viitoare, integrării pe piața muncii după absolvire și stării lor de sănătate mintală. Pentru a pune în context situația României, procentul studenților români care au exprimat așteptări pozitive și negative în aceste trei domenii esențiale ale vieții a fost pus în contrabalansă cu media procentelor țărilor participante la EUROSTUDENT 8 (Graficul B10.10).

În ceea ce privește studiile viitoare, majoritatea studenților români (59%) au considerat că pandemia nu va avea niciun impact, în timp ce 23% s-au așteptat la efecte negative (valorile 1 și 2 pe scala în 5 trepte utilizată) și doar 18% au prognozat efecte pozitive (valorile 4 și 5). Media EUROSTUDENT 8 indică un profil relativ similar pe această dimensiune, însă cu o tendință de evitare a răspunsurilor extreme (de tip 1 sau 5).

Referitor la integrarea pe piața muncii după absolvire, proporția studenților români care au anticipat un impact mai degrabă negativ (33%) este mai mare decât în privința studiilor viitoare. Totodată, aproape jumătate dintre studenți (48%) nu au prevăzut vreun efect semnificativ, iar 20% speră la un efect pozitiv. Comparativ, media EUROSTUDENT 8 sugerează, per ansamblu, opinii oarecum mai optimiste: 25% dintre studenți au exprimat așteptări negative, iar 60% nu anticipează vreun efect de durată. Procentul celor cu perspective pozitive a fost de doar 15%.

²⁵ Starea de bine precară a fost definită drept un scor de cel mult 50 pe scala WHO-5.

Graficul B10.10. Procentul studenților din România care au exprimat așteptări pozitive și negative legate de continuarea efectelor pandemiei în trei domenii ale vieții, comparativ cu media EUROSTUDENT 8

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării – *Vă așteptați în continuare la vreun efect pozitiv sau negativ al pandemiei de Covid-19 asupra...?*; $N_{ES\ VIII\ RO} = 11943-12015$; Pentru fiecare eșantion, graficul este ordonat crescător în funcție de procentul studenților care au răspuns că au exprimat așteptări (oarecum) negative – domeniul căruia îi corespunde cel mai mic procent se află în partea de sus a graficului.

În cazul sănătății mintale, proporția studenților români care anticipează un impact negativ este cea mai ridicată (37%), ceea ce semnalează o preocupare sporită în această sferă. Cu toate acestea, 18% cred că sănătatea lor mintală ar putea beneficia de pe urma provocărilor asociate cu pandemia, iar 45% nu se așteaptă să persiste vreun efect semnificativ. Media EUROSTUDENT 8 arată o tendință și mai accentuată spre pesimism în acest domeniu: aproximativ 45% dintre studenți anticipează efecte negative asupra stării lor mintale, doar 10% se așteaptă la efecte pozitive, iar 46% consideră că nu va exista niciun impact.

Per ansamblu, datele sugerează o viziune predominant echilibrată, dar nu lipsită de îngrijorări – în special în privința sănătății mintale și a integrării profesionale. Compararea României cu media EUROSTUDENT 8 relevă similitudini generale, dar și unele diferențe semnificative în distribuția așteptărilor, mai ales în ceea ce privește frecvența răspunsurilor extreme.

Tabelul B10.1 reflectă o imagine mai nuanțată asupra măsurii în care studenții din România s-au așteptat ca efectele negative ale pandemiei să continue în cele trei domenii esențiale investigate – studiile viitoare, integrarea pe piața forței de muncă și starea de sănătate mintală – prin prezentarea procentelor aferente unor categorii diferite de studenți.

Tabelul B10.1. Procentul studenților din România care au exprimat **așteptări (oarecum) negative** privind menținerea efectelor pandemiei în trei arii principale ale vieții, în funcție de momentul înscrierii la facultate, domeniul de studiu, performanța academică autoevaluată și starea subiectivă de bine.

Factori	Studiile viitoare	Integrarea pe piața forței de muncă, după absolvire	Starea de sănătate mintală
Momentul înscrierii la facultate			
Înainte de declanșarea pandemiei	25% (N = 4829)	34% (N = 4803)	38% (N = 4798)
După declanșarea pandemiei	22% (N = 7158)	32% (N = 7117)	37% (N = 7118)
Domeniul de studiu			
Educație	21% (N = 462)	26% (N = 458)	32% (N = 458)
Arte și științe umaniste	26% (N = 896)	38% (N = 888)	43% (N = 887)
Științe sociale, jurnalism și informare	24% (N = 1122)	36% (N = 1118)	39% (N = 1120)
Afaceri, administrație și drept	23% (N = 2523)	30% (N = 2504)	34% (N = 2504)
Științe naturale, matematică și statistică	23% (N = 466)	32% (N = 465)	37% (N = 465)
Tehnologia informației și comunicațiilor (TIC)	18% (N = 923)	29% (N = 923)	39% (N = 923)
Inginerie, industrie prelucrătoare și construcții	24% (N = 2810)	33% (N = 2801)	37% (N = 2800)
Agricultură, silvicultură, pescuit și medicină veterinară	22% (N = 618)	31% (N = 609)	32% (N = 607)
Sănătate și asistență socială	26% (N = 2111)	35% (N = 2100)	38% (N = 2098)
Servicii	18% (N = 82)	33% (N = 81)	39% (N = 81)
Performanța academică autoevaluată			
Oarecum/mult mai bună decât a colegilor	21% (N = 6078)	32% (N = 6048)	36% (N = 6051)
La fel de bună ca a colegilor	24% (N = 2717)	32% (N = 2703)	35% (N = 2701)
Oarecum/mult mai slabă decât a colegilor	33% (N = 1107)	44% (N = 1103)	50% (N = 1101)
Starea subiectivă de bine			
Acceptabilă	16% (N = 2808)	25% (N = 2792)	25% (N = 2793)
Precară	26% (N = 3356)	40% (N = 3353)	48% (N = 3351)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Note: Textul întrebării – *Vă așteptați în continuare la vreun efect pozitiv sau negativ al pandemiei de Covid-19 asupra...?*. În tabel sunt prezentate procentele cumulate pentru polul "negativ" al scalei (cod 1+2), iar între paranteze numărul total al studenților care au răspuns la fiecare întrebare (N).

Conform datelor din Tabelul B10.1, studenții înscriși la facultate înainte de pandemie au prezentat o tendință ușor mai ridicată de a exprima așteptări negative privind efectele viitoare ale pandemiei. Astfel, 37% dintre aceștia se așteptau la un impact negativ asupra sănătății mintale, 34% asupra integrării profesionale și 25% asupra studiilor viitoare. În rândul studenților înscriși după pandemie, aceste procente au fost de 36% pentru sănătatea mintală, 32% pentru integrarea profesională și 22% pentru studiile viitoare. O posibilă

explicație pentru această diferență este că studenții care au trecut prin tranziția forțată la învățământul online au resimțit mai acut dificultățile asociate, precum lipsa interacțiunilor față în față sau scăderea calității învățării practice, ceea ce ar fi putut face ca adaptarea la noile condiții de studiu să fie mai dificilă. În schimb, studenții care au început facultatea după pandemie e posibil să-și fi calibrat așteptările încă de la început pentru un context educațional marcat de utilizarea extinsă a mediului online.

Studenții din arte și științe umaniste s-au remarcat din perspectiva așteptărilor negative cu privire la efectele durabile ale pandemiei în planul sănătății mintale (43%) și al integrării profesionale (38%). Acest rezultat ar putea fi explicat prin natura specifică a acestor domenii, unde interacțiunea directă și colaborarea în cadrul atelierelor, dezbaterilor și activităților creative joacă un rol esențial în procesul de învățare. Însă preocupările privind impactul pandemiei asupra sănătății mintale și integrării profesionale rămân marcante de-a lungul tuturor domeniilor de studiu. Cele mai puține așteptări negative privind studiile viitoare au fost observate în domeniile tehnologia informației și comunicațiilor (18%) și servicii (18%), ceea ce poate reflecta faptul că aceste domenii sunt mai bine adaptate la digitalizare, existând posibilitatea desfășurării activităților academice într-un format online fără compromisuri majore. De asemenea, referitor la integrarea profesională, studenții din domeniul educației au exprimat cele mai puține așteptări negative (26%), probabil datorită cererii constante pentru profesori și alt personal didactic pe piața muncii, indiferent de context.

Studenții care s-au autoevaluat ca având rezultate mai slabe decât colegii lor au manifestat într-o proporție mai mare decât ceilalți așteptări negative, pentru toate domeniile analizate: sănătate mintală (50%), integrare profesională (44%) și studii viitoare (33%). Aceste rezultate pot fi puse în legătură cu o încredere mai scăzută în propriile abilități și o vulnerabilitate crescută la stresul academic, aspecte accentuate în contexte de incertitudine, cum a fost pandemia.

Totodată, exprimarea unor așteptări negative a variat semnificativ și în funcție de starea subiectivă de bine: procentele studenților cu o stare de bine precară care au anticipat efecte negative asupra sănătății mintale (48%), integrării pe piața muncii (40%) și studiilor viitoare (26%) au fost mai ridicate decât ale colegilor cu o stare de bine acceptabilă – în cazul acestora din urmă, valorile s-au situat între 16% și 25%, în funcție de domeniul vizat. O explicație posibilă pentru această diferență este că percepția viitorului este puternic influențată de starea emoțională curentă. Astfel, studenții cu o stare de bine scăzută tind să fie mai pesimiști în privința viitorului, anticipând dificultăți mai mari în perioada post-pandemie.

B10.3. Recomandări pentru politicile educaționale în domeniul învățământului superior

1. Calitatea predării și adaptarea metodelor de instruire

- **Îmbunătățirea infrastructurii digitale** pentru a asigura acces echitabil la resurse de învățare online, inclusiv prin sprijin pentru studenții din medii defavorizate.
- **Implementarea unui model hibrid flexibil** care să combine avantajele predării online cu experiențele de învățare față în față.
- **Formarea continuă a cadrelor didactice** în utilizarea pedagogiei digitale interactive și a tehnologiilor educaționale inovatoare.

2. *Diminuarea impactului pandemiei sau al altei crize majore asupra sănătății mintale*

- **Integrarea și promovarea intervențiilor de sprijin psihologic** în universități, prin servicii gratuite de consiliere, grupuri de suport și campanii de conștientizare.
- **Crearea unui sistem de monitorizare a stării de bine a studenților**, utilizând date colectate periodic pentru a adapta intervențiile instituționale.
- **Promovarea unor strategii de dezvoltare a rezilienței** prin workshopuri despre gestionarea stresului și adaptabilitate în contexte de incertitudine.

B11. Module Tematice: Digitalizarea în învățământul superior: acces, competențe și percepții ale studenților

Pandemia de Covid-19 a subliniat importanța înțelegerii dimensiunii digitalizării în sistemul de învățământ. Aceasta implică atât capacitatea sistemului educațional de a se adapta la noile tehnologii și metode digitale, cât și dezvoltarea competențelor necesare pentru integrarea eficientă a acestor componente în procesul educațional. O dimensiune nouă a studiului EUROSTUDENT, care este pentru prima dată măsurată în această cercetare, este cea a digitalizării. Astfel, a fost investigată percepția studenților privind propriile competențe digitale, utilitatea acestora pentru programul de studii pe care l-au ales, dar și cât de mulțumiți sunt de elementele digitale ale sistemului universitar (cum ar fi predarea online sau materialele puse la dispoziție acestora).

Rezumat

Datele din EUROSTUDENT 8 evidențiază impactul digitalizării asupra educației superioare din România, relevând atât progresele realizate, cât și aspectele care necesită îmbunătățiri.

Accesul la resurse digitale. Majoritatea studenților români dispun de dispozitive adecvate (peste 70%) și conexiune optimă la internet (63%), dar doar 52% au acces la un spațiu liniștit pentru studiu.

Competențele digitale ale studenților. 81% dintre studenții români consideră că dețin competențe digitale suficiente pentru cerințele programului lor de studiu, un procent peste media europeană de 64%. Cu toate acestea, există un decalaj de gen, băieții fiind ușor mai mulțumiți de competențele lor digitale (83%) comparativ cu fetele (80%).

Percepții ale studenților: importanța digitalizării. 92% dintre studenți consideră instrumentele digitale esențiale pentru studiile lor, iar 86% le percep ca fiind importante în viața de zi cu zi. Studenții de peste 22 de ani le corelează mai des cu activitatea profesională, deoarece 52% dintre aceștia sunt angajați, față de 44% dintre studenții sub 22 de ani.

Percepții ale studenților: predarea online vs. față în față. Studenții din România preferă o combinație între învățământul online și fizic, însă 53% dintre cursuri sunt în continuare desfășurate exclusiv față în față. Există o diferență clară între studenții de licență și master, cei din urmă manifestând o preferință mai mare pentru formatul online (42%).

Percepții ale studenților: satisfacția față de resursele educaționale digitale. Materialele de studiu sunt apreciate pozitiv, însă serviciile administrative și cele de consiliere digitală sunt evaluate sub media europeană. România se plasează pe penultimul loc în ceea ce privește satisfacția față de serviciile de consiliere digitală. Participarea activă a studenților în mediul educațional digital este strâns legată de un set de factori interconectați, cum ar fi competențele digitale, accesul la tehnologie și infrastructură adecvată, atât oferite de către universitate, cât și disponibile în spațiul privat.

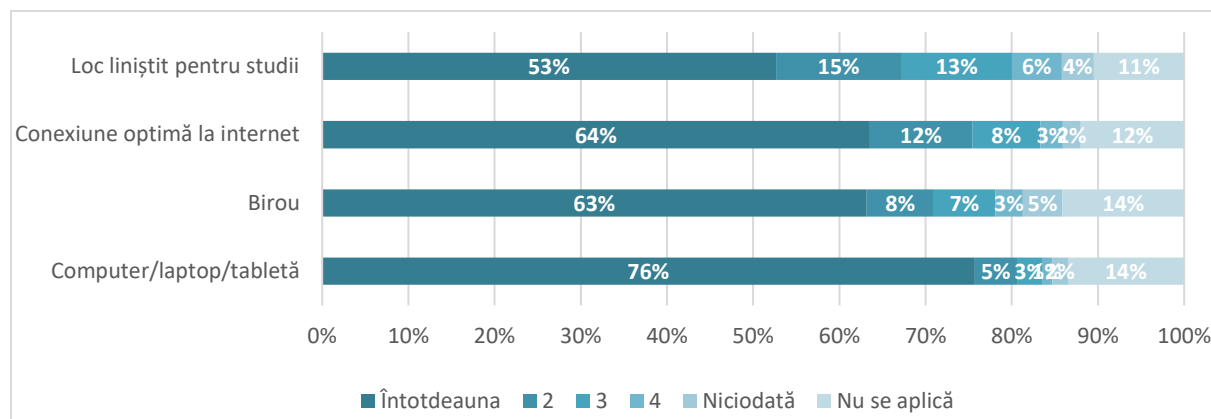
B11.1. Accesul la resurse digitale

Capacitatea studenților de a participa în procesul educațional digital este strâns legată de resursele de care dispun, cum ar fi accesul la un calculator, laptop sau tabletă, și o conexiune optimă la internet. De asemenea, existența unui birou sau a unui loc liniștit pentru studiu este esențială pentru un proces educațional eficient.

Datele EUROSTUDENT 8 la nivel național arată că majoritatea studenților (peste 70%) dispun de dispozitive digitale adecvate, precum calculatoare, laptopuri sau tablete (Graficul B11.1). Totodată, 63% dintre respondenți

au menționat că au acces la un birou și o conexiune optimă la internet, elemente critice pentru desfășurarea activităților academice online. În ceea ce privește un spațiu liniștit pentru studiu individual, doar 52% dintre studenți au raportat că beneficiază de astfel de condiții.

Graficul B11.1. Accesul la resurse disponibile acasă (%)

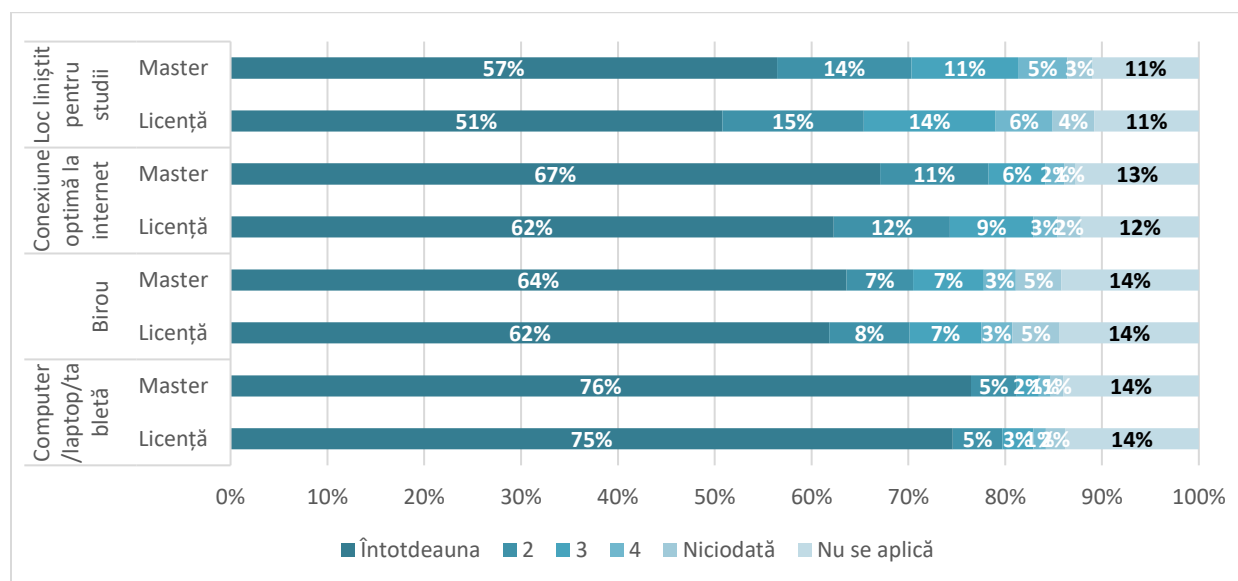

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Acasă, atunci când aveți nevoie pentru facultate, aveți acces la...* ? N ES VIII RO_computer = 9.635; N ES VIII RO_birou = 9.485; N ES VIII RO_conexiune internet = 9.594, N ES VIII RO_loc liniștit pentru studii = 9.638.

Analizând datele pe cicluri de studii (Graficul B11.2), observăm că nu există diferențe semnificative între studenții de la licență și master în ce privește accesul la un computer/laptop sau birou, însă sunt diferențe ușoare, în favoarea studenților la master, în ce privește accesul la o conexiune optimă de internet (+5 p.p.) și un loc liniștit pentru studii (+6 p.p.).

Graficul B11.2. Accesul la resurse disponibile acasă, în funcție de nivelul de studii (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

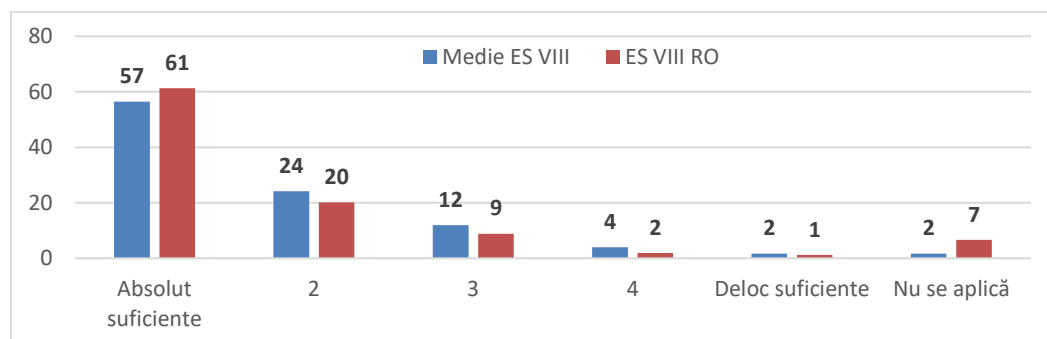
Notă: Textul întrebării: *Acasă, atunci când aveți nevoie pentru facultate, aveți acces la...* ? N ES VIII RO_computer = 9.635; N ES VIII RO_birou = 9.485; N ES VIII RO_conexiune internet = 9.594, N ES VIII RO_loc liniștit pentru studii = 9.638.

B11.2. Competențele digitale ale studenților

Pe lângă accesul la o infrastructură digitală adecvată, un alt aspect esențial pentru studenți îl reprezintă gradul de utilizare și integrare a acesteia în activitățile academice și profesionale. Acest lucru depinde atât de competențele digitale ale studenților, cât și de modul în care aceștia percep și valorifică tehnologia în procesul de învățare. Impactul digitalizării nu se limitează la mediul universitar, ci se extinde și asupra pieței muncii, unde în numeroase domenii infrastructura digitală a devenit indispensabilă. Totodată, tehnologia joacă un rol crucial și în viața cotidiană, ceea ce face ca dobândirea unui set minim de competențe digitale să fie o necesitate esențială pentru adaptarea la cerințele actuale ale societății.

În România, peste 8 din 10 studenți consideră că au un nivel de competențe digitale suficiente, în raport cu cerințele programului de studii (procente cumulate pentru polul "pozitiv" al scalei (1+2), unde 1- Absolut suficient, 5=Deloc suficient)(vezi Graficul B11.3). Ponderile sunt similare mediei țărilor participante la EUROSTUDENT 8, în unele state procente fiind chiar mai ridicate: Austria (87%), Danemarca (87%) sau Estonia (89%)²⁶

Graficul B11.3. Competențele digitale ale studenților, raportat la nevoile programului de studiu – autoevaluare. Date naționale și europene (%)

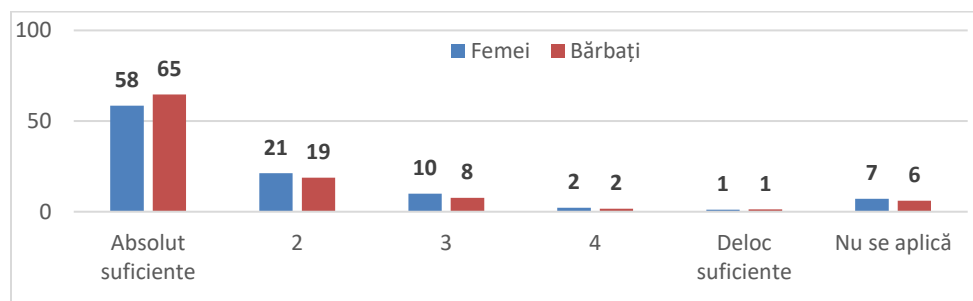
Sursă date: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Cum apreciați competențele dvs. digitale, în comparație cu cele necesare pentru programul de studii?* N_{ES VIII RO} = 9.676, N_{ES VIII} = 247347.

Analiza datelor naționale ES 8 în funcție de sexul respondenților arată că băieții sunt ușor mai mulțumiți decât fetele de propriile competențe digitale. Astfel, 83% dintre aceștia consideră competențele digitale adecvate pentru programul de studii, față de 80% procentul similar în cazul fetelor (Graficul B11.4). Tendința este similară și în majoritatea celorlalte țări europene participante la studiu. Pe de altă parte, datele Eurostat (2025c) pentru anul 2023, în ce privește competențele digitale ale tinerilor din Uniunea Europeană (16-29 de ani), arată că, la nivel european, 73% dintre femei și 69% dintre bărbați au declarat că dețin competențe digitale de bază. România se numără printre statele în care acest raport este inversat (47% dintre bărbați vs 44% dintre femei), indicând un decalaj în distribuția competențelor digitale între genuri. Acest aspect merită o analiză suplimentară, deoarece adecvarea competențelor digitale la cerințele programului de studii și autoevaluarea nivelului de competențe digitale de bază nu sunt neapărat echivalente. Diferențele de percepție și de acces la resurse digitale pot influența atât autoevaluarea, cât și integrarea tehnologiei în procesul educațional.

²⁶Pentru situația pe țări, vezi: [Eurostudent Database](#).

Graficul B11.4. Competențele digitale ale studenților, raportat la nevoile programului de studiu, în funcție de sexul respondenților – autoevaluare (%)

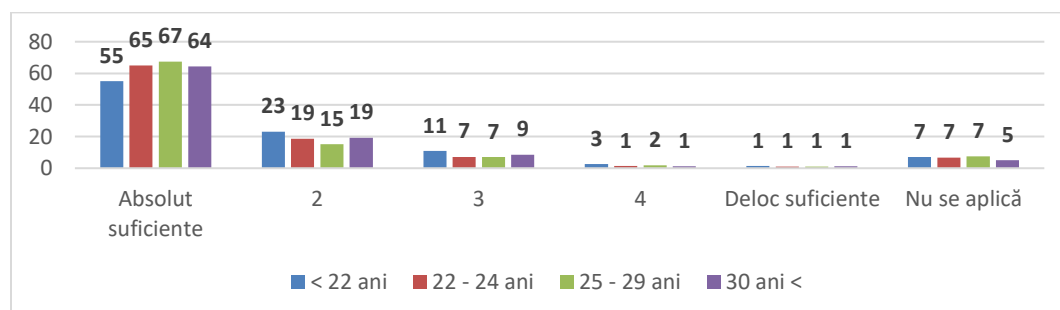

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: Cum apreciați competențele dvs. digitale, în comparație cu cele necesare pentru programul de studii? N_{ES VIII RO} = 9.677

Vârsta studenților este un indicator important pentru modul în care aceștia își percep competențele digitale: studenții mai tineri (sub 22 de ani) tind să se considere mai puțin "competenți digital", raportat la cerințele universitare, față de restul (cu cel puțin 9 p.p) (Graficul B11.5):.

Graficul B11.5. Competențele digitale ale studenților, raportat la nevoile programului de studiu, în funcție de vârsta respondenților – autoevaluare, (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: Cum apreciați competențele dvs. digitale, în comparație cu cele necesare pentru programul de studii? N_{ES VIII RO} = 9.677.

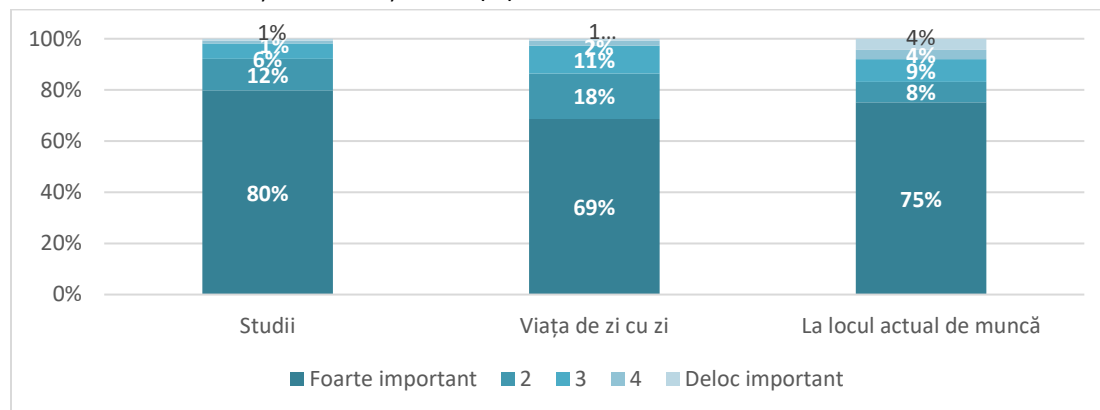
B11.3. Percepțiile studenților despre digitalizare

Importanța digitalizării

La întrebarea privind importanța pe care o alocă elementelor specifice digitalizării pentru componente esențiale ale studiilor, vieții cotidiene sau locului de muncă (dacă este cazul), 92% dintre respondenții EUROSTUDENT 8 au declarat că aceste instrumente digitale sunt importante sau foarte importante pentru studiile pe care le desfășoară (procente cumulate pentru polul pozitiv al scalei, 1+2, unde 1=foarte important, 5=deloc important), iar 86% le consideră esențiale pentru viața de zi cu zi (idem- Graficul B11.6). Analizând răspunsurile în funcție de vârstă (Graficul B11.7), se observă că studenții de peste 22 de ani tind să acorde o importanță mai mare digitalizării în raport cu locul de muncă, ceea ce poate fi explicat prin faptul că 52% dintre aceștia sunt angajați, comparativ cu 44% dintre studenții sub 22 de ani. Această tendință reflectă necesitatea utilizării instrumentelor digitale nu doar pentru activitatea academică, ci și pentru sarcinile profesionale. Comparativ cu media EUROSTUDENT 8 pe țări, unde 94% dintre studenți consideră digitalizarea importantă pentru studiile lor și 89% pentru viața cotidiană, se poate observa că percepția studenților români este ușor sub

media europeană. În plus, la nivel european, 57% dintre studenții peste 22 de ani sunt angajați, ceea ce sugerează că integrarea tehnologiilor digitale în muncă devine un aspect din ce în ce mai relevant pe măsură ce studenții avansează în parcursul educațional și profesional.

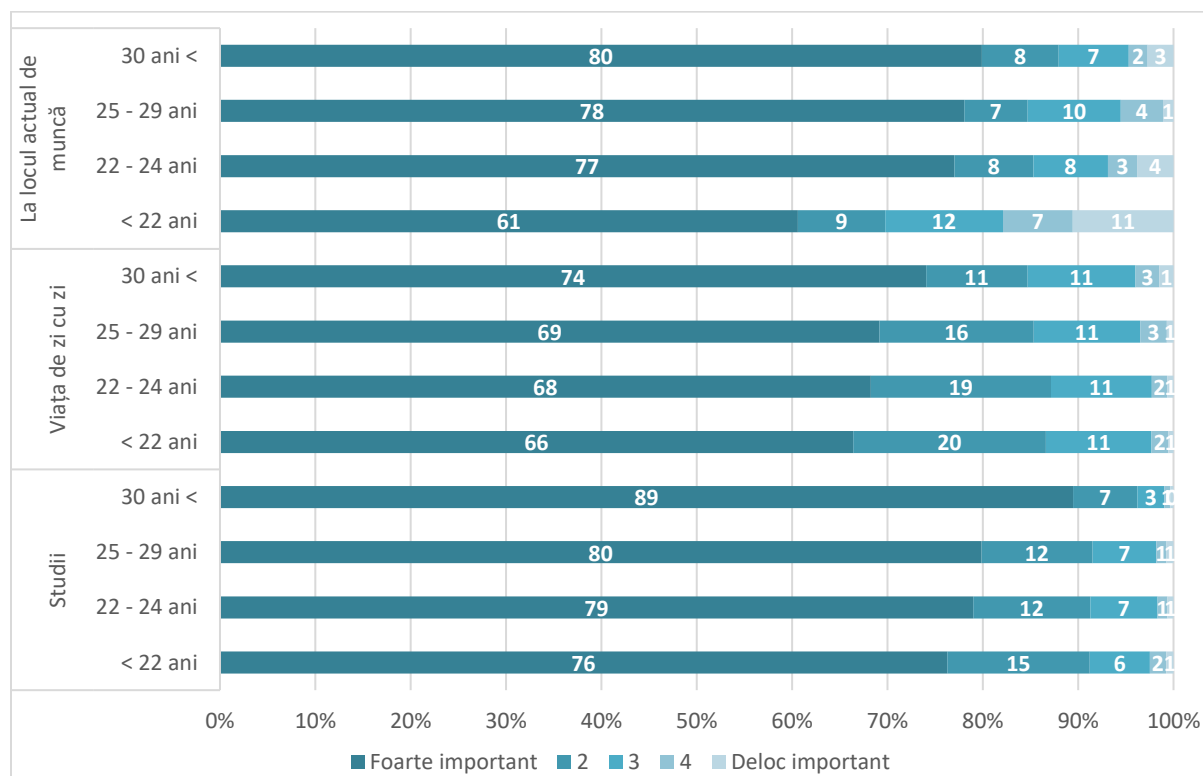
Graficul B11.6. Percepția studenților față de importanța digitalizării (computere, instrumente și digitale) în anumite sfere ale vieții. Date naționale (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: Cât de importante sunt computerele, instrumentele și dispozitivele digitale pentru... ? N_{ES VIII RO_studii}= 7606; N_{ES VIII RO_viața de zi cu zi}=7591; N_{ES VIII RO_la locul de muncă}= 3652.

Graficul B11.7. Percepția studenților față de importanța digitalizării (computere, instrumente și digitale) în anumite sfere ale vieții, pe categorii de vârste. Date naționale (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: Cât de importante sunt computerele, instrumentele și dispozitivele digitale pentru... ? N_{ES VIII RO_studii}= 7606; N_{ES VIII RO_viața de zi cu zi}=7591; N_{ES VIII RO_la locul de muncă}= 3652.

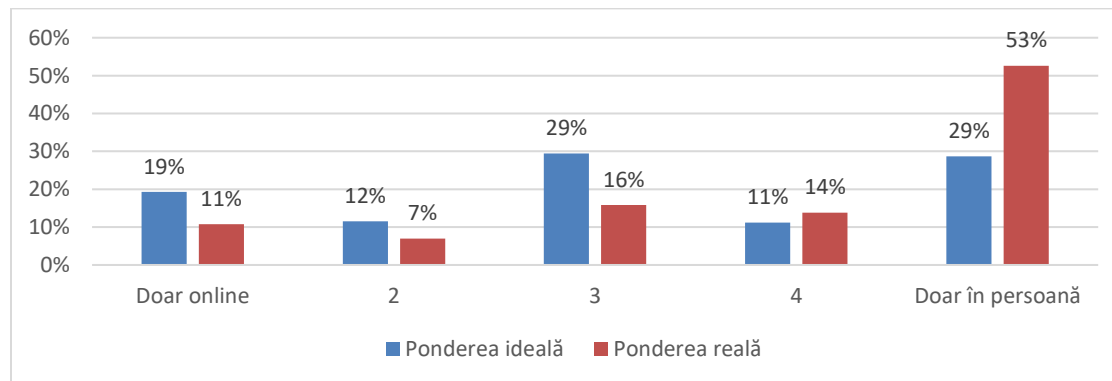
Predarea online vs. față în față

Impactul digitalizării în mediul universitar se manifestă la nivelul tuturor proceselor educaționale, de la modalitatea de predare (on-line sau hibrid), la felul în care sunt furnizate și celelalte resurse educaționale puse la dispoziție studenților, cum ar fi materialele de studiu, serviciile administrative sau de consiliere, sau modalitatea de examinare.

EUROSTUDENT 8 a analizat **percepția studenților cu privire la modul în care au fost organizate cursurile** și cum și-ar dori aceștia să fie predate. În medie, raportul dintre cursurile desfășurate predominant în format fizic și preferințele studenților indică o diferență semnificativă: studenții își doresc un echilibru mai mare între învățământul online și cel față în față. La nivel european, media dorită de studenți este de 2.6 (pe o scală de la 1 = complet fizic la 5 = complet online), în timp ce realitatea arată un raport de 2.4, ceea ce sugerează o ușoară discrepantă între oferta educațională și preferințele studenților (Schirmer 2024). În România, Austria și Ungaria, diferența dintre modul actual de desfășurare a cursurilor și preferințele studenților este mai pronunțată, aceștia dorind o integrare mai mare a componentelor online în învățământul superior. La polul opus, în Finlanda și Islanda, unde învățământul online este deja mai răspândit, studenții manifestă o ușoară preferință pentru mai multe cursuri față în față (ibid).

Conform datelor din graficul B11.8, peste jumătate dintre respondenți (53%) au declarat că au participat la cursuri predate exclusiv față în față. Cu toate acestea, preferințele studenților nu reflectă această distribuție, doar 29% dintre aceștia considerând că aceasta ar fi modalitatea ideală de predare. Aproximativ 31% dintre studenți ar prefera un sistem predominant online (19% exclusiv online și 12% orientat mai mult spre online). În plus, o proporție semnificativă de 41% susține un model hibrid, combinând predarea față în față cu metode online (29% echilibru între online și fizic și 11% mai mult față în față, dar cu elemente digitale). Aceste date sugerează o discrepantă între modul actual de desfășurare a cursurilor și preferințele exprimate de studenți.

Graficul B11.8. Raportul predării online vs. față în față – situația ideală și cea reală (%)

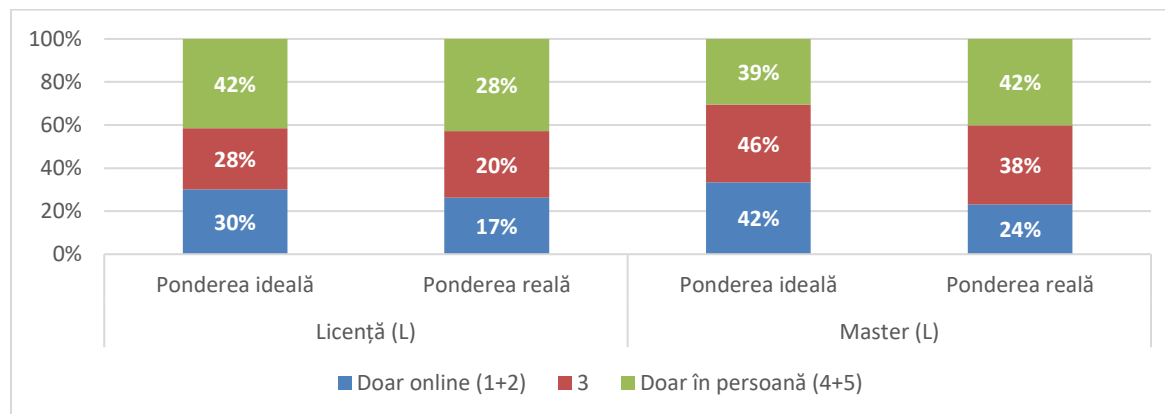
Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *În programul dvs. de studii, vă rugăm să indicați raportul dintre predarea online și față-în-față, atât ca situație actuală, cât și la modul ideal?* (1=doar online, 5= doar în persoană). N ES VIII RO_ideal = 9.504; N ES VIII RO_real =9.558.

Analizând datele la nivel de licență și master (Graficul B11.9), observăm faptul că studenții înscriși la programe de masterat au desfășurat cursuri mai degrabă online sau variante hibride, comparativ cu cei înscriși la licență, unde mai mult de jumătate au participat la cursuri în formatul tradițional, față în față. În ceea ce privește modalitatea în care și-ar dori, la nivel ideal, să se desfășoare procesul de predare, se remarcă diferențe importante între licență și master, aceștia din urmă dorindu-și ca predarea să se desfășoare mai degrabă on-line (aprox. 42%). Această tendință este confirmată și dacă se analizează datele în funcție de vârsta participanților la

studiu: doar aprox. 21% din cei sub 21 de ani, comparativ cu 41% din cei cu vârste între 25 și 29 de ani, respectiv 45% dintre studenții peste 30 de ani manifestă preferințe pentru modalitatea on-line de organizare a cursurilor. Această preferință poate fi atribuită faptului că o pondere importantă din studenții înscriși la programe de master, care au în general vârste mai mari de 22 de ani, sunt angajați, fapt care face dificilă participarea în format clasic la cursuri.

Graficul B11.9. Raportul predării online vs. față în față – situația ideală și cea reală, pe cicluri de studii (%)

Sursa: baza de date EUROSSTUDENT 8.

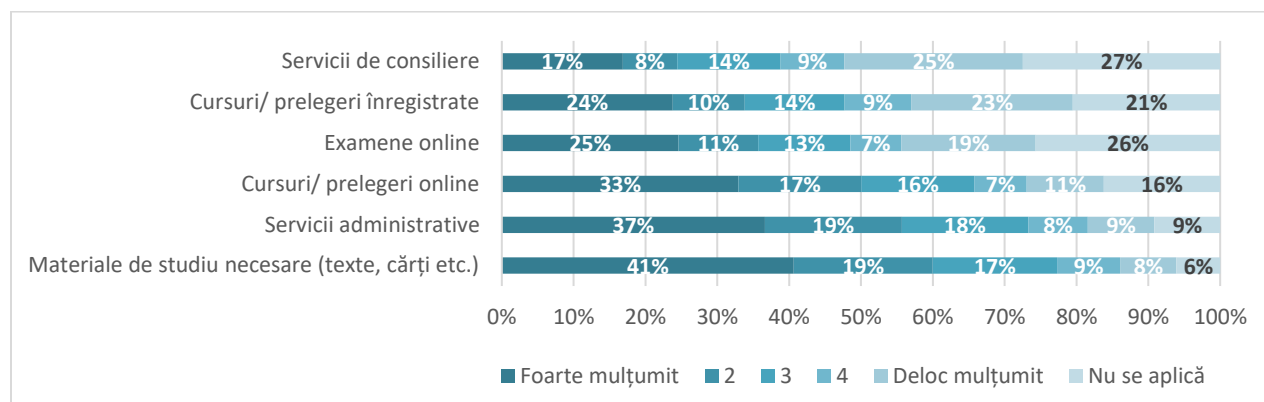
Notă: Textul întrebării: *În programul dvs. de studii, vă rugăm să indicați raportul dintre predarea online și față-în-față, atât ca situație actuală, cât și la modul ideal?* (1=doar online, 5= doar în persoană). N ES VIII RO_ideal = 9.504; N ES VIII RO_real =9.558.

Satisfacția față de resursele educaționale digitale

În ceea ce privește **gradul de satisfacție** față de procesele și resursele educaționale și administrative oferite de mediul universitar, studenții au fost cel mai mulțumiți de materialele de studiu (texte, cărți etc.), serviciile administrative sau cursurile și pregătirile online. În același timp, serviciile de consiliere oferite în format digital nu au fost evaluate favorabil: aprox. 25% din respondenți au declarat că sunt complet nesatisfăcuți de aceste servicii (Graficul B11.10). Studenții din România se plasează, ca nivel de satisfacție, sub media statelor participante la studiu în ceea ce privește cursurile on-line sau înregistrate, a modalității de evaluare/examinare online, serviciilor administrative și pe penultimul loc în cazul serviciilor de consiliere. Singura resursă față de care studenții români se plasează peste media studiului este cea privind materialele educaționale care le-au fost puse la dispoziție (Schirmer, 2024).

Analizând datele în funcție de ciclul de studii (Graficul B11.11), se remarcă faptul că indiferent de tipul de resurse evaluate, studenții de la master s-au declarat foarte satisfăcuți într-o pondere mai mare, comparativ cu cei de la nivel de licență, în special față de materialele de studiu (40%), de cursurile on-line (40%) sau de serviciile administrative (42%).

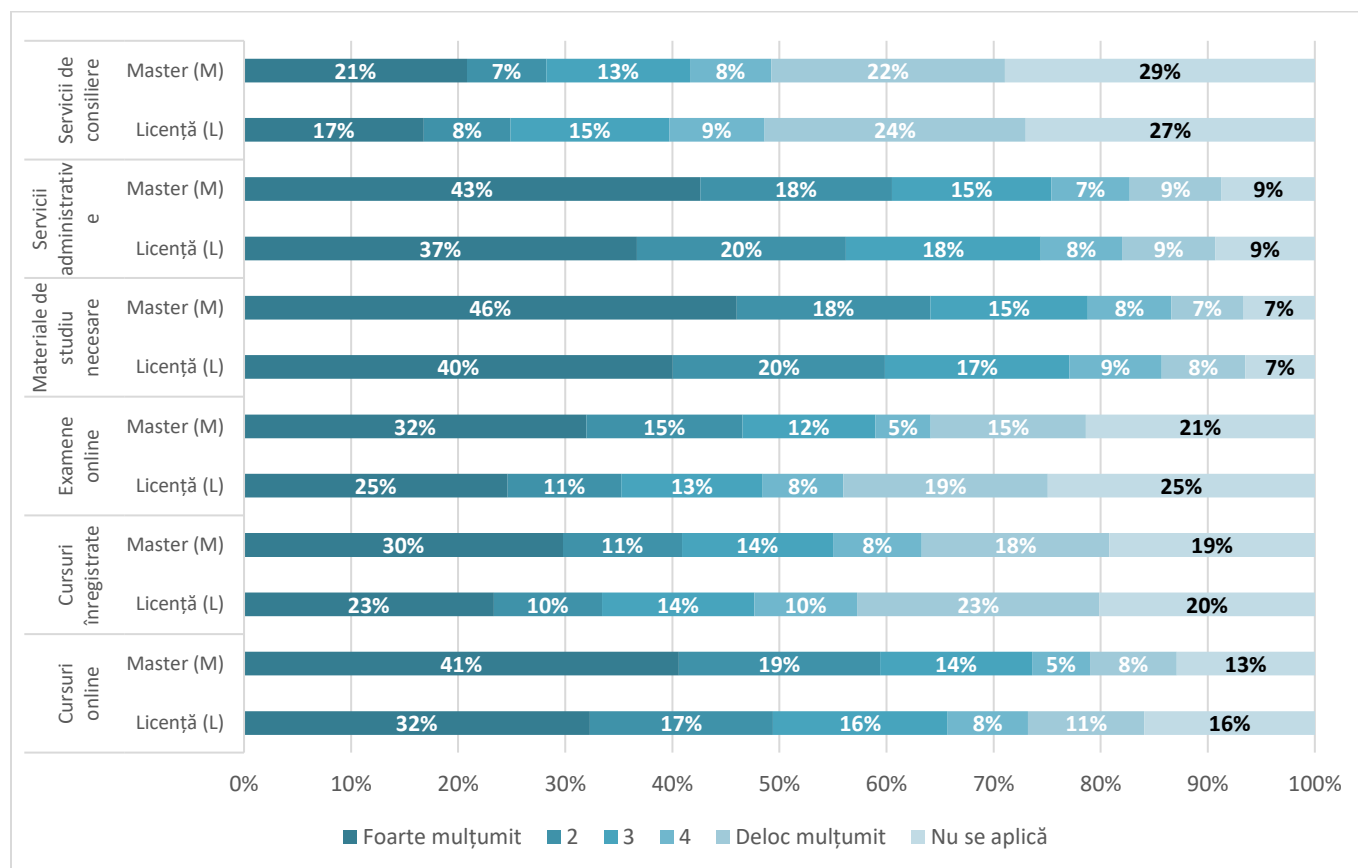
Graficul B11.10. Mulțumirea studenților față de accesul la resurse educaționale în format digital oferite de mediul universitar (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Cât de mulțumit sunteți de disponibilitatea în format digital a următoarelor aspecte, în semestrul universitar curent?*. N ES VIII RO_ cursuri/ prelegeri online = 9555; N ES VIII RO_cursuri/ prelegeri înregistrate= 9505; N ES VIII RO_examen online = 9493; N ES VIII RO_materiale de studiu = 9530; N ES VIII RO_servicii administrative = 9534; N ES VIII RO_servicii de consiliere = 9524.

Graficul B11.11. Mulțumirea studenților față de accesul la resurse educaționale în format digital oferite de mediul universitar, în funcție de ciclul de studii (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8.

Notă: Textul întrebării: *Cât de mulțumit sunteți de disponibilitatea în format digital a următoarelor aspecte, în semestrul universitar curent?*... N ES VIII RO_ cursuri/ prelegeri online = 9555; N ES VIII RO_cursuri/ prelegeri înregistrate= 9505; N ES VIII RO_examen online = 9493; N ES VIII RO_materiale de studiu = 9530; N ES VIII RO_servicii administrative = 9534; N ES VIII RO_servicii de consiliere = 9524.

B11.4. Recomandări pentru îmbunătățirea digitalizării în învățământul superior

1. Creșterea accesului la infrastructură digitală și reducerea decalajelor

- **Extinderea programelor de sprijin** pentru studenții fără acces la dispozitive digitale performante.
- **Asigurarea de spații de studiu** dotate cu internet de mare viteză și echipamente IT în campusurile universitare.
- **Crearea unor politici de incluziune digitală** pentru studenții cu dificultăți financiare și din medii dezavantajate.

2. Îmbunătățirea calității cursurilor online și hibrid

- **Dezvoltarea unui cadru legislativ** care să permită **flexibilitate academică** pentru studenții angajați.
- **Formarea cadrelor didactice** pentru utilizarea platformelor digitale și a metodelor interactive de predare online.
- **Promovarea modelelor hibride** pentru a răspunde mai bine nevoilor studenților de la master și celor care lucrează.

3. Creșterea calității serviciilor educaționale digitale

- **Extinderea sprijinului pentru consilierea digitală**, oferind sesiuni de mentorat online și asistență academică personalizată.
- **Creșterea transparenței în distribuirea resurselor digitale**, prin evaluarea periodică a satisfacției studenților.
- **Îmbunătățirea platformelor administrative digitale**, astfel încât studenții să aibă un acces mai rapid și eficient la servicii universitare.

4. Reducerea discrepanțelor în competențele digitale

- **Integrarea de cursuri specifice pentru dezvoltarea competențelor digitale** necesare în diferite domenii de studiu.
- **Crearea de programe de mentorat digital** în care studenții mai avansați să sprijine colegii cu competențe mai reduse.
- **Corectarea decalajului de gen** prin inițiative care încurajează femeile să dezvolte abilități digitale relevante pentru piața muncii.

B12. Module Tematice: Discriminarea în contextul studiilor universitare

Acest ciclu EUROSTUDENT include, pentru prima oară, o secțiune care investighează opiniile studenților cu privire la sentimentul lor de siguranță, prezența și contextul discriminării în mediul universitar, precum și incidența unor comportamente ostile sau agresive.

Rezumat

Sentimentul de siguranță. Studiul arată că spațiile universitare sunt percepute ca fiind mai sigure decât zonele de locuire: 75% dintre studenți se simt în siguranță în campus, comparativ cu 60% în cartierele lor. În campus, 13% se simt nesiguri, iar în cartiere, peste 20%. Diferența se datorează percepției campusurilor ca spații mai controlate și predictibile, spre deosebire de cartierele mai diverse și mai puțin controlate. Studentele resimt un sentiment de nesiguranță semnificativ mai ridicat decât studenții, atât în cartierul în care locuiesc, cât și în spațiile universitare. Siguranța percepută crește odată cu vârsta și este influențată negativ de dizabilități și dificultăți financiare. Sentimentul unei siguranțe reduse poate duce la anxietate, afectând performanța academică, sănătatea mintală și accesul la oportunități sociale, contribuind astfel la izolarea socială și diminuarea încrederii în ceilalți.

Experiențele de discriminare. Peste un sfert dintre studenții români au experimentat o formă de discriminare, în special pe baza veniturilor (9%) și aspectului fizic (9%). România are una dintre cele mai mari rate de discriminare auto-raportată din Europa (27%). Discriminarea afectează negativ satisfacția față de studii, apartenența, performanțele academice și sănătatea mintală și fizică. Categoriile vulnerabile includ studenții cu dificultăți financiare, cei care lucrează pentru a-și finanța studiile, tinerii, femeile și persoanele cu bunăstare mintală scăzută. Aceste rezultate subliniază necesitatea unor politici mai incluzive în învățământul superior.

Comportamente ostile sau atacuri la persoană. În mediul universitar, mulți studenți se confruntă cu comportamente ostile și atacuri personale, adesea legate de discriminare, stereotipuri și prejudecăți. Aceste experiențe afectează stima de sine, integrarea socială și performanța academică. La nivel european, unul din doi studenți declară că a fost victima unui astfel de comportament în ultimul an, iar în România procentul este chiar mai ridicat, de 57%. Cele mai frecvente manifestări includ tratamente neprietenoase, glume jignitoare sau întrebări nepotrivite, care subminează identitatea personală. Astfel de comportamente sunt mai frecvente în rândul tinerilor sub 22 de ani, al studenților cu dizabilități, al celor cu sănătate mintală precară sau cu dificultăți financiare. Femeile și studenții din primul an de studii sunt deosebit de vulnerabili. Mediul social și condițiile familiale joacă, de asemenea, un rol semnificativ în expunerea la aceste situații.

B12.1. Sentimentul de siguranță

Percepția siguranței în contexte cotidiene (în cartier și în spațiile universitare), poate influența bunăstarea psihologică a studenților, șansele de succes academic, precum și intențiile de finalizare a studiilor (Yu et al., 2025).

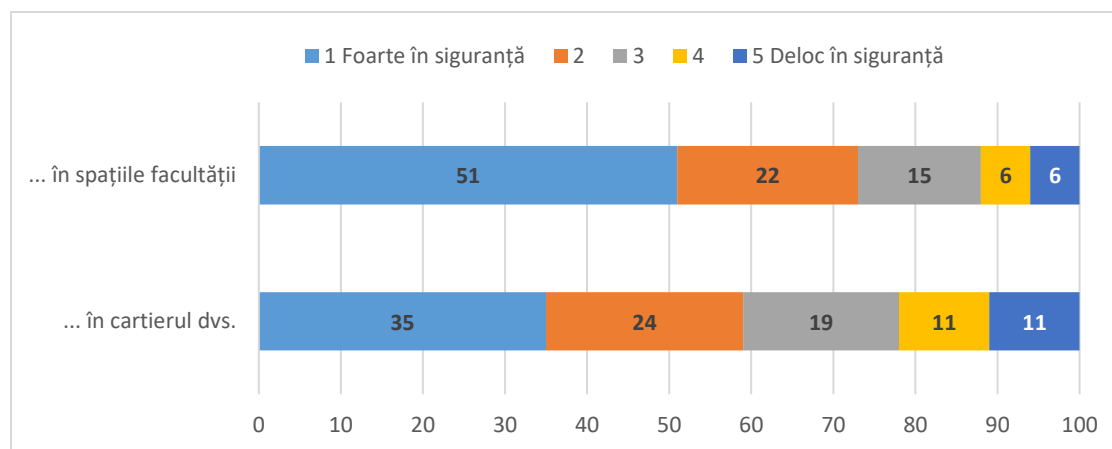
În cadrul studiului a fost măsurat sentimentul de siguranță în situația în care studenții merg singuri în întineric, în spațiile facultății, dar și în cartierul în care locuiesc.

Rezultatele studiului arată că spațiile universitare sunt asociate cu un sentiment de siguranță sporit, comparativ cu cartierul în care locuiesc. Această diferență poate fi datorată percepției spațiilor facultății ca fiind

controlate și predictibile, având un nivel mai mare de protecție, în timp ce cartierul reprezintă un spațiu public mai divers și mai puțin controlat.

Aproximativ trei sferturi (procente cumulate ale studenților care se simt *foarte în siguranță* și *în siguranță*) dintre studenți se simt în siguranță în spațiile facultății, iar aproximativ 60% (procente cumulate) au acest sentiment atunci când se află în cartierul lor (Graficul B12.1). Pe de altă parte, 13% dintre studenți (procente cumulate) nu se simt în siguranță în campusurile universitare, iar peste 20% au acest sentiment de nesiguranță în vecinătatea locuinței.

Graficul B12.1. Sentimentul de siguranță al studenților în situația în care se află singuri în întuneric, în diverse spații (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8

Note: Textul întrebării: *Cât de în siguranță vă simțiți atunci când mergeți singur(ă) prin întuneric ... ?*

N ES8 RO = 6.355 studenți

Sentimentul de nesiguranță este mult mai puternic în rândul studentelor, atât în spațiile facultății, cât și în cartierul în care locuiesc, astfel că o treime dintre acestea (procente cumulate) declară că nu se simt în siguranță în cartier, comparativ cu doar 8% dintre respondenții de sex masculin. Deși spațiile facultății sunt asociate, în general, cu un sentiment de siguranță sporit, și în această situație nivelul de nesiguranță resimțită de către studente este de patru ori mai mare decât cel specific studenților (19% față de 5%).

Analiza datelor în funcție de vârstă arată că sentimentul de siguranță, în ambele contexte, crește odată cu vârsta studenților.

Nivelul de siguranță perceput de către studenții cu dizabilități, comparativ cu ceilalți, este mai redus cu 20 de puncte procentuale raportat la zona de locuire și cu 9 puncte procentuale raportat la spațiile universitare.

Existența dificultăților financiare influențează starea de siguranță a studenților. Indiferent de context, sentimentul de siguranță crește pe măsură ce scad dificultățile financiare, această dinamică putând fi legată de zona de locuire sau de bunăstarea subiectivă generală.

Sentimentul de nesiguranță poate avea drept consecințe anxietatea, afectând performanța academică și sănătatea mintală, evitarea deplasărilor, cu limitarea accesului la oportunități sociale sau academice, precum și subminarea încrederii în ceilalți și izolarea socială.

B12.2. Experiențele de discriminare

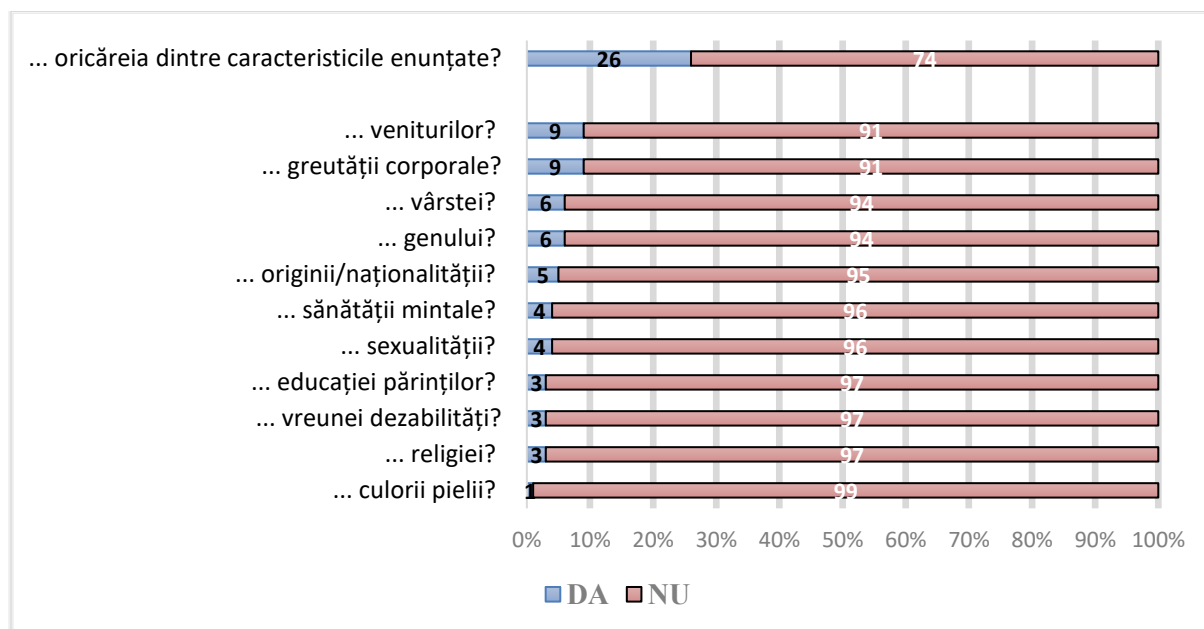
Raportul internațional EUROSTUDENT 8 (2024) evidențiază o asociere negativă a experiențelor de discriminare ale studenților, cu satisfacția față de studiile urmate, sentimentul de apartenență, rezultatele învățării, precum și cu starea de sănătate mintală și fizică.

Măsurarea percepției discriminării s-a realizat în raport cu diferite aspecte ale caracteristicilor fizice, psihologice și sociale, precum genul, sexualitatea, sănătatea mintală, dizabilitatea, greutatea, originile/naționalitatea, culoarea pielii, statutul educațional și financiar, religia sau vârsta, în relație cu autorii comportamentelor discriminatorii, din categoria actorilor universitari (profesori, colegi, alte persoane din cadrul instituției de învățământ superior).

Rezultatele de cercetare arată că peste un sfert dintre studenții români raportează o formă de discriminare în contextul studiilor, indiferent de tipul de discriminare sau autorii acesteia (Graficul B12.2). România înregistrează una dintre cele mai ridicate rate de discriminare auto-raportată, după Portugalia (31%) și Austria (30%), media EUROSTUDENT fiind de 21% (Menz, Mandl, 2024:4).

Cele mai frecvente experiențe de discriminare sunt puse pe seama nivelului de bunăstare (în raport cu veniturile – 9%) și aspectului fizic (greutatea corporală – 9%). Genul și vârsta reprezintă alte criterii de discriminare frecvente, menționate de peste 6% dintre studenții români. Culoarea pielii și prezența unei dizabilități (limitată în primul rând din cauza prezenței reduse a persoanelor cu dizabilități în populația de studenți) sunt factorii de discriminare menționați cel mai puțin atât la nivelul studenților din România, cât și la nivelul mediei EUROSTUDENT 8.

Graficul B12.2. Percepția discriminării în mediul universitar, din cauza unor caracteristici personale (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8

Note: Textul întrebării: *V-ați simțit vreodată discriminat, în contextul studiilor universitare, din cauza...?*

N ES8 RO~ 6.000 studenți

Percepția discriminării cauzate de nivelul veniturilor se află într-o relație directă cu statutul financiar al părinților (variind de la 21% în rândul studenților având părinți deloc înstăriți, până la 5% în rândul celor cu

părinți oarecum înstăriți), precum și cu existența unor dificultăți financiare la nivel personal (17% în rândul studenților cu dificultăți financiare, față de 4% în rândul celor care nu se confruntă cu aceste probleme). De asemenea, discriminarea în funcție de venituri înregistrează cote duble în rândul studenților care lucrează pentru a-și permite studiile universitare, comparativ cu ceilalți (11% față de 5%) și cote aproape triple în categoria studenților cu dizabilități, comparativ cu cei fără dizabilități (18% față de 7%).

Experiența discriminării din cauza greutății corporale se află într-o relație invers proporțională cu vârsta studenților (variind de la 10% pentru studenții sub 24 de ani, la 4% în rândul celor de peste 30 de ani), afectează mai degrabă studentele decât studenții (11% față de 7%) și este mai prezentă în rândul studenților care raportează un nivel redus al bunăstării mintale comparativ cu cei care apreciază că au un nivel de bunăstare suficient (12% față de 5%).

B12.3. Comportamente ostile sau atacuri la persoană

În relație cu discriminarea, a fost investigată și incidența anumitor comportamente ostile sau atacuri la persoană, cărora studenții le pot fi victime în mediul universitar, din cauza unor caracteristici personale definitorii pentru identitatea lor.

Aceste manifestări ale comportamentelor discriminatorii, prejudecăților, stereotipurilor și micro-agresiunilor reflectă interacțiuni sociale negative ce pot influența stima de sine, apartenența socială și performanța academică a studenților (Rastogi et al., 2024)

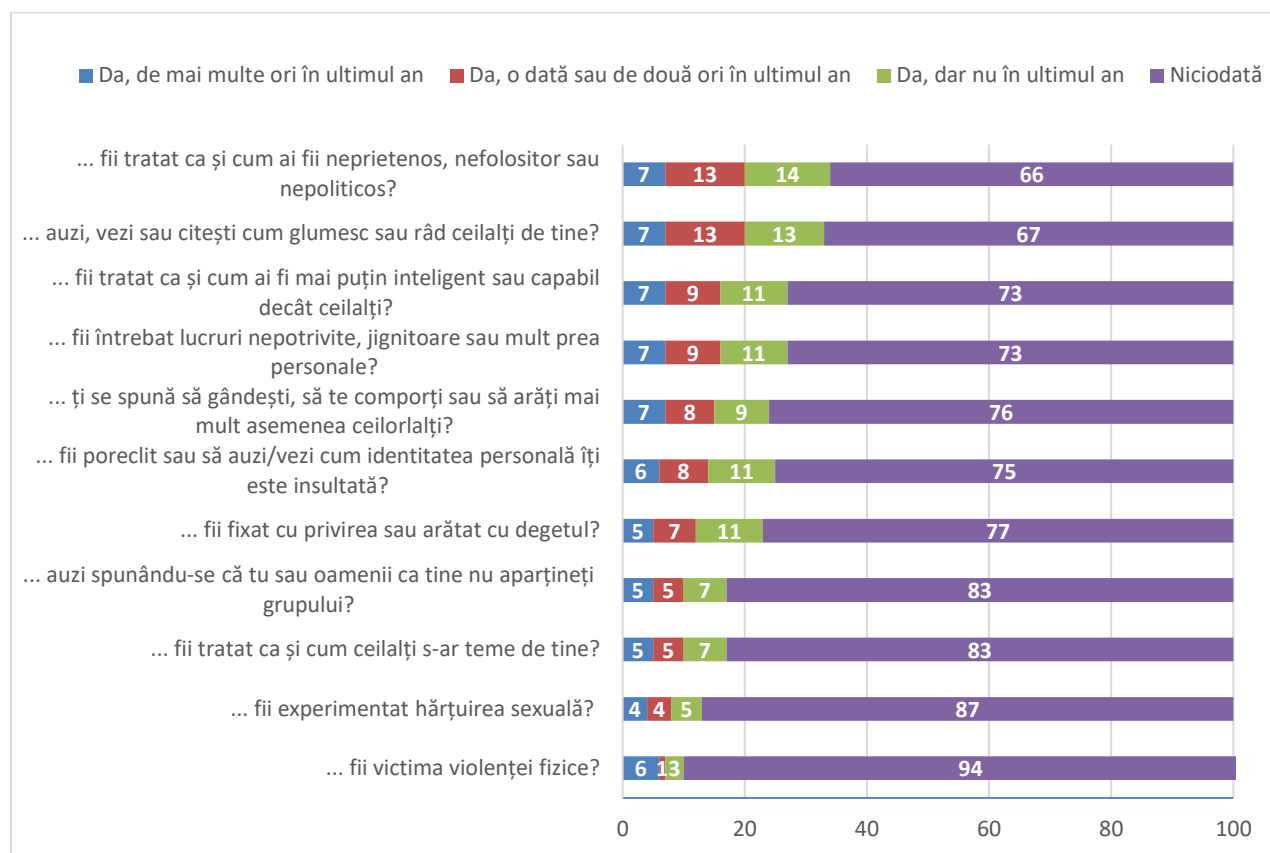
Media EUROSTUDENT 8 a prezenței oricăruia dintre aceste comportamente este de 51%, aproape un student din doi menționând că a fost victima unui astfel de comportament o dată sau de mai multe ori în ultimul an. În România, 57% dintre studenți s-au confruntat în ultimul an cu astfel de situații de ostilitate, această pondere plasând țara noastră pe locul trei, între țările cu cele mai mari frecvențe ale comportamentelor investigate (Menz, Mandl, 2024:8).

Cel mai adesea (aprox. 20%, vezi Graficul B12.3) se înregistrează situațiile în care studenții afirmă că au fost *tratați ca și cum ar fi neprietenoși, nefolositori sau nepoliticoși sau au auzit, văzut sau citit cum ceilalți glumesc sau râd de ei*, o dată sau de mai multe ori în ultimul an. Aceste tratamente reprezintă expresii ale stigmatizării sociale sau ale bullyingului care vizează invalidarea indirectă a identității personale și pot afecta bunăstarea psihologică și performanța academică a studenților.

Alte comportamente care întrunesc procente însemnate (15-16%) sunt cele în care studenții au fost o dată sau de mai multe ori în ultimul an, *întrebați lucruri nepotrivite, jignitoare sau mult prea personale, tratați ca și cum ar fi mai puțin inteligenți sau capabili decât ceilalți sau li s-a spus să gândească, să se comporte sau să arate asemenea celorlalți*. Astfel de micro-agresiuni intruzive, subevaluări stereotipe și presiuni conformiste afectează identitatea personală, integrarea în grup și șansele de succes.

Situațiile de victimă a violenței fizice (raportate de mai multe ori în ultimul an de către 3% dintre studenți) sau a hărțuirii sexuale (reportate de către 7%), înregistrează frecvența cea mai redusă dintre tipurile de comportamente investigate, cărora studenții le-au fost victime o dată sau de mai multe ori în ultimul an, în contextul studiilor superioare.

Graficul B12.3. Incidența unor comportamente ostile sau atacuri la persoană (%)

Sursa: baza de date EUROSTUDENT 8

Notă: Textul întrebării: *Din cauza caracteristicilor tale personale, ți s-a întâmplat pe durata studiilor universitare, să ...?*

N ES8 RO~ 6100 studenți

Frecvența unor tratamente ostile sau atacuri la persoană din cauza oricăruia dintre factorii investigați (din graficul de mai sus), este invers proporțională cu vârsta studenților (variind de la 49% pentru studenții sub 22 de ani, la 20% în rândul celor de peste 30 de ani, ponderi ale celor care afirmă că au fost victime ale acestor comportamente în ultimul an). Aceste manifestări afectează mai degrabă studentele decât studenții (43% față de 38%) și sunt cu atât mai prezente în rândul studenților, cu cât părinții lor au un nivel educațional mai redus (variind de la 44% în rândul studenților ai căror părinți au studii superioare, la 36% pentru studenții având părinți cu cel mult studii gimnaziale).

Ponderea studenților care afirmă că au fost *tratați ca și cum ar fi neprietenoși, nefolositori sau nepoliticoși* scade pe măsură ce crește vârsta acestora (cu valori între 24% pentru studenții sub 22 ani și 11% pentru cei de peste 30 de ani, acestea reprezentând frecvența studenților care au fost victime ale acestui tratament o dată sau de mai multe ori în ultimul an). Au fost mai frecvent victime ale acestui comportament studenții aflați în primul an de studii, cei având dificultăți financiare sau părinți cu un statut financiar precar, studenții cu dizabilități, cei care afirmă că au o sănătate mintală precară, studenții care locuiesc la cămin, cei care nu au un loc de muncă pe durata studiilor, cei care studiază intensiv (peste 40 ore/săptămână) și cei care au resimțit orice formă de discriminare în contextul studiilor universitare.

Studenții care *au auzit, văzut sau citit cum ceilalți glumesc sau râd de ei*, o dată sau de mai multe ori în ultimul an, sunt cel mai adesea din grupa de vârstă sub 22 ani, având dificultăți financiare sau părinți cu situație financiară grea, sunt persoane cu dizabilități, declară o sănătate mintală precară, se află în primul an de studii,

locuiesc adesea în cămine studențești, studiază intensiv (peste 40 de ore/săptămână), au experimentat o formă de discriminare în contextul studiilor.

B12.4. Recomandări pentru politicile educaționale

- **Asigurarea unui mediu predictibil și sigur în spațiile universitare**, creșterea siguranței în campusuri și în proximitatea acestora, prin colaborarea cu autoritățile locale, pentru implementarea și consolidarea unor măsuri de securitate, cum ar fi îmbunătățirea iluminatului public, monitorizarea prin camere de supraveghere în zonele frecventate de studenți, accesul controlat și prezența personalului de pază.
- Inițierea unor **măsuri dedicate pentru a spori sentimentul de siguranță al studenților și al persoanelor cu dizabilități**, cum ar fi aplicații pentru siguranță personală, adaptarea infrastructurii universitare pentru a satisface nevoile studenților cu dizabilități sau organizarea unor acțiuni care să promoveze incluziunea, siguranța și respectul în comunitatea academică.
- **Sprijinirea studenților din categoriile dezavantajate socio-economic** pentru reducerea disparităților financiare, prin dezvoltarea de scheme de sprijin financiar, burse sociale sau subvenții pentru studenții cu dificultăți economice. Crearea unor spații comune, sigure și accesibile, care să reducă percepția nesiguranței pentru studenții din medii defavorizate.
- **Măsuri pentru combaterea discriminării pe baza statutului socio-economic**, care ar putea include introducerea unor scheme de sprijin financiar pentru studenții din medii defavorizate și a unor burse suplimentare pentru cei care lucrează pentru a-și finanța studiile, alături de intervenții pentru reducerea stigmatizării studenților pe baza statutului socio-economic.
- **Promovarea incluziunii sociale și a diversității** prin derularea unor campanii de conștientizare a discriminării în mediul universitar sau prin organizarea de ateliere și cursuri pentru dezvoltarea empatiei și încurajarea respectului pentru diversitate.
- **Sprijinirea sănătății mintale** prin extinderea accesului la consiliere psihologică gratuită sau subvenționată pentru studenți, dar și prin promovarea unor programe de educație privind bunăstarea mintală.
- **Abordarea discriminării bazate pe aspectul fizic** pentru crearea unui mediu universitar sigur, care să combată hărțuirea legată de greutatea corporală și care să promoveze acceptarea diversității fizice.
- **Reducerea volumului de muncă academică excesivă**: Încurajarea echilibrului între viața academică și personală prin politici care să limiteze supraîncărcarea academică, prevenind astfel anxietatea și izolarea.

C. Anexe

C1. Abrevierile țărilor participante la EUROSTUDENT

AT	Austria
AZ	Azerbaidjan
CH	Elveția
CZ	Republica Cehă
DE	Germania
DK	Danemarca
EE	Estonia
ES	Spania
FI	Finlanda
FR	Franța
GE	Georgia
HR	Croația
HU	Ungaria
IE	Irlanda
IS	Islanda
LT	Lituania
LV	Letonia
MT	Malta
NL	Olanda
NO	Norvegia
PL	Polonia
PT	Portugalia
RO	România
SE	Suedia
SK	Slovacia

C2. Acronime și prescurtări

ES VI/VII/VIII (sau ES 6/7/8) – date generale agregate pentru țările participante la studiul EUROSTUDENT VI/VII/VIII (/6/7/8). Pentru a vedea țările participante la fiecare rundă, vezi platforma online EUROSTUDENT, aici: <https://www.EUROSTUDENT.eu> . Pentru anumiți indicatori e posibil ca anumite țări să fie excluse din analize, din cauza lipsei datelor. La anumite tabele și grafice este posibil ca eticheta "ES 5/6/7" să se refere exclusiv la date naționale, însă acest lucru reiese din titlu/sursa datelor/modul de prezentare.

ES VI/VII/VIII-RO – date naționale pentru România, din cercetarea EUROSTUDENT VI/VII sau VIII.

ISCED - International Standard Classification of Education (Clasificarea Internațională Standard a Educației)

Nivelurile ISCED (Eurostat, n.d.):

- ISCED 0 – Educația timpurie
- ISCED 1 – Învățământ primar
- ISCED 2 – Învățământ gimnazial
- ISCED 3 – Învățământ liceal
- ISCED 4 – Învățământ postliceal
- ISCED 5 – Învățământ superior de scurtă durată
- ISCED 6 – Licență sau nivel echivalent
- ISCED 7 – Master sau nivel echivalent
- ISCED 8 – Doctorat sau nivel echivalent

CNPEE-UCE- Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație – Unitatea de Cercetare în Educație.

UEFISCDI- Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării.

C3. Note metodologice indicatori

Cap. B1. Caracteristici socio-demografice ale studenților și situația studiilor

Studenții în contextul migrației

Indicatorul referitor la **experiența de migrație**, împarte studenții în funcție de locul în care s-au născut ei și părinții lor. În plus, pentru a putea diferenția studenții internaționali, este luat în considerare și locul în care au urmat liceul/ultima formă de învățământ înainte de intrarea la facultate. Din combinarea acestor criterii, rezultă următoarele categorii de studenți:

- **studenți fără experiență de migrație**, educați în țară (**nativi**): studenți care s-au născut în țara unde are loc sondajul, la fel ca și părinții lor, și care au fost înscriși/și-au încheiat studiile în sistemul școlar al țării unde are loc sondajul.
- **prima generație de migranți**, educați în țară: studenți născuți în străinătate, care au fost înscriși/și-au încheiat studiile în sistemul școlar al țării unde are loc sondajul.
- **a doua generație de migranți**, educați în țară: studenți cu cel puțin un părinte născut în străinătate, care s-au născut în țara unde are loc sondajul și care au fost înscriși/și-au încheiat studiile în țara unde are loc sondajul.
- **studenți internaționali**: studenți care au fost înscriși/și-au încheiat studiile în străinătate.
- **alți studenți**, educați în țară: studenți născuți în străinătate, cu părinți născuți în țara unde are loc sondajul, care au fost înscriși/și-au încheiat studiile în țara unde are loc sondajul.” (Sursa: Hauschildt et al, 2024:43; Baza de date EUROSTUDENT).

Cap. B2. Acces și tranziție în învățământul superior

Ruta de acces în învățământul superior: standard vs. alternativă. Diferențierea între cele două rute de acces în sistemul de învățământ superior din România ia în considerare doar momentul obținerii diplomei după finalizarea studiilor liceale: *cel mult la șase luni după finalizarea studiilor liceale* (ruta standard) sau *după o perioadă mai mare de 6 luni de la finalizarea studiilor liceale (cu sau fără întreruperea acestora-ruta alternativă)*. La nivelul studiului internațional, ruta alternativă ia în calcul și căi alternative de acces în învățământul superior, cum ar fi certificate echivalente, recunoașterea experienței profesionale, îndeplinirea unei anumite vârste sau realizări specifice (Hauschildt et al., 2024:88). Textul întrebării: *Când ați obținut diploma de Bacalaureat? 1.Imediat (cel mult șase luni) după finalizarea la termen a studiilor liceale 2. După o perioadă mai mare de 6 luni de la finalizarea studiilor liceale (cu sau fără întreruperea acestora).*

Modalitatea de finanțare a studiilor: studenți pe loc finanțat de la buget vs studenți care plătesc taxe de școlarizare. Se bazează pe răspunsurile studenților la întrebarea: *Vă rugăm să menționați dacă beneficiați de una sau mai multe dintre următoarele forme de sprijin pentru studii, din surse publice, pentru semestrul universitar în curs?* Sunt 7 variante de răspuns (posibile răspunsuri multiple), printre care și *loc finanțat de la buget*. Cei care nu au ales varianta ”loc finanțat de la buget” au fost considerați automat studenți pe locuri cu taxă.

Stoc educațional familial. Indicator care se referă la cea mai înaltă formă de educație absolvită de cel puțin unul din părinți/tutori, conform clasificării ISCED 2011. Categoriile create pe baza răspunsurilor subiecților sunt : ISCED 0-2 (scăzut), ISCED 3-4 (mediu), ISCED 5 (superior non-universitar), ISCED 6-8 (universitar). Textul întrebării: *Care este cel mai înalt nivel de educație pe care tatăl și mama (tutorele și tutoarea) dumneavoastră l-au absolvit? Școala generală (ISCED 0-2)/Liceu (ISCED 3)/Școală post-liceală (ISCED 4)/Colegiu (studii universitare de scurtă durată) (ISCED 5) /Licență (ISCED 6)/Licență și master integrat (studii universitare de lungă durată)/Masterat (ISCED 7)/Doctorat (ISCED 8)/ Nu știu.*

Forma de învățământ. Se bazează pe răspunsurile studenților la întrebarea: *Care este forma de învățământ pe care o urmați? Învățământ de zi/ Învățământ cu frecvență redusă/ Altă formă de învățământ (de ex.: învățământ la distanță).*

Tipul tranziției de la liceu la facultate: directă (< 24 luni) vs întârziată (> 24 de luni). Se bazează pe răspunsurile studenților la întrebarea: *La cât timp după ce ați finalizat (sau întrerupt pentru prima dată) studiile liceale, ați intrat pentru prima dată la facultate? (la cel mult 2 ani/ la mai mult de 2 ani).*

Statutul economic al familiei (părinților). Se referă la evaluarea situației materiale a familiei (părinților), de către studenți. Textul întrebării: *Comparativ cu alte familii, cât de înstăriți considerați că sunt părinții/tutorii dvs.? Scala de măsurare: 1.Foarte înstăriți. 2.Oarecum înstăriți 3. Mediu 4.Nu prea înstăriți 5.Deloc înstăriți.*

Durata tranziției dintre licență și master . Se bazează pe răspunsurile studenților la întrebarea: *La cât timp de la absolvirea programului de licență v-ați înscris la programul de master actual? (Mai puțin de 1 an după absolvire/ Între 1 an și 2 ani după absolvire/Mai mult de 2 ani de la absolvire.).*

Cap.B4. Contextul familial al studenților

Stoc educațional familial. Indicator care se referă la cea mai înaltă formă de educație absolvită de cel puțin unul din părinți/tutori, conform clasificării ISCED 2011. Categoriile create pe baza răspunsurilor subiecților sunt : ISCED 0-2 (scăzut), ISCED 3-4 (mediu), ISCED 5 (superior non-universitar), ISCED 6-8 (universitar). Textul întrebării: *Care este cel mai înalt nivel de educație pe care tatăl și mama (tutorele și tutoarea) dumneavoastră l-au absolvit? Școala generală (ISCED 0-2)/Liceu (ISCED 3)/Școală post-liceală (ISCED 4)/Colegiu (studii universitare de scurtă durată) (ISCED 5) /Licență (ISCED 6)/Licență și master integrat (studii universitare de lungă durată)/Masterat (ISCED 7)/Doctorat (ISCED 8)/ Nu știu.*

Accesul la universitate. Clasifică studenții în funcție de tipul calificării la intrarea în învățământul superior și momentul obținerii acesteia. Cei care dețin o diplomă de absolvire a liceului/ciclului secundar superior, imediat după finalizarea acestora, sunt considerați a avea rută standard. Cei care nu dețin o astfel de diplomă, ci una echivalentă (cazul altor țări europene, nu și în România), sau și-au obținut diploma de liceu/secundar superior mai târziu în viață, sunt considerați că au accesat o rută alternativă în învățământul superior. (vezi și Hauschildt et.al, 2024:19).

Tipul tranziției (între liceu și facultate). Indicator care clasifică studenții în funcție de durata dintre finalizarea studiilor liceale (secundarul superior) și intrarea la facultate. Cei cu tranziție directă sunt cei care au intrat la universitate în cel mult 2 ani (24 de luni) de la absolvirea liceului (cu bacalaureat). Cei cu tranziție întârziată sunt cei care au intrat la universitate după mai mult de 2 ani de la absolvirea liceului (cu bacalaureat). (vezi și Hauschildt et.al, 2024:19).

Mărimea centrului universitar. Mărimea (ca populație totală) a orașului universitar a fost determinată indirect, în funcție de numele localității/centrului universitar declarat de studenți. Mărimea localității a fost alocată, ulterior, la procesarea datelor. În cazul României, datele despre mărimea localității se bazează pe informațiile disponibile în urma Recensământului din 2021 (<https://www.recensamantromania.ro>).

Statutul financiar al studenților. Clasifică studenții în funcție de dificultățile financiare auto-raportate, pe baza răspunsurilor la întrebarea *În ce măsură întâmpinați dificultăți financiare în prezent?* (scală de la 1=foarte mari, la 5=deloc). Varianta simplificată a indicatorului împarte studenții în două categorii, astfel: cei care declară chiar și dificultăți ușoare (codurile 1-4) intră în prima categorie (cu dificultăți financiare), cei care aleg "deloc", intră în a doua categorie (fără dificultăți financiare). (vezi și Hauschildt et.al, 2024:18).

Statutul economic al familiei. Se referă la evaluarea situației materiale a familiei (părinților), de către studenți. Textul întrebării: *Comparativ cu alte familii, cât de înstăriți considerați că sunt părinții/tutorii dvs.?* Scala de măsurare: 1.Foarte înstăriți. 2.Oarecum înstăriți 3. Mediu 4.Nu prea înstăriți 5.Deloc înstăriți.

Statutul pe piața muncii. Clasifică studenții în 3 categorii, în funcție de numărul de ore/săptămână alocate locului de muncă, pe perioada studiilor. Aceste categorii sunt: 1. studenți fără un loc de muncă (0 ore) 2.studenți care lucrează mai puțin de 20 de ore/săptămână 3. Studenți care lucrează mai mult de 20 ore/săptămână. Textul întrebării: *Câte ore lucrați la locul dvs. de muncă, pe parcursul unei săptămâni obișnuite, în perioada de studii din acest semestru universitar?*

Sursa de venit de care depinde. Un student este considerat dependent de o sursă de venit dacă una dintre cele trei surse - sprijin de la familie/partener (inclusiv transferuri în natură), venit propriu realizat sau sprijin public pentru studenți - furnizează mai mult de 50% din venitul total al studentului (venitul total include transferuri în natură). Studenții cu un buget mixt (adică fără nicio sursă care să furnizeze mai mult de 50% din venitul total) nu sunt alocați unei categorii. Indicatorul se bazează pe răspunsurile subiecților la întrebarea: *Care este suma medie lunară, de care dispuneți cash sau prin transfer bancar, din următoarele surse, pe parcursul semestrului universitar curent?*

Motivul pentru care lucrează. Indicator simplu, de frecvență, creat pe baza răspunsurilor la întrebarea: *În ce măsură următoarele afirmații descriu situația dumneavoastră?* (scală de evaluare în 5 trepte, de la 1=deloc, la 5=foarte mare măsură, pentru fiecare afirmație): 1.Lucrez pentru a mă întreține 2.Lucrez pentru a acumula experiență pe piața muncii 3. Fără locul de muncă, nu aș putea să îmi permit să fiu student 4. Lucrez pentru că trebuie să sprijin financiar alte persoane (copii, partener, părinți etc.)5. Lucrez pentru a-mi permite alte lucruri pe care altfel nu mi le-aș putea cumpăra.

Statutul educațional al părinților:

Stoc scăzut: ISCED 0-2

Stoc mediu: ISCED 3-4

Stoc superior: ISCED 5

Stoc universitar: ISCED 6-8

Notă: pentru definirea nivelurilor ISCED, vezi mai sus, Anexa C2 (Acronime și prescurtări).

Cap. B6. Veniturile, cheltuielile și percepția privind dificultățile financiare

Veniturile totale lunare includ :

- contribuția din partea familiei/partenerului (în numerar și în natură), sprijinul monetar din partea sistemului public național de sprijin pentru studenți (subvenții, împrumuturi și burse), veniturile proprii, mijloacele provenite din alte surse publice și private (de exemplu, alocații pentru copii, venituri din capital) și sprijinul din alte surse decât cele naționale, și anume elemente de sprijin public sau privat din străinătate sau de la entități internaționale (de exemplu, UE).

Categorii – surse de venit:

- **Contribuția din partea familiei** sunt transferuri în numerar (obligatorii din punct de vedere legal sau voluntare) pe care studenții le primesc de la părinți, partener sau alte rude. Transferurile cuprind venituri disponibile, cum ar fi transferurile în numerar și în bani pe care elevii le pot folosi pentru cheltuielile lor lunare. Sumele pentru transferurile în natură au fost, de asemenea, adăugate la contribuțiile familiei/partenerului în figurile și tabelele din acest capitol.
- **Venituri obținute pe cont propriu** includ veniturile studenților provenite din activități remunerate, fie că este vorba de un loc de muncă dependent sau de o activitate independentă. Veniturile provenite atât din activități curente, cât și din angajarea anterioară (de exemplu, economiile) sunt luate în considerare. În ceea ce privește veniturile provenite din locuri de muncă anterioare, se ia în considerare doar suma medie pe care studenții o folosesc pentru a-și acoperi cheltuielile de costurile de zi cu zi și de studiu pe lună în timpul perioadei curente de curs.
- **Support public național** cuprinde plățile pe care le primesc de la stat studenții, de obicei datorită statutului lor de student. Acest tip de sprijin include, pe de o parte, sprijin nerambursabil (de exemplu, subvenții și burse) și sprijin rambursabil (de exemplu, împrumuturi), care poate face obiectul unor dobândă, pe de altă parte. Se ia în considerare sprijinul de la toate nivelurile statului (adică de la nivel național, provincial și municipal), precum și de la instituțiile de învățământ superior. Cu toate acestea, deoarece datele EUROSTUDENT se bazează pe declarațiile studenților, unele elemente de sprijin public nu pot fi acoperite. Acest lucru este valabil, de exemplu, pentru scutirile fiscale pentru studenți și părinții acestora sau atunci când statul își asumă costurile în beneficiul studenților (de exemplu, suportul financiar oferit către instituțiile de învățământ superior pentru a acoperi taxele de școlarizare ale studenților).
- **Alte surse:** este o categorie reziduală care acoperă diverse elemente de venit, fie din surse private, fie din surse publice, care nu sunt atribuite uneia dintre celelalte categorii menționate mai sus. Veniturile din alte surse private ar putea fi burse și împrumuturi de la companii private. Acestea se referă, de exemplu, la plățile de pensii, alocații, cu alte cuvinte, elemente de sprijin public care nu sunt exclusiv acordate studenților din învățământul superior. În cele din urmă, „alte surse” pot include sprijinul acordat de din afara țării de studiu, entități internaționale, cum ar fi UE, de exemplu.
- **transferurile în natură:** orice costuri care sunt plătite de alte persoane (părinți/partener/angajator sau alții) și nu de către studenții înșiși. Plățile merg direct la creditorii

studentilor, adică banii respectivi sunt intangibili pentru studenți. Un exemplu de transferuri în natură este chiria pe care o plătesc părinții direct către proprietar/cămin. Transferurile în natură pot fi, de asemenea, furnizate sub formă de bunuri și servicii gratuite de către familie și partener (de exemplu, mese gratuite, haine etc.). Conceptul de transferuri în natură este utilizat pentru a surprinde întreaga amploare a sprijinului material pentru studenți (Hauschildt et al 2024:179-180).

Dependența financiară:

- Un student este considerat dependent de o sursă de venit dacă una dintre acestea dintre cele trei surse „sprijin din partea familiei/partenerului” (inclusiv transferuri în natură), „venitul obținut pe cont propriu” sau „suportul financiar public pentru studenți” asigură mai mult de 50 % din totalul veniturilor studentului (venitul total, inclusiv transferurile în natură). Studenții cu un buget mixt (adică nicio sursă nu asigură mai mult de 50 % din venitul total) nu sunt repartizați într-o grupă. (Hauschildt et al 2024:18).

Cheltuieli totale lunare:

- reprezintă suma costurilor lunare de trai și a costurilor legate de studii. În plus, costurile totale conțin orice cheltuieli ale părinților/partenerului/alte persoane ale studenților care sunt fie plătite direct către aceștia sau iau forma unor bunuri și servicii gratuite pentru studenților (transferuri în natură). Se pune accent pe costurile curente obișnuite ale studenților, care apar de obicei pe lună, costurile totale nu includ nicio cheltuială extraordinară (Hauschildt et al 2024, 206).

Cheltuieli - costuri de zi cu zi/cu viața:

- se disting nouă subcategorii. Acestea includ costurile pentru a) cazare (chirie sau ipotecă și utilități), b) hrană, c) transport, d) comunicare (telefon, internet etc.), e) sănătate (de exemplu, medicamente, asigurare medicală), f) îngrijirea copiilor, g) plata datoriilor (cu excepția creditului ipotecar), h) activități sociale și de agrement și i) alte costuri de trai obișnuite, cum ar fi îmbrăcăminte, articole de toaletă, tutun, animale de companie, asigurări (cu excepția asigurarea medicală), sau pensia alimentară. Au fost excluse costurile extraordinare, cum ar fi cele pentru o mașină de spălat sau pentru călătorii de vacanță (Hauschildt et al 2024, 207).

Cheltuieli- costuri legate de studii:

- costurile legate de studii conțin 3 sub-categorii: a) taxe de școlarizare universitare b) alte taxe universitare (de ex: de înscriere/administrative) c) alte costuri legate de studii (de ex: vizite de teren, cărți, xerox, meditații private, cotizații la asociații studențești etc). În chestionarul EUROSTUDENT 8 național, raportarea s-a făcut pe semestru, dar ulterior, pentru comparabilitate, sumele au fost transformate în cheltuieli lunare (Hauschildt et al 2024, 208).

Cap.B7. Munca și studiile- bugetul de timp

Intensitate studiu: se referă la timpul alocat studiului (cursuri și studiu individual) pe parcursul unei săptămâni. Cei cu intensitate scăzută alocă 0-20 ore, cei cu intensitate medie alocă peste 20 de ore, dar nu mai mult de 40, iar cei cu intensitate ridicată peste 40 ore pe săptămână. Este un indice compozit, creat cu ajutorul sintaxei EUROSTUDENT, pe baza datelor raportate de studenți (Hauschildt et al, 2024:19).

C4. Tabele suplimentare

Tabelul C4.9.1. Coeficientul Gini pentru distribuția veniturilor studenților în diferite țări (EUROSTUDENT VIII)

Țară	Coeficient Gini
AT (Austria)	0.32
AZ (Azerbaijan)	0.35
CH (Elveția)	0.32
CZ (Cehia)	0.32
DE (Germania)	0.28
DK (Danemarca)	0.25
EE (Estonia)	0.31
ES (Spania)	0.32
FI (Finlanda)	0.26
FR (Franța)	0.39
GE (Georgia)	0.35
HR (Croatia)	0.28
HU (Ungaria)	0.33
IE (Irlanda)	0.32
IS (Islanda)	0.36
LT (Lituania)	0.32
LV (Letonia)	0.30
MT (Malta)	0.37
NL (Olanda)	0.24
NO (Norvegia)	0.26
PL (Polonia)	0.32
PT (Portugalia)	0.35
RO (România)	0.35
SE (Suedia)	0.35
SK (Slovacia)	0.35

C5. Listă tabele și grafice

Capitolul A1. Introducere

Graficul A1.1. Harta țărilor participante la EUROSTUDENT 8.....	8
---	---

Capitolul B1. Caracteristici socio-demografice ale studenților

Tabele

Tabelul B1.1. Vârsta medie, respectiv mediană a studenților, la nivel național și european (ani).....	14
Tabelul B1.2. Distribuția pe grupe de vârstă a studenților, la nivel național și european (%).....	14
Tabelul B1.3. Vârsta medie, respectiv mediană, de intrare în învățământul superior a studenților, la nivel național și european (ani).....	15
Tabelul B1.4. Distribuția pe sexe a studenților, la nivel național și european (%).....	15
Tabelul B1.5. Timpul petrecut cu îngrijirea copiilor (medie ore/pe săptămână), la nivel național și european.....	17
Tabelul B1.6. Timpul petrecut cu îngrijirea copiilor (medie ore/pe săptămână), în funcție de vârsta a celui mai mic copil. Statistici descriptive pe date naționale.....	17
Tabelul B1.7. Ponderea studenților, în funcție de statutul de migrație (educație și locul nașterii), la nivel național și european.....	18
Tabelul B1.8. Ponderea studenților, în funcție de statutul de migrație (educație și locul nașterii). Evoluția în timp, la nivel național.....	18
Tabelul B1.9. Ponderea studenților, după frecvența studiilor, la nivel național și european (%).....	22
Tabelul B1.10. Ponderea studenților, după frecvența studiilor. Evoluția în timp, la nivel național (%).....	22

Grafice

Graficul B1.1. Vârsta medie (ani) a studenților, la nivel național și european - evoluție în timp.....	14
Graficul B1.2. Vârsta medie (ani) de intrare în învățământul superior a studenților, la nivel național și european - evoluție în timp.....	15
Graficul B1.3. Distribuția pe sexe a studenților, la nivel național și european - evoluție în timp (%).....	16
Graficul B1.4. Ponderea studenților cu/fără copii, la nivel național și european (%).....	16
Graficul B1.5. Ponderea studenților cu/fără copii, la nivel național și european - evoluție în timp (%).....	16
Graficul B1.6. Distribuția studenților părinți, după vârsta celui mai mic copil, la nivel național și european (%).....	17
Graficul B1.7. Cetățenia studenților și a familiei acestora- comparație pe țări (%).....	19
Graficul B1.8. Ponderea studenților, după mărimea localității în care se află instituția de învățământ superior, la nivel național și european (%).....	19
Graficul B1.9. Ponderea studenților, după mărimea localității în care se află instituția de învățământ superior. Evoluția în timp, la nivel național (%).....	20
Graficul B1.10. Ponderea studenților înscriși la universități din capitala țării, la nivel național și european (%).....	20
Graficul B1.11. Ponderea studenților, după ciclul de studii, la nivel național și european (%).....	21
Graficul B1.12. Ponderea studenților, după ciclul de studii. Evoluția în timp, la nivel național (%).....	21
Graficul B1.13. Ponderea studenților, pe domenii de studii, la nivel național și european (%).....	22

Graficul B1.14. Ponderea studenților, pe domenii de studii. Evoluția în timp la nivel național (%).....	23
Graficul B1.15. Distribuția studenților pe sexe și domenii de studii, la nivel național și european (%).....	24
Graficul B1.16. Ponderea studenților cu/fără întreruperi ale programului (principal) de studii. Comparatie pe țări(%).....	24

Capitolul B2. Tranziție și acces în învățământul superior

Tabele

Tabelul B2. 1. Media de vârstă a studenților de la master după tipul tranziției licență-master. Evoluția în timp, la nivel național (%).....	38
--	----

Grafice

Graficul B2. 1. Distribuția studenților după <i>ruta de acces la facultate</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	27
Graficul B2. 2. Distribuția studenților după <i>ruta de acces la facultate</i> . Comparatie pe țări (%).....	27
Graficul B2.3. Distribuția studenților după <i>vârstă și ruta de acces la facultate</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	28
Graficul B2.4. Distribuția studenților după <i>stocul educațional familial și ruta de acces</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	29
Graficul B2.5. Distribuția studenților după <i>forma de învățământ și ruta de acces</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	30
Graficul B2.6. Distribuția studenților după <i>modalitatea de finanțare a studiilor și ruta de acces</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	30
Graficul B2.7. Distribuția studenților după <i>tipul tranziției de la liceu la facultate</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	31
Graficul B2.8. Distribuția studenților după <i>tipul tranziției de la liceu la facultate</i> . Comparatie pe țări (%).....	32
Graficul B2.9. Distribuția studenților după <i>grupa de vârstă și tipul tranziției de la liceu la facultate</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	32
Graficul B2.10. Distribuția studenților după <i>stocul educațional familial și tipul tranziției de la liceu la facultate</i> . 33	
Graficul B2.11. Distribuția studenților în funcție de <i>statutul economic al părinților și tipul tranziției de la liceu la facultate</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	34
Graficul B2.12. Distribuția studenților după <i>forma de învățământ și tipul tranziției de la liceu la facultate</i>	34
Graficul B2.13. Distribuția studenților după <i>modalitatea de finanțare a studiilor și tipul tranziției de la liceu la facultate</i>	35
Graficul B2.14. Distribuția studenților după <i>ruta de acces și tipul tranziției de la liceu la facultate</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	35
Graficul B2.15. Distribuția studenților după <i>durata tranziției dintre licență și master</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	36
Graficul B2.16. Distribuția studenților după <i>durata tranziției dintre licență și master</i> . Comparatie pe țări(%).....	37
Graficul B2.17. Distribuția studenților după <i>vârsta studenților și durata tranziției licență-master</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	37
Graficul B2. 18. Distribuția studenților în funcție de <i>stocul educațional familial și durata tranziției licență-master</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	38
Graficul B2.19. Distribuția studenților în funcție de <i>statutul economic al familiei și durata tranziției licență-master</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%).....	39

Graficul B2.20. Distribuția studenților după <i>durata tranziției licență-master și tipul tranziției de la liceu la facultate</i> . Evoluția în timp, la nivel național (%)	40
Graficul B2. 21. Ponderea studenților care <i>au început studiile universitare înainte sau după debutul pandemiei de Covid-19</i> , în funcție de <i>durata tranziției licență-master</i>	40

Capitolul B3. Evaluarea mediului academic și a programului de studii

Tabele

Tabelul B3.1. Integrare și atașament față de mediul academic, comparație EUROSTUDENT 7 și 8 (%).....	44
--	----

Grafice

Graficul B3.1. Integrare și atașament față de mediul academic (%).....	42
Graficul B3.2. Autoevaluarea rezultatelor obținute, comparativ cu cele ale colegilor (%).....	45
Graficul B3.3. Evaluarea relațiilor cu profesorii și colegii (%).....	46
Graficul B3.4. Evaluarea activității cadrelor didactice din cadrul programului de studii (procente cumulate ale acordului cu afirmațiile din grafic*). Evoluția în timp, pe date naționale.....	48
Graficul B3.5. Percepția șanselor de a obține un loc de muncă adecvat după absolvirea studiilor, în țară sau în străinătate (%).....	50
Graficul B3.6. Percepția șanselor de a obține un loc de muncă adecvat după absolvirea studiilor, în țară, respectiv în străinătate (%).....	51
Graficul B3.7. Ponderea studenților români care își evaluează pozitiv pregătirea/șansele de a obține un loc de muncă după absolvire, pe piața națională și internațională a muncii (procente cumulate pentru <i>Foarte bune</i> și <i>Bune</i>)	52

Capitolul B4. Contextul familial al studenților

Tabele

Tabelul B4. 1. Distribuția studenților ce provin din familii fără stoc educațional superior, în funcție de o serie de caracteristici socio-demografice. Date naționale.(%)	57
Tabelul B4. 2. Distribuția studenților ce provin din familii fără stoc educațional superior, în funcție de o serie de variabile asociate cu starea financiară și piața muncii. Date naționale (%).....	58

Grafice

Graficul B4. 1.. Evoluția distribuției studenților în funcție de stocul educațional familial. Date naționale (%).....	55
Graficul B4. 2. Nivelul educațional atins de părinții studenților (%). Date comparative între țările participante. 56	
Graficul B4. 3. Studenții fără capital de educație terțiară în familie. Date comparative între țările participante. EUROSTUDENT 5, 6, 7 și 8 (%).....	57
Graficul B4. 4. Evoluția statutului economic al familiei studenților. Date naționale (%).....	60
Graficul B4. 5. Evoluția statutului economic al familiei studenților, în funcție de stocul educațional familial. Date naționale (%).....	61
Graficul B4. 6. Distribuția studenților în funcție de statutul economic al familiei și domeniul de studiu (selecție). Date naționale (%).....	62
Graficul B4. 7. Distribuția studenților în funcție de statutul economic al familiei și forma de învățământ urmată. Date naționale (%).....	63

Capitolul B5. Condițiile de locuire

Tabele

Tabelul B5.1. Timpul dedicat navetei, la nivel național și european: minute petrecute cu naveta, doar dus.....	70
--	----

Grafice

Graficul B5.1. Forme de locuire, la nivel național și european (%).....	66
Graficul B5.2. Forme de locuire ale studenților care nu locuiesc cu părinții(%).....	67

Capitolul B6. Veniturile, cheltuielile și percepția privind dificultățile financiare

Tabele

Tabelul B6.1. Veniturile totale lunare ale studenților - indicatori ai tendinței centrale. Evoluția în timp, la nivel național	73
Tabelul B6.2. Veniturile totale lunare ale studenților, la paritatea puterii de cumpărare (PPS) – mediană. Comparatie cu media țărilor participante.	73
Tabelul B6.3. Media veniturilor totale lunare ale studenților în LEI – decile. Evoluția în timp, la nivel național...	74
Tabelul B6.4. Veniturile totale lunare ale studenților pe cicluri de studii. Evoluția în timp, la nivel național	74
Tabelul B6.5. Structura comparativă a surselor de finanțare ale studenților din România și media țărilor participante la EUROSTUDENT VIII	75
Tabelul B6.6. Veniturile totale lunare ale studenților în funcție de tipul de dependență financiară – indicatori ai tendinței centrale. Analiză longitudinală, pe date naționale.....	76
Tabelul B6.7. Ponderea studenților dependenți financiar de diferite surse de venit, în funcție de ciclul de studii	77
Tabelul B6.8. Veniturile totale lunare ale studenților în funcție de statutul pe piața muncii – indicatori ai tendinței centrale. Evoluția în timp, la nivel național.....	78
Tabelul B6.9. Veniturile totale ale studenților în funcție de tipul de locuire – indicatori ai tendinței centrale. Evoluția în timp, la nivel național.....	79
Tabelul B6.10. Veniturile medii lunare totale ale studenților pe surse și ponderea medie. Evoluția în timp la nivel național.	81
Tabelul B6.11. Media veniturilor pe categorii de surse, în funcție de statutul pe piața muncii. Evoluția în timp, la nivel național.....	81
Tabelul B6.12. Media veniturilor lunare pe categorii de surse, în funcție de tipul de locuire. Evoluția în timp, la nivel național.....	82
Tabelul B6.13. Cheltuieli lunare totale - Indicatori ai tendinței centrale	83
Tabelul B6.14. Cheltuieli totale lunare medii pe cicluri de studii. Evoluția în timp, la nivel național	84
Tabelul B6.15. Cheltuieli totale lunare medii în funcție de tipul de dependență financiară și statutul pe piața muncii. Evoluția în timp, la nivel național.....	85
Tabelul B6.16. Cheltuieli de zi cu zi lunare medii per tipuri de surse. Evoluția în timp, la nivel național.....	86
Tabelul B6.17. Cheltuieli lunare medii per tipuri de costuri de întreținere (detaliat). Evoluția în timp, la nivel național	86
Tabelul B6.18. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă - %	88
Tabelul B6.19. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de statutul pe piața muncii	88

Tabelul B6.20. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție contextul educațional	89
Tabelul B6.21. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de percepția asupra contextul economic familial	89
Tabelul B6.22. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de domeniul de studiu.....	90
Tabelul B6.23. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de experiențele de discriminare	90
Tabelul B6.24. Percepția studenților privind dificultățile financiare cu care se confruntă, în funcție de sănătatea mintală	91

Grafice

Graficul B6.1. Compoziția cheltuielilor studenților, în funcție de plătitor. Costuri de zi cu zi și costuri cu studiile, ca pondere din cheltuielile totale lunare ale studenților (în %). Comparatie pe țări	87
---	----

Capitolul B7. Munca și studiile – bugetul de timp al studenților

Graficul B7.1. Ponderea studenților care au lucrat, înainte de intrarea pentru prima dată la facultate, la nivel național și european (%).....	95
Graficul B7.2. Ponderea studenților care au lucrat, înainte de intrarea la facultate, la nivel național. Evoluție în timp (%).....	95
Graficul B7.3. Angajarea studenților în timpul perioadei de studii, la nivel național și european (%).....	96
Graficul B7.4. Angajarea studenților în timpul perioadei de studii, la nivel național. Evoluția în timp (%).....	97
Graficul B7.5. Angajarea studenților în timpul vacanțelor, la nivel național și european (%).....	97
Graficul B7.6. Angajarea studenților în timpul vacanțelor. Evoluția în timp, la nivel național (%).....	98
Graficul B7.7. Motivația de a lucra a studenților, la nivel național și european (procente pentru "deloc" și "foarte mare măsură").....	99
Graficul B7.8. Motivația de a lucra a studenților. Evoluția în timp, la nivel național (% mare + foarte mare măsură).....	99
Graficul B7.9. Relația dintre domeniul de studiu și cel de muncă, la nivel național și european (%).....	101
Graficul B7.10. Relația dintre domeniul de studiu și cel de muncă. Evoluția în timp, la nivel național (% cumulate*).....	101
Graficul B7.11. Autoidentificarea ca student vs lucrător (doar pentru cei care lucrează), la nivel național și european (%).....	102
Graficul B7.12. Autoidentificarea ca student vs lucrător (doar pentru cei care lucrează). Evoluția în timp, la nivel național (%)	102
Graficul B7.13. Ponderea studenților care au realizat stagii de practică (în țară sau străinătate), de la intrarea pentru prima oară în învățământul superior, la nivel național și european (%).....	103
Graficul B7.14. Ponderea studenților care au realizat stagii de practică (în țară sau străinătate), de la intrarea pentru prima oară în învățământul superior. Evoluția în timp, la nivel național (%).....	104
Graficul B7.15. Tipul Internship-ului/stagiului de practică cel mai recent făcut în țară. Date naționale (%).....	105
Graficul B7.16. Tipul Internship-ului/stagiului de practică cel mai recent făcut în țară. Comparatie date naționale și europene (%).....	105

Graficul B7.17. Bugetul de timp al studenților, după tipul activității, la nivel național și european (medie ore/săptămână).....	106
Graficul B7.18. Bugetul de timp al studenților, după tipul activității. Evoluția în timp la nivel național (medie ore/săptămână).....	107
Graficul B7.19. Intensitatea de studiu a studenților, la nivel național și european (%).....	108
Graficul B7.20. Intensitatea de studiu a studenților. Evoluția în timp, la nivel național (%).....	108
Graficul B7.21. Timpul petrecut de studenți la locul de muncă, într-o săptămână obișnuită, pe parcursul studiilor. Date naționale și europene (% categorii).....	109
Graficul B7.22. Timpul petrecut de studenți la locul de muncă, într-o săptămână obișnuită, pe parcursul studiilor. Evoluția în timp, la nivel național (% categorii).....	109
Graficul B7.23. Satisfacția studenților cu bugetul de timp alocat diferitelor tipuri de activități, la nivel național și european (%).....	110
Graficul B7.24. Satisfacția studenților cu bugetul de timp alocat diferitelor tipuri de activități. Evoluția în timp, la nivel național (%).....	110

Capitolul B8. Mobilitatea internațională a studenților

Tabele

Tabelul B8.1. Distribuția studenților cu experiență de mobilitate în funcție de câteva variabile socio-demografice la nivel național (%)	118
Tabelul B8.2. Intenția de participare la programe temporare de studiu în străinătate, în funcție de câteva variabile socio-demografice, la nivel național (%).....	120

Grafice

Graficul B8.1. Distribuția tipurilor de mobilități internaționale în funcție de țările participante (%).....	113
Graficul B8.2. Distribuția pe domenii de studiu a studenților care au participat la mobilități internaționale. Date naționale (%).....	114
Graficul B8.3. Distribuția pe tipuri de programe a studenților care au participat la programe temporare de studiu sau internshipuri/stagii de practică în afara țării. Date naționale (%).....	115
Graficul B8.4. Distribuția pe țări a studenților care au participat la programe temporare de studiu prin programul Erasmus (%).....	116
Graficul B8.5. Distribuția pe țări a studenților care au participat la internshipuri/stagii de practică prin programul Erasmus (%).....	116
Graficul B8.6. Recunoașterea creditelor (ECTS) obținute în programe de internship/stagii de practică în străinătate, la nivelul statelor participante (%).....	117
Graficul B8.7. Recunoașterea totală sau parțială a creditelor (ECTS) obținute în programe temporare de studiu în străinătate, la nivelul statelor participante (%).....	117
Graficul B8.8. Intenția de participare la programe temporare de studiu în străinătate. Comparatie pe țări (%).....	119
Graficul B8.9. Obstacole pentru participarea la studii în străinătate, în opinia studenților care nu intenționează să se înscrie la un program de mobilitate, la nivel național (%).....	121
Graficul B8.10. Obstacole pentru participarea la studii în străinătate, în opinia studenților care doresc să se înscrie și au planuri concrete în acest sens la nivel național (%).....	122
Graficul B8.11. Obstacole pentru participarea la studii în străinătate, în opinia studenților care doresc să se înscrie, dar nu au planuri concrete în acest sens, la nivel național (%).....	122
Graficul B8.12. Obstacole pentru participarea la studii în străinătate, în opinia studenților care au urmat programe temporare de studiu în străinătate, la nivel național (%).....	123

Capitolul B9. Module Tematice: Sănătate mintală și stare de bine

Graficul B9.1. Starea generală de sănătate a studenților din România și din alte țări UE.....	128
Graficul B9.2. Procentul studenților din România care au precizat că se confruntă cu cel puțin o problemă de sănătate fizică sau mintală	128
Graficul B9.3. Tipul problemelor de sănătate mintală de care suferă studenții din România.....	129
Graficul B9.4. Nivelul de fericire al studenților din România și din alte țări UE.....	130
Graficul B9.5. Media indicelui WHO-5 privind starea de bine a studenților din România și din alte țări UE.....	131
Graficul B9.6. Starea de bine a studenților din România în funcție de vârstă, gen, educația părinților și rezultatele academice autoevaluate.....	132
Graficul B9.7. Starea de bine a studenților din România în funcție de condițiile de locuire, sursele de venit, dificultățile financiare și timpul alocat muncii plătite și activităților de studiu.....	133
Graficul B9.8. Procentul studenților din România și din alte țări UE care se simt izolați față de diverse grupuri sociale.....	134
Graficul B9.9. Procentul studenților din România cu o stare de bine acceptabilă sau precară care se simt izolați de diverse grupuri sociale.....	135
Graficul B9.10. Cunoștințele și experiențele studenților din România și din alte țări UE în raport cu serviciile de consiliere psihologică.....	136
Graficul B9.11. Măsura în care studenții din România cu o stare de bine acceptabilă sau precară avut experiențe cu serviciile de consiliere psihologică.....	137
Graficul B9.12. Evaluarea eficienței serviciilor de consiliere psihologică din perspectiva studenților din România și din alte țări UE care au apelat la aceste servicii.....	137

Capitolul B10. Module Tematice: Efecte ale pandemiei Covid-19

Tabele

Tabelul B10.1. Procentul studenților din România care au exprimat așteptări (oarecum) negative privind menținerea efectelor pandemiei în trei arii principale ale vieții, în funcție de momentul înscrierii la facultate, domeniul de studiu, performanța academică autoevaluată și starea subiectivă de bine.....	151
---	-----

Grafice

Graficul B10.1. Comparatie între România și media EUROSTUDENT 8 privind efectele negative resimțite în diverse arii ale vieții academice – procent studenți.....	141
Graficul B10.2. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate în diverse arii ale vieții de student.....	142
Graficul B10.3. Procentul studenților care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative ale pandemiei COVID-19 asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de momentul înscrierii la facultate.....	143
Graficul B10.4. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de ciclul de studii.....	144

Graficul B10.5. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de domeniul de studiu.....	145
Graficul B10.6. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de rezultatele academice autoevaluate.....	146
Graficul B10.7. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de tipul instituțiilor de învățământ superior.....	147
Graficul B10.8. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de raportul studenți/cadru didactic (echivalent normă întreagă).....	148
Graficul B10.9. Procentul studenților din România care au resimțit efecte imediate (oarecum) negative asupra unor arii esențiale pentru performanța academică și profesională, în funcție de starea lor subiectivă de bine.....	149
Graficul B10.10. Procentul studenților din România care au exprimat așteptări pozitive și negative legate de continuarea efectelor pandemiei în trei domenii ale vieții, comparativ cu media EUROSTUDENT 8.....	150

Capitolul B11. Module Tematice: Digitalizarea în învățământul superior: acces, competențe și percepții ale studenților

Graficul B11.1. Accesul la resurse disponibile acasă (%).....	155
Graficul B11.2. Accesul la resurse disponibile acasă, în funcție de nivelul de studii (%).....	155
Graficul B11.3. Competențele digitale ale studenților, raportat la nevoile programului de studiu – autoevaluare. Date naționale și europene (%).....	156
Graficul B11.4. Competențele digitale ale studenților, raportat la nevoile programului de studiu, în funcție de sexul respondenților – autoevaluare (%).....	157
Graficul B11.5. Competențele digitale ale studenților, raportat la nevoile programului de studiu, în funcție de vârsta respondenților – autoevaluare, (%).....	157
Graficul B11.6. Percepția studenților față de importanța digitalizării (computere, instrumente și digitale) în anumite sfere ale vieții. Date naționale (%).....	158
Graficul B11.7. Percepția studenților față de importanța digitalizării (computere, instrumente și digitale) în anumite sfere ale vieții, pe categorii de vârste. Date naționale (%).....	158
Graficul B11.8. Raportul predării online vs. față în față – situația ideală și cea reală (%).....	159
Graficul B11.9. Raportul predării online vs. față în față – situația ideală și cea reală, pe cicluri de studii (%).....	160
Graficul B11.10. Mulțumirea studenților față de accesul la resurse educaționale în format digital oferite de mediul universitar (%).....	161
Graficul B11.11. Mulțumirea studenților față de accesul la resurse educaționale în format digital oferite de mediul universitar, în funcție de ciclul de studii (%).....	161

Capitolul B12. Module Tematice: Discriminarea în contextul studiilor universitare

Graficul B12.1. Sentimentul de siguranță al studenților în situația în care se află singuri în întuneric, în diverse spații (%).....	164
Graficul B12.2. Percepția discriminării în mediul universitar, din cauza unor caracteristici personale (%).....	165
Graficul B12.3. Incidența unor comportamente ostile sau atacuri la persoană (%).....	167

C6. Bibliografie

- Cazan, A. M., Pavalache Ilie, M., & Tudose, A. (2023). *Quantitative study about well-being: European WISE Survey Report*. WISE Project. <https://www.animafac.net/wise-well-being-iniatives-for-students-in-europe-english-version/>.
- Chen, T., & Lucock, M. (2022). The mental health of university students during the COVID-19 pandemic: An online survey in the UK. *PLOS One*, 17(1), e0262562. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0262562>.
- Consiliul Economic și Social al României. (2022). Locuirea în România: Îmbunătățirea calității, sustenabilității și accesibilității: Analiză diagnostic și recomandări de politici publice și reglementare în domeniu. https://www.ces.ro/newlib/PDF/2022/CES_Studiu-locuire_digital.pdf.
- De Neve, J.-E., Diener, E., Tay, L., & Xuereb, C. (2013). The objective benefits of subjective well-being. In J. Helliwell, R. Layard, & J. Sachs (Eds.), *World Happiness Report 2013* (pp. 54–79). UN Sustainable Development Solutions Network. <https://worldhappiness.report/ed/2013/>.
- Diener, E., Heintzelman, S. J., Kushlev, K., Tay, L., Wirtz, D., Lutes, L. D., & Oishi, S. (2017a). Findings all psychologists should know from the new science on subjective well-being. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne*, 58(2), 87–104. <http://dx.doi.org/10.1037/cap0000063>.
- Diener, E., Oishi, S., & Tay, L. (2018). Advances in subjective well-being research. *Nature Human Behaviour*, 2(4), 253–260. <https://doi.org/10.1038/s41562-018-0307-6>.
- Diener, E., Pressman, S. D., Hunter, J., & Delgadillo-Chase, D. (2017b). If, why, and when subjective well-being influences health, and future needed research. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 9(2), 133–167. <https://doi.org/10.1111/aphw.12090>.
- Eurostat. (2024). *Overcrowding rate by age, sex and poverty status - total population*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_LVHO05A_custom_7141011/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=ac6efb37-3f2f-4b65-9cd6-88e05c335bc1. (Accesat în 06.02.2025).
- Eurostat. (2025a). *House price index (2015 = 100) - annual data*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/prc_hpi_a/default/table.
- Eurostat. (2025b). *HICP - Actual rentals for housing, Romania, Annual*. <https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/ICP/ICP.A.RO.N.041000.4.AVR>.
- Eurostat. (2025c). *Young people - digital world*. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=672644>.
- Eurostat. (2025d). *Population by educational attainment level, sex and age (%)*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_03/default/table?lang=en.
- Eurostat. (2025e). *Unemployment rate - quarterly data, seasonally adjusted*. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tipsun30/default/table>.
- Eurostat (2025f). *COVID-19 labour effects across the income distribution*. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=503441>.

Eurostat (n.d.). International Standard Classification of Education (ISCED). [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_Standard_Classification_of_Education_\(ISCED\)#Implementation_of_ISCED_2011_28levels_of_education.29](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_Standard_Classification_of_Education_(ISCED)#Implementation_of_ISCED_2011_28levels_of_education.29) (accesat în data de 10.03.2025).

EUROSTUDENT database. <https://database.EUROSTUDENT.eu>.

Friedrich Ebert Stiftung, Syndex România (2020), Coșul minim pentru un trai decent. <https://www.syndex.ro/sites/default/files/files/pdf/2022-10/Actualizare%20valoare%20co%C8%99%202020.pdf> .

Friedrich Ebert Stiftung, Syndex România (2023), Coșul minim pentru un trai decent. <https://www.syndex.ro/sites/default/files/files/pdf/2023-12/Actualizare%20valoare%20co%C8%99%202023.pdf>.

Gaston, S., & Ly, M. (2023). *Synthesis: How can we contribute to students' well-being in Europe?* WISE Project. <https://www.animafac.net/wise-well-being-iniatives-for-students-in-europe-english-version/> .

Hauschildt K., Gwosć C., Schirmer H., Mandl S., Menz C. (2024). Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VIII Synopsis of Indicators 2021–2024, DZHW. https://www.EUROSTUDENT.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_8_Synopsis_of_Indicators.pdf .

Hauschildt K., Gwosć C., Schirmer H., Wartenbergh-Cras F. (2021). Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. EUROSTUDENT VII Synopsis of Indicators 2018–2021, DZHW. https://www.EUROSTUDENT.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_VII_Synopsis_of_Indicators.pdf .

Hernández-Torrano, D., Ibrayeva, L., Sparks, J., Lim, N., Clementi, A., Almukhambetova, A., Nurtayev, Y., & Muratkyzy, A. (2020). Mental health and well-being of university students: A bibliometric mapping of the literature. *Frontiers in Psychology*, 11, 1226. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01226> .

INS (2023), Inflația și Evoluția Prețurilor De Consum: Decembrie 2023. http://www.dpfbf.mdrap.ro/documents/Rata_inflatiei_2023.pdf.

INS. (2025a). IPC – serie de date anuala. https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%93serie-de-date-anuala?fbclid=IwAR2C22Pxi9XrL-JAadXXcL3isZ9y_PSIHXB_VOmuVHd4iC-QijVjomk_V1o .

INS (2025b). IPC – serie de date trimestrială. <https://insse.ro/cms/ro/content/ipc-serie-de-date-trimestrială> .

INS (n.d.) Tempo Online POP214A - Sporul natural al populației pe medii de rezidență, macroregiuni, regiuni de dezvoltare și județe. <http://statistici.insse.ro/tempo/index.jsp?page=tempo3&ind=POP214A> .

Kohls, E., Baldofski, S., Moeller, R., Klemm, S. L., & Rummel-Kluge, C. (2021). Mental health, social and emotional well-being, and perceived burdens of university students during COVID-19 pandemic lockdown in Germany. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 643957. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.643957> .

- Lipson, S.K., Lattie, E. G., & Eisenberg, D. (2019). Increased rates of mental health service utilization by U.S. college students: 10-year population-level trends (2007–2017). *Psychiatric Services*, 70(1), 60–63. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.201800332> .
- Melo, S., Guedes, J., Mendes, S. (2019). Theory of Cumulative Disadvantage/Advantage. În: Gu, D., Dupre, M. (eds) *Encyclopedia of Gerontology and Population Aging*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-69892-2_751-1 .
- Menz, C., & Mandl, S. (2024). Discrimination in the context of higher education. EUROSTUDENT 8, Topical module report. https://www.EUROSTUDENT.eu/download_files/documents/TM_Discrimination.pdf .
- Nielsen, K., Nielsen, M. B., Ogbonnaya, C., Käsälä, M., Saari, E., & Isaksson, K. (2017). Workplace resources to improve both employee well-being and performance: A systematic review and meta-analysis. *Work & Stress*, 31(2), 101–120. <https://doi.org/10.1080/02678373.2017.1304463> .
- Oishi, S., Diener, E., & Lucas, R. E. (2018). Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction. In C. R. Snyder, S. J. Lopez, L. M. Edwards, & S. C. Marques (Eds.), *The Oxford handbook of positive psychology* (3rd ed.). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199396511.013.14> .
- Organizația Mondială a Sănătății. (1998). *Wellbeing measures in primary health care: The DepCare Project. Report on a WHO meeting: Stockholm, Suedia, 12–13 februarie 1998*. World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/349766>.
- Organizația Mondială a Sănătății. (2022). *Mental health: Strengthening our response*. World Health Organization. Preluat de la <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-healthstrengthening-our-response> .
- Rastogi, R., Woolverton, G. A., Lee, R. M., Yip, T., Stevens, C., Chen, J. A., & Liu, C. H. (2024). Microaggression and discrimination exposure on young adult anxiety, depression, and sleep. *Journal of Affective Disorders*, 363, 141–151. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2024.07.083>.
- Schirmer, H. (2024). Digitalisation of teaching, learning, and student life. EUROSTUDENT 8, Topical module report. https://www.EUROSTUDENT.eu/download_files/documents/TM_Digitalisation.pdf
- Seligman, M. (2011). *Flourish: A Visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.
- Topp, C. W., Østergaard, S. D., Søndergaard, S., & Bech, P. (2015). The WHO-5 Well-Being Index: a systematic review of the literature. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 84(3), 167–176. <https://doi.org/10.1159/000376585> .
- Worsley, J. D., Pennington, A., & Corcoran, R. (2022). Supporting mental health and wellbeing of university and college students: A systematic review of review-level evidence of interventions. *PLOS One*, 17(7), e0266725. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0266725> .
- Yu, X., Li, Y., Zhang, Z., Wang, L., & Chen, Q. (2025). Cumulative ecological risk and academic adjustment in freshmen: The role of perceived community safety. *Frontiers in Psychology*, 16, Article 1554500. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1554500>
- Zarowski, B., Giokaris, D., & Green, O. (2024). Effects of the COVID-19 pandemic on university students' mental health: A literature review. *Cureus*, 16(2), e54032. <https://doi.org/10.7759/cureus.54032> .

Website-uri:

Study.eu (2024), The European Higher Education Area (EHEA). <https://www.study.eu/article/the-european-higher-education-area-ehea> .

News.ubbcluj.ro (n.d.). *Perspectivă economiei românești în contextul pandemiei pe baza analizelor efectuate de cercetătorii UBB*. <https://news.ubbcluj.ro/perspectivă-economiei-romanesti-in-contextul-pandemiei-pe-baza-analizelor-efectuate-de-cercetatorii-ubb/> .

Acte legislative:

LEGEA nr. 199 din 4 iulie 2023 (a învățământului superior).
<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/271898> .